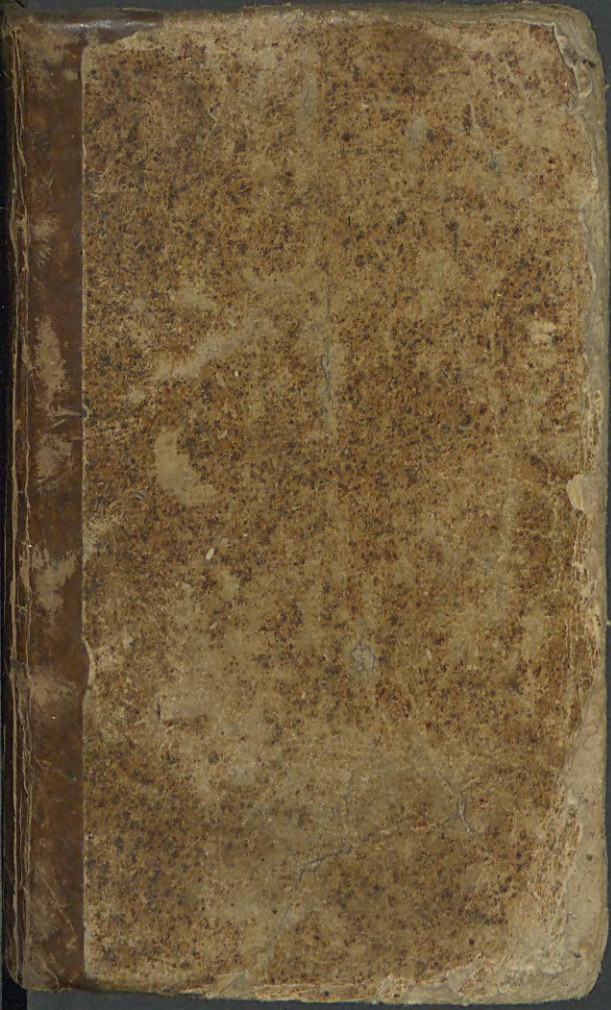

PA S

22. 7. 1727. 17. 27.

BIBLIOTHECAE
CONVENTUS
GENERALIS
VILNENSIS SANCTI
SPIRITUS ORDINIS
PRAEDICATORUM.

transige

PA

De Professis, & C.

l. I. De Virtutibus

requisitis

sectio I. Premissa

etione

sectio II. Conditio

ad Pro

Cap. I. De Potest

tendi ad Professores

xiv.

*Ex Libris
Ordinis*

Q

13

Ex Libris
SUPELLEX
LATINITATIS

Ex Libris
Ex.

PHRASEOLOGIA
P. FRANCISCI
WAGNER

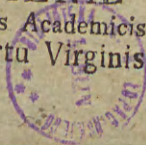
SOCIETATIS JESU.
AD USUM SCHOLARUM
EJUSDEM SOCIETATIS

COLLECTA
PERMISSU SUPERIORUM.

W. A. Wagner
VILNÆ

Typis Academicis
Annô á partu Virginis 1768.

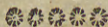
P-18-0-879

8°-1180

AD STUDIOSOS LITERARUM.

Habetis, studiosi literarum, libellum ex Phraſeologia P. Frãnciſci WAGNER concinnatum ea mole, ut facilè ab unoquoq; veſtrũ comparari, manibũs teri, atq; ad ſcholam deferri poſſit. Hanc ob rem multa verba, quæ in ipſo Phraſeologiæ corpore explicantur, præterivimus, neq; omnem etiam illarum vocum, quæ hic continentur, ſignificationem, vim, ac proprietatem annotavimus: iis duntaxat contenti, quæ frequentius in ſcholis occurrunt. Reperietis hic nonnullas voces, pauciſſimas tamen, quæ illis quidem temporibus, quibus Latina lingua florebat, ignotæ
(+) fuere:

fuere, deinde tamen necessitatis cau-
sâ à viris eruditis usurpatæ sunt:
has, ut facile cognoscere possitis,
diversâ scribendi formâ ab aliis
distingimus. Cæterum cum ipsas
voces, tum loquendi modos benè la-
tinos esse, atq; ex monumentis scri-
ptorum aureæ ætatis decerptos, mi-
nimè dubitetis. Invenietis etiam ad
calcem libri duplicem: indicè alterò
continentur voces, vel minùs ele-
gantes, vel omninò barbaræ; alte-
rò describuntur illæ dictiones ver-
naculae, quæ latinè in hoc libello
explicantur: utrumq; non inutilem
esse vestris studiis, comperietis.

A Balieno. *Odrazam, oddalam.* Avertō, distraho. *Uſus.* Vectigalia, agros, fundos, & des abalienare. *Studia hominum, judices à se, à sua causa abalienavit.* Abalienatō, esse animō.

Abdico. *Odrzucam, odſadzam.* Rejicio, depono, exuo, privo, spolio. *Skladam honor.* Abdicare se honoribus. Missos facere honores. De provincia decedere. Imperium deponere. Magistratu abire. *Wyrzec się kogo.* Abdicare filium, generum.

Abdo. *Kryję.* Occulo, occulto, abscondo, recondo, abstrudo, retrudo, tego. *Conjicio vel abstrudo me in latebras, tenebras.* In occulto me contineo. *Conſpectum fugio.* *Uſus:* Abdere se ex conspectu. Abdere se in bibliothecam, in literas, in scalarum tenebras, vel tenebris. Abdere gladium sub vestem. Arte quadam stultitiam abdere. *V. Abscondo.*

Abduco. *Odrowadzam.* Amoveo, removeo, aufero, avertō. *Uſus:* Servum ab herō, discipulos à Præceptore, hominem à foro, clavem de fera abducere. Cogitationem à doloris sensu, animum à cogitatione, literis &c. abducere. A vitio, libidine, ira, turpi quæstu hominem abducere. Multos avaritia à fide, ab officio, à vero, & honesto ad nequitiam, &c. abduxit. Cave, ne fallaciis à veritate abducaris, abstraharis, avertaris, avoceris, abripiaris.

Ab eo. *Odchodzę, odjeżdżam.* Discedo,

recedo, excedo, exeo, migro, egredior, proficiscor. Ex Italia nulla ratione, neq; pel-
li, neq; moveri potero. Pedem ex Italia
non egrediar, non efferam. *Pódz precz
z tąd:* Aufer se hinc, facesse loco, age te
hinc longius *Ustaje co.* Nausea, pestilen-
tia, morbus serò demum abiit: abiit so-
mnus, dies, hora, annus, Mos vetus in de-
svetudinem abiit *Pòysć za czym zdaniem.*
Abire ad vulgi opinioem, ad sententiam
alienam. *Nie pòydzic to tobie tak.* Non
tibi abibit sic. *Pódz do nieszczęścia.* Abi
in malam crucem, pestem, cruciatum, ad
corvos. *Poszło w niepamięć.* Beneficia in
oblivionem abiēre.

Aberro. Cbybiam, błądzę. Deflecto, de-
vio, erro, recedo, declino de via, deducor
de via. A recta via per errorem deflecto.
Consilia tua à regula, à communi utilitate,
à proposito longissimè aberrant. *Niezgadza
się.* Imago ab exemplari, filii vultus à ma-
tre aberrat.

Abhorreo *Brzydę się, stronię.* De-
testor, abominor, aspernor, averfor. Re-
fugit animus, atq; reformidat. Asperna-
tur animus, ac respuit. Odis feror in ali-
quem. Animò alienò sam ab his consiliis, &
aversò. Dictum hoc à veritate ac fide ab-
horret.

Abiectus. *Podły wzgardzony.* Deser-
tus, contemptus, neglectus, vilis, humilis.
Animò es abiectò, humili, fractò, molli,
cner-

Enervatō, languidō. Submissum, effeminatum, fractum gerere animum. Nihil in te virtutis, nihil animi, nihil nervorum inest. Nota est moestæ & abjectæ indolis tux inertia.

Abjicio. *Odrzucam, porzucam.* Depono, rejicio, relinquo, contemno, aspernor, despicio, respuo. Consilium ædificationis, voluntatem discendi, omnem curam abjicio. *Upaść do nog.* Abjicere se humi, ad pede principis. V. Contemno, relinquo.

Abnego. *Zapieram się.* Nego, abnuo, retracto, ejuro. *Zaprzec się Boga, Wiary.* A Deo, & fide discedere, deficere, Deo fidem, cultumq; renuntiare. Religioni, Deoq; nuntium remittere. A vera religione desciscere. Religionem ejurare.

Aboleo. *Wymazuję, zagubiam.* Antiquo, rescindo, tollo, deleo, extingvo, oblitero. Memoriam legū obscurare. Religiones dissolvere. Senatus auctoritatem sustulit, ac delevit. Infamiam abolere Nomina reorum abolere. Tempus, iram, dolorem abolet. V. Abrogo.

Abominor. *Brzydzę się.* Execror, detestor, fugio, horreo, abhorreo. V. Horreo, abhorreo.

Abrogo. *Znoszę, odrzucam.* Rescindo, dissolvo, aboleo, antiquo, tollo. Consensu publico irritum facio. Solvere, extingvere, evertere legum severitatem. Edicta revocare, rescinderè, abolere. Extorquere hominibus ambitiosis regnum. Pote-

statem, jurisdictionem, fidem homini abrogare. V. *Abolco*.

Abrumpo. Urywam, przerywam. Rumpo, avello. Colloquium casus diremit. Sermone præcidere, amputare, abrumpere vincula, rem inchoatam, otium, consilium, spem, metum, patientiam.

Abfcondo. Kryję, chowam. Occulto, celo, abdo, abstrudo, condo. In latebras se abdere. Occultat, & continet se domi. Oculis se subducit, subtrahit. Publico abstinet. Lucem vitat. *Skryty.* Clausa habet consilia. Voluntate est abdita, & retrusa. Naturam suam tegit, & quibusdam velis obtendit. Cupiditatem; consilia ingeniosâ dissimulatione tegit, velat. V. *Abdo, occulto*.

Absolvo. Kończę, dokonywam. Perficio, conficio, perago, transigo, finem impono, ad finem perduco. Inchoatis rebus extrema manus nondum accessit. Consilia nondum ad exitum perducta sunt, *vel* pervenerunt; exitum nondum habent. Ad calcem operis perventum, *vel* decursum est. Res in exitu est, ad fastigium perducitur. Negotio modum, finem facere, constituere. Extrema rei persequi. Annus in exitu est, *vel* præcipitat. *Rozgrzeszać.* Exsolvere criminum vincula. Animos scelerum vinculis constrictos relaxare. Expiare noxis confitentes. Ecclesie reconciliare.

Absterreo. Odstraszam. Terreo, deterreo,

reo, arceo, prohibeo, terrorem incutio. Minæ tuæ à consilio me non depellent, avocabunt. Minis tuis nihil moveor. Terror iste minarum tuarum animum nequaquam franget, debilitabit. V. *Terreo, prohibeo.*

Abstineo. *Hamuję się, wstrzymywam.* Prohibeo, tempero, contineo. Ab injuria & maleficio temperare. Iram tenere. Manus ab injuria abstinere. Animum à vindicta abduxit. *Wstrzymać się od pokarmu.* Cibo utitur tenui. Frugaliter, ac parcè vivit. Tenuissimo victu contentus est. In victu summam moderationem adhibet.

Abstraho. *Odciągam, odrywam, oddalam.* Abripio, avello, avoco, abduco. A sollicitudine, è conspectu aliorum se abstrahere. Civitatem à moribus iniquitatis, incensos animos à certamine, à vincendi cupiditate abstrahere, avocare.

Absum. *Nieprzytomny, odległy jestem.* Remotus, disjunctus sum, disto. Abesse domo, urbe, à suis desiderari? Nihil à me longius abest. quàm avaritia. *Nietylko nie, &c.* Tantùm abest, ut hoc inficiet: ut plurimum affirmem etiam.

Absumo. *Przemarnować.* Consumo, contero, perdo, exhaurio, dilapido, prodigo. Devoratâ pecuniâ opes pristinas abligurivit, per luxuriam consumpsit. Rem domesticam decoxit, attrivit, dissipavit. Opes luxu hausit. V. *Consumo, perdo.*

Abundo. *Obfituję.* Affluo, circumfluo, redundo, sum dives. Magnam copiam habeo. Magnâ rerum omnium copiâ, affluentia gaudeo. Omnium rerum facultates illi suppetunt.

Abutor. *Na złe używać.* Non rectè, malè, perversè utor. Tribunatû ad scelus, legibûs ad libidinem, perfidiâ ad exitium alicujus abuti. Rem ad fraudem, ad luxum convertere. Fortunis intemperantiûs, insolentiûs uti. Rem usa iniquo corrumpere.

Accedo. *Przystępuję.* Appropinquo, adeo, advento, aditum molior, admoveo me lateri. Congredior propiûs. *Zgadzam się.* Alicujus sententiæ, partibus accedo. *Przychodzę do przyjaźni.* Ad amicitiam alicujus accedo.

Accelero. *Przyspieszam.* Maturō, celero, propero, festino. Celeritatem adhîbeo, suscipio. Maximis itineribûs advolo. Cursu magno, rapidis passibus feror. Maturare negotium. Accelero gradum. V. *Propero, festino.*

Accendo. *Zapalam.* Inflammo, uro. Ardentes faces in tecta jactavit. Ignem testis intulit. Flammas injecit, faces ingessit, subdidit. Ignem adibus admovit, injecit.

Accessus. *Przystęp.* Appropinquatio, aditus. *Przystępny człowiek.* Vir est congressu facilis. aditu comis, in admittendo facilis. V. *Aditus.*

Acci-

Accipio. *Biorę. Suscipio, capio, recipio, sumo, prehendo. Przyjąć kogo. Conviviō, epulīs lautē, magnificē, hilari, lepidoq; ingeniō accipere. Malē, indignis modis, multis verberibus accipere aliquem. Na złę, lub dobrę stronę tłumaczyć. In bonam, in optimam partem, in sinistram, in deterio-rem partem accipere. V. Obtineo, acquirō, traciō.*

Accomodo. *Stosuję, pożyczam, &c. Bę-
dę się stosował do woli twojej. Totum me
ad voluntatem tuam, nutumq; convertam.
Ad ductum me tuum applicabo. Ad tuam
voluntatem meam conformabo. Tuis obse-
quar studiis. Totum me ad arbitrium tu-
um fingam, formabo. Trzeba czasowi służyć.
Tempori est obsequendum, cedendum, in-
serviendum. Populo subindē & scenę, ut di-
citur, serviendum est.*

Accuso. *Oskarżam, pozywam. Defero,
postulo, arcesso, arguo, redarguo, insimulo,
crimino. Causam & culpam in aliquem
confero. Diem dicere, litem intendere, in-
ferre. Criminis reum facere. In iudicium,
in crimen vocare. Nomen alicujus deferre.
Nieśluszenie oskarżyć. Innoxio crimen affin-
gere. Accusationem conficere immerenti.
Culpam, crimen conjicere, conferre in in-
fontem, criminis expertem.*

Acquirō. *Dostaję, nabywam. Obtineo,
consequor, adipiscor, nanciscor, comparo,
concilio. Dignitatem nactus sum, assecu-
tus.*

tus sum, peperit. Ad honores perveni. Famam sibi doctrinarum studiô comparare, creare. Nomen adipisci ingens. Famam & existimationem sibi colligere, conficere, parere. Splendorem nominis accersere.

Addo. *Przydaję*. Adjungo, adjicio, appono. Amicis tuis me aggrega, accense, admisce, adjice. Adscribe me amicorum tuorum numero. Ad injuriæ cumulum accessit contumelia. Contumelia injuriæ cumulum attulit. Auxit injuriam contumelia nova. V. *Augeo*.

Adduco. *Przyprawdzam*. Deduco, induco, allicio. Aliquem in metum, ad iracundiam adducere. Aliquem in odium, in discrimen, in angustias, ad nequitiam adducere. *Napinam*. Arcum, loram, habenas. V. *Moveo, perswadeo, allicio*.

Adeo. *Przystępuję*. Accedo, convenio. viso, inviso, visito. Adire aliquem, vel ad aliquem. Vultum subire alterius. Congredi cum aliquo. Adire labores, inimicitias, odium.

Adhibeo. *Przykładam, używam*. Adjungo, admoveo, adapto, utor. Adhibere diligentiam. Omni curâ studiôq; enitar, elaborabo. Omnem curam industriam eô conferam, ut &c. Operam dabo, navabo, dicabo. Omni ope adnitar. In hoc omnis cura, industria mea versabitur, ut &c. Omne studium, diligentiam in eo ponam, consumam, colloco, ut &c.

Adi-

Aditus. *Przyślęp.* Accessus, introitus, vestibulum. Doctrina illi aditum aperuit, patefecit, dedit, comparavit, viam stravit, gradum struxit ad honores *Nieprzyślępny.* Aditu, limine omnes prohibet. Aditum omnibus praecludit, intercludit, obstruit. Ab aedibus excludit omnes.

Adjudico. *Przygdam.* Spero fore, ut secundum me judicetur, decernatur, pro me pronuntietur. *V. Lis, judicium.*

Adjungo. *Przyłączam.* Adjicio, addo, adnecto, attexo. Adjungere sibi beneficiis, urbanitate plebem, socios, amicos, animos omnium. *V. Addo.*

Adjuvo. *Pomagam.* Juvo, opitulor, adminiculator, auxiliator, adjumento sum, praesidio sum. Opem, subsidium, suppetias fero, adfero. *V. Juvo, auxilium.*

Administro. *Rządzę, staranie mam.* Curo, procuro, gero, obeo, guberno: Rempublicam, provinciam, bellum administro. *Rządzi Rzeczpospolitą.* Remp: summo cum imperio obtinet. Tractat Reip: gubernacula.

Admiror. *Dziwuję się.* Suspicio, miror, demiror, admiratione afficior, defigor. Res ea non mediocrem movit, effecit admirationem, omnes in admirationem vertit, traxit, rapuit, convertit. *V. Miror.*

Admitto. *Przypuszczam.* Recipio, excipio, suscipio, adhibeo. Aliquem in domum, in vel ad consilium, ad colloquium

admitto. Neminem à congressu meo abster-
rui, exclusi. *Dopuszczam się.* Culpam frau-
dem, flagitium admitto. *Przypuścił konia
na nieprzyjaciela.* Equum in hostem admi-
sit.

Admoneo. *V. Hortor, moneo.*

Adolescens. *Młodzieniaszek.* Juvenis,
ephebus, pubes. Erat in flore ætatis primo.
Vix dum è pueris excefferat, *vel* ex eph-
ebis. Prope puberem ætatem erat. Primo æ-
tatis flore pubescebat. Pueritiæ annos vix
egressus erat.

Adoro. *Kłaniam się.* Deum religione
propitio. Sanctè venerari Deum Divinum
Numen sanctissimè colere. Genua ponere, &
venerari Deum. Religiosum Deo cultum
adhibere, tribuere, impendere. Pio cultu
Deum prosequi. *V. Oro, veneror.*

Adscribo. *Przypisuję, przyłączam.* Ap-
pono, assigno, adscribo. Victoriæ alicui
tribuere, assignare, delegare. Facti laudem
sibi arrogare, asserere, vindicare, adscribere.
Hunc eventum fati adscribo. In civi-
tatem *vel* civitati adscribi.

Advenio. *V. Venio.*

Adventus Domini. *Adwent.* Dies sacri
Dominici adventui. Hebdomades, quæ an-
niversariam Christi nascentis memoriam
præcurrunt. Dies Virginei partûs expecta-
tioni sacri. Tempus, quò expectati divini
partûs memoria celebratur.

Adversor. *Sprzeciwiam się.* Repugno,
ob-

obſiſto, contravenio, reſiſto, reclamo, obtre-
cto. Me oppugnas, quam pòtes, acerrimè.
Omnes vires tuas in me conſers. Omnia
conaris, moliris, tentas, moves, experiris,
machinaris ad perniciem noſtram. Pugnas
adverſus nos infeſtis odiis. Noſtrum ſan-
guinem ſitis. Incumbis in noſtram pernici-
em. Contra honorem noſtrum niteris. V.
Inimicus.

Adverto. Poſtrzegam. Obſervo, atten-
do, animadverto. Subolet mihi conſilium
tuum. Conſilium tuum introſpexi, adoratus
ſum. Animò proſpicio, quò res illa ſpectet.

Adveſperat. Wieczor nadchodzi. Ve-
ſperinum crepuſculum adeſt. Nox adven-
tat. Lucem tenebræ pellunt. Dies abit in-
clinante jam, vergente, prono in occaſum
ſole. Dies in veſperum inclinat. V. *Ve-
ſper.*

Adulor. Pełebuję. Blandior, aſſentor,
palpo. Omnia ad voluntatem, nihil ad ve-
ritatem loquor. Auribus inſervire. Aſſenta-
tionis artiſciò gratiam quærere. Blanditijs
in aures inſuere laboras. Aures ſcalpis
malces. Blanditijs fallis, deliniſ. Adulari
fortunam alterius. Feræ dominum adulan-
tes. V. *Accommode.*

Ædifico. Buduję. Exſtruo, conſtruo,
condo, pono, colloco, fabrico, muros tollo,
attollo, erigo. Ædificium ſtruo, molior.
Exurgunt, creſcunt, educuntur, attolluntur
jam ædificia. Eſi nondum ad culmen per-
du-

ducta, ad tectum tamen propè domus pervenit.

Ægroto. Choruję. Ægro corpore sum. Morbo sum implicatus. In morbum incidere, morbo affici, urgeri, qui vitam in discrimen adducat, in quo de vita agatur. Valetudine uti adversa. Morbo impediior, affligor, opprimor, vexor, conflictor, torqueor, entor, corripior, constringor, afflictor. Morbum contraho. V. Morbus, valetudo.

Æstimo. Szacuję. Magni facio. Multum tibi tribuo. In parentis, fratris, amici numero te puto, repono, colloco. In magno, summo pretio te habeo. Przclarè de te existimo, sentio. Summus honos habetur virtuti, plurimum defertur. Virtus in honore est. V. Judio.

Affero. Przynoszę. Apporto, importo, infero. Ad id munus spiritus magnos, animos, auctoritatem, multum industriae afferre necesse est. Afferre alicui fastidium, molestiam, satietatem, detrimentum, miseriam, perniciem, metum, luctum. Vim, manus alicui afferre. Aliquid novi literis affertur. Rumor id attulit ad aures nostras.

Affermo. Potwierdzam. Confirmo, assevero, ajo, annuo, comprobo. Dicta tua rationibus confirma; animò te affirmes. Confirmare hoc tibi liquidò possum. Asseveranter testiscor, loquor.

Afflictor. Trapię się. Angor, vexor, affligor. Malis conflictatur undiq; Malis in-

infortuniis premitur, torquetur, cruciatur, conficitur. Vitam ducit inter arumnas miseram. Magnas quotidie acerbitates perfert, exhaurit. Molestiis, malis obruitur, oneratur.

Affligo. Trapię. Vexo, perturbo,, pessundo, prosterno. Multa mala, infortunia, detrimenta peperit, intulit, invexit, importavit alicui. Magnę calamitates ex discordia acciderunt, evenerunt, effluerunt, illata sunt. Utrapięgo poćieszyć. Afflictum, fractum calamitate erigere, confirmare. Afflicto, jacenti dexteram porrexī.

Aggredior. Napadam na kogo. Invado, adior, Repentino latrones impetu viatorem adoriuntur, invadunt, petunt. In viatores irruunt, incurrunt, insiliunt, impetum, impressionem faciunt. In hostium agmen strenuę irrupit. In hostes se incitavit, investus est, proruit, incurrit, ivit. Zaczynam. Ingredi, demittere se in causam. Molem capeffere laboris improbi. Rem arduam suscipio Animum adjicio, adjungo, applico ad negotium. Dicere aggredior.

Ago. Czynię. Tracto, curo, procuro, gero, molior, agito. Agendum est mihi cum homine importuno. Negotium est mihi cum homine. Censorem, civem, partes alicujus agere.

Agonia. Kenanic. Supremus morientis conflictus. Suprema cum morte luctatio. Ultimę morientiu angustia. Kenam. Animam ago. Cū mor-

morte luctor, confugo. In supremo vitæ articulo versor. Animam jam agrè traho. Extremo mortis discrimine teneor. Ad supremas mortis angustias redactus sum. V. *Morior.*

Allicio. Wabię. Allecto, invito, traho, duco, attraho. Suis illecebris velupras ad dedecus trahit, rapit ad cupiditatem impellit. Voluptate juvenes pelliciuntur. Cupiditate incitari, inflammari. Irretit, delinquit animos, mentes juvenum voluptas.

Alloquor. Mówię do kogo. Affari, compello, appello. Sermonem cum altero jungo. *Zajać.* Verbis vehementioribus prosequor hominem, appello. Verbis gravibus in hominem invehor. Multa dico asperè, petulantè. Verbis accipio gravibus aliquem. V. *Loquor.*

Amabilis. Miły. Svavis. Amore dignus, Omnibus jucundus. Sunt in eo multa, quæ amorem, benevolentiam conciliant. Ejus virtutes, svavitates ipsi studium hominum adjungunt, pariunt gratiam.

Amens. Szalony. Insanus, mente motus, perturbatus Homo excors. Mente captus. Alienatus mente. Prolapsus in furorem.

Amicitia. Przyjaźń. Benevolentia, conjunctio, familiaritas, necessitudo. Amabilissimus amicitiae nexus. Amoris vinculum artissimum. Summa voluntatum consensio. *Przyjaźń zabrać.* Applicare se ad alterius amicitiam.

amicitiam. Insinuare se in amicitiam. Amicitiam sibi comparare, conciliare. Amicitiam conflare, sequi. Alterius amicitiae se dedere, devovere. Ferire, percutere foedus amicitiae. In amicitiam recipi, accipi. *Mam przyjaźń z kim.* Necessitudo intercedit mihi cum illo. Intimè utor homine. Intima illi familiaritate conjunctus sum. Arcta familiaritate hominem complector. Vetus est mihi cum illo amicitia. *Przyjaźń ustaje.* Labefactatur, vacillat, claudicat amicitia. Violantur jura amicitiae. *Przyjaźń zerwać.* Dissolvere, dissolvere, diffuere, extinguere, tollere, evertere, deserere amicitiam, priusnam necessitudinem. Nodam amicitiae dissolvere. V. *Amicus.*

Amicus. Przyjaciół. Necessarius, familiaris. Illo utor familiariter. Est ex intimis familiaribus meis. Conjunctissimus illi sum. Amici maxima amoris conspiratione consentientes. Mihi nemo te amicior, charior, jucundior. Conciliare sibi alterius voluntatem, studium. V. *Amicitia.*

Amitto. Utracem. Perdo, jacturam facio. Eversus es rebus omnibus, captus, orbatus. Omnia tibi illo jactu perierunt. V. *Perdo.*

Amo. Kocham. Diligo. Charum habeo. Studiò, amore prosequor. Benevolentiam complector. Omnibus ad te amandum causis adducor. In te amando nemini concedo. In amore principatum peto, teneo. Mihi
es

es in amoribus. Hares mihi in animo, in medulis, in intimis sensibus. Charum te habeo. Cordi mihi es. Amore tui capior, flagro. V. *Amor*.

Amor. Kochanie. Benevolentia, gratia, studium, pietas, charitas. Patriæ amore inflammari, excitari. *Miłość oświadczyć.* Amorem testificari, demonstrare. Respondebo profectò amori tuo, & omni officiorum genere tecum certabo. Amorem meum in te fovebo, augebo, confirmabo. V. *Amo, amicitia*.

Amoveo. Oddalam. Arceo, prohibeo; removeo. A moenibus hostem detraxit, depulit, dejecit. Submovet domo alios. Animum abducit à forensi strepitu. V. *Repello*.

Amplifico. Rozszerzam. Dilato, amplius facio, augeo. Proferre imperium, imperii fines. Ingentibus incrementis Rempublice. Dilatare, extendere, protendere imperium. Imperii fines promovere, propagare. Gloriam tuam laudibus amplificabo.

Angelus. Anioł. Genius bonus. Spiritus celestis. Coelestis internuntius. Dei nuntius. *Anioł Siroż.* Coelestis custos homini adiunctus, additus. Praeses vitæ nostræ spiritus. Auxiliarius vitæ nostræ Genius.

Anima. Dusza. Animus, spiritus. Animus à corpore sejunctus, corporis vinculis solutus, corporeis vinculis laxatus. *Dusze czyściciel.* Animæ piacularibus ignibus addictæ, piaculari flammâ à suis eluentes maculas. Anima, quæ purgantibus flammis torquentur,

lustrantur. *Dusze potępienie.* Impii manes. Animæ sempiternis supplicis addictæ æternis cruciandæ flammis.

Animus. *Umysł.* Mens, anima, ratio. *Wielkiego serca.* Est animô magnô fortiqq; Animô sanè est virili. Animi robore incredibili septus. Viget animô excelsô, Excellenti est animô præditus. Vigore animi excellit inter alios. *Małego serca.* Animô est pusillô, fractô, humili, imbecillô. Ad primum fortunæ impetû animum submittit. Fragitur metu. Timore debilitatur, exanimatur. *Mam wolę.* Animum habeo discedendi. In animo est. In animo habeo. Cum animo, apud animum statui. Animum induxi, vel in animum. *Dla zabawki.* Animi delectationis causâ. Ad oblectandum temporis otium. Fallendi otii gratiâ. Animi remittendi ergô ludô utor. *Qimieliłem się.* Collegi me ex timore. Recepi me à timore. Redintegravi animum, atquè collegi ex illo tumultu.

Annus. *Rok.* Tempus, spatium annuum. Anno ineunte, se aperiente. Anni initiô, exordiô, ingressu. Anno exeunte, vertente, circumactô, transactô. Anni duo intercessere, interfluxere. Biennium jam factum erat, postquam &c. Tertius est hic annus ex quo &c. Annum decurrit, nondum explevit, excessit tertium. *Roku Pańskiego.* Annô post Christum natum. Annô à salute humano generi restituta, data, recuperata. Anno à Partu Virginis.

Ante.

Antepono. *Przenoszę co nad kogo.* Præpono, præfero, antefero. Præstabilis puto. Primas do. Reip: commoda privatis potiora habeo. Majorem publicæ, quàm privatæ utilitatis rationem duco. Pluris facio hoc, quàm illud. Reip: mihi potior, ac antiquior cura est, quàm privata rei.

Aperio *Otwarzam, objawiam.* Patefacio, recludo, refero. *List otworzyć.* Literas resignare, vincula epistolæ solvere, laxare. *Wyjawić.* Animum aperire, patefacere, occulta depromere.

Apostoli. *Apostołowie.* Primi Christianæ legis Magistri. Duodecim Christianæ doctrinæ Præcones. Christianæ Reip: duodecim Viri.

Appareo. *Pokazuje się, stanam.* Adsum, præstô sum, compareo. In conspectum me do. In somnis obversabatur hominis species. Cælô repenti delapsa viri species obviam se dedit. In quiete visus divina specie juvenis. Oblata est hominis species. In somno spectabilem habuit virum.

Applico. *Przykładam* Mentem, animum, consilium ad literarum studia appellii. Mentem in studiis bonarum artium figit, locat, operam dat, operam & studium navat. Confert se ad literas. Toto pectore, omni studio, curâ, cogitatione in honestas artes incumbit.

Approbo. *Potwierdzam.* Comprobo, laudo, confirmo. Ratum aliquid habeo. Assensu
omnes

omnes aliquid exceperunt. In ejus sententiam omnes discesserunt, iverunt.

Aqua. *Woda*. Unda. Aqua frigore concrevit. Aquam deducere in villam. *Woda swięcona*. Aqua lustralis, consecrata. Corpus aquâ consecratâ aspergere.

Ardeo. *Gorg*. Flagro, conflagro, deflagro. Domus conflagravit, igne absumpta est, in cineres abiit. Domus igne correpta, ignem, flammam concepit, incendiô hausta, deleta est.

Arma. *Broń*. Telum, ferrum. Arma capere, sumere, induere. Armis se accingere, instruere, munire. Arma raptim capere. Ad arma venire, descendere. Armis decertare, contendere, disceptare.

Arrogo. *Przywłazę*. Temere mihi tribuo, sumo. Non eam de me opinionem suscepi. Non assumo mihi tantum. Non ita mihi assentor, ut &c. Non praefero mihi hunc laboris tui fructum. Nihil mihi ex ea laude decerpo. V. *Vendico*, sumo.

Ars. *Nauka, sztuka*. Artificium, facultas, doctrina, scientia, disciplina. Artibus erudior, excolor. Studiis bonarum artium instruor, imbuor. V. *Literæ*, disco, doceo.

Ascendo. *Postępuję*. podwyższam się. Scando. In jugum montis ascensu arduo evasit. Montis jugum petiit, superavit. Ingressi majorum studiorum rationem. Gradum studiorum altiore conscendere. Gradum facere ad superiorem studiorum classem. In scholam superiorem adisci. Donari superiore

superiore classe. Prohiberi aditu scholæ superioris. De spe classis superioris depelli.

Atipicio. *Patrzam.* Conspicio, intueor, contueor. Conjeci in hominem oculos. Obtutum in illo fixi. Oculos in illum converti, intendi. Perlustro oculis urbem. Regionē loci oculis usurpo, otheo. Ille ante omnium oculos versatur, in omnium oculos incurrit. Refugit oculus tam atrocis mali speciem. Aspectum flagitii averfor. V. *Video.*

Assentior. *Przyzwalam.* Assentio. Cum aliquo sentio, probo. Senatus assensu suo sententiam meam approbavit, adstipulatus mihi est. V. *Approbo, consentio.*

Assisto. *Stoję podłe.* Adsto. Morienti adesse. Confirmare aliquem supremo vitæ tempore. Succurrere in extremo certamine. Comparare ad supremum certamen. V. *Fuvo.*

Assuesco. *Przyzwyczajam się.* Nondum laboribus assuetus, assuesfactus es. Labores ferre nondum consuevisti. Nondum es in laboribus plenè versatus, exercitatus. Jam usu obduruuit, & percalluit patientia. Innu-tritus sum à puero his malis. Mendaciis assuetus. V. *Consuetudo.*

Attendo. *Pilnuję, słucham.* Animum ad-
verto. Animadverto. Diligenter percipio. At-
tentò animò, summa attentione audio. Men-
tem auresq; erigo. *Słuchajcie.* Adeste omnes
animis. Percipite, quæ dicam, eaq; animis

vestris, mentibusq; mandate. Audientiam mihi fieri deponco. Attentum animum praebe. Benignis auribus, quae dicam, accipite. V. *Adverto, audio.*

Audeo Odvazam sig. Non dubito. Non vereor. *na wielką rzecz odważasz sig* Magnam in te facinus suscipis. Rem magnam aggredieris. Aleam jactis periculi plenam Multum suscipis. Multum tibi sumis.

Audio Slucham. Auribus accipio, exaudio, excipio. Aures do. Ad aures venit. Ausculto. *Rad slucham* Ad tuas res mihi aures semper patent. Sitientes gero aures ad res tuas. Propitiis auribus aliquid capio, accipio. Pronis auribus admitto. Faciles tibi aures praebeo. Dicenti operam do. Aurium operam dicare soleo. Aures commodo, accommodo. *Nierad slucham.* Aures respuunt, abhorrent, refugiunt has voces. Offenduntur aures maledictis. Magnam molestiam in audiendis obrectationibus sustineo. *Dowiadyje sig.* Accepi tristem de fratris obitu nuntium. Aures meae acceperunt mortem fratris tui. De morte ad me jam perlatum est. Ad aures jam venit, pervenit, permanavit mors. Fama, rumor, jam in urbem adfertur de morte. V. *Attendo.*

Averto. Odvracam. Arceo, removeo, abduco, prohibeo. Abduxit animum, mentem, cogitationem à pristinis studiis, à consiliis. Suo consilio hostium furorem repulit, propulsavit, cladem depulit, conatus hostium à Rep: avertit. Au-

Aufero. *Unoszę, odbieram.* Eripio, *abripio*, adimo, tollo, abduco. Omnia ei ab hostibus erepta, detracta, asportata sunt. Spoliatus, denudatus, rebus omnibus exutus est. Metum adimere, praevidere, detergere. Spem omnem abstulit.

Augeo. *Przynajam.* Amplifico, addo, cumulo. Pompejus amplificavit imperium. multum protendit, produxit, protulit imperii fines. Res Romanae magnum incrementum accepere. Magna ad imperium accessio facta est. Tuae literae dolorem mihi auxerunt, gravarunt, duplicarunt, onerarunt. Fortunis suis magnum incrementum attulit. Quotidie ingravescit malum, corroboratur, cumulatur, crescit, suis progressibus augeatur, serpit.

Authoritas. *Powaga.* Existimatio, fides, momentum, pondus. *Czynić sobie powagę.* Colligere, conciliare, comparare sibi auctoritatem, famam, dignitatem, existimationem. Conficere sibi nomen magnum. Multum auctoritatis consequi. *Powagę utracić.* Eo facto hebescere coepit ejus auctoritas. Jacturam dignitatis fecit. Gratiam omnem effudit.

Auxilium. *Pomoc.* Subsidium, praesidium, adjumentum, opis adminiculum. Tu afflicto & jacenti dexteram porrexisti, praesidium attulisti. Tuò auxilio evasi. Tu labentē, ac propē cadentē fulciebas. Tui auxilii umbrā tetus. Patrocinium rerum mearum suscepi-
sti.

sti. Tuò patrociniò nitebar. Tuò przsidiò
sustentabar. Subsidiũ parare, cõparare. Adesse.
auxiliò. Suppetias ferre, adferre. V. *Adjuvo.*

B.

Bacchanalia. Zapusty. Hilaria. liberalia.

Baptismus. Chrzest, Chrzcić. Sacro fon-
te infantes aspergere. Aquã vitali abluere.
Salutari Christianorum lavacrò tingere. Pri-
mis Christianorum Sacris initiare. *Chrzest
przyjął.* Sacrosãcto æternæ salutis fonte asper-
sus, tinctus, ablutus est. Christianorum ex-
tui per sacrum Baptisma insertus est. Lu-
strali fonte, hospitalibũs aquis ablutus est.
Sacro fonte lustratus, expiatus est. *Do Chrztu
trzymać.* E sacro fonte suscipere.

Beatifico. Beatyfikuję. Beatīs annumerare.
In Beatorum numero locare, collocare, repo-
nere, Beatorum numero aggregare. In Bea-
torum numerum referre. Beatorum cultum,
honoresq; alicui decernere, constituere.

Beatus. Szczęśliwy, Błogosławiony. V.
Felix. *Szczęśliwy jestem.* Benè, beatèq; est.
Cælum digitò contingo. Quis me fortunati-
or? Fortunã ipsam anteeo. *Błogosławieni w
Niebie.* Felicissimi cæli incolæ Cælestis aulae
beatissimi Proceres. Supernæ patriæ cives.
Qui eã florent inter cælites gloriã, quæ mor-
talium apices transcendit, infra se positos
habet universos. *Fuż z Błogosławionemi w
Niebie króluję.* Ejus vitam, virtutemq; be-
ata jam immortalitas excepit. Piorum jam
se-

sedem ac locum est consecutus. Adest illi cum-
mulata bonorum complexio, secretis malis
omnibus. Beatitudinis æternæ portum jam
contigit. In beatissimam cæli regiam est de-
portatus. Divinæ gloriæ hereditatem adiit.

Bellicosus. *Waleczny*. Armis, & belli vir-
tute valens. *Rzymianie są waleczni*. Romani
longè omnes belli gloriâ & virtute superant.
Bellicis laudibus abundant. Bellò invicti.
Gloriâ militari illustres. In armis exercita-
tissimi. Pugnacissimi, promptissimi bellato-
res. Bellò acres sunt. Rem bellicam fortiter
ac strenuè tractant, gerunt, administrant.
Alexander był Rycerską sztuką najsławniejszy.
Alexander vir erat in arma natus. Ferox vi-
ribus & armorum arte. Summam scientiam
rei militaris habuit. Sæpe se in armis stre-
nuum, in bellis acrem ac fortem probavit.
Erat in eo laus rei militaris maxima. Sum-
mâ rei militaris gloriâ florebat.

Bellum. *Wojna*. Belli contentio. Certamen
belli. Arma. *Na wojnę się zanośi*. Res
ad arma spectat. Gliscit jam scintilla belli,
quæ brevi in apertum incendium erumpet.
Versamur in magno timore belli. *Na wojnę
się gotować*. Bellum adornare, apparare, com-
parare. Ad bellum animum intendere. *Woj-
nę wypowiedzieć*. Bellum indicere, denuntia-
re. *Wojnę zacząć*. Bellum suscipere, movere,
inferre. Rem ad arma deducere. Ad vim &
arma descendere. *Nastąpić na nieprzyjaciela*.
Hostem bellò aggredi. Armis invadere. Bellò
pre-

premere. *Woyna jest we Włoszech.* Ardet,
 flagrat, conflagrat atroci bellō Italia. Mi-
 icetur belli turbine. Belli dissidiō distracta
 gemit. Italia percussa bellō ac prostrata.
 Tota Italia in armis est. Strepitus armo-
 rum totam Italiam concutit. Ubiq; armis
 contenditur, dimicatur, disceptatur. *Woy-
 nę przeciągnąć.* Bellum trahere, alere, p ro-
 rogare. Lentum bellum per oppida cir-
 cumferre. *Przykim będzie zwycięstwo, za den-
 nie wie.* Bellum ancipiti Marte gerit ur.
 Varia adhuc belli fortuna, ancepsq; M ars
 est. *Ustaje Woyna.* Attenuatum, immi nu-
 tum bellum est. Senescit, consenescit bel-
 lum. *Woynę skończyć.* Bellum confic ere.
 perficere, absolvere, perpetrare, ad exit um
 deducere. Finem bello imponere, face re,
 statuere. Bellum tollere ac sepelire. B el-
 lum pace mutare. Ab armis discede re.
 Belli reliquias extinguere. *Woynę ponowić.*
 Nondum satis oppressis belli reliquiis, fu-
 mantibūs adhuc belli scintillis, belli co nsi-
 lium resumptum, instauratum, redinteg ra-
 tum est, ut adeo bellum ex bello ferat ur.
 Jam extinctum denuo suscitatur bellu m.
 Novo iterum bello implicamur, invol vi-
 mur. Novis fluctibus obijcimur. *Woynę
 wzniecić.* Concitare, suscitare, commo ve-
 re, conflare, concire bellum. Ad fune st a
 belli consilia populos impellere. Ad arma
 conelamare.

Benē. Dobrze. Przylarē, commodē.

B

Dobrze

Dobrze się mi dzieje. Benè mecum agitur. Optimè, commodissimè mecum agitur. Florentissimis rebus utor. Optatis meis fortuna respondet. Salva res est, integra incolumis. Res prosperum cursum tenent. Prosperè & ex sententia res eunt mex. Optimè mihi cum fortuna convenit. Vita mea omni felicitatis genere cumulata est. Omnia ad voluntatem fluunt, ex sententia procedunt. Utor rebûs secundis. *Dobrze, czyli źle.* Rectè an perperam, rectè an secûs, probè an secus egeris, ignoro. *Dobrze uczyniłeś.* Rectè & ordine, bellè, rectissimè, & sapientissimè, ritè providenterq; fecisti. *Barzo bogaty.* Homo benè nummatus. *Barzo wiele.* Benè multi. *Barzo rano.* Benè manè. *Barzo wielki, długi, &c.* Benè magnus, benè longus. &c.

Benefactum. *Dubry uczynek.* Rectefactum. Benè, honestè factum. Virtus, pręclarum facinus.

Beneficium. *Dobrodzieystwo.* Benefactum, meritum, officium, gratia, promeritum, munus. *Swiadczyłem jemu, co mogłem.* Contuli in illum, quæ potui, beneficia. Quantum in me fuit, quantum efficere & consequi potui, pro meo studio meaq; industria auxi eum omnibûs officiis. Nullum officii genus, aut studii, nullam omnino rem, quæ vel ad utilitatem illius, vel ad laudem spectaret, omisi,

missi, prætermissi, infectam reliqui. Meam in illum voluntatem & benevolentiam, quodocunq; res tulit, ubi tempus & occasio postulavit, significavi, declaravi, patefeci, probavi. *Wiele dobrodziejstw świadczyc drugim.* Beneficiis devincire, ornare, complecti, obligare, alligare plurimos. Beneficiis cumulare, obnuere. Officiis colere. Beneficiis & officiis prosequi, quam plurimos. Collocare, ponere apud gratos animos benefacta quam plurima. *Nie wielka twoja dla mnie dobroczynność.* Exigua sunt, quæ mihi detulisti, quæ apud me collocasti, beneficia. Exigui momenti, parvi ponderis ea sunt, quæ mea causâ fecisti. *Odbieram dobrodziejstwo.* Plurima tibi debeo beneficia & officia. Innumera-bilia tua in me extant, tua in me profecta sunt beneficia. *Za twoje dobrodziejstwa dostatecznie odwdzięczyć niepodobna.* Quis beneficiis tuis pro merito respondebit? Quis parem referet gratiam? Quis officia tuarum paribus officiis æquet, compenset? Cumulatis tuis in me meritis qui faciam satis? *Niezapomnę twego dobrodziejstwa.* Hujus mihi recordationem beneficii nulla dies eripiet. Immortali memoriâ percepta beneficia retinebo. Hoc officium inter maxima beneficia referam, numerabo. Ea res beneficii non vulgaris locum apud me obtinebit. *Wymawiać świad-*

czona dobrodziejstwa. Amplificare verbis sua in alterum officia. Beneficia sua verbis & sermonibus ambitiosius depradicare. Beneficii gratiam invidiosa prädicatione corrumpere.

Benevolentia. V. *Amor, amicitia.*

Biblia. *Pismo Święte.* Sacrae Divinae literae. Libri Divini. Sacrorum scriptorum monumenta instinctu afflatuq; Caeli conscripta. Divinarum legum volumina. Divina oracula. Sacri codices.

Bibo. *Piję.* Poto, perpoto poculum exhaurio. Potionem haurio, exhaurio, sorbeo. *Pić czyje zdrowie.* Libare alteri vel alterius salutis poculum. Bibere salutaria. Bibere foteria. *Grecy wino zbytecznie piję.* Græci vinum intemperantius hauriunt. Avidè siccant pocula. Vinò se obruunt, onerant. Merum ex cantharis scitissimè exantlant. Intemperantissimis perpotationibus indulgent. Nimio se vini potu ingurgitant. Diem noctemq; potando continuant. Diem merò frangunt. In potationibus sunt assidui. V. *Ebrius.*

Blandior. V. *Adulor.*

Blasphemia. *Bluznierstwo. Bluźnić.* Atroces in Deum voces jactare. Impia verba in Deum profundere, jacere. Verborum impietate, quæ in cælo terrisq; sunt Sanctissima, violare. Maledicta & nefarias execrationes in Deum & Cælites evomere.

Bona. *Majętność.* Fortunæ, res, possessiones, divitiæ, fundi, pradia. Res familiaris. Res patria & avita. Facultates. *Dobrze nabywać.* Suâ se industriâ multis possessionibus augere, cumulare. *Drugim fortunę wydziera.* Imminet fortunis omnium & bonis. Agri parte multatos, bonis exuit, spoliât, avitis possessionibus evertit. V. *Avarus.* Fortunę na zbytkach przemarnować. Ingluvie rem familiarem, avita bona, prædiola sua brevi abligavit, dissipavit, profudit, absumpsit. V. *Prodigo.* Dobra doczesne. Res fluxæ, fragiles, caducæ. Bona, quæ fortunæ casibus sunt obnoxia. Peritura hominis bona, quæ fluxis hujus vitæ divitiis, honoribus & oblectationibus continentur. Rerum fluxarum blandimenta. Res fugaces, inanes, mortales. *Dobra do duszy należące.* Animi bona nullis casibus, nullis temporibus subiecta. Interiora hominis bona, quibus animus sit pulchrior & dignior.

Bonus. *Dobry.* Probus, frugis integer, justus, præstabilis. *Dobry człowiek.* Vir est insigni bonitate. Vir est mira ingenii bonitate & modestia præditus. Vir notæ est & expertæ fidei, vitæq; integerri-
mx.

Brevi. *Wkrótce.* Propediem. In brevi. Brevi tempore. Exiguo tempore. Paucis diebus.

Brevis. *Krótki*. Parvus, pusillus, contractus, concisus, angustus, præcisus temporis spatium. *Krótkie życie*. Exiguum & breve vite curriculum. Contractiora sunt vite spatia, quam ut &c.

Breviter. *Krótko*. Strictim, summam, brevi. Cum brevitatem. Paucis verbis. *Krótkie mówię*. Ne multa. Rem perstringam breviter. Brevitate utar. Paucis ista habe. Celeriter exiguumque dicam. Ut in pauca rem conferam. Capita rerum strictim percurram. Quid multa? Rem paucis concludam. Ad pauca redigam.

C

Cado. *Upadam*. Concido, decido, labor, delabor, corruo. *Zraniony upadł*. Vulneribus ad terram datus est, ad terram defluxit, præceps ad terram datus. Miserabili casu, sceda prolapsione precipitatus est, ictu ad casum datus, ad terram delatus. *Poślizgnął się upadł*. Fallente vestigio cecidit, in terram procubuit, prostratus est. *Zwał się*. Animò concidit, defecit, fractus est. Relanguit animò. *W dawne grzechy odpadł*. Revolutus in mores pristinos, & vitia. In eundem scopulum offendit, impigit. In eodem luto adhærescere. *Ułus*. Commode, fortuito cecidit. Verebar quorū illud casurum esset. Cadit in eum suspicio. In virum sapientem dolor non cadit. Cadit sub aspectum, in deliberatio-

tionem, in ditionem alicujus. Cadere in
offensionem alicujus. Ira cadit. Venti
cadunt. Fides, authoritas legum cecidit.
Duo millia hominum cecidère. Causà ca-
dere.

Cæcus. Slepý. Captus oculis. Oczy
stracił. Lumina amisit. Aspectum ami-
sit. Aspectu lumine orbatus, cassus. Ca-
ligat, cæcutit ad omnia. Extinctum ocu-
lorum lumen. Usu oculorum destitutus.
Złóśc go zaślepila. Cæcus furore & sce-
lere fertur. Cæcus & amens furore est. Cæ-
citate animi rapitur incredibili. Furor
homini lumen animi extinxit. Caligo
mentis animi luminibus magnopere offi-
cit.

Cædo. Zabijam, biję. Verbero, percu-
tio, occido, trucidō, interficio. Wielu za-
bito. Multum sanguinis haustum est. O-
mnia hostium cæde strata erant. Cædes i-
bi omnia obtinuit. Fœdatus multorum
cæde locus. Cædibûs hausti mortaliū plu-
rimi. Edita, perpetrata multorum homi-
num cædes est. Przestali zabijać. Cædes
constitit, conquivit. Usus. Res ad cædem
spectare videntur. Cædem facere, moliri,
perpetrare, edere, reprimere, renovare, in-
staurare, redintegrare. V. Occido, præli-
um, morior.

Calamitas. Utrapienie. Miseria, x-
rumna. Adversa, vel incommoda fortu-
na. Offensio. Res incommodæ. Utra-
pić

pic kogo. Maxima calamitate afficere. Calamitatem afferre, importare. Inimici tui calamitatem tibi machinantur. Ni caveris, plagam tibi facient, injicient luculentam, vulnus tibi imponent, inurent, infligent. Machinantur, nescio quam, in caput tuum pestem. Ad calamitatem maximam te depellent, in calamitatem trahent. Jam nunc tibi perniciem comparant, moluntur. *Wpadłem w biedę.* Maximam calamitatem accepi, subiit, hausi. In eam calamitatem incidi, veni. Jis ærumnis premor. Cum iis difficultatibus conflitor, quæ ferri vix possint. Acerbo vulnere percussus sum. V. *Miser, affligo.* *Z nieszcześcia uwolnić.* A calamitate defendere, prohibere. Calamitatem levare, detrahere. Ille nos ærumnis istis exfolvet, explicabit, expediet. *Ufus.* In calamitate tabescere. Calamitas latius serpit.

Calcar. *Ostroga.* Stimulus equitis calci alligatus. *Spigc konia ostrogami.* Calcaribus urgere equum. *Calcaria* admove, adhibere. *Calcaria* equo subdere. *Calcaribus* equum concitare, agitare. V. *Incitamentum.*

Caleo. *Ciepło mi.* V. *Calor.*

Caligo. *Mgła.* V. *Tenebræ.*

Calor. *Ciepło.* Ardor, æstus. *Pod czas upałów w drogę się wybierasz.* Ecquid hoc ardore, hoc æstu flagrantissimo, ista caloris intemperie, istis cæli ardoribus, æstuantem

ante tantis caloribus aëre, solis radiis torrendum te præbes? Ecquid hoc anni fide-
re itineri te committis. *Gorgcy jest czar.*
Ażus sunt immodici. Vapore solis omnia
nunc accenduntur. Fervore solis ex-
stuat anni tempus calidissimum. Cælum
nunc fervet, æstuat. Menses nunc inci-
dunt ardore solis flagrantissimi. Immodi-
cis caloribus torretur pars anni hæc ferven-
tissima. *Co daley, to się cieplo wzmacza.*
Intendit se calor, ingravescit, invalescit.
Æstivi fideris calores graviore æstu exarde-
scunt, effervescent, incallescunt. *Faż
nie tak czar gorgcy.* Frangit se calor, mi-
tescit. Desflagrant tandem æstivi calores,
temperantur, sedantur, leniuntur, miti-
gantur. Inclinata jam æstas nimios
solis ardores defendit, caloris incommoda
propulsat.

Calumpnia. *Potwarz.* Obreçtatio, ma-
ledictum. Injusta criminatio. Vexatio. *Po-
twarz włożyć na niewinnego.* Calumpniam
struxit in innocentem. Integerrimi hominis
laudem calumniis obtegere satagebat. Cri-
minari non destitit innocentem. Infamiam
afferre, infamiã aspergere innocentem volu-
it. Calumniis opprimere, appetere satage-
bat. V. Convicium.

Calx. *Pięta, wapno.* *Użus.* *Skończyć co.*
Ad calcem decurrere, pervenire operis. *Od
końca aż do początku.* A calce ad carceres
revocari.

Cano. *Spiewam.* Canto. Cantus edo. *Rzadko kto dobrze spiewa.* Pauci canendo vocem ritè nunc intendere, nunc remittere sciunt, canendi modos probè callent. Paucis contigit in canendo eum tenere modum, ut in eorum modulatione nihil agnoscas absouum, inconditum, inconcinnum. *Uusus.* Canere voce, fidibûs, tibiis. Canere bellicum, classicum. Receptui canere. V. *Musica.*

Canonizo. Kanonizuję. In Sanctorum numerum refero. Ad Sanctorum ordinem adscribo, aggrego. Cælestes honores publicosq; alicui decernere. In album Sanctorum Cælitum solenni ritu referre. Solenni ritu alicujus memoriam consecrare. In concilio Cælestium, in numero Sanctorum collocare. In cælitum cætu, ac numero reponere. Superûm in censum referre.

Canto, & Cantus. V. Cano.

Capillus. *Włos.* Capilli defluunt post morbum. Capilli rari & cedentes. Capillum nodo subtringere, in nodum cogere. Capillum calamistris inurere, in gradus frangere.

Capio. *Pojmuję.* Comprehendo. *Uusus.* Capere urbem. Capere cibum. Capio conjecturam ex re, vel de re aliqua. Consilium capere. Admiratio me capit. Captus sum voluntate. Detrimentum, metum, terrorem, miseriam cepi. Laborem
ina-

CA

inanem capere. Initia à Diis capienda sunt. Argenti splendore capitur. Verborum laqueis iudicem cepit. Gloriam consecutus, quæ vix calò capi possit. Capere pœnam de aliquo. Exemplum, documentum ex re capere. Locum castris capere.

Captivus V. *Carcer, Custodia.*

Caput. *Głowa.* Caput aperire alicui. Salutare aperto capite. Caput cervicibus abscindere. Causa, iudicium capitis agitur. De civitate, de capite contentio est. Caput tuum & fortunas semper defendi. Capitis aliquem accersere, accusare. Ad sanum consilium dandum caput test. Nôsse Rempublicam. Capita orationis exposuit. De sorte, summa, de capite aliquid detrachere.

Carcer, Więzienie. Custodia, vincula. Locus, in quo asservantur rei. *Do więzienia wtroczyć.* In carcerem ductus, compactus, coniectus, conditus, contrusus. Ob tortâ gulâ in vincula, & tenebras abreptus. In ferrum & vincula coniectus. Tenebris mandatus. *Trzymać kogo w więzieniu.* Custodiâ septum tenere. Custodiis munire. In custodiis habere. Vinculis ac compedibus aliquam cœcercere.

Caritas, V. *Penuria.*

Carpo *Używać.* Decerpo. *Item.* Reprehendo, lacero. *Z obyczajów cudzych Izydzić.* Alienos mores malignis sermonibus exagitare. Maledico dente alienam

magnitudinem allatrare. Famam lacerare corrodere. Mores acerbè infectari, criminari. Honestissimis etiam moribus notâ inurere. labem aspergere. *Uſus.* Aliquid de alienis laudibus carpere. *id eſt, imminuere.*

Caſtra, *Obòz.* Tentoria, pelles. Locus, ubi exercitus in tentoriis manet. *Obozem na iakim mieyſeu ſtaſc.* Caſtra metari, diſponere, locare, facere, figere. Tentoria erigere, poſita habere, tendere. *Ruſzyc oboz.* Caſtra movere. Conclamare vaſa. Vaſa colligere. *Z obozem bliſzey przyſtaſpic.* Caſtra caſtris opponere, objicere, conferre. Caſtra oppido conferre. *Uſus.* Caſtrâ aggeribûs, propugnaculis munita. Pro portis caſtrorum. Caſtrorum cireuitus, circumvallationes.

Cafus. *Przypadek.* Fortuna, eventus, fors. *Z przypadku ſię ſtało.* Repentina aliqua voluntate, ac fortuitò, non conſultò incidit. Cafus hæc invexit. Ita cafus tulit. Cafus gubernabat conſilium meum. *Uſus.* Meum illum cafum graviffimum tecta ipſius urbis lugebant. Aliorum opibûs cafus meos luſtento. Eo ic̃tu me ad cafum dedit.

— Caveo. *Strzeżę ſię.* Vito, fugio. Cautionem adhibeo. *Strzeżę ſię tego.* Vide. Studium adhibe. Conſiliò utere. Diligenter animadvertite. Attende, quàm diligenter potes. Summa tua cautio & præviſio ſit: ut ne temere confidas. Adhibe

cautionem. Provide antè, & pręcave. Cauto est opus, ne ex ista massa unquam escam petas. *U/us.* Cavere ab homine nefario. Cave putes, existimes, mihi quemquam te chariorem. Tu mihi meisq; multa sapè cavisti, id est, prospexisti. In jure cautum est. Hæredi testamentò cavere. Agris, fœnori, ædibus cavere.

Causa. Przyczyna. Caput, origo, fons, radix, principium, occasio, ratio, nomen. Dla wielu przyczyn muszę cię upomnieć. Multos titulos habeo, non longè quærenda materia est te reprehendendi. Multa sunt, quæ afferrem, si reprehensionis ratio mihi danda esset. Non uno nomine, non uno ex capite ea tibi reprehensio debetur. Magnò judiciò ac certò consiliò ad istam reprehensionem descendò. Przyczynę tego złego sąmi przyjaciele byli. Amici in hanc me calamitatem induxêre. Ex illo fonte & seminario hæc mala fluxêre. Ea calamitas ab amicis conflata est. In hanc miserlam amicitia me detruxit. Hinc illæ lachrymæ. Hanc segetem, ac materiam ægritudinis meæ amici præbuêre. Illi viam patefecêre hostibus meis. Horum persuasû ac instinctu calamitates importantur. Quidquid malorum est, illi concivêre. Amicitia in hanc perditam causam me imposuit. Principium

malorum ex amicorum perfidia, velut pestilenti radice extitit, profectum est, prodiit, provenit. Referenda in amicos est tota hac malorum acerbitas. Eorum perversa fides ea incommoda accersit, peperit. His malis aditum aperuit. Horum levitati, quidquid malorum mihi incubuit,tribuendum est. *Zaczęć sprawę.* In causam se demittere, descendere, ingredi. [Causam recipere, suscipere, accipere, tractare, actirare, tueri, tutari, defendere, sustinere. Causam ipse meam informabo, orabo, declamabo. Jus meum ipse persequar. *Przegrać sprawę.* Causam perdere, amittere. Causa cadere. Causam adversariis tradere. *Sprawy wygrać.* Causam tenere, obtinere. Causa illi adjudicata est. Secundum illum judicatum est. Pro illo pronunciatum. *Uzus.* Fluctuat ejus causa, id est, dubia est. *Pogodzić się w sprawie idakiej z kim.* Causam cum altero componere. Controversiam sedare. Dirimere litem, tollere, transigere. Hanc mihi causam dedit, id est, negotium. Accipio causam. Exeundum tibi illa causa, dum adhuc integra est.

Cedo. Ustępuję. Concedo. Locum do. Me retraho. *Ustał na dowodzie.* Ita fractus, ac debilitatus est, ut succumberet fortunæ. Tandem manus dedit fortunæ. Victus, & abjectio sentio, exter-

territus campô cessit. *Cofngł się nazad nieprzyjaciel.* Pedem retulit. Se in castra recepit. Receptu supz simillimo in castra retroivit, se abstulit. *Na dobro tobie wynidzie moja rada.* Consilium benè tibi cedit. Benè, feliciterq; vertet. *Ex sententia succedet.* Feliciter eveniet. Optatis, votis fortuna subscribet, annuet, respondebit, favebit, aspirabit. *Nadaremno poszły moje zabiegi.* Malè cessit conatus iste. In perniciem vertit. Absuit fortuna cœpto. Exitus non respondit. Eventus non satisfecit. Exitum res fortita à destinatione animi longè alienissimum. Pro voluntate non successit. *Za co mam niż/zemu usłapić?* Quamobrem, qui infra me est, mihi patiar anteponi? Cur ei cedam locum, qui nihil ad me est? Quid est causæ, cur primas ei partes concedam, primas ad eum partes deferri sinam, anteire me patiar, quem nulla res mecum æquat? Cur honore superior habeatur, qui rebus omnibus inferior est? *Użs.* Cedere invidiæ, tempori, armis, pactioni, malis, oneri, precibus. Forô, urbe, Italiâ cessit.

Celeber. *Sławny.* Præclarus, laudatus, honestus, honorificus. *Sławne zwycięstwo było.* Primi nominis erat victoria. Maximam inter cæteras tulit laudem, celebritatem habuit. Ejus clara apud omnes

omnes gentes fama fuit. Non terras solum, sed mare etiam rerum gestarum famam implevit. *Człowiek jest wielce sławny.* Amplissimus vir. Summo propter egregias virtutes honore, & nomine. Summum splendorem sua virtute consecutus. Vir est, cujus virtutes majoribus quasi theatris sunt expositæ. Omnium studiis celebratus. Quem fama conspectissimum facit, rerum gestarum gloria mirifice illustrat. Vir non sermonibus, sed omnium gentium literis celebratus.

Celer. *Prętki.* Velox, volucer, incitatus. *Szybki człowiek.* Ea celeritate est, ut volare, non iter facere eum crederes. Magna incitatione fertur. Pernicitate, velocitate, & festinatione praeperata utitur. Maximo vigore, ac levitate corporis velox est. Homo levis corpore. Multa exercitatione pernicious corporis est.

Cerno. V. *Video.*

Certamen. V. *Pugna, praelium.*

Certus. *Pewny.* Non dubius non incertus, compertus, apertus. manifestus, notus, exploratus, ratus. *Pewna jest rzecz, że się tak stało.* Exploratum habeo. Mihi pro vero constat. Pro inquisito & comperito habeo rei exitum. Certissimis indiciis comperi.

Cesso. *Przestaję.* Nil ago, vaco. *Przestajemy pić.* Manum de tabula; superse-

dea-

deamus tantisper molesto scribendi labore. Remittamus aliquantum de scribendi contentione. Cessationem aliquam fatigatz dextræ demus. *Ustało iux to staranie.* Defluxit jam ex cura. Habet jam animus aberrationem quandam à curarum molestiis. Cura jam exempta est animò. Confedit, refedit, conquievit.

Charus. V. *Amor.*

Christianus. *Chrześcianin.* Qui Christi nomen profitetur. *Chrześcianinem* zo-
stał. Christo nomen dedit. Christiana sacra suscepit. Ad sacram Religionem ab impia superstitione traductus est. Damnatís erroribûs, ad Christianæ lucis veritatem respexit. Christo fide, professioneq; authoratus est. Christiana signa secutus est. Christo Duce stipendia merere constituit.

Christus JESUS. *Chryslus.* Mundi Liberator, Vindex, ac Servator, Sequens noster. Qui Divinæ severitatis tela in homines intentæ, unus pro universis excepit, Sangvineq; suo omne humanum nefas extinxit. Mens Divinæ mentis. *Słowo wcielone.* Mysterium augustissimum & arcanissimum, quò rerum universalium Rector ac Opifex humanis se membris cooperuit, & salvís utriusq; naturæ discriminibûs, tam conjuncta DEUM inter ac hominem est instituta consociatio. Mysterium, quò humana
Di!

Divinis, terrena celestibus, ima summis, pereuntia sempiternis, nexu omnium arctissimo devincta & copulata sunt. *Chryslus* *się narodził*. Generis humani Vindex, hominum Patens Deus è Virgine nasci, & in has luminis auras prodire voluit. *Chryslus* *męczony*. Funestissima Christi Servatoris cades, qui ut nos apud inferos supplicibus eriperet, in cruciatum, ac necem se obtulit.

Cibus. *Pokarm*. Esca, pastus, xpulla. *Jadłem*. Cibo corpus, vires firmavi, curavi. Moderatō cibo naturæ desideria exple-re. *Jesc nad to*. Cibo immodicō se ingurgitare, obruere, abdomen distendere, alvum degravare.

Cito. *Prętko*. Celeriter, maturè, quamprimum. Sinè mora. Brevi tempore. Mox. Quàm mox. Protinus maturè, momentō rem confectam dabo. Impigrè, properè, pręproperè, rem festinabo. Quam ocys-simè, quam maturrimè, temporis punctō, prius tua opinione, actutum, subito rem a-gam.

Civis. *Miejszezanin*. Municeps, popularis. *Miejszezaninem został*. Jus Civitatis consecutus est. Civitatem impetravit. Particeps civilium munerum factus est. Civitatem alicui dare, donare, adscribere civitati, vel in civitatem. Civem alicquem designare, facere, habere. *Ufus*. Civitas ei adempta, in erarios relatus est.

Ci-

Civitas, Miasto. Civium multitudo in unum locum congregata. Concilia, cætusq; & conventicula hominum civitates appellantur. Cato ortu Tusculanus, Civitate Romanus.

Clamo. Wołam. Vociferor, clamorem edo, facio, profuso. *Voce* contendo, persono. *Barzo krzyżę.* Ingentem clamorem tollunt. Vociferatione utuntur maxima. Clamore profuso, truci cantu, clamoribus inconditis, horrendo cuncta complent sonô. Ululatus, cantusq; dissoni audiuntur. Tumultu personant omnia. Vocem sustollunt, efferunt, contendunt, intendunt, mittunt. Clamor barbaro ululatu præsentis terret, nemora, valesq; circumjectas terribili sonô implet.

Clarus. V. Celeber.

Clemens. Łaskawy. Lenis, mitis, mansuetus, liberalis, humanus. *Był to Pan wielce łaskawy.* Princeps erat, ad cuius expertam clementiam nemini non tutus erat receptus. Qui civium voluntati ac gratiæ deditissimus erat. Clementiâ tantâ, ut nemini supplici non dextram, fidemq; porrigeret, spem salutis offenderet, indulgeret. Nemo cum illo clementiæ laude comparandus, conferendus. Præcipua quædam laude florebat clementiæ.

Coelum. Niebo. Altissimum Dei domicilium. Regiones immortalitatis. Bea-

torum sedes, de *Sanctum. Święci do nieba*
się dostali. In corporibus laxati ad
 celestia tempore, gravetor, ad bona,
 nullā temporis longuitate perentia,
 migraverunt. Hinc prae, rursus ad
 concilium caelestium. *omni* pi-
 ternam Dei. *illam regis*
 aeterni aulam. *Cz. o*
niebie, myślic portum. In augustissimam
 illam *Pravitas* sedem omnes cogitatio-
 nes conferre nos decet. Erigenda est
 mens identidem, & attollenda ad illum
 aeternae felicitatis portum. Obeundae i-
 dentidem mente, cogitationeq; orae illae
 caelestes, in iisq; mente, ac animo ha-
 bitandum.

Cōerceo. Hamuję. Contineo, refræ-
 no, domo, reprimo, comprimo, cohibeo.
Poskromić porzeka tę rozpustę. Frangen-
 dae cupiditates, frangenda libidines, au-
 dacia illorum, & conatus refecandi. Re-
 primendi sunt improbi, & veluti fra-
 na gestientibus eorum animis impo-
 nenda. Circumscribenda, contunden-
 da, debilitanda, exarmanda penitus est
 ferocitas, & jactatio. Metus, necesse est,
 aliquis incensam cupiditatem restringat.
 Libertas illa nimia audendi quidlibet, ar-
 ctioorem in gyrum revocanda. Retardan-
 di sunt perversorum impetus, legumq;
 vinculis restringendi. Ardentes animi,
 ac incitati ab impiis consiliis, ad quæ
 cur-

curfu ruunt, reflectendi, ac retrahendi sunt.

Cogitatio. *Myśl*. Mentis sensus. Mentis agitatio. Animi motus, sensus. Reconditus sensus. Intimus sensus, meditatio, commentatio, cura.

Cogito. *Myślę*. Meditor, commentor, contemplor. Mente correcto. Mente complector. Animò agito. Mente agito. Mecum quæro, existimo. In animo habeo. Omnem curam desigo in re aliqua. Animò & cogitatione comprehendendo. In aliqua re cogitationem pono, desigo. Memoriam meam ad rem aliquam excito. Ratione animòq; lustro. Speciem alicujus rei cogitatione percipio, mente, cogitatione verio. Cogitationem alicujus rei capio, fascipio. *Długom o tym myślił*. Huc consilia meâ, huc cogitationes retuli. Huc animum, huc mentem intendi, direxi, contuli. Diu in animo volutavi, reputavi ipse mecum. Acie mentis dispexi omnia. Omnia mente complexus sum. Circumspiciavi, observavi, peragravi omnia. Mente agitabam, tractabam, revolvebam, percurrebam. *Różne mię myśli rozrywa-ja*. Perturbatis cogitationibûs ab instituto itinere mens deducitur. Aptæ ad rem propositam cogitationes dissipantur. Animus evagatur longius, ac peregrinatur.

Cognosco. *Poznamam, wyrozumiewam,*
 Nosco, cugnoſco, percipio attendo, di-
 ſco. Non me latet, fugit. Aſſequor,
 teneo, animadverto, cognitum habeo, in-
 telligo. Notum mihi eſt, perſpectum,
 exploratum. Cerno, notitiā rei habeo.
 Cognitionem rei capio. *Znam cieg na*
wyloſt. Patent mihi ſenſus animi tui.
 Conſiliorum tuorum nihil me fugit, la-
 tet, præterit. Mentis eas partes, quæ ab
 oculis remotæ ſunt, introſpexi, per-
 luſtravi, inſpexi penitus. Intimos animi
 reſeſſus detexere, aperuere, patefecere
 mores tui. Argumenta non dubia ani-
 mi, voluntatiſq; tuæ præbuere ſermones
 tui. Mores tui conſiliorum tuorum notio-
 nem in animo inpreſſere. Apertus eſt
 literis tuis introitus ad omnia intima
 animi tui conſilia, ſinè ullo errore perve-
 niendi.

Cohæreo. *Zgadzam ſię, ſpajam ſię.*
 Cohæreſco, conjungor. *Jedna cnota z*
drugą ſię łączy. Mirabilis eſt virtu-
 tum contextus, omnes inter ſe aptè
 ſunt nexæ, & jugatæ. Eſt quidam
 continuatio ſerieſq; virtutum admi-
 rabilis, ut aliæ ex aliis nexæ, & omnes
 inter ſe colligatæ videantur. Virtutes o-
 mnes artiſſimè copulantur. & cohæ-
 rent.

Colligo. *Zbieram.* Cogo, congrego.
 In unum conjicio comulum. In unum
 redo.

redigo. *Wiele zebrał ludzi.* Magnam
 hominum multitudinem cōegit. Magnam
 manu efficit. Multos contraxit, in u-
 num locum compulit, ad belli societa-
 tem convocavit. *Z przestachu ledwie*
do niego przyszedł. Vix tandem recepi
 me ex illo terrore. Animos collegi
 t. Ex rei cogitatione confusos. Respi-
 ram, recepi me ex illo terrore. Ani-
 mam ex moerore refeci, à moerore ab-
 duxi. *Użys.* Ex labore magno gratiam &
 dignitatem colligere. Ex eo colligere po-
 tes, quam te amem.

Colo. *Użys.* Observo, veneror, a-
 mo, diligo. Hoc em alicui habeo. Ali-
 quem principem in honore habeo. *Użys.*
 Me ille mirificè colit. Virtutem, litera-
 rum studia, leges, amicitiam, officium,
 fidem, jus, & justum, colo. Terram, ur-
 bem, domum aliquam colo. Agros, prædia,
 rem rusticam colere.

Comedo. *Fem.* V. Cibus.

Comitia. *Scym.* Conventus populi
 Commune consilium omnium ordinum
 ad creandos magistratus, ferendas leges.
Użys Consul edicit comitia, habet, ge-
 rit, obit. Diferuntur, & extrahuntur
 comitia. Szpè largitione inquinantur,
 corrumpuntur.

Comitor. *Prowadzę, idę z kim.*
 Affector, sector, deduco. *Nigdy cie nie odsta-
 pig.* In omni fortuna me tibi comitem
 adiun-

adjungam, præbebo. Hærebo tibi, fateri tuo. Affixus tibi ero. A te, à latere tuo non discedam, non divellar. Nunquam abs te sejungar. Nulla me res à te disjunct. *Ufus.* Honoris causâ me est comitatus.

Commendo. *Zalecam.* Fidei alicujus committo. In alicujus fide, & religione depono. Fidei alicujus trado, mando, permitto. Virtuti, fidei, felicitati alicujus confido. In custodiam, & fidem concredo. Tutelæ subijcio. In fide alicujus repono, colloco. *Zalecam* *tobie* tego. Sic tibi eum commendo, ut neq; majore studio quemquam, neq; justioribus de causis commendare possim. Cures hanc meam commendationem quam primùm intelligam tantùm illi utilitatis attulisse: quantùm & ipse speraverit, nec ego dubitârim. Gratissimum mihi feceris, si eum quibuscunq; rebus poteris, jûveris atq; oraveris. Quanti apud te sum, tantum valere apud te commendationem meam, effice, ut intelligam. Genere commendationis mirifico, planeq; quod sit depromptum ex intimo animo, usum me putato. Velim tibi persuadeas, nihil me majori studio à te petere nihil mihi gratius facere te posse, quam si omni studio eum jûveris. Totum hominem tibi trado, de manu, ut ajant, in manum: tu modò
fac

fac, tæaris. *Ufus.* Filios, salutem, Rempublicam Diis commendare. Eloquentiam vocis suavitas commendat. Aliquid literarum monumentis, memoria, nomen suum & famam immortalitati, se fugæ commendare.

Commiseror. *Lituje się.* Misereor. Miseratione afficior. Miserationem verbis, gestu exprimo. *Bolciej niż nieszczęściem twoim.* Casum tuum vehementer miseror. Doleo vicem tuam. Doloris ejus, qui te excruciat, particeps sum tecum. Societas poenæ, ægritudinis mihi tecum est. Casus ille tuus mentem meam miseratione permovit. Percussit animum meum vehementer fortunæ tuæ iniquitas. Commiseratione tangor afflictæ fortunæ tuæ. Tangit mentem meam propter naturæ cognationem, atq; consensum ærumna tua.

Committo. *Dopuszczam się, poruczam.* admitto patro, perpetro, pecco. *Item.* Patior, concedo, conjungo. *Wielkiego się grzechu dopuścił.* Magnum admisit in se facinus. Magnum in se scelus concepit. Sequius admisit aliquid. Immani se scelere obstrinxit, adstrinxit. Detestabile facinus suscepit. Nefariâ se culpâ devinxit. Immane flagitium conscivit. *Poruczam tobie tę sprawę.* Omnem tibi rem ac causam tuæ prudentiæ tradendam trado, relinquo, transcribo.

Ejus rei provinciam tibi, & ad te delego.
 Quod tibi negotium dedi, munus imposui,
 quod fidei tuae permisi, diligenter confice.
 Usur. Se itineri, fluctibus, fortunae,
 discrimini committere. Prælium
 committere cum hoste. Duas inter se
 tabulas committere. Unum cum altero
 committere.

Commodum. Pożytek. Utilitas, bonum,
 emolumentum. *Swego tylko pożytku szuka.*
 Omnia ad suam tantum utilitatem refert.
 Suam utilitatem rebus in omnibus spectat,
 sequitur, rebus cunctis antefert. Omnes articulos
 commoditatis suae captat. Suo ubiq; animo
 obsequitur. Suis consulit commodis.
 Id unum spectat, unde multa in se congruant
 commoda, quid e re sit, quid in rem suam
 faciat. *Wszędzie mi szkodzi.*
 Commoda mea oppugnat, labefactat ubiq;
 commodis nostris obstat, officit, adversatur.
Wielki pożytek ta rzecz przyniosła.
 Multas utilitates importavit, Multa creavit
 commoda. Multis commodis auxit, locupletavit.
 Non pauca ex ea re commoda enata sunt, fluxerunt,
 manaverunt.

Commoveo. V. *Mowca.*

Communico. *Zwierzam się, spółkuje*

Confero, credo, refero, participo.

Zwierz mi się twoich myśli. Confer

mecum tua consilia. Consilia tua ad me

me defer. Fac, ut de rebus, consiliisq;
tuis cognoscam, intelligam. Imaginem
rerum tuarum cogitationumq; ostende
aliquam. *Podzięle się z tobą łupem.* Præda
mecum particeps eris. Utemur com-
muni, æquo jure, pari potestate hosti-
um spoliis, Juris tibi tantum, quan-
tum ipsi mihi erit in prædam. Te in
partem spoliatorum vocabo. Communio
nobis erit prædæ. In communionem prædæ
venies.

Communio. V. *Eucharistia.*

Communis. *Pospolity, społeczny.* Con-
junctus. *Pospolity to jest grzech.* Hoc vi-
tium omnium animos occupat, tenet.
Latissimè patet. In omnium animus ir-
repsit. Ubiq; gentium viget, regnat, do-
minatur. Pauci sunt hęc vitiõ intacti,
hujus vitii expertes. In plerorumq; mor-
taliū animis insedit ac inveteravit.
Nic mi nowego nie mówisz. Communia
sunt & vulgaria quæ affers. Omnia sunt
collocata in usu quotidiano, in congres-
sione hominum atq; in sero decanta-
ta. Ista posita sunt ante pedes, sita an-
te oculos, obsoleta, de medio sumpta.
audita, pervulgata, celebrata, & con-
trita sermonibûs, quæ affers. Pervagata est
res, in propatulo posita.

Comparo *Przyrównywam, gotuję.* Pa-
ro, præparo, acquiro, conféro, compono.
Zaden się z tobą zrównać nie może.

Nemo tibi comparari potest. Nemo se tibi ulla arte contulerit. Nemo in contentionem adduci, venire tecum potest. Quis prestantem tuam indolem adæquare possit? Quis aspirare ad pervulgatam virtutis tuæ laudem temerariùs audeat? *Uſus.* Labore laudem ſibi comparavit; *id eſt* acquiſivit. More majorum, legibùs, naturâ comparatum eſt, *id eſt* ſtatutum. Ita comparata eſt vita, naturæq; noſtræ ratio, *id eſt* ordinata.

Compenſo. *Nagradzam.* Comparo, remuneror, repono, exæquo, aſſequor. *Za twoje uſlugi nagrodzić niezdolam.* Tua merita compenſare non potero. Nullam tuorum meritorum partem aſſequar. Nunquam ſatis cumulatè officium reddam. Tuam voluntarem non ſatis ex æquo remetiar. In reddenda meritorum vice par pari nunquam referetur. Nunquam tantum voluntatis à me tribuetur, ut non plura tibi debeam. *Cnota twoja wſzytkie ſzkody nagrodzi.* Refarciet virtus, quod à fortuna damnum retuliſti. Quibus te calamitatibus implicavit fortuna, ab iisdem virtus expediet. Medebitur iis malis virtus, quibùs te afflixit fortuna, Quantùm detrimenti à fortuna, tantos à virtute, atq; ad o majores fructus, colliges, feres, capies, Præteritam fortunæ culpam virtus cumulatè redo-

redimet. Fortunæ dispendia virtus faciet.

Comprimo. V. *Côerceo*.

Comprobo. V. *Probo*.

Computo. *Rachuię*. Subduco rationes. Ad calculos revoco. Rationes confero. *Rachuy my teraz caſę summe*. Puteamus nunc rationes, Supputemus nunc rationes. Subductis rationibûs summam faciamus, colligamus, conficiamus. Rationes ineamus totius summæ.

Concedo. *Pozwalam*. Annuo. Copiam facio. Potestatem permitto. *Uſur*. Primum locum alicui concedere. Ab eorum oculis aliquô concessit, *id est*, abcessit. Nemini concedo in tuenda Patria, *id est*, cedo. Fato, vel naturæ concedere, *id est*, mori.

Concilio. V. *Concordia*.

Concionor. *Kazę do ludzi*. Concionem habeo. *Kazanie mówić*. De rebus Divinis verba fecit. In concionem ascendit. Sacris concionibûs populum exhortatus est, animos populi inflammavit, accendit.

Concludo. *Zamykam*. Claudio, cogo, constringo, infero, finio, absolvo. *Z tego dowodu nie ſig niemoſci*. Ex hoc argumento nihil concluditur, conficitur, efficitur, inferatur, colligitur. Nihil eorum, quæ tu volebas, sequitur. *Uſur*. Ne bestię quidem concludi se,

constringiq; patiuntur. Tetum jussu in ex-
pita pauca concludi potest.

Concordia. Zgoda. Consensus, con-
spiratio. *Rozróżnionych pogodził.* Ani-
mos in concordiam reduxit, Societate.
& foedere averfos studiis animos jun-
xit. Pristinam inter socios concordiam
copulavit. Ejus operâ coaluere amimi.
Veterem inter partes concordiam confir-
mavit, conglutinavit.

Concursus Zbieganie się. Effusio
hominum, concursio, confluxus. *Zbie-
gali się do niego wszyscy.* Concursus
siebant magni ad illum. Confluxere in
ejus domum omnium generum, ætatumq;
homines. Celebratur ejus domus ma-
xima hominum multitudinæ & frequen-
tiâ. Effusiones hominum ex agris, &
oppidis sanè erant ingentes. Salutanti-
um turba aditus omnes, viasq; infi-
debat. Edium vestibulum continenti agmi-
ne erat septum.

Conditio. Stan. Status, fortuna,
modus, ratio, lex, pactum, pactio, con-
ventio. *Ten warunek Przodkowie nasi
sobie zostawili.* Hanc conditionem ma-
jores nostri statuere. Hanc victis
conditionem imposuere, obtulere, dedere,
proposuere. His conditionibus onera-
runt, & astrinxerunt victos. Has pa-
cis leges dixere. *Łatwo tę kondycyę
przyjmie.* Ad has conditiones, facile ac-

cedet, descendet. Conditionem hanc non invitus subibit, sequetur, accipiet. Hæ Conditione libenter utetur. In has leges facillè tranſiget, paciſcetur. His paſſionibus ac conditionibus libenter ſtabit.

Confero V. *Compare. Uſus.* Rationes conferre accepti, & expenſi. In ſuam ſe conferre. Iter aliquò conferre. ad amicitiam Pompeji me contuli. Cogitationes, & curas ad alicujus dignitatem conferre. Sermones inter ſe conferre. Id multum confert ad doctrinam.

Confefſio. *Wyznanie, Spowiedź.* Scelerum tuorum pro ſacro tribunali expiatio. Exomologefis ſacra. Animi per noxarum expiationem facta cum DEO reconciliatio. *Spowiedać ſię.* Eluere animi peccatorum ſordibus. Sacra confefſione animum purgare. Patefacere Sacerdoti conſcientiæ labes, vulnera. Superſoris vitæ commiſſa in ſacro animi judicio detegere. Turpitudinis virus apud Sacerdotem evomere. Conſcientiæ ſuæ maculas lavacrò poenitentiae eluere. Poenitentiae Sacramentò animam ſuo nitori reſtituere. Totius anteaſtæ vitæ noxas ab ultima pueritia ductò initio in memoriam redigere, Sacerdoti exponere. *Spowiedzi ſkuchac.* Conſtitentibus ſe reis pro ſacro tri-

tribunali aures dare, praeberē. Judicem sedere in confidentes de se reos. De peccatis ad sacrum animi iudicium allatis cognoscere. Confitentibus aures commodare, admoveere. Confitentes reos suorum criminum vinculis relaxare, solvere.

Confirmo. Potwierdzam. Affirmo, assevero, promitto stabilio, corroboro *Wieści samym skutkiem sprawdziły się.* Eventus rumorem confirmavit. Fidem rei eventus affirmavit. Rumori fidem eventus addidit. Opinionem adjuvit consentiens rumori eventus. Rumorem ambiguum eventus rei ad certum redegit. *Wielu ludzi Bierzmowano.* Christianae palestrae Oleo ad ineundum armorum certamen multi homines imbuti, peruncti. Multi homines sacro Oleo delibuti, Chrismatis Sacramentō confirmati.

Confirmo. Stosuję się. Compono, fingo, effingo, figuro, formo, informo. *Stosować się do woli czyiey.* Conformare se ad ejus voluntatem studet. Ad nutum, voluntatem se fingere. Suas voluntates ad alienum nutum componere. Suam ad alienam voluntatem adungere, accommodare. Alienae voluntati morem gerere, obtemperare. Pendere ex aliena voluntate, & consilio. Sua consilia ac rationes ex alieno praescripto
mo.

moderari. *Cály się zdał na wolę Pona BOGA.* Totum se Divinz voluntati conformavit. Suam ad DEI voluntatem aggregavit.. Arbitrii sui jus omne in jus arbitriumq; DEI transtulit. *Naśladowie mię.* Ad mores meos se conformat, fingit, componit. Speciem quandam, ac imaginem alterius moribûs exprimit. In alterius mores abit.

Conjicio. *Dorozumiewam się.* Conjecturâ assequor, consequor. Conjecturam facio. Conjecturâ prospicio, perspicio, agnosco, interpretor, divino, existimo. *Dorozumieć się nie można.* Ea res conjecturâ judicari, sciri non potest. Ad conjecturam ejus rei evadere humana mens non potest. Ad conjecturam propius accedere, augurari non licet. Res sunt ejusmodi, de quibus nē conjicere quidquam possumus, de quibus certus vates, conjector esse non potest. *Z samej twarzy można doysć, jaki jest człowiek.* Multa ē facie conjici de homine possunt. Multa ex fronte videri, colligi, deprehendi, percipi, conjectari possunt. Frons multa ostendit, significat, indicat, coarguit, patefacit, exprimit, demonstrat latentes animi morbos. E vultu, qui est index, & imago animi, nequaquam incerta conjectio, dubia divinatio sumitur. Frons ad animi faciem proximē accedit. Ex vultûs indiciiis hand agrē ad conjecturam de ani-

mi sensu evadimus. *Ufus* Se in fugam, in pedes, in castra, in latebras conjicere. Maledicta, crimen in aliquem conjicere.

Conor. V. Contendo.

Conscientia, *Sumnienic*. *Fest to czlowiek dobrego sumnienia*. Vir est integerrimæ mentis, æqui ac recti amans, cui religio sit quidquam præter fas & æquum agere, quidquam aggredi, quod cum recti, honestiq; legibus non consentiat. Vir est optimæ mentis conscientia tutus, qui quæ agere parat, omnia ad leges Divinas, ad rectæ rationis præscriptum exigit. *Ciesz się mię dobre sumnienie*. Conscientia, rectè meritis recreor. Fruor vitæ benè actæ conscientia. *Dobrym sumnieniem tego uczynić nie może/sz*. Salvò officiò, salvis legibùs, salva fide fieri non potest. Ista facere Religione impedimur. *Zawiedzione go gryzie sumnienie*. Hominem scelus agitat. Scelerum poenis agitur, & à mente, consilioq; deducitur. Urit anxiam mentem facinororum memoria. Exortus è peccatorum conscientia timor sollicitudine exedit. Scelerum obstrepente conscientia quiescere non potest. Insunt in scelere aculei, stimuli, quibùs animus dies atq; noctes confoditur, compungitur, cruentatur, exeditur, dilaceratur. Tacita conscientiz convitia animum verberant, opprimunt. *Ufus*. Magna vis est conscientiz: ut poenam semper ante oculos versari putent, qui peccarunt.

Con-

Conscientiâ tenetur conjuratio tua, id est, nota est.

Consentio, *Zgadzam się*. Sto iudicio & opinione alicujus. In eadem sententia sum cum aliquo, conspiro, conjuro. *Za zezwoleniem wzysskich to się stało*. Consensione, iudicio, sententiâ, approbatione omnium, nullâ cujusquam discrepante sententiâ res gesta est. Omnes omnium sententiæ, voluntates, optiones, iudicia congruebant. In eandem sententiam omnes convenerunt, Una, eademq; fuit vox omnium. In eandem sententiam itum ab omnibus.

Considero. *Rozważam*. Reputo, cogito, commentor, circumspicio, specto, existimo, contemplor, intueor, attendo, expendo, pondero. Ante oculos pono, propono. Ratione animôq; lustro. Animô & cogitatione contemplor. Animum ad rem refero. Mente circumspicio. Animô intueor. *Pilniey rzecz rozważać*. Acie mentis dispicere. In omnem partem considerationem intendere. Omni ingenii vi contemplari, inquirere. Omni cogitatione pertractare. Mentem ac cogitationem in re aliqua defigere.

Consilium V. *Consulo*.

Consolor. *Cieszę*. Solor. Dolorem levo. Moerorem minuo. Desiderium lenio. Consolationem adhibeo. Alicui perfugium & solatium præbeo. Animum

consolatione permulceo. Consolatione sustento. Dolorem, luctum, fletum, abstergo. Suis opibus sustentare casus miserorum. Levationem afferre. *Nic nie masz, co by mię rozweselić mogło.* Nulla res est, quæ animum possit vindicare dolore, liberare sollicitudine, abducere à cura, avocare à molestia, abstrahere à mœrore. Frustra in me consolando ponitur opera. Inanem operam sumit, qui ad me consolandum aggreditur; ita enim malis opprimor, prorsus ut respirare non liceat. Quæ jam res, aut quis homo animo meo virtutem, dolore ereptam, restituere possit? *To mię jedno uciešzyć może.* Hoc unum erigere ad spem, vel in spem, ac confirmare animum meum potest. Hic unus relictus est consolationi locus.

Constantia. *Stalość.* Firmitas, stabilitas, gravitas, æquitas, perseverantia. Firmum consilium. Constans, & perpetua vitæ ratio. *Co raz postanowisz, tego nie odmieniasz.* Nosco animi tui firmitatem, firmitudinem. Scio in sententia te semper constare, nec de gradu dejici, dimoveri, nec de sententia depelli posse. In eodem consiliorum tenore es obstinatus. Novi, quàm non varius sis in causa, quàm æquali sis semper tenore. Is mihi visus es, qui susceptam opinionem non temerè abjicias.

Consuetudo, *Zwyczaj, obcowanie.* Mos, insti-

institutum, usus. *Possolity jest ten zwyczaj.* Mos hic ubique obtinuit, invaluit, Mos, consuetudo ita fert omnium. Omnibus hoc est à natura tributum, insitum, usu ac more comparatum est. *Użys.* Consuetudinem inducere, excitare, aperire. A vetere consuetudine recedere. In consuetudinem praestantium virorum se dare.

Consulo Radzę się. Consilium peto. Delibero, consulto. *Item.* Consilium do. Prospicio, provideo. *W wątpliwych rzeczach radzić się przyjaciół potrzeba.* In ancipiti rerum statu, incertis in rebus, in controversia positus, amicos in consilium adhibere, ad amicorum arbitrium referre, amicorum iudiciis stare, sententiam exquirere, nihil suscipere, nisi de amicorum suasio, ductu, instinctu, sapientis est. *Nie dobrze koło siebie radzisz.* Haud satis rationibus tuis consulis. Non pro eo, ac par esset, tuis commodis prospicis. Non satis tibi curae est, quid rationes tuae à te postulent. Videris mihi in postremis habere rerum tuarum curam.

Consumo. Trawię. Absumo, exhaurio, conficio, tero, contero, impendo, profundo, dissipō, comedo, *Przemarnować dziedziśtwo.* Consumere patrimonium suum, Adesā pecuniā, devoratā, profusā, patrimonium, fortunas suas omnes abli-

abligurivit. Dissipavit conviviiis patrimonium. Rem confregit, per luxuriam effudit, attrivit opes, patrimonii censum merfit, luxu hausit, dilapidavit decoxit. *Czas na nadaremno strawił.* Tempus otio consumpsit. Tempus omne in otio exegit, posuit, trivit, contrivit. Oriosa in foro concussatio diem illi unum ac alterum exemit. *Mensem illum in otio egit, confecit.* Bonam partem temporis otiosa concussatione traxit.

Contemno. *Gardzę* Despicio. Despicui duco. Sperno, abjicio, rejicio. Inane ac leve existimo. Pro nihilo puto. Aspernor. *Przódkiem nasi bogactwami gardzili.* Apud majores nostros minima erat divitiarum ratio. Divitiz apud majores nostros nullô locô, nullô numerô erant. Postremæ omnium rerum divitiz majoribus nostris erant. *Nauki w pogardzie zostają.* Jacent literarum studia, ac nullô prope locô sunt. Squallent bonarum artium studia. Literarum illa gloria in silentio & oblivione jacet. Non obtinent eum, quem merentur liberales disciplinz, honoris, dignitatis locum.

Contendo. *Sprzeczam się, wsiłuję.* Altereor, rixor, litigo. Nitor, conor, curo, laboro, enitor. *Z sąsiadami zwykł się wadzić.* Contra vicinos identidem velitatur, depugnat, vociferatur. Jurgia, disceptationes, attercationes suscipit. Con-
tro-

traverſas ducit. Novas identidem turbas
& rixas homo concitus & ad jurgandum
litigioſus commovet. Jurgiis contendit.
Iras cum vicinis exercet. Manus ſimul in-
tendit, ſimul probra vicinis ingerit.
Młodzie o chwale ſtarac ſię powinna. Debent
juvenes graſſari ad gloriam virtutis viâ.
Nervos omnes induſtriæ contendere, &
eniti ad gloriam. Elaborare, ac animô
conſerti, ut nihil à ſe prætermiſſum, quô
veræ laudis fructum ſibi comparent, vi-
deatur. Juvenes magna ſpectare debent,
& rectis ad gloriam ſtudiis contem-
dere.

Contentus. *Kontent Co mam, tym ſię
kontentuję.* Acquieſco in rebus meis. Ma-
jora non appeto. Pluſ à fortuna non po-
ſtulo. Continet ſe intra hōs fines, non
excurrit, non prolabitur, non ſe lon-
giuſ effert, altiſ tollit animus meus.
Hiſ me abundè expleo. *Każdą karę chę-
tnie przyimę.* Quâlibet poenâ contentus
ſum. Nullam deprecor poenam. Senten-
tiam in me latam ſumma voluntate ſu-
ſcipio. Quidquid de me ſtatuitur, æqui,
boniſq; facio. Sraſo judicium decreveris, pa-
ratamq; in omne ſupplicii genus volunta-
tem aſſero.

Contineo. *Zatrzymywan, zamykam w
ſobie.* Refræno, cohibeo, cōerceo, compre-
hendo, complector, includo, concludo, col-
ligo.

Con-

Controversia. V. Contendo.

Contumelia. *Zelżywość*. Convitium, ignominia. injuria. *Zelżył go*. Contumeliam illi fecit. Multo convitiō illum jactavit, contumeliis oneravit. Infandas contumelias in illum edidit. Plaustra convitiōrum in illum jactavit. *Uſus* Ad contumelias descendere. In contumeliam vertere. Contumeliam accipere. A contumelia prohibere, tutum reddere.

Conversio. *Obracanie*. Circumvectio. *Nawrócenie się grzesznika*. Valgō: *conversio à peccatis* Correctio, emendatio morum. Resipiscentis animi propositum. Vitæ correctioris studium. Abstinere à sceleribus. Ab improba peccandi consuetudine se revocare. Ad frugem redire, se se traducere. Ad frugem bonam se recipere. E flagitiorum cœno, vitiis emergere, & ad curam sempiternæ salutis se revocare. Redire ad officium hominis Christiani. Animum ad melioris vitæ consilia appellere. *Narod bałwochwalski do Chrystusa się nawrócił*. Barbarorum natio, rejectis tenebris vanarum superstitionū. luce Divinitus immissa ad Christianam Religionem se applicuit. Simulacrorum cultu abjecto, unius Christi cultui se consecravit. Christianis Sacris se addixit. A dæmonum stipendiis ad christi signa, castra, traducta. A superstitiosis, sacrilegis ritibus, erroribusq; ad unius veri DEI

notitiam cultumq; est traducta. Christo sacri fontis aspersione authorata est. *Wielu się heretyków nawróciło.* Multi hæretici, positâ contumaciâ, suavissimo Ecclesiæ iugo cervices suas subjecere. Ad Catholicæ Ecclesiæ sinum, auctoritatem redierunt. De privatis opinionibus deducti, hæresim abjecerunt, ejurârunt, orthodoxam doctrinam hauserunt. Perversarum opinionum virus, venenum, ejecerunt. E feditiosis sectis se extulerunt, & ad certum recte sentientium redierunt. Romanæ Ecclesiæ manus dedere.

Convitium. *Razanie.* Maledictum præbrum, contumelia, crimen, opprobrium, maledictio. *Razac kogo* Convitium facere. Probra ingerere. Maledicta in aliquem conferre, conjicere. Maledictis opprimere, lacessere, appetere, vexare. V. *Contumelia.*

Convivium. *Bankiet.* Epulæ. Accubatio epularis amicorum *Biesiadę sprawić.* Convivium apparare, parare, instruere, ornare. Mensam exquisitissimis dapibus extruere. Conviviô aliquē excipere. *Być na bankiecie.* Convivium inire, celebrare. Conviviô accipi.

Copia *Dostatek wojsko.* Abundantia, vis, facultas, ubertas. *Wiele zboża przywieziono.* Maxima frumenti copia advecta est. Ingens frugum modus comportatus est. Urbs commeatus copiâ ad satietatem instructa est. *Ziemia obficie rodzi zboże.* Tellus magnam copiam præbet frugum, abundan-

dantiam gignit, suppeditat. Affluit frugum copiâ. Magna soli est benignitas ad maturandas fruges. Tellus copiâ rerum saginat accolas. *Woysko ſciagnac*. Copias contrahere, cogere. Vires tuas in unum conferre, colligere ex dissipato cursu *Uſus*. Vir copiis rei familiaris locuples. Verborum, & dicendi copiâ. Majori curâ, quàm copiâ, & facultate rem gerere. Facere omnibus consilii sui copiam. Copias in aciem exponere.

Corona, *Korona, wieniec*. *Uſus* Corona aurea fulgentibus gemmis illuminata. Causa erit ad maximam coronam dicenda. In corona hominum, & confesso. *Corona clericalis* vulg: *Lat*: Sacri ordinis insigne. Attonsus in coronæ modum vertex. *Coronam Marianam recitare* vulg: *Lat*: Statas ad DEI Matrem preces ad precarios globulos persolvere. Corollam, precarios globulos persolvere. Corollam precariam piè sanctèq; volvere.

Corrigo. *Poprawiam*. Emendo. Correctionem adhibeo. Aliquem ab errore avertito. Emendo. *Ledwo już można poprawić*. Nullum penè correctioni locum relinquit, reliquum facit. Nullam propè melioris frugis spem facit. Conclamatum videtur de ejus emendatione. Respuit jam inveterata spes mali, quasi desperata salute medicinam. *Uſus*. Mores aliorum, orationem, menda corrigere. Errorem poenitendo correxit.

Cor.

Corrumpto. *Psuje*. Depravo vitio. In vitium impello. *Destruo*. *Pożgalimójé młodź psuje*. Cupiditates juventutem corrumpunt. A recto cursu & ratione detorquent. Nervos omnes virtutis elidunt. Corruptelarum illecebris irretiunt. In omnia vitia precipitant. *Latwo się młodzi psuje*. Cogitatione malorum faciliè juvenitus evertitur, in errorem inducitur, transversum agitur, ad mala consilia deducitur. Juvenitus veluti contactu faciliè recipit vitia. Morbi illi animorum faciliè pervadunt juventutem. *Nigdyby złym nie był, gdyby go złe towarzystwo nie poprowało*. Hoc in se facinus nunquam concepiisset nisi à pravis sociis corruptus esset; nisi exempli contagiò juvenilem animum veluti pestilenti quodam sidere afflasset. Hoc cum ageret contagione quadam pestifera insaniit. *Zakomstwo nabyłę sławę poprowało*. Partam bellò gloriam avaritia expunxit. Avaritiæ sordes gloriam confregère. Offecit laudibus, partòq; decori avaritia. *Przekupiony jest Sędzia*. Corruptus est pecuniâ Judex. Pretio addictam fidem habuit nummarius juris interpres. Pecuniâ à sententiæ equitate ductus est. Judicis mens oppressa præmiò, lingua adstricta mercede. Judex largitione cecatus, pretio delinitus.

Credo. V. *Fides*.

Creo. *Stwarzam*. Procreo, gigno, facio
Pan BÓG ten świat Stworzył. Rerum omni-
 um

um potentissimus, ac sapientissimus Opifex hoc pul. herrium naturæ regnum ex nihilo condidit, effecit. Mundus hic DEI consiliō iussuq; ex nihilo repentē extitit. *Króla obicraja.* Regem creant, appellant, jubent. Regem renuntiant, faciunt, dicunt. *Ufus.* Artis proprium est creare, & gignere. Periculum alicui creare. *Luxuries* in urbe creatur.

Cresco. Rostę. Augesco, accresco, adoleasco, ingravesco, serpo, propagor, augeo. *Ætate* procedo. *Surgo,* ascendendo. *Ziele roście.* Herbz ē terra crescunt, nascuntur, maturatz pubescunt, & maturitatem assequuntur. Diffundit terra, & elicit herbescentem viriditatem. E terra germina omnia effunduntur, proveniunt, profiliunt, prorepunt, emicant, enascuntur. *Fak podrosto dziecie.* Postquam crevit puer. Ubi adolevit ætate. Ubi ætate processit. Sumpto jam corpore, animiq; robore. Ubi ad justum corporis modum, proceritatem adolevit, processit.

Crimen. V. Culpa.

Crudelis. Okrutny. Durus, inhumanus, ferus, teter, immanis. Omnis humanitatis expers. Naturā asper. Singulari immanitate, & crudelitate barbarus, inexorabilis. Immemor humanitatis. Ejus immani & feeda crudelitate omnis barbaria superata est. Homo, cui volupe sit
foe-

fecedum in modum lacerare miseros, omnia exempla cruciatûs edere, omni savitie, atrocitate plebem opprimere. Crederet feræ rabiem hominis occupâsse animum: Ita in quosvis savus est, immanis. Ea est importunitate naturæ, ut ejus crudelitas nulla miserorum calamitate expleri, satiari, saturari possit. *Rodźcie frogiemi, ale nie okrutnemi być majz.* Severi, non crudeles in liberos parentes esse debent. Bonum, immo necesse est, pueros in culpam lapsos à parentibus castigari; sed cavendum, ne crudelitati aditum patefaciant. Sicut parentum est, juveniles refrænare liberorum impetus: ita debent illi quoq; manus, imò ipsum animum ab omni savitiæ genere vindicare.

Crux. Krzyż. Patibulum. Obraz Pana JEZUSA Ukrzyżowanego; Crucifixi Imago vulg: Lat: Simulacrum CHRISTI è cruce pendentis. Signum pendentis in cruce Salvatoris. Zegnać jig, Crucem facere vulg: Lat: Crucis signum in fronte formare, effingere, exprimere. Salutari se crucis signò munire. Signum crucis fronti imprimere.

Culpa. Wina. Causa, meritum, crimen, reprehensio. Nie jest winny. In culpa non est. Extra causam culpamq; positus est. Nihil in eo culpæ hæret, residet. Culpâ eâ non tenetur. Ea se ex culpa facile eximet, extra se ponet.

Cupiditas. *Cbciwość*. Aviditas, ardor, amor, animi impetus, libido, studium, desiderium, desideratio. *Zgdać czego*. Magna cupiditate teneri, inflammari, ferri. efferri, flagrare. *Poskromić cbciwość*. Cupiditatem comprimere, domare. Libidines frangere, cōercere. Cohibere. Restringere, imminuere, debilitare. Modum ponere cupiditati. Nec parere, nec morem gerere libidini.

Cura. V. *Curo*.

Curo. *Storam się*. Do operam. Labo-
ro, elaboro, studeo. Curam, diligentiam
adhibeo. Curam in aliqua re pono. Curā
ac diligentiam complector. Diligentiam in
aliquam rem confero. Item. Medeor. Cu-
rationem adhibeo. *Będź miłoś około ciebie
pilne staranie*. Curabo res tuas diligen-
ter. Habebo rationem dignitatis tuæ. Sum-
ma contentione pro te decertabo. Susci-
piam propugnationem ac defensionem di-
gnitatis tuæ. Rerum tuarum rationem
ducam. In negotia tua omni cogitatio-
ne, toto pectore, curāq; incumbam. Re-
rum tuarum mihi semper antiquissima
cura erit. Sustinebo rerum tuarum curam.
*O kim innym masz staranie, a siebie same-
go zaniedbywasz*. De aliis plurimum, de
te ipso, rebusq; tuis minimè laboras.
Alienæ rationes pluris apud te sunt, quàm
tuæ. Alienæ voluntati, ut morem geras,
obsequaris, te ipsum relinquis. *destituls.*
Quid

Quid aliorum ē re sit, attendis: at rerum
 tuarum ratio quid postulet, minimē cogi-
 tas. Aliorum commoda dum captas, cau-
 sam foves, juvas, agis, suscipis tuam ja-
 cere, frigere pateris. *Uleczył człowieka.*
 Curavit hominem. Curationem illi adhi-
 buit, admovit, attulit. Morbum depu-
 lit, sustulit, profligavit. Sanitati homi-
 nem restituit. *Usus.* Deos non curat. Cor-
 pora milites jussit curare, cibo reficere.
Custodia. Straż, więzienie. Carcer,
 praesidium, vigilia, excubiae, conservatio.
Usus. In custodiam dare, tradere. In cu-
 stodia includere. Custodiā septum tenere.
 Urbis custodiam agere.

D

Damno. V. Condemno.

Damnum. *Szkoda.* Jactura, detrimen-
 tum, incommodum, malum, dispendium,
 fraus. *Wielkie szkody ponieśiesz.* Ea res
 damna tibi non levia dabit, afferet. Mul-
 tis gravibusq; damnis te afficiet. Detri-
 menta non pauca inferet, invehet, im-
 portabit. Pestem tibi & exitium afferet,
 Res tuas magnopere labefaciabit. Im-
 ponet vulnus sanè gravissimum. Magnam
 inde jacturam facies, accipies. *Szkodę*
poniosłem. Accisa admodum ea clade res
 meae sunt. Fractae eo casu res meae sunt,
 allisae graviter, gravi vulnere afflictae gra-
 vi ictu perculsae sunt, ac penè prostratae.
Szko-

*Szkodę nagrodzić. Damnum prestare. Illata
damna sarcire. Detrimenta resarcire. V.
Compenso.*

*Debilito. Osłabiam. Infirmo, frango,
infringo. Debilem facio. Minuo, com-
minuo, exhaurio. Nervos incido, corrup-
po, enervo, affligo. Codzieln barzo słabie-
jemy. Carpuntur vires, exhauriuntur.
Vis senescit, & propè ad nihilum venit.
Incisis, exsectis, solutis nervis vires pau-
latim defluunt.*

*Debitum. Dług. Debitio. Æs alie-
num. Pecunia debita. Nomen. Długi za-
ciągają. Æs alienum cōegit, fecit, con-
stavit, contraxit. In æs alienum incidit.
Nomina confecit plurima. Ære alieno se
obstrinxit. Wiele ma długów. Laborat ve-
hementer ex ære alieno. Ære alieno graviter
premitur. Magno ære obstrictus est. In ære
alieno est. O dług się upominac. Debita repo-
scere. Nomina exigere. Nomina urgere. Con-
venire, appellare de credito, de pecunia de-
bitorem. Dług wypłacić. Nomina dissolvere,
expedire, extolvere. Ex ære alieno exire.
Contracta nomina expungere.*

*Decedo. Ustępuję. Cedo, discedo. Ustę-
pić z drogi. De via concedere. Dare. vi-
am. Declinare de via. Iter præbere.
Z życia ustąpił. Decessit de vita, de statione
vitz decelserat,*

*Decerno. Stanowię. Statuo, constituo.
In animum induco. Destino. Mihi cer-
tum,*

eum, fixum, ratum, destinatum est. Con-
siliū est, Consiliū capio, Judico, cen-
seo. sancio. Decretum facio. Decretum
interpono. Sententiam dico.

Decerto *Walczę*. Certo, depugno, dimi-
co, concerto, contendo.

Decet. *Przystoi*. Convenit. Decorum
est. Aequum est. Par est. Postulat jus, Di-
gnum est. Aptum est. Non indecorum.

Decido *Spadam*. *Spadł z konia*. Ex
equo decidit, ad terram defluxit. Ex equo
dejectus est.

Decipio. *Oszukiwam*. Capio, circum-
venio. Fraudo, circumscribo. Alicui im-
pono, fallo, supplanto. Fucum facio. In
fraudem impello. In errorem induco. Er-
rorem objicio. Errorem incutio in frau-
dem deduco. Aucupor, eludo, ludifico. Fal-
laciis abduco. Fraude irretio. Errorem,
vel caliginem offundo Verba do. Lato
verbis fallacibus. In errorem implico V.
Fallo.

Declaro. *Objasniam, pokazuję, ogła-
szam*. Significo. Planum facio. Demonstro,
ostendo, indico, pronuntio.

Decretum *Dekret, uława*. Consultum,
scitum, interdictum.

Dedecus. *Niesława*. Turpitudō. No-
ta turpitudinis. Infamia, probrium, labe-
macula, ignominia. Labes turpitudinis.
Opprobrium, Flagitium. *Patrz, ażebyś
Przedkiem twoim niesławy nie uczynił. Vide.*

ne dedecori sis maioribus, ne generi tuo ignominiam inuras; ne hanc labem tot scelerum in familia tua relinquant; ne Maiorum famam probris, flagitiisq; tuis violas; ne nomen familiae tuae iis maculis obscures, quae nulla temporum longinquitate abstergi possint. *Wieczną nieślawę sobie uczyniłeś.* Aeternam ignominiae labem subiisti. Labem hanc turpitudinis, qua te aspersisti, infecisti, inquinasti, dedecus consequetur sempiternum. Haerebit ea labes nomini tuo. Insidebit, ac inveterascet ea macula, nec ulla temporis diuturnitate abolebitur. *Poczyta sobie za nieślawę* Probro, dedecori, vitio sibi vertit, dat. Pudori esse sibi reputat. Turpe putat. Labem aspergi, notam inuri ea re sibi autumat. *V. Contumelia, infamia, labe, macula: nota.*

Dedico. Poświęcam, ofiaruję. Sacro, confecro, Religiosum facio. *Kościół poświęcić.* Religioso ritu Templum consecrare, Divino cultui addicere. *Księgę komu przypisać.* Librum nuncupare, inscribere alicui. Has meas vigilias, lucubrationes sub tuo nomine, sub tui nominis clypeo, auctoritate, fulgore, splendore in publicum edo, in lucem prodo.

Defendo *Bronię.* Tego, protego, propugno, adsum, studeo, foveo. Pro aliquo dico, verba facio. Causam alicujus suscipio, vel ago, tueor. Injuriam prohibeo. Cōplector, sustineo. Calamitate vel periculō prohibeo. Defensio-
nem

nem alicujus suscipio. *Mężnie Oyczyzny bron-
nił.* Pro nudata moenibus patria corpora
opposuit fortissimorum civium: urbemq;
ê periculo eripuit, Vires omnes ad salu-
tem patriæ contulit. Patriam ab exitio, ab
interitu servavit, liberavit. Tela, faces
â civitatis jugulo depulit, avertit V. Tu-
cor.

Defensor. *Obrońca.* Propugnator, pa-
tronus, tutor, advocatus, adstipulator, cu-
stos. Qui aliquem in fidem suam suscepit.

Defleo V. *Lugeo.*

Deformis. *Szpecny* Turpis.

Deformo. *Szpecę.* Foedo, turpo, ma-
culo, turpifico. Formam extinguo. Oraa-
mentis omnibus spolio.

Degenero. *Wyrażam się.* Deflecto, descen-
sco, deficio, discedo â moribus. Non respon-
deo generi. *Syn odrodek.* Nullum patrum
virtutis in eo est vestigium. Veteres ma-
iorum laudes ingenii asperitate obterit
Mores ejus â parentis optimi moribus
abluunt, abhorrent, abeunt, dissident, dis-
sentiant.

Dejicio. *Z rzucam, obalam.* Deturpo,
demolior, depello, disturbo, exturbo, prz-
cipito, dimovao.

Delectatio. *Roskosz.* Oblectatio, ju-
cunditas, voluptas. *Wielką mam roskosz
z nauk.* Mirâ me voluptate afficiunt li-
teræ. Una senectutis meæ requies, & o-
blectamentum sunt literæ. Mirâ suavi-

tate animum deliniunt literæ. Habent, mihi crede, bonarum artium doctrinæ magnam suavitatem & delectationem. Titillant animum suavissimè, delectationemq; honestissimam afferunt. V. Delecto.

Delecto. Cie/zę, upodobanie przyno/zę. Oblecto. Delectationem affero Kocham się w ogrodach. Hortorum aspectus me delectat unicè. In hortis acquiesco suavissimè. His oculos, animumq; pascō. Hi animum voluptate maxima perfundunt. Hortorum specie exsaturari oculi, animusq; nunquàm possunt. Jucundus mihi est hortorum aspectus, animumq; mirificè reficit, recreat. Horti mihi placent, arrident. V. Delectatio, delector.

Delector. Rosko/z mam, kocham się. Oblector, ducor, capior, teneor, gaudeo, lator. Voluptate afficior. W kiegach kocham się In libris, quasi in aliquo opportuno diversorio requiesco. Libri mihi voluptati sunt. Legendi studiò teneor incredibili. E lectione librorù magnà voluptate animus completur, ac veluti saginatur. Expleri animus non potest lectione librorum. His ego rebus pascor. His perfruor. V. Lator, delector, delectatio.

Delibero. Nawadzam się, umazam, Consulto, consulo. Deliberationem habeo. Consilium exquiro. Considero Trzeba długo myśleć o obraniu życia stanu, Div deliberandum, & concoquendum est, cui
te

te vitæ generi addicas. Consilii res est, & sanè ardui, diligere vitæ genus. Diu multumq; consilia agitando, conferendum sedulo cum viris sapientibus de vitæ genere diligendo. In diligendo vitæ instituto assumendi in societatem consilii viri sapientissimi, adhibendum virorum sapientum consilium. Deliberationem non facilem habet vitæ genus eligendum. V. *Consulo, consilium, cogito, considero.*

Delicæ, V. Delictatio, voluptas.

Deliquiam, Omdlewanio zacmienie.

Dēfectus. Omłaz. Animus eum defecit-destituit, reliquit. Animò concidit-defecit. Exanimi similis corruit. Subita animi defectione collapsus est. Linqui animò cepit. Deficiens repentè vix spiritum ducebat. Oculis caligine confusus collapsus est. Caligine oculis offusa corruit.

Deliro. Szaleig. Despio. Mens, & ratio hominem reliquit. A mente discessit, desertus, destitutus est, Mente captus est. Mente motus. Mentis lumine obcecatus est. Mentis compos non est. Mentis inops, expers est, Mentis vertigine agitur.

Demens. V. Deliro.

Demissus. V. Humilis.

Deprecor. Proszę, przepraszam Supplico. Przyczyn się za mną. Iratos, quiesce, animos deprecare. Deprecatorem te in

meo periculo prębet. Deprecatoris munus suscipe. Deprecatoris partes age. in deprecanda Principis ira studium tuum adhibe. Authoritatem tuam pro me interpone. *Przeproszał.* Erroris veniam petiit, rogavit. Culpam precibus eluit. Oravit, ut delicti ejus sibi venia daretur, ut delicti gratia fieret. Ut culpa ea sibi condonaretur. ut noxa remitteretur. *Wymawiam sig.* Nullum periculum pro Republica, nullam poenam, si sefellero, deprecor, refugio.

Doprímó. Ponížám pogrążám. Affligo, protero, conculco. *Pomázyl go. upokorzył.* Audaciam hominis egregie contudit. Vim ac spiritus fregit. Tumorem compressit. Arrogantes hominis spiritus infregit, coercuit, debilitavit.

Derivo. Naciągám na swoje. Zwalam co na kogo. Duceo, deduco, traho, accerso. Laudis partem in se derivare. De aliena laude aliquid sibi decerpere. Crimen, culpam q̃ in alium derivare. Rem aliquam in suum usum derivare. convertere.

Derogo, Uymuię, untaczám. Detraho, de libo, minuo. Eodem sonitu merito derogant sapientes. Pa res multum de dignitate populi derogavit. Legi, vel de lege aliquid derogare.

Descendo. Zsiępuię, zsiadám. Delabor, demitto me. *Zsiadł z konia.* Descendit ex equo. Ad pedes se dedit. In pedes de-

desiliit. *Przysiępuię do czego.* Ad conditiones oblatas descendendo. Ad extrema consilia, ad accusandum descendere.

Describo *Przypisuię.* Exscribo, transfero. In scripta mea transfero. *Opi-
suię.* Formam Reip: expressam misit, exposuit, depinxit, adumbravit, oculis sub-
jecit. *Rospisuię, naznaczam.* Singulis ur-
bibus frumenti rationes, vestigalia, leges
describere. Suum cuiq; jus, suum mu-
nus describere. Descripsit pecuniam in
bellum.

Desero. *Opuszczam, odstępuię.* Desti-
tuo, relinquo, derelinquo, prodo, negli-
go. A causa alicuius recedo. Discedere, desi-
tere, desciscere ab aliquo.

Desiderium. *Pożądanie,* Cupiditas,
studium, ardor. amor, sitis. *Pragnę cie-
bie widzieć.* Estuo, flagro, exardesco,
incendor incredibili tui desiderio. Tenet
me desiderium ingens tui. Teneor desi-
derio tui. Summa cupiditate inflammor.
Nil mihi longius, quam ut videam.
Inflammaro studio rapior. Sient stimulum
me tui profiteor. Praegestit animus te vi-
dere. Effero studio te complectendi. Ingens
animum cupido stimulat, invadit, incessit
me tui conspectu explendi. Macerat me
desiderio tui amicissima consuetudo no-
stra. Jam dudum in amicissimi hominis
amplexum trahi, rapi me sentio. V. *Desi-
dero, studium.*

Desidero. *Zgdam, potrzebuje.* Desiderio rei flagro. Omnibus votis expeto, requiro, postulo, sitio, quæro, cupio, concupisco, opto, exopto. Cupidus sum. Avidus sum. In votis habeo. *pragnę, zgdam Nieba.* In desiderio cælum est, *Estuat* animus, flagratq; in credibili patriæ cælestis cupiditate. Cælum spectat animus. Effror, rapior studiū cælestis patriæ, præter cælum nihil aliud in desiderium venit. V. *Desiderium.*

Desino. *przestaję, zaniecham.* Desisto, cesso. Finem facio. Conquiesco. prætermitto, intermitto, omitto. *Czemu zaniechasz, opuścisz nauki.* Ecquid in literarum studio velut perfecta re conquiescis? Cur literis desistis, rationes literarum deponis? Cur refrixit, defluxit, consenuit tam citō illud animi propositum ardens? Cur exaruit tam citō illa vetus discendi cupiditas? Quæ vetustate, aut negligentia emortuum est, evanuit, obsolevit, interiit tuum literarum studium? Cur coeptis abistis? Cur conticescit, remisit tuus discendi ardor? V. *Desisto.*

Desisto. *Przestaję.* Cesso. *Przestah pisać.* Missas fac istas lachrymas. Emove: hanc pectore tristitiam. Lachrymas cohibe, tene. Tempera tandem à lachrymis. Sit modus lachrymis. Impera tandem dolori tuo, & lachrymas reprime. *Dawno już szkoły, nauki porzucił.* Dudum literis

& scholæ multam salutem dixit. A Musis se disjuxit. Cum Musis divortium se cit. Literarum studia abiecit. A studio bonarum artium discessit. Abduxit, a nimum à literis. Voluntatem discendi abiecit. V. *Desino*.

Despero. *Rozpaczam, nadzieię tracę*. Diffido. Spem perdo. Animò cado. Desperatione afficior, torpeo. Animos despondeo. *Nietracę nadziei*. Spem omnem nondum abieci. Non me deseram, destituam. Animum à spe non abducam. Meliorum spe aliqua nitor, sustentor, tulcior. *Nadzieię tracę życia, &c.* Desperare vitam, honores, salutem. Desperatus morbus. V. *Spes*.

Destruo. *Obalam, psuję*. Tollo, deleo, diruo, everto, convello, extingvo, dissolvo, demolior. *Moss się zepsował*. Pontis compages crebris fluctibus verberatae se laxabant. Interruptus aquarum cursu pons ruinâ oppressus est. Convulsis pontium monumentis tabulata ac trabes in fluctus sparsae sunt. V. *Damnum va-*
lo.

Deterreo. *Ostrazam*. Absterreo, dehortor, revoco, avoco, deduco, repello, Studium alicujus retardo, vel restrin-
go. A scribendo aliquem detertere.

Detraho. *Uymuig, uwłaczam*. Minuo, delibo. *Oślawia mię*. De fama mea detrahit. Famam lædit. Fama nocet, obest,

Officit. Laudes meas obterit. His sordibus nomen meum inquinat. infamiam non levem mihi confluxit. Non levem infamiam nomini meo asperfit, intulit. Laudem meam obtrivit, imminuit. Infamiam meam violentus incurrit. Labem non unam asperfit nomini meo Splendorem nominis inultâ turpitudinis notâ non parùm obscuravit. Sinistris sermonibus famam deformavit. V. *Fama.*

Detrimentum. V. *Damnum.*

Devincio. *Obowiazuię.* Obstringo, obligo, demereor, concilio. *Obowiazalen*
go swoim dobrodziejstwem. Voluntatem ejus beneficiis mihi conciliavi. Beneficio hominem mihi adjunxi. Beneficio gratiam ejus emi. Liberalitate, & officiô devinctum teneo. V. *Amicitia, obligo.*

Devotus. *Poddany, posłubiony, uprzecmy.* Destinatus, constitutus. *Devotus Nabożny.* Religiosus, pius, DEUM colens. Pietatem & Religionem colens, Præstanti religione in DEUM, insigni pietate erga DEUM est. Cælestis Numinis amore magnopere devinctus. *Nabożny. do Najświętszey P.* Præcipuo quôdam studio cultuq; fertur in DEI Matrem. Singulari cultu Matrem Virginem prosequitur. Præcipua illi in Virginem DEI Matrem religio est, & pietas Præcipua quadam religione divinæ Matris tenetur. Ejus honoribus impensè studet, addictus, devotus, addictus est. *Svavissimô*

mō quōdam pietatis studio in Virginem
DEI Matrem exardescit V. *Religiosus.*

DEUS BOG Nomen prapotens, æ
ternaq; natura, Procreator mundi. Mens
æterna. Opifex, Edificator mundi. Do-
minator rerum, æ omnia nutu regens.
Parens rerum. Mundi Fabricator. Uni-
versæ Machinator ac Rector. Rerum sum-
mus Arbitr. Regnator omnium DEUS.
Boskiy pomocy nazywać. In molestiis ac
calamitatibus ad DEUM confugere, per-
fugere. Praesidium in DEO statuere *Za*
pomocy Bożę. LEO bene opitulante. DEO
juvante. approbante. Immortalis DEI be-
nignitate. DEO adjuvante. DEO Auspice.
Niech Pan BOG tego broni. Quod nolim.
Quod Superi Prohibeant. Quod Superi
omen avertant. Detestabile omen avertat
DEUS. Ne id Superi sinant. Ne istud Su-
peri hominesq; patiantur.

Diabolus. *Czart.* Adversarius dolis
instruissimus. Impurus, immundus, in-
qui natus spiritus. Hostis perennis huma-
ni generis Machinator, seminator omni-
um malorum. hominū salutis sempi-
ternus inimicus. *Opętany od czarta* Infes-
sus est ab orei genio. Oppressus, occupa-
tus à terribilissimo humani generis hoste.
Correptus, agitated vexatus à tartareo
hoste *Wypędzić szatana z Opętanego* Ma-
lum dæmonem ex corporibus ejicere, e-
rigere, profligare, exturbare ex obsessis

poribus, depellere, emovere. Infernos inquilinos diuturna possessione dejicere, deturbare.

Dico. *Mówię, powiadam.* Loquor, ajo, narro. Verba facio. Sermonem habeo, Commemoro, memoro, profero expromo. *Powiadają żeś ty to mówił.* Ajunt, te hujus sermonis authorem esse. Te ista effudisse In te illa oratio confertur. Jactatur, emissae a te eae voces feruntur. Ferunt, te ista effutuisse temere, istas te voces protulisse exprompsisse. *Powiadają mi to, proszę.* Ne in hac celaveris. Quin expromis, quid rei sit. Edissere, eloquere. *Na urzę co mówię* In aures immittere, insusurrare. Voce depressâ, & submissâ in aurem loqui. In fide ac silentio alicuius arcana quaedam deponere. *Powiadają* Ajunt. ferunt, perhibent. Fertur. Fama est Fama perhibet. Exiit in vulgus rumor. Fama percrebuit. Vulgatur rumor. Fama fert. Fama in vulgus emanavit. Fama in urbem pervasit, penetravit.

Dies. *Dzień.* Lux, diecula. Temporis diurni cursus, spatium. *Ledwie dniało.* Vix lucebat, Apparente vix die. Die vix albescente. Aperiente se die. Sub primum lucis exortum Sub primam auroram. Albescente primum exlo. Emergente vix sole. *Nad wieczór* Vergente jam die. Inclinate in vespereum die. Pracipitante jam die, Inclinatō in

vesperam die. Senescere jam die. *Dziś
strawić na zabawie jakiej* Diem in nego-
tiis ponere, degere, consumere. Diem
negotiosis concursationibus terere, conte-
rere, conficere. Nullum tempus mihi va-
uum à laboribus fuit.

Differo Odkładam. Protergo. reseruo,
produco, profero. Moram interpono Pro-
crastino, moror; cunctor. *Daley nie mo-
żna odłożyć* Res extrahi prorogari non po-
test, duci longius non potest. Trahi nego-
tium sine dispendio non potest. Res ista pro-
crastinationem non fert, cunctationem
non patitur. *Sprawę moję odkładam coram*
Litem jam biennio trahunt, vel in aliud
atq; aliud tempus protrudunt. Rei exi-
tum morantur. Diem ex die ducunt. Di-
em, tempusq; proferunt, extrahunt, produ-
cunt. *Różna in/za jest rzecz* Diversa re-
rum nostrarum ratio est. Rationes meæ
à tuis multum differunt discrepant. A-
lia, non eadem est rerum nostrarum ratio.
Homines inter se moribus differunt.

Difficilis. Trudny. Laboriosus, ope-
rosus. Habens multum difficultatis. Arduus.
In labore multo est positus. *Trudna rzecz
poczyna/sz.* Magnum est, quod moliris. Rem
magnam aggredieris. Perarduum est quod
suscipis. Incidisti in difficilem nodum,
quem vix expedies. Spissum sanè opus,
lentum, & fastidiosum moliris. Viam sa-
ne arduam, asperam confragosam, lubri-
cam,

cam, plenam periculorum, & laborum ingrederis. Res est multis obstructa difficultatibus. In salebras incidis tanè asperas, & confragoſas.

Difficultas. *Trudnoſć*. Labor, angustia, asperitas. Incurrit in multas difficultates. Multis difficultatibus affectus & afflictus. Difficultas vecturæ, navigandi, &c.

Dignitas. *Godnoſć*, *doſtojeńſtwo*. Honor, Gradus dignitatis. Honoris amplitudo, splendor, authoritas, gloria majestas, decor. *Wielce ſobie waſz godnoſć*. Magnam omnibus in rebus dignitatis tuæ rationem duco. Semper mihi dignitas tua ante oculos est, antiquissima est. Animus meus in honore tuo fixus est, & locatus. *Starac ſię o doſtojeńſtwo iakie*. Honoribus operam dare. Honores petere, venari, aucupari, captare expetere. Amare honores. Affectare ad honores iter. *Dac komu bonor*. Summum dignitatis gradum tribuere, concedere alicui. In dignitate aliquem locare. Indignitatis gradu aliquem ponere, collocare. Honores alicui mandare, deterre. Ad honores evehere, perducere. efferre aliquem. *Nabyć godnoſći iakiey*. Ad amplissimos dignitatum gradus ascendere, emergere, evehi, efferri, extolli. Provehī ad honores. Augeri honoribus. Dignitate crescere, augeri, amplificari, ornari, cumulari. *Mieć godnoſć iaką*. Dignitate florere. Honoribus fungi. Dignitate

re prăditum esse. In fortunę gradu positum esse. *Utracię g. dnośc.* A summo dignitatis gradu dejici, detrahi, precipitari, deturbari, depelli. Gradu & statu dejici. De fastigio detrahi.

Dilapido. *Re/pra/zam* Decoquo, disperdo, confumo. Dilapidare pecuniam. Exhaustire ararium.

Dilato. V. *Augco.*

Diliens. *Pilny.* Attentus, sedulus, assiduus, audiotus. V. *Diligentia.*

Diligentia. *Pilność.* Assiduitas, sedulitas. *Dołożę pilności w swej sprawie.* Omni meâ curâ operâ, vigiliis, omni sedulitate, omni non modô contentione, sed etiam dimicatione in rebus tuis elaborabo. Res tuas summâ curâ complectar. Operam omnem ac diligentiam adhibebo, ut res tuę ritę curentur. Incumbam in tuam causam totâ industriâ. Curam rerum tuarum suscipiam. Nervos omnes & industriam afferam. V. *Curo.*

Diligo. V. *Ame.*

Discedo. *Odchodzę, odieżdżam.* Abeo, proficiscor. cedo, migro. demigro. *Mysle z tąd oddalić się.* In animo est mutare locum. De discessu, vel discessum cogito. Discessum specto, meditor. Jam dudum profectionis volvo consilia. *Użs.* A sententia sua, ab officio, a consuetudine discedere. Febris quartana discessit. Vita discedere.

Disci-

Disciplina. *Wychowanie ciążące, nauka.* Institutum, ratio, institutio, ars, mos, consuetudo. Senatores Romani filios suos Hetruscis in disciplinam tradebant. Plerasq; disciplinas à Græcis traditas accepimus. Philosophia disciplinam percipere, colere. Bellica disciplina salutis, prolapsa, restituenda est. *Biczuit sic Poenæ nomine se accerrimè verberare.* Voluntariam de se poenam verberibus sumere. Voluntaria verberatione corpus coercere; Flagellis se cadere. Flagris verberibusq; in suum corpus advertere. Supplicium de se voluntaria verberatione sumere. Flagris se cruentare, tergum lacerare, In se sœvire.

Discipulus. *Uczeń.* Auditor. *Demosthenes był uczeń Platona.* Demosthenes sub disciplina Platonis fuit. Platone usus est magistro. Platonem habuit præceptorem. E Platonis disciplina, vel schola prodiit. A Platone doctrinam hausit. Platonis akademiam frequentavit, trivit. Platonis præceptis imbutus, institutus fuit. Apud Platonem literis operam dedit. *V. Docco.*

Disco. *Uczę się, zrozumiewam.* Percipio, cognosco, perdisco, condisco, comprehendo. *Od iego po Grecku nauczyłem się.* Illo magistrò Græcas literas arte, & cognitione comprehendi. Illo præceptore Græcas literas attigi, celeriterq; arripui.
In

In ejus me disciplinam tradidi, ut Græcas literas ab eo haurirem. *Mało się nauczyć.* Parum attigit doctrinæ. Cursum arripuit eas artes, nec omninè perdidit. Perfusus potius, quàm tinctus est literis. Artes illas vix à limine salutavit. In literis progressus fecit paucos.

Discordia. Niezgoda. Dissidium, dissensio, seditio, odium. Do niezgody pobudzić. Discordias excitare, moliri, ferere. Lites creare. Conjunctionem animorum dirimere, solvere. Animorum consensum dissolvere, labefactare. *Pogodzić.* Discordiam dissipare, sedare, placare. Dissensiones frangere, & extinguere. Pacem conciliare. Averfos animos, iras, dissidia componere. V. *Discordo.*

Discordo. Niezgadzam się. Dissideo, discrepo, dissentio. *Niezgadzają się z sobą.* Cives opinionum dissensione inter se discrepant. Contentione, & ambitione discordes dissident. Magnas inimicitias agitant. Urbs intestinis odiis laborat. Inter cives magna discordiarum moles exorta est. Intestina discordia fervent. Civitas studiis divisa est, & distracta. V. *Dissentio, discordia.*

Discrimen. Różność, niebezpieczeństwo. Differentia, delectus. *Rzeczpospolita jest w niebezpieczeństwie.* Resp: versatur in discrimine. in summum discrimen

men adducta est, venit, incidit, vocatur.
V. *Periculum. Różność*. Est hoc discrimen
inter gratiosos cives, & fortes.

Disertus. V. *Eloquens*.

Dispenso. *Szafuję*. Dispono, procuro.
Res domesticas dispensare. *Dispensare cum*
aliquo vulg: Latine sic debet dici: Legibus
aliquem solvere, Legis gratiam facere.
Sacramenti religione solvere.

Disputo. *Rozmawiam*. Differo jure &
legibus. Disceptando decerto, dico. *Mia-*
łem o tęg rzeczę spór, rozmowę. Acriter e-
am disputationem ingressus sum. Multum
cum adversariis conflixi, contendi. Magna
mihi fuit ex de re altercatio, contentio.
Contentione dicendi maxima decertavi. Res
ea non mediocri contentione est agitata. *Z*
całey Filozofii dysputacyę odprawif. Philo-
sophiz universę capita disceptanda propo-
suit. De controversis Philosophiz quæstio-
nibus respondit. Philosophiam universam
erudito in certamine tuendam, propu-
gnandam suscipiet. Doctrinz specimen,
periculum facturis ex universa Philosophia
dabit.

Dissensio. V. *Discordia, dissentio*.

Dissentio. *Niezgadzam się*. Dissideo,
discrepo. *Niezgadzają się Autorowie*. Dis-
crepant, discordant, dissident inter se au-
thores. Pugnant secum scriptores. Variant
authores. Magna est inter authores opini-
onum dissimilitudo. V. *Discordo*

Dissi-

Diffimulo. Pokrywam, zmyślam [co. Oc-
culto, conniveo. *Utaić w sobie żal.* Animi
vulnus vultu tegere, & taciturnitate celare.
Diffimulatione obtegere. Plagam illam ta-
citus concoquere. Fronte occultare. Con-
ceptum animō dolorem premere, ne quo se
indicio latens animi dolor proderet. *Utaić
w sobie urazę.* Animō magis, quā vultu
eam accepit injuriam, criminationem.
Vultum finxit hominis ab injuriæ sensu a-
lieni. Injuriæ sensum ingenti compressit
animō.

Distraho. Rozrywam. Avello, disjun-
go, dissipō. In deliberando animus in plu-
res partes distrahitur. Non possum ā te di-
strahi, avelli sine dolore.

Distribuo. Rozdaję. Divido, partior,
dispenso, describo.

Dives. Bogaty. Locuples, copiosus, o-
pulentus, pecuniosus, fortunatus, beatus.
Opibūs affluens. Omnibūs copiis circum-
fluens. Copiis præditus. Omni copiarum
genere abundans. Divitiis affluens. Benē
nummatus. A civitiis instructus. Divitiis
florens. Cui effusē affluunt opes. V. Di-
vitie.

Divitiæ. Bogactwo. Opulenta, ampla
fortuna. Magnæ fortunæ, atq; copix.
Summa copia. *Szukać bogactwa.* In re
familiari augenda totus es. Præter diviti-
as nihil spectas. Totus in divitias in-
cumbis, Eò tuum studium dirigis, ut o-
pi-

pibûs abundes, affluas. Opes aucuparis. Opibus inhias.

Do. Daję. Impertio, largior, defero, præbeo, exhibeo, tribuo, dono. Dare potestatem alicui. Dare aliquid laudi, ignominie. Aliquem in custodiam, carcerem, mortem, cruciatus dare. Dare se labori, otio, somno. Coenam, solatium, negotium dare alicui.

Docceo. Uczę. Instituo, erudio, edoceo. Præcepta do. Disciplinam trado. Uczęć młodych. Adolescentes informare ad omnem humanitatem. Rebus optimis instituere. Optimis institutis imbuere. Imperitos edocefacere. Artibus adolescentes instruere, erudire, tingere. Honestis artibus juventutem ad omnem humanitatem formare. Doctrinis ingenia expolire. V. Discipulus.

Doctor. Nauczyciel. Magister, preceptor, Interpres. Doktor Kościoła S. Religionis Interpres. Divinorum oraculorum Interpres. Christianæ sapientiæ Princeps ac Magister. Doktorem czynić kogo. Doctoris nomine ac insignibus aliquem ornare, decorare. Juris, Theologiæ insignia tribuere. Laureâ, cæterisque doctrinæ insignibus donare, cohonestare. Doctoris appellatione insignire. Inter Juris Doctores, vel Doctoribus adscribere. In Doctorum Juris ordinem referre. Doktorem uczyniony jest. Inter Juris Doctores cooptatus. Doctri-

Strinx lauream accepit. In Senatum sapi-
entium adlectus. Jure insignibus nobilita-
tus. Laureâ donatus, ornatus.

Doctrina. Nauka. Eruditio, literæ.
Nabył nauki. Animum disciplinis omni-
bûs egregiè excoluit. Progressus in doctri-
narum studiis fecit eximios. Magnam
rerum cognitionem mente complexus est,
animò comprehendit. V. Doctus, literæ.

Doctus. Uczony. Literatus, eruditus.
Vir est egregiè doctrinâ excultus. Literis
perpolitus. Vir præclarè, ac reconditâ eru-
ditione ornatus. Omnibûs ingenuis disci-
plinis eruditus. Literis impensè deditus.
In bonarum artium studio præcellens. E-
leganti literaturâ liberaliter instructus.
Vir omnî liberali doctrinâ politissimus.
Vir excellentis doctrinæ. In doctrina ver-
satus. Vir reconditæ, non vulgaris, exqui-
sitæ doctrinæ. V. Doctrina.

Doleo. Boleję, żałuję. Dolorem capio,
accipio. Condoleo, indoleo, mœreo. An-
gor animò. Dolore ardeo. Ta rzecz wiel-
ki mi ból, żal przysiosła. Ea res gravem
mihi dolorem inussit, incussit, fecit. Ma-
gnò me dolore affecit. Graviter me pupu-
git. Fixus animo hæret dolor. Pūn-
git, perfodit, vellit animum dolor. Tabe-
scere, confici, macerari, dirumpi dolore
mihi videbar. Ubolewam nad kim, ża-
luję kogo. Doleo vicem tuam. Comme-
ve-

veor miseris tuis. Gravissimè afficior casu tuo. Misericordia tui capior, commoveor. Calimitas tua in magnam me sollicitudinem adducit. Acerbè me angit, vexat, sollicitat miseria tua. V. *Dolor, commiseror.*

Dolor. Ból, žal. Moeror, acerbitas. Acerbus animi, vel corporis sensus. Animi cruciatus. Zal, ból wielki ztąd poniosłem. Magnum mihi dolorem peperit. Dolor me incredibilis incessit, incurfavit. Moerorem ex ea re hausi, suscepi, concepi. Dolorem acerbum patior, sustineo, traho. Dolore exerceor, torqueor, affligor, vexor, frangor, discrucior, disrumpor. Curis maceror. Aegritudine contabesco. Versor in summo dolore, moerore. Jacet animus moerore oppressus. Aestuatur animus dolore. Żaluję za grzechy. Principuè quodam dolore angor. Lachrymas poenitentis animi indices profundo. Dolorem ex peccatorum memoria concipio. Dolore admissorum excrucior. Ex recordatione criminum ingens animi dolor nascitur. Cum recordatione scelerum dolor quoq; animus subit. Na co žal odnawiasz. Quid dolorem tibi ipse refricas, sopitum dolorem excitas? Quid dolorem renovas? Quid dolorem jam propè extinctum redintegras? Quid obductam penè cicatricem refricas, renovas? Żalu, bólu

umnieyszac. Dolorem exhaurire, mitigare, minuere, frangere, levare, detrahere. Sermonis suavitate magnam alicui doloris partem abstergere, eripere, auferre. V. *Tristis, consolor, dolco.*

Domus. Dom. *Ædes,* domicilium, tetum, sedes. *Cycero mīat piękny dom.* Cicero utebatur domo cum primis lauta, & pereleganti. *Habitabat lautissimē.* Domus ejus erat omnibus instructa atq; exornata.

Dono. *Daruję.* Largior. Munus do, offero. Muneribus orno. Munera mitto. Muneror aliquem. Dona do amplissima. Muneribus aliquem mihi obligo. Magna utor in aliquem liberalitate.

Dormio. *Spię.* Somnum capio. Sopor sum. *Quieti me trado.* *Całg noc spałem.* Altē, & graviter dormivi, nec nisi cum sole experractus sum. *Arctissimus* me somnus complexus est. In lucem quievi. *Stertebam* in altum diem. Artus languidos longo sopore placavi. Corpus gravatum, diuturno somno refeci. Gravi atq; somno oppressus fui, Somno indulsi liberalius. Somno continenti eam noctem egi, duxi, traduxi, transegi. Somnum in lucem extraxi. *Tęy nocy nie nie spałem.* Nox mihi ea infomnis, vel inter infomnia abiit, effluxit. Perpetuā vigiliā sum vexatus. Somni capere nihil poteram. *Somnum*

innum hac nocte non vidi. Noctem totam pervigilavi. *Spać idzie.* Quietem corpus dat. Quietem se tradit. Confert se cubitum, ad quietem. Cubitum it.

Dubito. *Wątpię, ośięgam się.* Addubito, hæreo, ambigo. Dubium habeo. Animi pendeo. Ambiguum habeo. *O wstyżkiem powątpiwa.* Suspenditur dubitationibus tenetur, nec firmum consilium capebat. Nutat plerumque animo. Aqua passim illi hæret. Titubat, hæsitat, labat animo plerumque & fluctuat. Animum in diversa versat. *Co mam czynię, niewiem.* Ancipiti curâ distrahor, jactor, verfor. Huc, illucque inclinatur animus. Explicare consilium, expedire me ex hac deliberatione non possum. Quid consilii capiam, ignoro. Distrahunt me diversa consilia. Difficilis mihi deliberatio est. Consilium capere nescio. Inops consilii sum. Exploratum, apertum, certum non habeo. Explorata mihi non est consilii ratio.

Dubium. *Wątpliwość.* Dubitatio, difficultas controversia. *Wątpliwość uczynił.* Dubium fecit. Rem in dubium vocavit, re vocavit. Rem in dubitationem adduxit. Dubitationem injecit, attulit. Scrupulum injecit. Rem in controversiam deduxit. Res in dubium venit. *Bez wątpienia.* Sine dubio. Sine dubitatione. Dubitatione sublata. Nulla interposita dubitatione. V. Dubito.

Duco. *Wiodę.* Deduco. *Pojęz zong.*
Du.

Duxit uxorem. Uxorem sibi adjunxit. Matrimoniô sibi junxit virginem. *Ufus.* Parvi, despiciatui ducere. Ducere tempus, bellum. Ducere aquam per fundum alterius. Duci opinione, errore, laude. Spiritum & vitam ducere. Gloriæ sibi aliquid ducere.

Dum. *Gdy.* Hæc dum Romæ geruntur. *Nim.* Manè tantisper, dum redeam. *Fejczco.* Nihil dum audiêram. Neq; dum is locus fatis. *Byleby.* Age, quod lubet, dum Romæ ne sis. *Jak długo.* Utere rebûs meis, dum velis.

Duro. *Trwam.* Maneo, permaneo, persevero. *Slawa twoja nie długo będzie trwała.* Gloria tua non diu durabit, perpetua non erit, non stabit. Vetustatem, ætatem non feret. Ad longinquum tempus non permanebit. *Niepogoda całą noc trwała.* Tempestas noctem totam tenuit, obtinuit. Tempestas nonnisi inclinâtâ jam nocte posuit, remisit. Tempestas nonnisi aperiente i.e. die conquievit, fregit.

E

Ebriosus. *Pijanica.* Gurgus, atq; heluo est. Qui vinô se ingurgitare, replere, obruere solet. Ebrietati deditus. In potationibus assiduus.

Ebrius. *Pijany.* Temulentus, vinolentus. Vinô languidus. Vinô obrutus. madens, confectus, languens. Nondum hesterni vini crapulam exhalavit. Vini ad-

huc plenus est. Gravata ebrietate adhuc mens est. Merô incaluit. Vinô mentem mer-
sit, sepelivit. V. *Vinolentus, bibo.*

Ecclesia. Kościół. Recte credentium
coetus, congregatio. Resp: Christiana. Ve-
ritatis Magistra, ac morum Custos Ecclesia.
Divinæ mentis interpret Ecclesia. Ab e-
xortu nascentis Ecclesiæ, ab incunabulis.
Kościół Katedralny. Aedes Sacra prima-
ria. Templum summum. *Kościół nawie-
dzać.* Religionis causâ aedes sacras obire.
Pietatis causâ ad loca Sanctimoniâ nobilio-
ra contendere. Urbis Tempia obire. V.
Templum.

Eclipsis. Zaćmienie. Obscuratio, defe-
ctio solis, aut lunæ. Defectus, deliquium
solis Labor lunæ. Luna incidit in umbram
terræ. Luna laborat, deficit lumine, lan-
guescit, habescit.

Edo. Wydaję. Facio, profero, divulgo.
Księggę wydać. Librum emittam. Faciam,
ut ad opus tandem appareat, ut exeat liber
meus. In publicum dabo librum, pervulga-
to, divulgabo, in vulgus edam, in lucem
prodam. Exire, prodire librum patiar, in
lucem dabo.

Edo. Jem. V. Cibus.

Educo. Wychowuję. Alo, nutrio, in-
stituo. Me educatorem habuit. Mea in
familia educatus ingenuè, institutus est li-
beraliter. Omni industriâ eum in gre-
mio veluti meo, & sinu educavi. Ingeni-
um

um ejus enutrivit. Præceptis utilissimis, & saluberrimis finis, institui. Ex mea institutione, disciplina ille prodit.

Efficio. *Sprawuję, czynię.* Facio. Persto aliquid, *[persequor]*, concludo. Utinam in causa tua aliquid conficiam. Negotium tuum bene geram. In rebus tuis aliquid proficiam. Rem ad effectum deducam. Irritò inceptò ne cogar abicere. Clamorem efficere.

Effloresco. V. *Florco.*

Effluo. V. *Elabor, Flumen.*

Effeminatus. V. *Voluptas.*

Effundo. *Wylewam.* Profundo, emitto.

Odium omne, & furorem in me effudit. Evomuit in me virus acerbitalis suæ. Segetes effundunt herbas frugibus inimicas. Tota civitas se effundit. Tota ad me effusa Italia. Patrimonium, fortunas, ærarium per luxuriam effudit. Collectam gratiam momentò effundere.

Egeo. *Potrzebuję.* Indigeo. Opus est mihi. Indigeo tuis consiliis. Tuis monitis nequaquam opus est. Tuis monitis carere facile possum. Egeo tempore, &c. V. *Inops, pauper.*

Ejicio. *Wyrzucam.* Expello, exturbo, extrudo, dejicio, extermino. E domo illum ejecerunt, exturbârunt. Ex numero hominum ejiciendus, exterminandus. Ejicere ex animo amorem, memoriam. V. *Pello.*

Elabor. *Wymykam się.* Excido, evado. Mensis abiit, fluxit. Vinculis elapsus est. Ex custodum manibus se eripuit. V. *Eva-*
do.

Eleemosyna. *Falmyżnę dawac.* Liberaliter panem praebeo mendiculis. In egentes benignè stipem confero. Tenuiorum fortunis succurro. Eorum rationibus provideo. Pauperum inopiae consulo, vitae subsidia tribuo. Egrestatem mendicorum sustento. *Falmyżnę zbierac.* Stipem corrogare, petere. Vitae subsidia precario efflagitare. Victum ostiatim quærere.

Eligo. *Obieram.* Lego, deligo, carpo, excerpo. Quem consulem esse volent, jubebunt? Quem consulem legent, dicent, desument? Cui imperium suffragiis mandabunt? Quem consulem designabunt, nominabunt? In quem electorum suffragia inclinabunt, conspirabunt? Diem, locum eligere, statuere. Elige de duobus, quem velis.

Eloquens. *Wymówny.* Copiosus ad dicendum. In dicendo suavis, ornatus, divinus, perfectus, perpolitus. Dicendi gloria præstans. Disertissimus. Omnibus & naturæ & doctrinæ præsidiiis ad dicendum paratus. Vir celebratæ eloquentiæ. Clarus vir facundia. Multum eloquentiâ valet. Magnam oris commendationem habet. Florentis homo facundia.

Eloquentia. *Wymowa*. Dicendi vis, gravitas, copia, facundia. *Wymowy na- być*. Qui vult eloquentiâ valere, præstare, excellere; qui orationis divitiis abundare; qui concinnè, appositè mentis suæ cogitata explicare cupit; qui non tenui dicendi venâ aridus fluere, sed ingentibus copiâ torrentis more redundare cupit; qui suavi & conspersa quasi verborum, sententiarumq; floribus oratione vult placere; is Ciceroni det operam. V. *Ora- tio*.

Eludo. *Oszukiwam*. Irrideo, fallo, Fraudem facio. Quamdiu nos furor ille tuus eludet? Nos ab illo nebulone fac- tē eludimur. Consulem elusit. V. *Irri- deo, decipio*.

Emendo. *Poprawiam*. Corrigo. Vi- rium cutis, dolorem capitis pharmacō e- mendare. Emendare mores civitatis. *Poprawił się*. In viam rediit. Ad frugem applicuit animum. Ad frugem bonam se recepit. De pravitate deductus est. E- meruit è coeno vitiorum. Ad mores vi- tamq; continentem se dedit. A pristi- na vitæ licentia sese ipse cōērcuit, sibiq; fræna iniecit. Animum ad meliora con- silia applicuit, appulit, convertit. Inivit meliorem vitæ rationem. E vitiis emerfit. V. *Corrigo, conversio*. *Oracy poprawił*. Orationem emendavit, limavit. Men- dis expurgavit, castigavit. Ad limam re-

vocavit. Detersis maculis formâ melleore
donavit. V. *Corrigo.*

Emo. *Kupuje.* Cœmo, mercor, compa-
ro. Hortum magno ære comparavi. Venit
mihi hortus, magnô stetit, constitit mihi
hortus. V. *Comparo.*

Eo. *Idę.* Vado. Iter facio. Iter habeo:
Proseiscor. Iter prosequor. Multorum
millium passuum iter confeci. *Dokąd i-
dziesz?* Quò te agis? Quò te rapis? Quò te
nunc corripis? Quò te pedes? Quò tendis?
Quò pergis? Quò contendis? Quò tam celer-
ri passu te confers? *Fachac pocztę.* Per di-
positos equos incredibili celeritate in ur-
bem evolavit. Cisis in urbem advolavit.
Meritoriis equis citatò cursu ad urbem
contendit. Citatis equis, equis publicis,
contentò cursu ad urbem festinavit. *Pol-
noli iść.* Pressò gradu incedere. Sedatò
gradu, tardius, segnius progredi. *Cicho
iść.* Suspensò gradu, vestigiò, tacitè adre-
pere. Placidè libratìs vestigiis incedere.
Furtivò pede adrepere. V. *Ab eo, accedo.*

Episcopus. Biskup. Antistes, Sacrorum
Præsul. In Antistitum ordinem adscriptus
est, adlectus cooptatus. Ad Insulas Alba-
nenses evocatus est. Albanensis Ecclesiæ
cura illi demandata est. Summo apud Al-
banenses Sacerdotiò auctus est, ornatus.
Suffragan. Antistitis Vicarius. Antistitis
partes agit, munus sustinet, exequitur.

Epistola. List. Litera. Epistolam scribere plenam festivitatis, & leporis exarare, Elucubrare, texere, afferre, redere, expectare, accipere epistolam. Epistolam complicare, obsignare, resignare, solvere, aperire. Vinculum epistolæ solvere. V. *Scribo.*

Equito. Jadę na koniu. Equo vehor. Equo iter facio. In equo sedeo, vehor. Equitabat cum suis equitibus. V. *Equus.*

Equus. Kon. Siadam na konia. In equum insilire. Conscendere equum. *Wypuśc konia.* Admittere equum in hostem. Equo calcaria subdere, adhibere, admove-re. Citare equum. Equum calcaribus incendere, incitare. *Zsiadam z konia.* Ex equo descendere, desilire in pedes. Desilire ex equo.

Eripio. Wyrynam. Aufero, adimo, extorqueo. Aliquid ē manibus extorqueri, elabi, excuti. Facultatem mihi gerendæ rei eripuit. Aliquem ē miseriis, timore, vel alicui timorem eripere.

Erro, Mylam się, błędzę. Labor, pecco, offendo, prolabor. Per errorem, vel errore labor. Errore ducor. In errore verlor. Errore capior. In culpa sum. Imprudentiā labi. Titubare aliquando & hallucinari. De via, de recto aberrare.

Erubescō. Wstydzę się. Rubeo, pudet. Suffusus illi rubor est. Rubore suffu-

ius fuit. Non erubuit ille ora vestris.
Loqui erubescunt. V. Pudet, verecun-
dus.

Erudio. V. Docco.

Erumpo. *Wypadam*. Exeo, evado. E-
ruptionem facio. Effervesco. Emerget, e-
bulliet, prorumpet latens malum. Effundet
se malum. Effundunt se portis. Evolant ex
urbe. Refractis portarum claustris ex urbe
provolant, effunduntur. Erupit ex latebris
furor.

Evado. *Uchodzę*. Effugio, elabor, emer-
go, exeo. E discrimine emergere. Ex flam-
ma elabi. Ex Labyrintho exire. Insidias
effugere. Ex angustiis enatare. Ex icopu-
lis enavigare. Nullum exitum reperire.
Summus Orator evasit. Ex humili evasit.
In dies asperior evasit. Quorsum hæc eva-
tura sunt? Aliquando id, quod somniamus,
evadit. Evadere ex morbo, ex insidiis, pe-
riculo. V. *Elabor*.

Eucharistia. *Sakrament*, Sacrosanctum
Christi Corpus. Cælestis Convivium. Epu-
lum divinum. Hostia Divina. *Przyjść*
Komunię. Ad mensam divinam accedere.
Cælesti excipi convivio. Divinum convi-
vium celebrare. Divino Pane sese reficere.
Ad Sacram Synaxin accedere,

Eventus. *Skutek*. Exitus, casus, even-
tum. Ad incertum eventum acie confige-
re. Rem omnem in incerto pugnae eventu
collo-

collocare. Dla *wszystkiego*. Ad incertos rerum exitus, ad omnes casus subsidia parare. In omnem eventum paratum esse. V. *Exitus*.

Evigilo. *Oczuwam się*. Vigilo. Ex somno excitatus. Somnô excitus. Somnô solutus sum. Somnus me reliquit. V. *Dormio, vigilo*.

Examino. *Rostrzężam, doświadczam*. Perpendo, expendo, pondero, excutio, exquiro. Explorare periclitari doctrinam. Periculum doctrinæ alicujus facere. Quam studiosè didicerint, inspicere, excutere. Quem progressum in literis fecerint, explorare, periclitari. *Rostrzężać sumienie*. Excutere conscientiam. In semetipsum inquirere. Recognoscere delicta sua. Recolere errata sua non sinè acri doloris morsu, Explorare latebras conscientię. Intimos animi recessus inspicere.

Exaudio. *Wysłuchywam*. Audio. Æquis auribus accipiat, suscipiat. Ne aversis auribus audiat preces nostras Deus. Deus votis nostris precibusq; annuat. Preces nostras ratas habeat, Deus exorari se precibus nostris patiatur.

Excello. *Przenyższam*. Præsto, antecello, emineo, eniteo, præcello, antesto. Ingeniô præstat, exuperat. Eminent inter omnes. Ingeniô primus habetur. Ingeniû palmam possidet. Excellere aliis in aliquo genere virtutis.

Excido. *Wypadam.* Elabor, fluo, effluo. Nullum verbum ex ore excidit. Victoria excidit e manibus. Ista ex animo, ex memoria mihi exciderunt, effuxerunt. Spe omni excidere. V. *Perdo.*

Excipio. *Przyimuję, wyimuję.* Excludo, fecerno, accipio, suscipio. Summā latitiā, benignō vultu, incredibili honore, amore, favore accipio, complector, excipio, recipio. V. *Traſło. Oprócz.* Si Lxlium exceperis, removeris, demas. Præter unum Lxlium. Exceptō Lxliō. *Ujuz.* Una calamitas alteram excipit. Ejus virtutem immortalitas exceptit. Excipere literas, verba. Omnia tela meo corpore excepti.

Excito. *Pobudzam.* Adhortor, inflammo, impello, invito, incito, allicio, commoveo, concito, stimulo. Stimulos admoveo. Epistola tua ignes mihi subjecit, admovit. In me literarum cupiditatem inflammavit. Discendi studium in me commovit. Ingens mihi stimulus erat ad labores. Literæ tuæ acuerunt meam industriam. Socordiam mihi discusserunt. Animos meos arrexerunt, intenderunt ad studia literarum. Dormientem excitare. Laude ad virtutem excitare. Animos affictos, jacentes excitare. Risum ea res, clamorem excitavit. Incendium, bellum, ferum, dolorem excitare. *Umarſzych wſkrzeſzać.* Excitare ab inferis mortuos. A morte in vitam re-

vocare. Vitam reddere, restituere mortuis.
Mortuos ad vitam revocare.

Excludo. *Wyłączam, niedopuszczam.*
Arceo, prohibeo. Aditu prohibuit. Aditum praelusit hosti. Submovit hostem, eliminavit, foras exegit. A moenibus, a se supplicem excludit. Ratio culpam excludit. Præmiis, hæreditate aliquem excludere. Tempore excludor, quin &c.
Od szkoł oddalony. Vulgo exclusus. Ex eorum, qui ludum frequentant, numero e-jectus, sublatus, sejuæctus. Numerò scho-lasticæ juventutis exemptus. E scholi- aliquem exigere. Ex albo literariæ juven- tutis eradere, delere. E scholis extur- bare.

Excommunico. Wyklinam. Proscribo. Romanis sacris, societate, commercio, con- suetudine, communione, convictu piorum alicui interdicerè. A piorum societate secludere, excludere, removere, arcere. Sacro fulmine percellere. Dirum anathe- ma in aliquem contorquere. Ex coetu piorum, & communitate segregare, exter- minare, extrudere, exturbare. Sacro ful- mine ferire.

Excuso. *Wymagam.* Purgo. Excusa- tionem affero. Crimen removeo. A cul- pa eximo. Causam in valetudinem con- fert. Morbi exultatione absentia crimen depellit. Morbum lux absentia præten- dit, prætexit. In morbum noxam aver- tit.

tit. Morbi excusatione absentiz crimen amoliri, diluere conatur. Morbi excusatione nititur. Res excusationem non habet facilem. Atrocitatem facti non facile verbis lenias. Non tam pronum est, aut expeditum hoc facinus colore quodam diluere, honestâ aliqua specie tegere. Culpam tuam difficulter elues. Non opus est, ut excusatione apud me utaris: ut mihi te purges; ut excusationem proponas, pares. Tuam excusationem non desidero, non requiro. Excusare tarditatem literarum.

Execror. *Przeklinam*. Imprecor. Male precor. Abominor, detestor. Omnes illi pestem optârunt. Omnibus precibus illum detestati sunt. Diris omnibus devoverunt. Diras, exitium illi imprecati sunt.

Exemplum. *Przykład*. Imago, factum, documentum, specimen. Specimen, documentum virtutis. Illum sibi omnes documento sumunt, imitatione exprimunt. Ille est viri præstantis simulacrum, specimen honestatis, documentum virtutis posteritati. Exemplum præbere, relinquere virtutis. Exemplô esse cæteris. *Przylucere* aliis exemplô ad virtutem. *Przykład brać*. Exemplum capere, sumere. *Przykład dawać*. Exemplum capere, sumere. Alijus exemplum ad imitandum sibi proponere. *Gorszyć drugich*. Exemplum nequitia juventuti præbere. Pessimô exemplô ali-

es corrumpere. Perniciem creare exemplō.

Exeo. *Wychodzę*. Egredior, prodeo. Pedem effero. Excedo, erumpo, evado. Domō se proripuit. Pedem limine extulit. Domō se ejecit. E domesticis tenebris emeruit. Ex latebris erupit. Eduxit se foras. Foras se proruit. Consideratum nihil ex ore tuo exit. Exire urbe, de navi, &c.

Exequi. *Pogrzeb*. Funus, pompa, iusta, parentatio. Funus facere. Funeris exequias celebrare. Cohonestare exequias. Parentare. Iusta funebria solvere. Funus ducere. V. *Funus*.

Exequor. *Wykonuję*. Praesto, perficio. *Wykonać rozkaz*. Desungi imperiō. Injunctum negotium transigere, perficere, expedire, conficere, absolvere. Mandatum exhaustire. V. *Perficio, facio*.

Exerceo. *Cwiczę*. Colo, excolo. Versor in aliqua arte. Industrius ac diligens in exercitationibus. Operam pono in commentationibus quotidianis. Exercitatione, usque dicendi, assiduā literarum tractatione ad summam laudem pervenio. Munus suum exercere, gerere. Munere suo fungi. Exercere memoriam, vocem vires corpus. Armis exerceri. In arte se exercere. Fortuna illum variis casibus exercet. Iracundiam, inimicitiam, crudelitatem exercere.

Exer-

Exercitatio. *Cwiczenie*. Tractatio, *Traktat*, actio, commentatio, consuetudo, industria, agitatio, studium. Exercitatio arcuit prudentiam.

Exercitus. *Wojsko*. Copiae manus. *Wojsko zaciągac*. Exercitum scribere, conscribere, colligere, cogere, parare, comparare, conflare, conficere. Contrahere copias peditum, equitumq; *Mamy wojsko dobre*. Exercitum habemus probe ornatum auxiliis. Copias habemus & genere, & numero, & fidelitate praestantissimas. Exercitum habemus veteranum, robustum, valentem. *Ufus*. Exercitum lustrare, ducere, ductare, deducere, abducere. Exercitum castris continere. Exercitum reficere, supplere, dissipare, dilabi. V. *Bellum*.

Exhibeo. *Pokazuję*, *stawiam się komu*. Profero, ostendo, gero. Exhibe tabulas. Exhibere molestiam alteri. Supplicem se alicui exhibere. Mitem senatorem se exhibuit, se gessit, egit, praestitit, se praebuit.

Exhilaro *Rozweselam*. Hilario. Recreat me, reficitq; conspectus vester. Miram mentis suavitatem perfundit, voluptate me cumulat, perfundit. Voluptatem mihi affert. V. *Lator*.

Exhorresco. *Lękam się*. Horrore perfundor. Animo percussus sum. Horrui, cohorruit animus ad id spectaculum. Pavore concussus sum. Pavore pectus mihi.

hi perculsum est. Perterritus, consternatus sum. V. *Terro.*

Exhortor. V. *Hortor, monco, excito.*

Exilium. *Wygnanie.* Patriæ, vel civitatis privatio, exterminatio, proscriptio. In exilium eijcere, pellere, mittere, agere. Exiliô mulctare. Amandare aliquem in ultimas terras. In exilium abire, proficisci, deportari, devehî. Ex urbe cedere, excedere, migrare. De exilio reduci. In Patriam revocari. In exiliq. esse. Urbe pulsus, ejectus.

Exitus. *Koniec, skutek.* Eventus, casus, finis, terminus. Contigit rebus nostris exitus, quem optabamus. Bonum exitum habere. Consulatus tuus in exitu est. Vitam turpem honesto exitu conclusit. Quæ pollicitus es, exitu præsta. V. *Eventus, finis.*

Expecto. *Czekam.* Præstolor, spero. Diu te operior. In diuturna expectatione est adventus tuus. Suspensô animô te præstolor. Magna tui est expectatio. Vix fero jam desiderium tui. Civitas in rei expectationem erecta erat. Angebantur, torquebantur omnes expectatione tui. In eventum rei intentus fui. Diem ex die expectare. Expectatus ad summam dignitatem.

Expedio. *Sprawyję.* Libero, explico, extrico. Cunctandum non est in eo ne-

gotio. Sinè mora tentanda res est, *vel* ag-
gredienda. Indormire huic negotio non o-
portet. Expedire se molestiâ, curâ, &c. Ne-
gotium, *vel* rei institutæ exitum expedire.
Nodum implicatum expedire. Expedire se,
& evolvere negotiis.

Expendo. *Rozważam*. Perpendo, exqui-
ro, examino. Versanda est res in animo. Ad
calculos vocanda, revocanda. Ejus rei con-
silia animò probè circumspicienda sunt,
pensanda, mente agitanda, volutanda, vol-
venda. V. *Examine*. cogito.

Expergiscor. V. *Evigilo*.

Experior. *Doświadczam*. Periclitor.
Periculum facio. Usu, tractando cogno-
scam. Nihil non tentabo. Nihil inexper-
tum, & intentatum relinquam. Experi-
mentum capiam. Nullum non movebo la-
pidem.

Explico. *Wykładam*. Expono, explano,
enodo, evoluo, aperio, extrico, interpretor.
Verbis rem complector. Explicare se dicen-
do. Exponere mentem suam, *vel* sententi-
am. V. *Exprimo*.

Expono. *Wykładam*. V. *Explico*. *Wy-
stawiam*. Ad omnes casus periculorum se ex-
posuit, objecit. Invidiæ se objecit. Viram
suam hostium telis objecit, periculis expo-
suit. Caput discrimini obtulit. V. *Pericu-
lum, fortis*.

Exprimo. *Wyrażam*. Expono, eloquor,
declaro. Mentis cogitata, animi sentia ex-
pli-

plicare, sermone depromere, oratione exequi. V. *Explico*.

Extendo. Rościagam. Projicio. Latè se porrigit, & explicat. Latè patet, fluit, manat. Urbem totam complectitur tua industria. Profers tuam industriam. Arbor ramos latè promittit.

Extruo. V. Ædifico.

Exulo. V. Exilium.

Exulto. Raduję się. Efferor gaudiō. Gaudiō triumpho. Voluptate, lætitiā animi gestio. Exultat improbitas in victoria. Otiō, rebūs secundis, gaudiō exultare. V. *Gaudium, lætor.*

Exuo. Zwłoczę. Spolio, vel nudo corpus. Vestem detraho. Ornatu denudo. Omnem humanitatem. fidem, obsequium exuere. Hominem exuere. Laqueis se exuere.

F

Facetiz. Zart. Jocus, sales, lepor, argutiz, suauitas, urbanitas, festiuitas, cavillatio. Sale conditus, & facetiis Cæsar. V. *Facetus.*

Facetus. Zartowny, ucieśzny. Festivus, argutus, concinnus, lallus, acutus. Ita bellè, scitè, venustè, argutè, lepidè jocatur: ut audientes mira voluptate perfundat. Singulis penè verbis risum commovet, excitat. Multæ & politissimæ sunt in eo facetiz. Qui nusquam non urbanum & venustum sermonem inducat. Qui dicendi sale,

sale, & acutè, faceteq; dictis plurimum valet. V. *Focor*.

Facies. V. Vultus.

Facio. Czynię. Ago, efficio, conficio, perficio, præsido, creo. Facere aliquid humaniter, turpiter, consultò, contra leges. Facere compendium, conjecturam, conjurationem contumeliam, fidem, obnoxium sibi aliquem, pacem, periculum, verba, vim &c. Czynieć co pilnie. Rem agere pro virili parte. Confice, quas tibi imposui, partes. Mandata nostra exhauri. Uczynieć, co każeśz. Obsequar voluntati tuæ. Omnibus in rebus fore me in potestate tua, scito. Vincam meis officiis cogitationes tuas. Quæ imperas cumulatè faciam, perficiam, exequar. Kto to zrobił? Ad quem id maleficium pertinet? Quis auctor delicti? Quis facinus istud patravit? Quo fonte profluxit hoc facinus?

Factum. Uczynek. Facinus. Gloriæ plenum & fortitudinis facinus patrasti. Facinus nobile & commemorandum edidisti, fecisti. Vigent etiamnum multa strenuè fortiterq; facta. Tua facta magnam orbis partem compleverunt, vel etiamnum in ore, ac sermone hominum sunt.

Facultas. Zdolność, dozwoleńie. Commoditas, facilitas, occasio ansa. Facultatem sedendi expetere, comparare, largiri. Opes superbix facultatem suppeditant.

Fa-

Facultatem consequi, adimere, eripere. V.
Scientia, opes.

Fallo. *Oszukiwam*. Decipio, induco, fraudo. Fraudare aliquem. In fraudem inducere. Fraude irretire. Circumvenire, capere. Fictis verbis inducere. Fallaciis a veritate abducere. Nectendis fraudibus, parandis dolis, fruendis insidiis assuetus non sum. Alienus sum ab arte simulandi. Tempus, curas lusu fallere. Fallunt me oculi
V. Decipio.

Fama, *Sława, wieść*. Opinio, existimatio, nomen, sermo, rumor. *Jest pogłoska*. Emanat fama. In vulgus exit. Rumoris aliquid ad nos affluit. Fama serpit latius. Convalescit rumor. Fama totum imperium pervasit, peragravit. Fama de re percipit. Fama in urbem penetraverat. Dissipatus tota urbe rumor est, vel discurret. Fama ea diu tenuit. *Ustanie ta pogłoska*. Refrigescet, evanescet brevi ea fama. Sedandam, extinguendam brevi puto eam famam. Rumor iste brevi raucus fiet. *Sławy Jzukać*. Famam aucupari. Umbras falsæ gloriæ consectari. Famæ lux consulere, servire. *Sławy nabyć*. Famam, nomenq; colligere, conficere. Aliquid existimationis habere apud homines. V. Celebris. *Sława twoja trwać będzie*. Immortalis erit fama tua. Nunquam deficiet, confenscet, obliurabitur. Nullô tempore extinguetur. Nulla dies tuam famam obliu-

rabit, terminabit. Nulla temporis vetustas corrumpet. Nomen tuum immortalitati comendabis, donabis. Nomen tuum æternâ laude illustrabis. *Slawy wiele utraci!* Non parum de fama illius detractum est. Sunt, qui famam ejus deterant, atterant, depeculentur, ladan. Qui famâ eum spolient. Qui inconstantiz famam ei notamq; inurant. Qui nomini ejus officiant, labem inferant, aspergant. V. *Detrahe. Slawy przymwôci!* Injustam famæ maculam detergere. Infantis famam vindicare. Violatz famæ injuriam sarcire, resarcire.

Fames. *Glod.* Appetitus cibi. Eluries. Contectus fame, & necatus, vel enectus, jugulatus. Suffocatus. Fame absumptus periit. Famem lacte tolerabo, depeilam, propulsiô. Famem cibô explabo, saturabo. Cibi condimentum fames. Qui in fame frumentum exportare ausus est.

Familiaris. Familiaritas. V. *Amicitia, consuetudo.*

Fateor. *Wyznam.* Confiteor. Non inficior. Adductus est ad facti confessionem. Fessus est de suo crimine. Patet factum est ipsius confessione crimen.

Fatigo. *Morduję.* Defatigo. *Spraco-wany.* Vires militem lassitudine defecerunt. Effluxere jam lassitudine vires. Lassitudine confectus. Lassitudo militem tenet,

nat. Itineris labore fractus est miles.
 Faveo. *Sprzymiam*. Studeo, amo, com-
 plector. Omnium te benevolentia comita-
 tur. Ardent omnes studiō tui & amore.
 Honori tuo omnes velificantur. Inclinati-
 one voluntatis in te propendent. V. *Favor,*
gratia.

Favor. *Sprzymianie, łaska*. Gratia, stu-
 dium, benevolentia. *Ma łaskę u Pana*. Sum-
 mā apud principem gratiā valet, floret.
 In amore & deliciis est Principi. Primum
 in gratia Principis locum obtinet. *Mam*
to sobie za łaskę. In summi beneficii
 loco pono. Inter maxima beneficia refe-
 ro, numero. V. *Faveo, gratia, benevolen-*
tia.

Felicitas. *Szczęście*. Prosperitas. Res
 secundæ. Beatitudo. *Zaden statecznego nie*
ma szczęścia. Nemo fortunā utitur perpe-
 tuō bonā. Nemo est, cui omnia ad felicitate-
 tem fluant, cui optata omnia contingant,
 qui nihil sustineat incommodi, cui prospe-
 ra omnia succedant.

Felix. *Szczęśliwy*. Fortunatus, beatus.
 Tuas fortunas nemo superat. *Equas omni-*
um fortunas. Nihil ad felicitatem tibi de-
 est. Rebus omnibus affluis. Fortunam in
 potestate habes. Perpetuā felicitate flores.
 Prosperā funderis fortunā. Secundæ res ti-
 bi sunt.

Fero. *Niosę, znoszę*. Porto, gero.
Znieść tego nie mogę. Concoquere hanc
 injuriam.

injuriam non possum. Grave est mihi tot injurias devorare. Acerbè accipio hanc injuriam. V. Patior.

Fertilis. *Zyżny*. Ferax, fecundus, uber, frugifer, fructuosus, opimus. Solum pinguisimum, & pabuli fertile. Uberrimum gignendis luvibus solum. Copiosus ager, & opimus, qui & ubertate, & varietate frugum omnibus antecellit. Ager frugum fertilis.

Festino. *Spieszę się*. Propero, maturo. *Trzeba pośpieszać*. Maturato opus est. Res non recipit cunctationem. Abjicienda omnis cunctatio est. Summa celeritas adhibenda est. Mora nulla interponenda est.

Festus. *Uroczyść*. Sacer, religiosus, dies festus. *Święto*. Festus dies est, & à laboribus feriatum. Dies Sancti N. memorià sacer. Dies Sanctorum NN. honoribus consecratus, dicatus. *Boże Narodzenie*. Ferix natales Servatoris nostri JESU Christi. *Wielkanoc*. Ferix rediviui à morte Servatoris nostri memorià solemnes. *Zielone Świątki*. Ferix Divini Spiritus adventu celebres. *Święto obchodzić*. Ferias agere, celebrare. Festum diem anniversarium agere. *Święto zachować*. Feriatum ab opere diem festum agere, celebrare. sacro in otio agitare. Vacuum ab opere diem religioni consecrare. Solemni ab opere vacatione diem festum celebrare. *Święta nie zachować*. Festi diei sanctitatem violare.
Diei

Diei religione non impediri, quominus
servili in opere tempus omne exigatur.
Manus ab opere solenni die non abstinere.

Fidelis. V. *Fides*.

Fides. *Wiara, wierność*. Constantia, promissum. *Ręczyć się, obowiązać się*. Fidem suam alicui obstringere, obligare. In pactionem aliquam fidem suam interponere. Fidem alicui dare. *Dotrzymam obietnicy*. Fidem, quam dedi, prestabo. Prestabo in fide. Tenebo, retinebo fidem. fidem meam liberabo, solvam, exonerabo. Promissis stabo. *Nie godź się wiary*. Fundata leviter fides ejus est. Fides illi non habetur. Fluxa fide est, & vana. Haud fide dignus. Sublesta fide est. *Wierzyć komu*. Fidem adhibere, habere, tribuere alicui.

Fido. *Ufam*. Credo, confido. *Nie wierz fortunie*. Ne nimium fortunæ credas, confidas, spem in illa ne reponas. Ut cautè agas cum fortuna. Fortunæ fidem ne habeas

Finio. *Kończę*. Perficio, conficio, absolvo, concludo, termino. Extrema persequor. Ad exitum perduco. *Skonczę w krotce co*. Negotio propediem supremam manum imponam. Operi finem statuam. In exitu res est. Res ad exitum perveniet. Negotio brevi finem afferam. Negotium
opta-

optato exit u concludam, terminabo V.
Absolvo, perficio, finis.

Finis. *Koniec* Modus, terminus, exitus. *Przykońcu Feńien*. Extremô jam autumno. Autumno vertente, precipitante, exeunte, senescente, inclinante. Cum in exitu jam autumnus esset. In extrema parte autumnus. *Z poczatku aż do końca*. A capite ad calcem. A carceribus ad metam. *Granica*. Imperii fines tueri, defendere, proferre.

Fio. *Staję się*. Evenio, accido, evado, consto, conflor. *Patrz, żeby się bunt nie stał*. Vide, ne seditio existet, conflatur. Ne tumultus aliquid enascatur; ne tumultus hic in seditionem evadat. *Fesli to może być*. Si fieri potest. Si res & locus permittit. Si integrum tibi est. Si rem confici, effici, ad exitum deduci posse putas. V. *Facio*.

Flagitium. V. *Crimen, scelus*.

Flagito. V. *Peto*.

Flagro. V. *Ardco*.

Floreo. *Kwitnę*. Vigeo, floresco, eniteo, emineo. *Kwitnę drzewa*. Arborea frondent; frondes induunt, in florem se induunt, Folia, gemmas agunt. Gemmant, luxuriant. *Mieć sławę, bogactwa, &c.* Florere honoribus, divitiis, rerum gestarum gloria, acumine ingenii. V. *Fama*.

Flumen. *Rzeka*. Fluvius, amnis, profluens. *Głęboka rzeka*. Fluvius est pro-

profundò alveò. Agit undas magnâ vi, ac mole. Præaltò alveò defluit. Vasta altitudine fluvius, ac navium patiens. *Nie głęboka rzeka.* Vadofum flumen, tenui fluens aquâ, quod pedibûs transiri, transmitti potest. *Rzeka bystra.* Citatum fertur flumen. Violentus invehitur fluvius, & magna celeritate defluit. Rapidè fluit, delabitur. Rapido impetu decurrit. *Ma brzegi wysokie.* Fluvium præaltè cœrcent ripæ. Præruptis undiq; ripis clauditur, cingitur fluvius. Inter præaltas utriq; ripas decurrit. *Wzbiwa rzeka.* Magnis commotus tempestatibûs fluvius nullis ripis cœrceri potest. Fluvius super ripas effusus, in altitudinem insolitam crevit. Fluvius agros inundavit. Annis latè restagnavit. *Przeprawić się przez rzekę.* Superare, trajicere, transire flumen. In adversam ripam transmittere. Flumen transgredi.

Fœdus. Przymierze. Pactio, fides. *Przymierze z kim uczynić.* Fœdus ferire, icere, percutere. Societate ac fœdere se alligare. Fœdus cum aliquo jungere, sancire. Pacisci cum aliquo. Societatem inire. *Nie dotrzymać przymierza.* Fœdus infirmare, negligere, violare, frangere, rumpere. Contra fœdus facere. Conventiones pactionesq; perturbare. Pacta ac conventiona convellere, rescindere. Conventis non stare.

Formosus. V. Pulcher.

Fortis. *Mężny*. Magnanimus, acer, strenuus, robustus, valens, animosus. Vir est singulari animi magnitudine. Qui casus contemnat humanos. Est stabili firmo, & magno animo. Animo praeditus firmo ac constanti. Quem nullus terror unquam dejiciat.

Fortuna. *Szczęście*. Sors. *Spróbuję szczęście*. Fortunae periculum faciam. Fortunam tentabo. Sorti rem committam. In aleam, quamvis dubiam, ibo. Fortunam, quaecumque mihi oblata fuerit, amplectar. *Umię szczęścia zażyć*. In rebus secundis, & ad voluntatem fluentibus, minimè elatus est. Etiam res maximas fortuna suffragante consecutus, minimè insolescit. Modum etiam rebus secundis novit imponere. Ejus animum non magis prospera effert fortuna, quam adversa dejicit. *W nie-
szczęściu zosłaję*. Fortuna mihi undique advertatur. Tempestates procellaeque aliae ex aliis mihi subeunda sunt. Fortunae fulminibus unus petor. Oppugnat, exagitat, vexat, premit me adversa fortuna. Inimicam ubique experior fortunam. In novis semper difficultates, calamitates incurro. Alius ex alio casus tranquillitatem meam perturbat. *Fortuna niesfateczna*. Varietas est propria fortunae. Varii sunt incerti casus. Momento temporis vertitur fortuna, lubrica est. Nunquam eodem

Adm dñs velligiò stat fortuna. V. *Felix*.

Fortuno. *Szczęszczę*. Servo, augeo. *Niech ci BÓG szczęści*. DEUS inceptis tuis successus det prosperos. Deus tibi optata ferat omnia. Deus faxit, ut felicia faustaq; sint, quæ suscipis. Faveat, alpiretq; consilio tuo, benè vertat Deus, quod agis. Deus votis optatisq; tuis cumulatè respondeat. Faveant superi tuis conatibus, ut bonis avibùs cœpta res, melioribùs exeat. Deum tibi hæc consilia fortunare cupio. Tibi patrimonium, honorem Superi fortunent.

Fraudo. V. *Decipio, fallo*.

Frigus. *Zimno*. Vis frigorum. Regio est propinquitate Alpium prægelida. Incolarum corpora rigeantia gelu torpent. Torpentibùs frigore nervis, vix artus possunt flectere. Frigoris vis imbres concreto gelu adstringit. Acrior ubiq; vis frigoris afflat è montibus. Artus vi frigoris sæpe ambulantur. Corpora obrigescunt. Frigus se remittit.

Fructus. *Owoç, pożytek*. Utilitas, commodum, voluptas. *Pożytek odebrać z czego*. Lætos, & uberes laboris mei fructus percepi, mesui. Is labor fructus mihi amplissimos tulit, reddidit, genuit. Laboris hoc præmium, hunc fructum abstuli.

Frustra. *Darmo*. Sine causa, nequidquam. *Darmo prasować*. Tantam operam

ram profudi planè ac perdidì. Nihil profeci. Oleum & operam perdidì. Necquidquam, *vel* in cassum tantum tempus contrivi. Irritus, vanusq; est omnis labor meus. Omnis labor in cassum cecidit. Frustra operam insumpsi, locavi. Frustra operam contrivi.

Fugio. *Uciekam*. Vito, declino, abhorreo, aspernor. *Zołnierz uciekł z placu*. Milites noster terga vertit. Effusè loca tuta petiit. Fugam capessivit. Militem fuga abstulit. In fugam effundebantur milites nostri. In pedes se coniecêre. Fugam arripuêre, fecêre. In fugam se dederunt, *vel* conversi sunt. *Uciekających zatrzymać*. Fugam reprimere. Recessum fugientibus non dare. Spem omnem fugæ tollere. Fugam impedire, intercludere. Suos à fuga revocare.

Fundo. *Zakładam*. Stabilio, constituo. Fundamentum jacio, pono, ago. *Posłanowie Zakon*. Condere Familiam Sacram. Auctorem, parentem, conditorem esse sacri alicujus instituti.

Funus. *Pogrzeb*. Exequiis. Celebritas supplex diei. *Pogrzebiono go uczciwie*. Funere honestissimo elatus est. Justa illi facta, periculosa sunt pompâ maximâ. Parentatum est illi honestissimè. V. *Exequia*.

Furor. *Kradną*. Furtum facio. Compile, expilo, surripio. Clam eripio. Furtim facio. Domum compile. Nunc hoc,
nunc

nunc illud subduco. Viscatis manibûs quid-
quid obvium fuerit, lego. Manus arario
affero. Pecuniam fraude subtraho. *Z tey
ksig/zki wiele ukradł.* Ab eo autore multa
furatus est. Ex illo libro multa sumpit.
Hos ille rivos ex aliorum Huminibus, ex
illo fonte in suum agellum duxit, deduxit,
derivavit. Hos ille ingenii partus in suam
rem convertit.

Fustis. *Kiy. Kiy mi go zbite.* Fuste ve-
lè multatus, malè acceptus. Fustis vim pon-
dusq; sustinere, ferre, pati cogebatur. *Fa-
stuariô malè acceptus est. Fustibus malè
contusus est, ac dedolatus.*

G.

Garrio. *Swiegoć. Wiele mówię.* Lo-
quor sine delectu. Garrulus, loquax sum.
Rad wiele mówi. Garrit, quidquid in buc-
cam venit. Totis diebûs tinnit. Lingua
gerit impensè liberam & expeditam. Fuci-
li & importuna loquacitate omnibus obstre-
pit. *Nie do rzeczy mówi, bafamuci.* Quid-
quid in buccam venit, deblaterat, effutit.
Garrit, quò nequè pes, nequè caput com-
pareat.

Garrulus. *Wielomówny.* Loquax. *Ujś.*
Garrulus ventosæ & immodicæ loquacita-
tis. V. Garrio.

Gaudeo. *Weselę się.* Lætor, exulto
triumpho. Lætitia afficior. Gaudiô, læti-
tia triumpho, exulto. *Z powodzenia się to-
bie, weselę się.* Res ruz secundæ mihi luo-

ma voluptati sunt. Res tuas ed esse loco
 cum intueor: summam lxtitiā perfundor, o-
 mnibūs lxtitiis incedo, nimio gaudiō pe-
 nē desipio. Vix capio eam voluptatem, quæ
 ex prospero rerum tuarum successu enata
 mihi est. Ex florentissimo rerum tuarum
 statu lxtitiā capio, voluptatem haurio
 incredibilem. *Dziwnie sie uweselił.*
 Incredibili gaudiō sum elatus. Tantū
 lxtitiā auctus sum, penē ut non consta-
 rem mihi. Vix præ gaudio mei compos
 fui. Manus sustuli ego & amici, tuumq;
 gaudium gaudebamus. Superfundenti se
 lxtitiz non temperavi. Lachrymæ mihi
 gaudiō manarunt. V. *Latus, lator, junc-*
dur.

Gaudium. *Weselo.* Lxtitia, voluptas.
Nowa ta godność wielkie we mnie weselo
sprawiła. Novus is honor ingenti me gau-
 diō complevit, lxtitiā me extulit, in lxti-
 tiam insolitam me conjecit. Delibutum
 gaudiō me redidit. Voluptate liquidissima
 me perfudit. Liberalissima voluptate me
 cumulavit.

Gelu. *Mroz.* Hyems rura gelu clau-
 dit. Perpetuo gelu locus riget. V. *Frigus,*
hyems.

Gemma. *Perła.* Lapillus, pretiosus.
Szata perlami sadzona. Vestis distincta
 gemmis, fulgentibūs gemmis illuminata,
 quam internitentes gemmæ distinguunt.
 Vestis inclusis aurō gemmis ornata.

Gemo, Wzdycham, sękam. Gemitum facio. Ingemo, ingemisco. Nie przystoi Mężczyźnie w nieśzczęściu sękać, narzekać. Turpe est viro malis tuis ingemere, ejulatus, complorationes, voces indecoras edere, miseram se & infelicem lamentis appellare. Turpe est crebros edere gemitus, lamentis & suspiriis se conficere.

Genealogi. Rodzaju pisarze. Qui de originibus scribunt. Rodzaju opisanie. Gentis in stirpes & capita descriptio. Cognationum singularum ab uno stirpite ducta designatio. Rodzay opisywać. Generis seriem describere, explicare. Ab ultimis majoribus generis gradus singulos ducere, evolvere, deducere.

Generalis. Powszechny. Communis, universus. Najwyższy Wódz. Qui summa belli administrandi permitta est. Bello gerendo cum summa potestate praefectus. Penes quem in gerendo bello summa imperii est. Ad quem summa imperii belli ei translata est, rediit. Supremus castrorum praefectus. General w wojsku. Ordinum militarium dux princeps. Delectus ordinum militarium praefectus. General Zakonu. Summus Religioſe Familiae Praefectus, Moderator. Summo cum imperio Religioſe Familiae Praefectus. Cui summa Religioſi Imperii delata, mandata est.

Generosus. Mężny, zacny. Magnanimus.

mus, præstans, magnificus, clarus. *Zacnie urodzony barzicy sig w naukach y enocie cwi-
czone powiniem.* Quicumquē locō honellō na-
tus est, ei major quā cæteris colendi præ-
clara studia necessitas imponitur. Quicun-
quē clarō, non obscurō, illustri, summō
locō natus est: qui ex nobili familia, clara
stirpe ortus est: majori, quā quivis ali-
us urgetur virtutis exercendæ necessitate.
Ad honestissimos quoquē, ad primarios
imprimis pertinent bonarum artium ac
virtutis studia. Quem natalium splen-
dor commendat, eum ad omnem laudem
& decus eō studiosius incumbere, vehemen-
tius incitari oportet. Habet hoc nobili-
tas, familiæ splendor ut vltæ laudabili-
ter & cum virtute traducendæ non modō
occasionem, verū etiam causā, nequē
causā tantū, sed etiam necessitatem
afferat. *Usus.* Civili & generosa stirpe præ-
fectus. Forma magnifica & generosa. Ge-
nerosus equus umbrā quoquē virgæ regi-
tur, ignavus ne calcari quidem concita-
tur.

*Genius. Skłonność przyrodzona. Przy-
rodzenie. Usus.* Curare genium. Indulgere
genio. Defraudare genium.

Gens. Narod. Natio. Gentes im-
manitate barbaræ, multitudine innume-
rabiles, locis infinitæ. Ubi gentium su-
mus?

Genu. Kolano. Nodus, in quo femora
desi-

desinunt, cujus pars posterior poples. *Do*
nòg upadać kamu. Se ad pedes alicujus pro-
 jicere. Ad pedes accidere. Genibus alicu-
 jus advolvi. Ad genua, ad pedes alte-
 rius se provolvere, prosternere, abjicere,
 submittere. Ad genua alicujus jacere
 volutari, procumbere. *Kolana zgjac.* In
 genua subsidere, procumbere. Genua po-
 nere, submittere. In genua provolvi.
Ufus. A genibus supplicem repellere. Ge-
 nu flexo. Positis in terra genibus. Genu
 innixus.

Genus. *Red.* Familia, stirps. *Oba uro-*
dzenia świetnego. Ambo summò locò nati.
 Genere inter suos clarissimo orti. Ad illu-
 strissimos majores genus suum & originem
 referunt. *Profapiã* sunt illustri, & multa-
 rum imaginum ambo. *V. Nobilis.* *Urodze-*
nia podlego. Ipse sui generis est initium.
Uzus de multis est. Terræ filius. *Ufus.*
 Genus ab aliquo ducere, eementiri. Nobili
 genere ortus, natus.

Germanus. *Rodzony Brat.* Ex eadem
 stirpe & genere orti, præsertim fratres &
 sorores. *Ufus.* Frater germanus. Soror
 germana. Veræ & germanæ justitiæ effi-
 gies.

Gero. *Sprawuję.* Facio. Administro.
Dobrze się sprawuje. Eximia ejus in rebus
 gerendis opera existit. Egregia ejus in
 tota vitæ ratione virtus enitet. Exemplo
 ac spectaculo est omnibus. *Zle się spra-*
wuje.

Wuże. Turpissimè, flagitiosissimè se gerit. Res libidine gerit, non ratione. Nihil fortiter, nihil moderatè gerit. *Urzad swòy dobrze sprawuje.* Munus suum, provinciam cum laude sustinet. Partes officii omnes egregiè tnetur, colit. Nihil in eo officii ad exequendum munus suum desideres, expectes. *Uusus.* inimicitias, bellum, personam, rem alicujus gerere. Morem gere-
re.

Gestio. *Skaczą.* *Pragestio.* Studiò, Ix-
titià efferor. Tantà Ixitià affectus sum, ut
mihi vix constem. *Z radości zbytńiey wy-
skakuję.* Exulte gaudiò. Vix apud me sum:
ita gaudiò animus colliquescit. Gaudiò pe-
nè desipio.

Gesto. *Noszę.* Fero, porto, sustineo.
Uusus. Malè sustinenti arma, scutum que-
què, quod gestabat, excidit.

Gestus. *Fest oratorski.* Actio, motus
corporis. *Uusus.* Gestum agere. Gestu de-
centi moveri. Io gestu nimium esse. Hi-
strionum aliqui gestus ineptiis non va-
cant.

Glacies. *Lód.* *Marznie.* Aquæ gelu
durantur, constringuntur. Aquilonibùs du-
rescit humor. Aquæ gelu clauduntur, ad-
stringuntur. Aquæ nivibùs & pruina concre-
scit. *Slizac się.* Lubricò vestigiò per
glaciem decurrere, sese agere, se invehere.
Per glaciem labi. Fluente vestigio ferri,
deferri. Glaciem fluente, vestigio decur-
tere,

tere, emetiri. *Upaść na ledzie. Labi*
prolabi in lubrico. Fallente vestigio sa-
dere. Fallente pede prolabi. Na ledzie
stancie nie mogg. Gradienti planta nusquam
consistit, constat. Fugiente, fluxo, insta-
bili gressu inceditur. Via lubrica pedes
fluunt.

Gladius Miecz. Sica, pugio, ensis. Do-
być Miecza. Gladium nudare, stringere, di-
stringere. E vagina educere gladium. Do
pochem młóżyć miecz. Gladium vaginæ red-
dere. Gladium condere. Usus. Suæ gladii se
jugulat. Gladijs rem gerere. Gladii confici.

Gloria. Chwała. Claritas, splendor,
lux, amplitudo. Chwały barzo pragnie.
Fertur gloriā. Flagrat, ardet cupiditate
laudis. Gloriæ stimulis æstu ingenti agitur.
Summus ardor mentis ad gloriam eum ra-
pit. Mirum in modum dulcedine gloriæ
tangitur, capitur, excitatur. Próżny na-
wet chwały szuka. Inanem etiam venatur,
aucupatur gloriam. Popularis auræ ca-
ptator est. Umbras etiam falsæ gloriæ con-
fectatur. Jak pragniesz chwały, wiem. O-
mnēs tuos ad laudem impetus novi. Quā
laudi studeas, servias, quō studiō laudem
sequaris, præclarē novi, cognitum habeo.
Od młodości chwały pragnieś. Jam inde à
pueritia gloriæ studiō atquē amore flagra-
bas, tenebaris, æstu gloriæ percitus eras.
Spectasti gloriam ante omnes res à pri-
mis annis. Ab ineunte ætate erat ti-

bi gloria omnium rerum antiquissima, in oculis tibi, in amoribus, in desideriis erat gloria. *Z prae twoich nieśmiertelney chwale dostąpił.* Quos nunc suscipis labores, ii te apud posteros aeternā gloriā donabunt, illustrabunt, decorabunt, tuum nomen immortalitati commendabunt. Ab hominum oblivione & interitu vindicabunt. Tui aemulis famam in omnes temporum aetates dissipabunt. Editis tot immortalibus operibus id consecutus es: nequa dies tui nominis famam delere possit, nullæ ut literæ de tuis laudibus conticescant. Nulla eris tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cælum susceptos labores tuos debitis laudibus ferat. *Fedyńie chwale Boskiey cześć, szukam.* Ad DEI gloriam omnia refero. Divinam unicè gloriam in omnibus spectro. Meorum consiliorum, actionum mearum finis est major DEI gloria. Ante omnia mihi Divinus honor est. Primum apud me locum obtinet, actionum mearum norma quædam & regula est. *Użys.* Ex omnibus virtutis præmiis amplissimum est gloria. Ad gloriam virtutis viā grassari. In gloriam venire. Alere, amplificare gloriam. Gloriam abjicere, infringere. Gloriā circumfluere. *V. Fama, honor, laudo.*

Glorior. *Chełpię sig.* Prædico me. Gloriā & prædicatione me effero. *Chełpię sig.*

z wysokiego urodzenia. De majoribus se jactat insolentiùs. Genus suum venditat. Martem ipsum sui generis conditorem fert. Pra se ignobiles omnes & plebejos prädicat. Jactatio generis ac venditatio confessa in hoc homine vitia sunt.

Gloriosus. Chwalebny, chępliny. Ostentator, clarus. Amplissimi nominis. Za rzecz chwalebna to sobie poczytał. In gloria id ponebat. Amplum & ad memoriam insigne id putabat. Pulcherrimum id sibi fore ratus. Decus id suum arbitratus est.

Gracilitas. Szczupłość. Corporis habitudo tenuior. Subtilitas.

Gradatim. Po stopniach. Gradibùs. Per gradus. Ab humilibus ad superiora. Ad honores gradatim ascendere. Minutatim & gradatim interrogare.

Gradus. Krok. Translatè. Locus, dignitas, progressus ordo, aditus. Na któryś sam obciął, nstąpił stopień. Gratum eum obtinere, quem optabas. In eo, ad quem tendebas, gradu positus, locatus, collocatus es. Gradum eum, ad quem aspirabas, attigisti. Ujus. Ascendere, pervenire ad summum honoris gradum. Assequi, consequi, obtinere, altissimum civitatis gradum.

Grandævus. Stary. Grandis ævi. ProVectioris ætatis. V. Senex.

Grandiloquus. W/pantałomówny. In ora-

oratione grandis, gravis, plenus, copiosus, amplus.

Grando. Grad. Pluvia congelata in granorum forma decidens. Grad spadl. Concreta in nubibus aqua magnam vim nivosa grandinis dejecit. Procella cæli fragore ingenti effusa est. Excussa è nubibus grandinis procella.

Gratia. Łaska. Favor popularis. Beneficium. Dziękuję tobie. Si non parem tuis meritis, at pro nostro tamen studio meritam debitamq; gratiam refero, reddo, persolvo. Pro tuo in me studio gratiam & habeo, & habiturus sum immortalem. Gratias tibi ago maximas; quandoquidem pares referre non possum. Szukać czyjcy łaski. Gratiam alicujus aucupari. Gratiam sibi conciliare. In gratiam sese & amicitiam alicujus insinuare. Inire gratiam ab aliquo velle, cupere. Ma łaskę u niego. Principem apud illum gratia locum tenet, obtinet. Magna apud illum positus est in gratia. Floret apud eum gratia, vel pollet. Nie z twojej, ale innych winy wypadłeś z łaski u ludzi. Non tuâ, sed aliorum culpâ, vitio, injuriâ studium populi amisti. Gratiam, benevolentiam populi non tua, sed aliorum culpa extinxit, perdidit, afflixit, delevit, tibi eripuit, abstulit, ademit. Pojednalem się z nieprzyjacielem. Reconciliata inter nos ex inimicitiiis gratia est. Oblivione prze-

ritorum discordias finivimus. Odium & similitudinem, quā diu conflictati sumus, deposuimus. In gratiam rediri cum adversario. *Ulus*. Aliquō factō veterem gratiam exulcerare. Effundere collectam gratiam. Aliquem in gratiam reducere, restituere. Gratiam componere inter aliquos. Gratiam debilitare, extinguere. Oblectationis gratiā aliquid facere.

Gratificor. *Łaskę komu czynię*. Beneficium, gratiam facio. *Uczyń to dla mnie*. Obsequere voluntati meæ. Da hoc mihi. Da amicitie nostræ. Pro tuo in me officio, pro meo in te studio largire hoc voluntati meæ. *Chcę się tobie y twoim przyjaćiołom przyśluzyc*. Non solum tuā, verum etiam tuorum amicorum causā vestris commodis servire volo. Inire gratiam officiis meis non à te modō, verum etiam ab amicis tuis velim. Opto aliquid prestare, navare tuā tuorumq; causā. *Ulus*. Gratificari cuiquam aliquid, quod ei oblit. Cur tibi de ea re non gratificer, nescio.

Gratiosus. *Przyjemny*. Qui gratiā multum potest apud alios. *Ci fawory mają, którzy są bogaci*. Qui magis ab opibus firmi, parati sunt, qui magis instructi sunt copiis, illi gratiā excellent, florent, iis studia populi præstō sunt. *Pochlebniicy u jego łaskę mają*. Qui ad voluntatem ejus loquuntur, hi gratiā valent, possuntq; plu-

rimum, horum nomen est in gratia apud illum, in his omnia apud illum sunt ad gratiam. V. *Charus, acceptus*.

Gratis. Z łaski. Gratuitò. Sine mercede. Sine prämio, pecunia. Z łaski, darmo w/zyskim usluguig. Sine ullo munere operam ac operam pręstat omnibus. Ejus officia minime sunt mercenaria. Gratuita est ejus comitas, nec prämiorum mercedibus evocata. Beneficium, non foeneratur. Liberalitas ejus gratuita non mercenaria.

Gratulatio. Winzowanie. Communis gaudii demonstratio. Lętitia publica. Ujus. Nos in hominum coetibus, gratiis agendis, & gratulationibus habendis, & omni sermone celebramur. Maxima illi gratulatio facta est. Decernere, facere alicui servatę Republicę gratulationem.

Gratulor. Winzuję. Congratulor. Gratulatione utor, Tulliuszowi w/zyscy powrotu winzowali. Ciceronis ad urbem reditus incredibili hominum multitudine & gratulatione florebat. Cicero non sine magnis gratulantium clamoribus Romam repetiit. Ciceronem Romani evantes ac gratulantes acceperę, festis vocibus excepere. Ciceroni in urbem reduci auditi omnes uno ore omnia bona dicere, & laudare fortunam Republicę, quę talem virum receperet. *Ujus.* Alacres & lęti inter se gratulantur.

Gra-

Gratus. Przyjemny. Acceptus, jucundus, charus. Item. *Wdzięczny*. Officii memor. Qui meritam gratiam memori mente persolvit. *Przysłoi tobie być wdzięcznym dobrodziejowi*. memorem te animum prestare decet patrono tuo. Decet, ut spectata tua sit in referenda gratia pietas; ut grati animi fidelis memoria plurimum apud te valeat; ut parem & cumulatissimam gratiam referas. *Zawsze bądź wdzięcznym za twoje dobrodziejstwa*. Magnitudinem tuorum erga me meritorum perpetuam memoriā tuebor, custodiam, conservabo. Non casus ullus, non fortuna tuorum erga me meritorum magnitudinem ex animo delebit, tollet, obruet. Vigebit in me tuorum beneficiorum æterna, nunquam interitura memoria. Semper memoriā tenebo, mente atque animo tuebor tua in me officia, merita, beneficia. Vita me prius, quam tuorum in me beneficiorum recordatio deficiet. *Rzeczę, nie słowy mię wdzięcznym doznasz*. Fœneratum hoc beneficium tibi pulchrè dices. Quibuscunq; officiis potero, tuam erga me humanitatem exquabo. Paribus officiis tuis in me meritis cumulatè satisfaciam. Qui tibi ex me debentur fructus, eos uberrimos capies, metes, colliges. *Dostatecznego dziękczynienia uczynić niepotrafę*. Quibus verbis tibi gratias agam, non reperio. Arctiore me tibi vinculo obstrinxisti, quam ut exsolvere

re beneficiorum tuorum partem ullam pos-
sim. Tuorum in me meritorum magnitudo
exsequari nulla grati animi significatione
potest. *Usus.* Rebus grata, gratiora verbis
facere. *V. Fecundus.*

Gravedo. *Sapka.* Destillatio capitis
mares claudens, vocem obtundens, siccam
tussim movens. *Usus.* Gravedine tentari,
laborare. Gravedini subvenire, occurre-
re. Gravedinem removere, abigere, repel-
lere.

Gravis. *Cieſzki.* Ponderosus. *Usus.* Gra-
via omnia suo pondere in terram feruntur.
Vereor, ne tibi gravis sim. Eum ne gra-
viore quidem verbulo compellavi. Tempus
Reipublicæ, anni gravissimum. Vir autho-
ritate gravis. Nomen vestrum mihi grave
& sanctum est. Cato omnium gravissimus
& severissimus. Vox gravis.

Gravitas. *Cieſzkość, powaga.* Pondus,
authoritas. *Człowiek wielkiey powagi.* Vir
divina quadam gravitate, morum majestate
incredibili. Est in eo viro summa authori-
tas & amplitudo. Inest in ejus vultu prisca
severitas. *V. Autoritas.* *Usus.* In omni-
bus rebus adhibere, tenere, tueri gravita-
tem. Coeli gravitas tanta est, quantam vix
sustineo.

Gravor. *Cieſzko mi, nie rad co czynię.*
Gravatè aliquid facio. Grave mihi duco.
Usus. Non gravabor dicere, quod sentio.
Non

Non sum tam inhumanus, ut eò graver, quod vobis expedit.

Gremium. *Zono*. Sinus, complexus. *Ufus*. E sinu gremioq; patriæ abstractus. Filius in gremio matris educatus.

Grex. *Trzoda*, *gromada*. Congregatio, coetus, turba. *Ufus*. Greges amicorum, Philosophorum. Unus è grege. In grege patrum annueror.

Gubernaculum. *Ster*, *rząd*. Administratio, procuratio, gubernatio. *Ufus*. Reipublicæ, imperii gubernacula prendere, tractare. Ad gubernacula ad moveri, sedere. Recedere à gubernaculis Reipublicæ.

Gubernator. *Sternik*, *rządca*. Rector. *Fest rządca prawinyi*. Provincie præst. Ad provincie clavum, gubernaculum sedet. Administratio Provincie penes illum est. Provinciam obtinet cum imperio. V. Gubernatore.

Gubernare. *Rządzą*, *steruic*. Administrare, procuro, rego. Clavum teneo. *Dany mu jest Rząd Rzeczypospolitey*. Ad gubernacula Reipublicæ ad motus est. Delata ad illum rerum summa est. Ejus fidei, potestati Reipublicæ procuratio commissa, commendata, demandata est. Ad lucem Reipublicæ evocatus est. Reipublicæ gubernaculis manum ad movere. Præesse Reipublicæ cum imperio, cum potestate iustus est. *Dobrze sprawował Rzeczpospolitą*. Rempubicam cum laude, præclarè gessit.

Ma-

Magna virtutis & innocentiae famam Reipublicae praeſtuit. In administratione Reipublicae ſumma virtus ejus enituit. *Roczny rzqd ſkończył.* Annuum munus decurrit, contecit, abſolvit. Annuo munere perfunſtus eſt. Annui imperii tempus explevit, finem attigit. Emeritque ſunt illi annorum opera.

Gula. *Szyja.* Collum, guttur. *Item.* Obżarſtvo. Edacitas. Vitium ventris & gutturis. *Nie ſacno do zdrowia przychoǳę, ktorzy ieǳę, co im ſię podobę.* Quibus, nec quid comedant, nec quantum, curae eſt, quibus omnem in cibis modum, omne judicium, omnem propè rationem gulae eripuit, non facile convaleſcunt. *Wielu zgubiło obżarſtvo.* Multos immatura morte afficit cruditas, crapula, diſſoluta victus ratio. Multis gulae deditis immaturae mortis cauſam offert, quòd largiore, uberiore cibo utantur, quàm ut ſtomachus digerere, ferre, ſuſtinere poſſit. V. *Vorax.* Uſus. Gulam alicui elidere, ſtringere, frangere. Obtorſa gulam aliquem in vincula rapere. Gulam irritare. Gulae indulgere, deditum eſſe.

Gurges. *Głębokość.* Vorago. Uſus. Gurges & vorago patrimonii. *Utratnik.* Immenſa vitiorum vorago. Turpitudinum omnium gurges. Gurges eſt natus abdomini tuo. *Zarłok.*

Gultatus. *Koſztowanie, ſmak.* Guſtus. Uſus.

Ufus. Gustatus est sensus ex omnibus maximè voluptarius, qui dulcedine præter ceteros sensus commovetur. Pomorum jucundus non gustatus solum, sed odoratus & conspectus.

Gusto. *Kosztuję.* Degusto. Gustatu exploro. Libo, delibo. *Ufus.* Primoribûs labris vix gustavit Philosophiam, Aliquam partem voluptatis gustare.

Gustus. *Smak.* Gustatus. *Ufus.* Uva gustui peracerba. Libidinosi verè gustum laudis non habent.

Gymnasium. *Szkoła.* Locus ad exercendum; ut palestra, schola.

Gyrus. *Koło, krążenie.* Circulus, ambitus. *Ufus.* In gyrum ducere. In orbem agere, versare, circumagere, flectere. Homines secundis rebus effrenatos in gyrum rationis duci oportet.

H.

Habenz. *Leyce.* Lora, quæ fræno utrinquè alligantur ad equum regendum. *Ufus.* Commodissimum est, quàm laxissimas habenas habere amicitiarum, quas vel adducas cum velis, vel remittas. Moderandi sui habenas ac potestatem alicui tradere.

Habeo. *Mam.* Possideo, utor. Non deest mihi. Penes me est. *Ma przyjaciół, y dostatkow wiele.* Beatissimus est ab opibus. Amicis utitur potentissimis. Amicis & fortunis florer, præditus est. Et opibûs ornatus est, & amicis. Facultas numerorum

rum ingens illi est, suppetit, nec amictus pauciores. *Mieli go za gwinego.* In ejus nomine insedit penitus atque inveteravit pigritiae macula. In desidium numero ducatur. Pigritiae nota illi inurebatur alias. *Ufus.* Habere aliquem vel aliquid in potestate sua. Habere cum aliquo commercium, inimicitias. Tantum habeo polliceri. Sic habeto. Habere verba, sermonem. Parce aliquem contenteq; habere. Habere aliquem in deliciis. Præclarè se res habet. Ita persuasum, exploratum habeo. In votis habere. Religioni habere.

Habito. Mie/zkam gdzie. Colo, incollo. Domicilium habeo. *Poslanowit w Rzymie mie/zkac.* Sedem Romæ & domicilium collocavit. Romam incolere, colere statuit. Romæ sedem perpetuam statuere, figere decrevit. *Ufus.* Laxè & magnificè habitare. In libris habitare. In vultu illius mei oculi habitant.

Habitus. Sposobnośc. Affectio manens. Consuetudo, exercitatio, confirmatio *Ufus.* Habitus est animi aut corporis constans & absoluta in re aliqua perfectio, ut virtutis, vel artis. *Poścac.* Oris & vultus habitus.

Hactenus. Poty. Hucnsquè. Ad hunc locum. *Poty nie o tym nie było myślać.* Ante hoc tempus, ad hunc diem, usquè ad hoc tempus, ad id locorum, adhuc loco-

rum inaudita hæc sunt & peregrina. Adhuc ista nos fugerant.

Hæreditas. *Dziedzictwo*. Bona hæreditaria. Patrimonium. *Dziedziczyć*. Hæreditatem adire, cernere, capere. Hæredem in alicujus bona succedere. Hæreditatem obtinere. *Wydrzeć dziedzictwo komu*. Hæreditatem aliò avertere, detorquere. Hæreditate aliquem excludere, ab hæreditate submovere. Paternis bonis aliquem orbare, spoliare, evertere. *Dziedzictwa nie będe rospisał*. Rem à parente traditam custodire, servare, tueri, mihi curæ erit. De patrimonio nihil patiar mihi detrahi, imminui. Hæreditatem mihi à parente relictam factam testam tuebor semper, & conservabo. *Użys*. In partem hæreditatis vocare aliquem. Hæreditatem paternorum bonorum tradere.

Hæreo. *Więznę*. Adhæree, adhæresco. Defixus sum. Habito. *Wszystcy tak mniemają*. Hæret animò omnium, insedit penitus in animis ea opinio. Insitum est in natura & ingenitum, ut ita sentiamus. Ingenerata est omnibus ea sententia. Omnibus innata est, & in animis quasi insculpta ea opinio. *Tkwią mi w pamięci twoje dobrodziejstwa*. In medullis, in visceribus, in æterna memoria hærent beneficia mihi tua. *Wgrypię o czym*. Hære in aliqua re. Aqua illi hæret. Hæret in salebris. Implicatus hæret.

Hæ-

Hæres. *Dziedzic*. Bonorum dominus ab alicujus morte. *Dziedzicem uczynił mnuska*. Hæredem constituit, scripsit, reliquit nepotem. Testamentô hæreditatem nepoti tradidit. Bonis suis nepotem hæredem fecit. In bona avita ire jussit nepotem. *Wielu dziedzicem został*. Multorum factus, relictus hæres. Multorum ex testamento bonorum successor est. Multorum bona ad eum hæreditate venerunt. Auctus est multorum hæreditate. *Ujus*. Hæres ex asse, ex parte dimidia.

Hæresis. *Kacerstwo*. Secta. Opinio à vera doctrina aberrans. Prava de Religionibus opinio. Impium dogma. *Kozłiał swoje kacerstwo*. Latè in populos pravæ doctrinæ suæ virus disseminavit. Hæresis venenum ad populorum perniciem evomit. Perniciosis erroribus animos hominum implicare coepit. *Kacerstwo się coraz szerzy*. Serpit indies latius hæreticæ pravitatis lues. Quotidie magis novis errorum maculis veræ religionis doctrina polluitur. Impii errores latius in dies disseminantur, diffunduntur. Errorum contagiones pestiferæ in dies latius serpunt, & jam sinceras etiam Ecclesiæ partes inficiunt. *Męknie się opiera kacerstwo*. Id agit strenuè, ut hæresum errores ex animis evellantur; ut errores impii religionum, studium populorum è mentibus exturbentur. Egregiô est animô ad propulsandos
Reli.

Religionis errores, ad excindendas pravas
de Religionibus opiniones, ad infelices er-
rorum propagines amputandas, resecandas.
Wpadł w kacerstwo. Ad pravas opiniones
descivit. Sincera Religionis castra deseru-
it. Novitiz sectæ erroribus implicari
se passus est. Pravarum opinionum com-
mentis in errorem inductus est. Pestife-
rum pravarum opinionum virus hausit.
Kacerstwo się wyprzysięgl iawnie. In æde
sacra, maximaq; hominum frequentia hæ-
resim abjuravit. Impios Religionum er-
rores execratus, detestatus, cum Ecclesia
in gratiam rediit. Hæresum erroribus pa-
lâm nuntium remisit. *Usus.* Cato est in
ea hæresi.

Hæreticus. *Kacierz.* Homo pestiferis o-
pinionibus corruptus, contaminatus, infe-
ctus, pollutus. Depravatæ religionis erro-
ribus imbutus. *Kacierzów głowa, kacermistrz.*
Impii dogmatis architectus, procreator.
Falsæ impiæq; opinionis author ac propa-
gator.

Hæsito. *Wątpię.* Dubito, titubo, ti-
meo.

Hæsta. *Włócznia, kopia.* Telum, hasti-
le. *Usus.* Hastam torquere, jactare. Hastis
ora hostium fodere. Hastam abjicere. Ha-
stæ subjicere bona alicujus. Hastam vendi-
tionis in foro posuit, fixit.

Haurio. *Czerpam.* Traho. *Usus.* Vo-
luptatem, dolorem, calamitatem haurire
G è re

è re aliqua. Artes & scientias à Græcis hausimus. Animi nostri è divinitate hausti, accepti, libati.

Hebdomadas. *Tydzien*. Septem dies. *Wielki tydzien, święty*. Hebdomas Christi patientis cruciatibus recolendis sacra. Solemnnes feriæ, quibus cælestes iras in omne genus humanum olim intentas, Christus tuo potissimum capite excepit. Sanctior anni hebdomas.

Hebes. *Tępy*. Tardus, pinguis, obtusus. Natura tardior. *Ujuz*. Hebes æquæ ac pecus. Senius hebetes, tardi, & pingues. Erat aliquis dolor sed hebes. Ingenio est hebetiore.

Hebesco. *Tępieę*. Obtundor, retundor, hebetor. *Ujuz*. Hebescere & languere in otio. An patiemur hebescere aciem auctoritatis nostræ?

Hebeto. *Tępię*. Obtundo, retundō. *Zbytńia świątłość tępi wzrok*. Przstringit oculorum aciem lux nimia. Obtundit aciem oculorum lux velō non castigata. *Ujuz*. Hebetare & obtundere ferri aciem.

Helluo. *Ultratnik*. Gurges, comestator. Ventri deditus, Decoctor. *Ujuz*. Helluo patriz, patrimonii. Helluo librorum Cato.

Helluor. *Rozgardyas stroję*. Comestor, pergracor. Crapula, gula, comestationibus indulgeo. Rem intempestivis conviviis

viis confringo, devoro, absorbeo, abligurio.
Usus. Ille gurgis belluatus est simul tecum
 Reipublicæ sanguinem.

Herba. Ziele. Usus. Herbas arefcere
 & interfici videmus.

Hiatus. Przerwa. Labes, eluvio. *Ze
 dźdzu przerwa się stała.* Terra i nobilibus
 discessit, in ingentem hiatus confedit. La-
 bes facta est multis locis, terraq; ad infini-
 tam altitudinem defedit. *Mur się rozłę-
 pił, rośpadł.* Paries labem, vel vitium fe-
 cit, labem duxit, rimas egit. *Usus.* Repet-
 tini terrarum hiatus. Cælum findi visum
 velut magno hiatu. Patentes murorum hi-
 atus, qui expleri non possent.

Hilaris. Wesóły. Hilaris, promptus.
Wesoł jest. Hilaritas in eo multa est. Fron-
 tem hilariter explicat, exporrigit. Fronte
 est exporrecta. Vultu, oculisq; animi alacri-
 tatem prodit. Mirificā semper hilaritate
 redundat.

Hilaritas. Wesolość. Festivitas, juncun-
 ditas. *Usus.* Hilaritate condiamus tempo-
 rum tristitiam. Erepta est mihi omnis illa
 hilaritas, & suavitas, quæ te adeo oblecta-
 bat. Est in illo multa hilaritas, lepor, gra-
 tia.

Hio. Rozstępnie się. Disjunctum esse.
 Malè hærere, laxatis operum compagibus.
Usus. Versus hiantes. Aspero vocalium
 concursu hians oratio.

Hirsutus. *Kosmaty.* Asper, horridus.
Ufus. Animalia spinis hirsuta.

Historia. *Dziejów księgi.* Rerum gestarum expositio. Annales. Memoria rerum veterum. Monumenta rerum gestarum. Res veterum gestæ, & literis consignatæ. Antiquitatis memoria. *Dziejów księgi pilno trzeba czytać.* Veterum monumenta identidem sunt volutanda, adenda sunt frequenter, versanda, evolvenda continenti operâ. Tenenda est omnis antiquitas & exemplorum vis. Animus crebrò ad vetera est referendus. Excitanda, renovanda est identidem ex annalium fide antiquitatis memoria. *Napisal dzieje.* Res gestas ad memoriam perscripsit, monumentis consignavit, literis complexus est, memoriæ ac literis mandavit. *Historiam condidit. Pişga w dziejach.* Annales memorant, perhibent. *Memoriæ proditum est.* Literis consignatum novimus.

Historicus. *Dziejopis.* Rerum gestarum & memorabilium scriptor. Rerum Romanarum florentissimus auctor.

Homo. *Człowiek.* Mortalis, vir. *Stro- ni od ludzi.* Odit celebritatem. Lucem aspicere vix potest. Solitudines captat & secessus. *Człowiek niezwyčajncy cnoty.* Divina hominis virtus est & authoritas, tanquam de cæle lapsus, delapsus est homo. *Podły, wzgardzony człowiek Ignorant*
 ac

ac vile caput. Terræ filius. Emptus de la-
pide. Unus de multis. Homulus ex argil-
la & luto factus. *Ufus.* Homo, animal pro-
vidum, sagax, plenum rationis & consilii,
ad Cæli quasi domicilii sui conspectum
excitatum. Homo ortus ad imitandum
Deum. Decrum immortalium quasi gen-
tilis.

Honestas. *Uczciwość.* Honestum, de-
cus, dignitas, laus. *Ufus.* In officio colen-
do pulchrum atq; decorum, atq; adeo tota
honestas vitæ sita est. Una honestate con-
tinetur vita beata. Honestatem cum vo-
luptate, ut hominem cum bellua, copulare.
Homo honestate omni privatus, spolia-
tus.

Honestè. *Uczciwie.* Decorè, laudabili-
ter, graviter. *Uczciwie żyć.* Vitam agere
cum summa integritate & elegantia mo-
rum. Vitam vivere integerrimam. Vi-
tam degere cum virtute honestissimam.
Vitæ curriculum famâ integerrimâ decur-
rere.

Honesto. *Zdobieć.* Orno, decoro. *Ufus.*
Laude, decretis honorificis aliquem hone-
stare. Commendat faciem pudor, & hone-
stat

Honestus. *Uczciwy.* Decorus, honora-
tus. *Ufus.* Cæsarem honestum, honoratum
cappio. Is mihi dies honestissimus fuit. Ni-
hil nisi quod honestum, decorumq; sit ex-
petere.

Honor. Dostoieństwo. Ornamentum, laus, gloria, decus, amplitudo, dignitas, honestas. *Uczciwość wyrządzać prąysłoi starszym.* Convenit, ut majores honore afficias, observantiâ colas, ut iis honorem habeas, praestes, exhibeas. Majores revereri, observare necesse est. Majoribus debetur honor, reverentia. Majores in honore sint, necesse est. *Dostoieństwo najwyższego dostąpi/z.* Præmium feres tuæ virtutis eximios honores. Ad summos honores viam tibi aperies, strues, munies, patefacies, si cursum institutum tenueris. Merces tuorum meritorum erit amplissima dignitas. Collocaberis in amplissimo dignitatis gradu. Honores omnes in te conferentur, confluent. Summum honoris culmen conscendes. *Będe szczyt dostojęstwa twemu.* Omnia in te ornamenta à me proficiſcentur. Nullum in te ornando, honestando, colendo, locum aut tempus prætermittam. Omnia mea studia in amplificanda tua dignitate figam, locabo. Meum studium tuo honori nullò locò deerit. *Te rzeczy na ciebie nieprzyśoga.* Hæc tuis laudibus labem inferunt, maculam aspergunt. Hæc splendori nominis tui tenebras offundunt. Tua dignitas hæc non patitur. *Nic ci zażkodzić nie może.* Nihil potest nominis tui splendori officere, tenebras obducere, tuo nomini lucem eripere, obscuritatem afferre. *O to się staraj, żebyś godności twojej*
nie

niezaszkodził. Incumbe totò pectore, tu-
asq; vires huc omnes confer, ne quod in
tua dignitate damnum facias, ne quid in
honore tuo feras detrimenti, ne qua labe
aspergatur, inficiatur, ne quam labem su-
scipiat, contrahat honor tuus. *Nasępuje*
ra godność moję. Existimationem meam
oppugnat, violat, imminuit. Venit contra
existimationem meam. *Idzie o honor mój.*
In discrimen existimationis venio. Agi-
tur existimatio mea. In eo fama mea
vertitur. *Ubóstwo wielu do dosłojenstwa na*
przeszkodzić ieść. Inopia sæpe in causa est,
ut honoribus procedere non liceat. Pro-
hibent, arcent, submovent ab honoribus
rei familiaris angustia. Aditum ad ho-
nores intercludit rei domesticæ difficultas.
Z dosłojenstwa złożony. Honore dejectus.
Honoris insignibus, ornamentis titulis
spoliatus. Sublata sunt eidem omnia di-
gnitatis ornamenta, vel certè minuta. In
ordinem redactus est. *Użys.* Honoris causâ
aliquid facere, aliquem nominare. Viris
fortibus meritò honores decernuntur, man-
dantur. Ad honores obrepere. Honoribus
fungi, florere, augeri. Honores mis-
sos facere. Honore dejici. Honorem
præfari.

Honoratus. *Uczciwy.* Qui in honore
& pretio est. *Człowiek uczciwy.* Vir sem-
per in laude versatus, circumfluens glo-
ria, in maximis muneribus spectatus. Qui

splendore vitæ ac dignitate plerosq; superat.

Honorificè. *Wspaniale*. Honoratè. *Mówię o tobie nspaniale*. Mea in te honorifica fuit oratio. Verbum nullum ex ore meo exiit, nisi tua cum laude conjunctum. Laudes haud parvè in te contuli. V. *Laudo*. *Uusus*. Liberaliter aliquem & honorificè tractare.

Hora. *Godzina*. *Uusus*. Horam consumere, terere. Hora abire. In horam vivere. Horæ subcisiivæ. Horæ ampliùs ludunt.

Hora Canonica. *Pacierze Kapłańskie*. Preces horariz. Horarium Sacerdotis pensum. Statz certis horarum intervallis Sacerdotum preces. *Pacierze Kapłańskie mówić*. Sacerdotale pensum persolvere. Divini officii pensum exsolvere. Imperatum Sacerdotibus precum divinarum pensum conficere, absolvere.

Horreo. *Wzdrygam się, boję się*. Metuo, cohorreo, formido. *Z przyrodzenia bojemy się bólu*. Nomen ipsum doloris horrore nobis est. Horrore nos dolor perfundit. Horremus omnes, & ut immanem quandam bestiam pestemq; refugimus dolorem. *Wzdrygam się na taki widok*. Horreo ad tam atrox spectaculum. Horresco totus. Toris artubus contremisco. Capilli horrent. Refugit animus ac reformidat. *Uusus*. Horrere minas alicujus. Horreo, quer.

quorum id euadat. Horret corpus frigere.

Horridus. Gruby, srogì. Incultus, asper, durus. Gruby, nieobyczayny, y srogì człowiek. Agrestis homo & inurbanus. Naturâ asper, & iniquus omnibus. Doctrinâ asperior & durior.

Hortor. Napominam. Adhortor, iua-
deo. Author sum. Excito, impello, acuo.
Nie trzeba cię napominać. Currentem quid
incitem. Cum ad omnem laudem tua spon-
te properes non impulsu meo: non est, quod
te exhorter ad virtutis studium. Frustrâ
sim, si longâ cohortatione utar, si pluribus
te impellere rationibus velim. *Rodzice
napominają, naganiać do nauk powinni synów.*
Authores Parentes filiis esse debent, ut ad
eas artes se conferant, animum adjun-
gant, quarum possessio vitam æquet, qua-
rum nobis fructum una mors adimit.
Ea demum est ad filios egregia parentum
cohortatio, quam impelluntur ad eas di-
ciplinas, quarum usus interitu tantum
vitz, nulla re præterea terminetur. *For-
mula hortantis.* Age, Age verò. Agedum.
Studia, amabo, prosequere. Maeste virtu-
te. Persequere ocepta, si vir es. Age, si
quid agis.

Hospes. Przyjaciół gościnny, gość.
Qui divertit, vel apud quem aliquis diver-
tit. *Gościłem, stałem u jego gośpodz.* Hospi-
tij jus & amicitia mihi præstitit. Domus
ejus

ejus mihi, sociisq; hospitibus patuit. Suis me adibûs hospitem excepit. Hospitium mihi lautissimum præbuit. *U krenegotwego mialem goşpode*. Hospite usus sum affini tuo. Apud affinem tuum lautè admodum diversatus sum. Cum affine tuo hospitium jungebam, faciebam. *Uşus*. Ad hospitem divertere. Hospites admittere, accipere, recipere. Orator nulla in re rudis, aut tyro, nec hospes, aut peregrinus esse debet. Adeonè tu hospes hac in urbe es?

Hospitium. *Gospode, przyjacielswo goşcinne*. Diversorum. Domus, quæ gratis amicis patet. Sedes hospitalis. *Item*. Familiaritas, amicitia. *Uşus*. Hospitiò jungi. *Est* mihi vetus cum illo hospitium. Hospitio renuntiare. *V. Hospes*.

Hostia. *Ofara*. Victima. *Uşus*. Diis hostias immolare. Hostis Deum placare. Præbere hostias ad sacrificandum. Hostias eedere, ducere, adducere.

Hostis. *Nieprzyjaciel*. Inimicus, perduellis. Qui contra Rempublicam arma fert. Qui patriæ bellum indicit. *Uşus*. Ad hostes transire, confugere, transfugere, se conferre. Hostem submovere. Prohibere vim hostium, bellumq; defendere. Hostes fundere, obterere, prosternere, delere.

Humanitas. *Ludzkość*. Lenitas, facilitas, comitas, urbanitas. Svavitas morum. Morum atq; sermonum lepos. *Item*. Eruditio, doctrina. *Item*. Natura, humana.

na. Indoles, ingenium humanum. *Osobliwy był ludzkości Cezarz ku wszystkim.* Cezar ea fuit humanitate, ut nihil supra possit, ut nemo cum illo conferendus, comparandus, æquandus esset, Cezar humanitate omnes vicit, superavit. Laudem suavissimæ comitatis præter cæteros Cezar tulit. Nemo fuit Cezari humaniore sensu. *Użys.* Nemo Catone commodior, comior, moderatior fuit ad omnem rationem humanitatis. Humanitatem alicui tribuere. Humanitatem omnem exuere, abjicere. Omnem humanitatis sensum amittere. Artes, quibus puerilis ætas ad humanitatem erudiri solet. *Homo humanitate politus.* V. *Humanus.*

Humanus. Człowieczy, ludzki. Ad hominem pertinens. Affabilis, benignus, comis, blandus, urbanus. *Obyczajony jest ludzki.* Nihil illò amantius, suavius, comius, jucundius. Summa omnes comitate complectitur. Facillimum se præbet omnibus. Mira in eo suavitas, mira comitas affabilitasq; sermonis. *Ludzkość te twoja sprawiła.* Egisti hoc humanitate adductus, impulsus. Dedisti hoc humanitati tuæ. Debet hoc humanitati tuæ referri. Agnosco in hoc humanitatem tuam. Fructus hic est humanitatis tuæ. *Od młodości w naukach wyzwoionych ćwiczyłeś się.* A teneris annis humaniores disciplinas studiosè amplexus es. Jam inde ab ineunte ætate disciplinas eas coluisti, quæ humaniores appel-

lantur. A puero ad eas artes animum adjunxisti, quibûs ætas puerilis ad humanitatem informari solet, quibûs adolescentium mentes ad humanitatem finguntur.

Humerus. *Ramie.* Suprema pars brachii. *Uſus.* Italia Ciceronem suis humeris reportavit. Totum negotium humeris suis sustinet. In humeros aliquem efferre.

Humilis. *Podły, pokorny.* Demissus, jaccens, abjectus. *Nicodważny człowiek, matego serca.* Hominem esse video exigui admodum animi; averſum ab omni gloriæ studio; in humiles ac planè sordidas cogitationes dejectum; tanquam humi serpentem. Summas animi angustias in eo expertus sum. *Uſus.* Humilis, imbecilis, minime generosus animus. Qui altiore animo sunt, nihil humile, nihil abjectum cogitant. Fractio atq; humili animo supplicare. Homo animi submissi, *pro: humilis.* Submittere se. Submissè se gerere, *pro: humiliare se.*

Humilitas. *Podłość.* Abjectio, ignobilitas, obscuritas, vilitas. *Zbytnia ta pokora, y uniżenie się.* Animos nimium submittis. Fractos esse video spiritus tuos. Præter modum te humilem præbes, & abjectum reddis. *Uſus.* Propter humilitatem & obscuritatem generis in ignoratione hominum versatur. Modestia, submissio, demissio animi,

mi, sui despicientia, *pro virtute humilitate.*

Hyems. Zima. Hybernum, hyemale, durum anni tempus. *Cieſzka tega roku zima była.* Hyems hęc annō nive ſaxa, & omni tempeſtatum genere fuit. Inſignis erat hic annus hyeme gelida, & nivola adeò, ut vix clauſa, flumina innavigabilia fierent. Tempus brumę erat aſperrimum. Hyeme hujus anni nihil foedius erat, nihil horribilius: arbores frigoriſ obnoxias decuſſit omnes, nivis altitudo inextuperabiles montes fecit, vimq; frigorum vix urbis tectis inſtinere, defendere potuimus. *Uſus.* Hyems præcipitat, ſeneſcit, conficitur, abit. Hyemem tolerare. Propter hyemis magnitudinem navigare non potui.

I.

Jaſto. *Cheſpic ſię.* Magnificē loquor. Glorior. Verbis me magnum facio. Gloriā me & prædicatione effero. Ostento me. Prædico de me. *Zwykl ſię nie ſkromnie cheſpic.* Insolenter gloriari de rebus ſuis, res ſuas inflatus commemorare, de ſuis laudibus verbosius prædicare, plenas ostentationis voces mittere, agere ſuarum rerum ambitioſum ostentatorem, laudis ſuę buccinatorem, prædicatorem, venditare res ſuas putidē, exiſtimationi ſuę falſa etiam laudis commemoratione ſervire conſuevit. *Uſus.* Terrorem, minas jaſtare. *Æſtu,* febrī, tempeſtate jaſtari.

Ja-

Janua. Drzwi. Ostium, aditus. *Zamknąć drzwi.* Fores adducere, obferar, occludere. *Foribus pessulum obdere.* Fores firmare pessulis. *Wylać drzwi.* Fores arietare. *Postes, limina securibus comminuere.* Moliri fores. *Foribus protervè injuriā facere.* Impetum facere in januam. *Januam effringere, refringere.* *Wielu czeka u drzwi.* Multi affluunt ad fores, obversantur vestibulō. *Ejus janua & vestibulum magnā hominum frequentia celebratur.*

Ictus. Uderzenie. Percussio, petitio. *Wiele razów odniosszy, poległ.* Fugnis calcibusq; foede confissus, multis plagis confectus interiit. *Multis ictibus acceptis, datisq; corruit.* Acceptis gravissimis plagis, corpore recentibus verberum vestigiis livido, semianimis procubuit.

Idea. Kształt. Forma, species rerum. *Stawić sobie na myśli kształt iakiey rzeczy.* Concipere animō ideam, speciem. Formam habere comprehensam. *Simulacrum quoddam & exemplar apud se informare alicujus rei.*

Idem. Tenże. Toż mówił, co y drugi. *Rebus congruentes, nominibus differebant.* Nulla in re discrepabunt. *Non abhorret, non abluat ab ejus dictis hujus sententia.* *Taż jest sprawa obudwóch.* Hujus causa & illius jungi non potest, eodem revolvitur. *Eandem cum illo incudem tundit.*

Ujus.

Ufus. Hoc unum & idem videtur esse. Vir bonus idemq; eruditus.

Idololatra. Bałwochwalca. Cultor fal-
forum numinum. Inanium deorum cultor.
Qui inanib; & commentitiis diis Divinum
cultum tribuit. Qui impiorum hominum
simulacris, lapidibusq; divinos honores
impertit, exhibet, defert. Qui superstitio-
num teterrima caliginemersus, tenebris al-
tissimis obsessus & sepultus, cultum uni Deo
debitum, in plures impia & sacrilega par-
titione distribuit.

Jejunium. Post. Inedia. Indicta, statuta à
certo ciborum usu abstinencia. *Past czter-*
dziastodniowy. Feriæ esuriales. Verni jeju-
nii quadraginta dies. Jejunium quadrage-
nũm dierum. Hebdomades, quæ anniversa-
riam Christi morientis, reviviscentisq; me-
moriæ præcurrunt. *Poście.* Abstinere se
certo ciborum usu. Parcius ac frugalius vi-
vere. Esuriales ferias agere. Quadraginta
continenter dies vescendi voluptatem re-
primere, cõercere. Corpus interpositõ qua-
draginta dierum jejuniõ exhaustire, inediã
macerare, affligere, parco inopi; victu
domare, frangere. Jejunium ianctẽ cole-
re. Corpori cibos lautiores subtrahere.
Voluntariam inediam in plures dies tole-
rare, iustinare, proferre. Corpus arctius
contentiusq; certorum obsoniorum absti-
nentiã habere.

Jejunus. Głodny. Dwa dni głodny prze-
trwa

trwałem, Biduô nihil cibi cepi. Jejunium
fessumq; mihi corpus est bidui inediâ. Bi-
dium sine alimento traho. Bidui abstin-
tiâ siccus & languens. Biduô impransus,
incoenatus persto.

Ignavia, *Gnuśność*. Inertia. *Gnuśności*
to iego przypisano. Ad ignaviam, inertiam,
desidiam, languorem referebant. Hoc igna-
vi esse hominis, agebant. Hoc ignavia ad-
scribebant, assignabant.

Ignavus. *Gnuśny*. Iners. *Tu wszyscy*
gnuśni sę. Hic omnes pigritiz morbo labo-
rant. Omnes languent, omnes torpent, o-
mnes frigent. Hic omnia jacent. Hic ve-
ternus omnes occupat. Hic ignaviâ oblan-
guent omnes. Hic nemo est, in quo dili-
gentiam non requiras, cui satis sit animo-
rum.

Ignis. *Ogień*. Flamma, incendium. *O-
gień wskrześić*. Ignem lapidum conflictu atq;
tritu elicere, excudere, elidere, flammam
ciere, suscitare. Ignem ē silice elicere. *Za-
palić dom*. Ignem tectis injicere. Ignes ja-
cere, tectis inferre, admoveere. *Użys*. Vici-
na domus nihil ab igne passa est.

Ignobilis. *Nieślawny*. Humili, igno-
bili locô natus. Infimô locô natus. Obscu-
ris parentibus ortus. Ex infimo genere, &
fortunę gradu. Homo tenuis, cujus vis &
fortunę conditio infima est. Cujus stirps
& genus ignoratur. Homo ignotus &
sordidus, obscurus, nulla commendatione

majorum. Minorum gentium homo. Nul-
la sanguinis claritate commendatus, hone-
stus, nobilitatus. *Wielu niesławnych cnota
uźlaczbiła.* Multos infamæ conditionis
extulit, atq; illustravit virtus. Multos i-
gnobili genere editos nobilitavit, multos
generis humilitate jacentes virtus ere-
xit.

Ignominia. *Zelżywość.* Infamia, dede-
cus, contumelia, macula, nota, probrium,
labes. *Zelżył mię.* Ignominia me affecit,
appetit, notavit, deformavit. Ignominiam
mihi inussit, imposuit. Ignominiam ab eo
gravem accepit.

Ignoro. *Niewiem.* Sum ignarus. Sum
nescius. Nec usu, nec ratione cognitum ha-
beo. *Niewiem, co nastąpi.* Quò res casura
sit, quid consequi possit, nescio. Non dispi-
cio, quid allatura sit dies. Quid futurum
sit, me fugit, non assequor, conjecturâ asse-
qui non possum. Quæ dies patefaciet,
mente præcipere non possum.

Ignosco. *Odpuszczam.* Parco. Veniam
do. Remitto. Omnium, quæ alia super alia
ausus es, veniam facio. Voluntaria obli-
vione injurias contere. Gratiam injuria-
rum omnium facio. Dolorem meum, vitam
tuam amici voluntati ꝑac precibus condo-
no. Remitto culpam ejusq; memoriam
abjicio.

Imagino. *Stawię sobie na myśli.* Vos
ante oculos animosq; vestros proponite.
Vult.

Vultum ejus, & incelsum animis intuemini. Id animò contemplemini, quod oculis non potestis. Cogitatione vobis hominis mores depingite. Sumatur vobis vir prae-
stans, & ante oculos ponatur. Speciem tanta virtutis animò informate. Reputate apud vos. Mente concipite.

Imitor. *Naśladowę*. Adumbro. Exprimo imitatione. Exprimo. Exemplum ab aliquo transfero, sequor, exequor. Simulo, fingo. *Przodków naśladować*. Majorum laudem cupidissimè persequi. Vitam avorum, & consuetudinem exprimere. Vestigia persequi. Ad eorum facta se exercere. In majorum mores & instituta abire. Percalcatam à majoribus semitam incedere. Rationes suas ad majorum rationes adjungere. Ab iis vivendi normam, & exemplum petere. Eorum imaginem morum imitatione referre.

Immineo. *Nadchodzę, bliski jestem*. Impendo. *Nieprzyjaciół nadchodzi, nad kar-kiem stoi*. Bellum non animis modò, sed prope in oculis est. Bellum nos, vel nobis manet, & jam impendet. Hostes in capite ac cervicibus nostris harent, intergis nostris harent. Supra caput est hostis. *Nie/zwę-ście nas czeka*. Fatum nobis aliquod impendet, aut instat jam planè. Eadem in nos fortuna ingruit, quæ alios afflixit. In propinquo est malum. Faba aliqua in nos creditur. Haud longè aberit infortunium.

Im-

Immodestus. *Nieskromny.* Immoderatus, parum modestus est. Non satis modestè vivit. Parum modestis est moribùs. De modestia nihil laborat. Nullum illi modestiz studium est. Temerè, imprudenter, sine ratione, sine modo agit. Immoderatè, immodicè, inconsideratè, inconsideratè agit.

Immortalitas. *Nieśmiertelność.* Immortalis memoria nominis. Sempiterna, immortalis gloria. Perpetuitas. Immortalis vitæ conditio. Memoria hominum sempiterna. *Tym uczynkiem nieśmiertelności sławynabędziesz.* Ea res immortalitatem nominis tibi pariet, te ad posteros sempiternā gloriā donabit, afficiet, illustrabit, laudem nominis ad sempiternam memoriam temporis propagabit nomen tuum posteritati tradet omnium scriptis, & sermonibùs exornandum, extollendum; nominis tui gloriam cum omni posteritate adæquabit, ab hominum oblivione, ab interitu vindicabit. Ea re consequeris, ut fama tua nunquam consenescat, ut de te posteritas omnis audiat, & loquatur, ut memoriam tui excipiat, alat, & tueatur æternitas.

Impedimentum. *Przeszkoda.* Impeditio, mora. *Ołaniam się, bym ci niebył przeszkodę.* Timeo, ne tua negotia disturbaverim, interruperim, impediverim, interurbaverim; ne tuis rebus aliquid moræ,
ali-

aliquid impedimenti attulerim, ne me tibi intempestivè obtulerim, *Niechcę ci byę przeszkodę*. Nolo tuas occupationes interpellare. Nolo tibi occupato obfrepere. Nolo tuorum negotiorum cursum impedire. Nolo avocare te à tuis curis. *Sprzęt*. Impedimenta hostium diripere. impedimentis hostium potiri. Impedimentis hostem exuere.

Impedio. *Przeszkadzam*. Impedimentum sum. Impedimentum affero. Interpello, intercedo, obfio, excludo. Me interpono. *Częste przyjaciel nawiedzenia są mi do nauk przeszkodę*. Crebrę amicorum salutationes ita me interpellant: ut prorsus me à studiis avocent, abstrahant, abripiant, avellant, amoveant. Omnem prorsus colendi studii facultatem eripiunt, nullam mihi studio- rum copiam, nullam ad colenda studia, ad tractandas literas horam vacuum, nullum ad colendas artes liberum tempus relinquunt. Fit salutationibus amicorum adeuntium ad me, ad me ventitantium, fit amicorum officio, ut spatii nihil habeam ad animum literis excolendum. *Ja twoim postępkom nie jestem przeszkodę*. Non remoror commoda tua & progressus. Viam, aditum tibi ad honorem non praecludo, non intercludo. Per me non stat, quominus expeditus tibi ad honorem cursus sit. Iter tibi ad honores per me interseptum non erit. Non intercedo, quo minus cursum

tuum teneas. *Trefunkiem rzecz ta nieprzysła do skutku.* Coeptis casus intervenit. Turbatum est rei initium nescio quo casu. Ejus rei persequendæ facultatem casus eripuit, consilium conturbavit, discussit, compressit. Casus, qui fortè tum incidit, rebus moram invexit. *Uusus.* Me quotidie aliud ex aliq̃ impedit.

Impedio. Pobudzam, przywodzę. *Urgeo,* adduco, induco, incito. *Do szukania chwaly pobudzać cię nieprzellang.* Incitare, incendere animum ad gloriam sectandam sollicitare, instigare te non desistam. Animum tuum gloriæ stimulis concitare, atq̃; admo- nere non desinam. *Uusus.* In scelus, spem, maleficium, metum, fraudem impellere, aliquid. Ratio me & autoritas impulit, ut crederem.

Impendo. Łożę. *Infumo,* impensam ago, facio. Pecuniam in rem aliquam conjicio, consumo. *Wszystkie swoje staranie łożę na nabycie krasemowstwa.* Totum se, omne tempus dat eloquentiæ. Plurimum studii in eloquentia comparanda consumit. Nihil non temporis eloquentiæ studiis tribuit. Animum, mentem, cngitationem, curas omnes in illius studiis defigit. Operam, industriam, mentem deniq̃; omnem in eo collocat curam, & operam in hoc consumit.

Imperator. *Hetman,* rzędca. Dux, qui exercitui præpositus est. Quem penes sum-
ma

ma imperii est. Princeps Ducum. Omni-
bus copiis præfectus. *Uſus* Imperatorem,
ac belli gerendi administratorem eum eſſe
oportet, qui patriæ conſulat, vitæ non
parcat.

Imperfectus. *Niedokończony, niedosko-
nały.* Inchoatus, pendens, non abſolutus,
præciſus, impolitus, adumbratus. *Dziela
niedoskonałe.* Opus imperfectum & rude,
nec abſolutum. Multum abeſt ab operis
perfectione. Operis fundamenta jacta ſunt,
ſed à ſaltigio longè abeſt. Rem inſtitutam
quidem, ſed necdum perpolitam habe-
mus.

Imperitus. *Nieumiejętny, nieświadomy.*
Inſcius, rudis, ignarus, indoctus. Homo
non ætate modò, ſed & uſu rerum tyro, nu-
dus & inermis. Nullâ cognitione rerum,
nullâ ſcientiâ ornatuſ. Qui inſcitè faciat
omnia, dicatq; Rabula indoctus, inurbanus,
impolitus.

Imperium. *Panowanie, zwierzchność,
rzędy.* Potestas, ditio, dignitas. Magistra-
tus, provinciæ, Dominatio, mandatum.
Rzędy komu polecić. Imperium alicui defer-
re. Imperii ſummam tradere alicui & com-
mittere. Imperium mandare. Imperio præ-
ficere. Summam imperii ad aliquem defer-
re, transferre. Summam poteſtatem alicui
permittere. *Państwo rozszerzyć.* Imperi-
um victoriis dilatare, propagare. Multa
regna ad Imperium adungere. Fines im-
pe-

perii latissimè proferre. Multos populos ditionis suæ facere. *Ujus*. Ab imperio removere. Imperium alicui abrogare, adimere. Imperium observare, revereri, exequi. Imperio parere.

Impero. *Rozkazuję, rządzą*. Leges alicui impono, præscribo. *Rządzić całym powiatem*. Summis rebus in provincia cum potestate præesse. Provinciam tummo cum imperio obtinere. Habere summam in administrandis provincie rebus potestatem. Præesse provincie eo jure, quod amplissimum esse potest.

Impetus, *Pęd, najazd*. Impressio, vis, violentia, incurtio, incurtus, ferocia, conatus. *Najeżdżać fortunę*. In fortunas alicujus invadere. Agros incurfare. Opes vexare. Infestis signis in aliquem interri. Incursionem atq; impetum facere. In domum rumpere. In fortunas magnâ violentiâ incurrere. Coeco impetu grassari. *Natarli na nieprzyjaciół*. Magnum in hostes impetum dedere. In hostem se concitavere. Illati primo impetu hostium signa turbavere. Adversus hostiles cuneos equestrem procellam effudere. Subito incurtu fudere hostem. Ferociter citato agmine invecti, infestis hastis provolarunt. Summâ vi se in medios hostes intulere. Confestimimo agmine incurrere, incursum fecere. *Wytrzymać szturm nieprzyjacielski*. Impetum hostium comprimere, cohibere, propullare. Impe-

tum excipere, ferre, perferre, 'tardare,' sustinere. Petitiones eludere, effugere, vitare, declinare.

Impius. *Bezbożny.* A pietate remotus, alienus. Consceleratus. *Bezbożny człowiek.* Impurus homo, religionumq; ac sacrorum hostis. In hoc nomine perfidia est plusquam Punica: nihil veri, nihil sancti, nullus Deum metus, nullum jusjurandum, nulla religio. Homo est, qui unus omnium impurissimè, teterrimèq; religionem violet.

Imploro. *Wzywam na pomoc.* Invoco, exposco, flagito, posco, appello, obtestor. Voce miserabili opem peto. Ad aliquem confugio. Ad alicujus opem confugio. *Użysk.* Deum hominumq; fidem, auxilium, jura civitatis implorare.

Improvisò. *Niespodzianie.* Ex improvviso. Ex inopinato. De improvviso. Derепente, subito, repentè, repentinò, insperatò. *Niespodzianie mi się to trafiło.* Præter opinionem, insperanti mihi id accidit. Fuit hæc vis sanè inexpectata, inopinata, inicio, ignaro, nec opinanti mihi oblata. Imprudenti, ex insperato id mihi evenit.

Imprudens. *Niebaczny.* Insciens, Inscius, ignarus. Errore lapsus. Lapsus per imprudentiam. *Doznałem cię wielce niebaczny.* Nimium te inconsideratam, expertem consilii, rationis, à ratione aversum, præ-

præcipitis consilii, nimis in agendo præcipitem cognovi. Scio, quàm facile à ratione discedas, decedas, deducâre. Quàm multa temerè, imprudenter, inconsultè, sinè ratione, sinè consilio agas, scio. Scio, tibi deesse rationem ac consilium. Consilium ac prudentiam dudum in te desidero. Scio, quàm longè ab sis à prudentiæ maturitate, quantâ iudicii inopiâ labores.

impudens. *Niemşlydliny*. Inverecundus. Homo, qui audacter, impudenter dicat, faciatq; omnia. Qui dudum os perfricuit, pudorem dimisit. Homo est præmortui jam pudoris, perfrictæ frontis, ingeniô inverecundò. Os hominis, insignemq; impudentiam quis ignorat? Ore est durissimo ac planè ferreo. Homo est, qui vercundiam dudum abjecerit, pudorem exuerit, frontem perfricuerit. Homo est, qui vercundix repzgula refrigerit omnia, qui vercundix septa, finesq; transilivit. Homo petulans, ac protervus. Homo omnis turpitudinis exemplum: probum juventutis, senectutis ludibrium. Homo perdit nequitia, libidine, intemperantiâ.

Impunè. *Bez karania*. *Nie pòydzie ci to bez karania*. Impune hoc tibi non abibit. Non dimittam multam impunitamq; hanc injuriam. Non tibi impunè dilabetur atrox hæc injuria. Nondum affectus es sceleris hujus impunitatem

impunitus. *Niekarany*. Iaultus. *Win-*
H ni.

ni częſto zoſtają bez kary. Supplicium de nocentibus ſæpè nullum ſumitur. Sæpè non animadvertitur in homines nocentes. Poenâ eximuntur, evadunt ex judicio, debitas poenas non perſolvunt, debitâ improbitati poenâ non plectuntur, poenas factis moribusq; dignas non ferunt, non ſuſtinent, non patiuntur, non ſentiunt.

Incendium. Pożar. Ardor, flamma. Wſzczął ſię wielki pożar. Ortum eſt ingens incendium. Incendium deſagrationem toti urbi minatur. Exuruntur teſta. Tempa incendiô ſumant. Latius uſq; funditur incendium. Propè abeſt, ut urbs tota incendiô hauriatur, deleatur. Urbs tota continenti incendiô collucet. Urbs tota ignibus ac ruinis miſcetur.

Incertus. Niepewny. Obſcurus, fallax, dubius. In dubia opinione. In caſu poſitus. Non conſtans. Niepewna rzecz. Res eſt in incerto poſita, in incerto relicta. In caſu res eſt. Res etiamnum fluctuat. Quid nox diesq; ferat, incertum eſt. Ejus rei ratio explicata, explorata, expedita noadum eſt. *Co ſię ze mną ſtanie, niewiem.* Spenſas habeo vivendi rationes, Spenſô animô ſum. Metu & expectatione ſuſpenſus hareo. Fluctuat animus, pendet, jaſtatur. Ancipiti curâ diſtrahor.

Inchoo. Poczynam. Incipio, exordior, attingo, inſormo. Zaczęte raczey: niżli dokończzone dzieło. Tantùm abeſt, ut opus ad finem

Altum perduxeris, ut nimum ultra principium procelleris, ut in ipsis penè principis consistat, hæreat. Tantum abes à perfectione operis, ut principia vix appareant. Rem tu quidem habes institutam, informatam, sed perfectam, perpolitamq; non habes. Operis quidem tu fundamenta jecisti, fastigium ad huc nullum videmus.

incido. *Wpadam*. Accido, contingo, evenio, incurro. *Wpadł między nieprzyjaciół*. In hostem imprudens precipitavit. In manus hostium delatus est. In hostes incurrit. Medios in hostes delapsus est.

Incipio. *Poczynam*. Coepi, instituo, ingredior. Initium facio, duco, sumo, do, afferro. Primordium, exordium capio. Exordior, ordior. Fundamenta jacio. Rudimenta, tyrocinium pono. *Teraz zaczynam miedzie nadzieje*. Nunc demum ingredior in spem, in spem inducor. Nunc demum spes aliqua mihi nascitur, affulget. Nunc demum in spem venio. *Zkąd mowę zacząć?* Unde mihi nascetur exordium orationis? Unde ingrediar in orationem? Unde proficietur oratio? Unde exordium capiam? Unde initium ducetur?

Incito. *Pobudzam*. Impello, exacio, excito, fuscito, incendo, irritio. Stimulos admoveo. Cohortor. *Do zaczęgo dzieła pobudzać kogo*. Ad audendum animos addere, augere, alacritatem adferre, addere, animos dare, erigere, excitare, incitamen-

tō esse. Desiderium rari decoris ad movere. Acri & vehementi incitatione inflammare animum.

Inclino. *Nakłaniam się, skłonny jestem.* Vergo, propendeo. *Skłonny jest do łagodności.* Ad lenitatem se dat. Proclivior est ad lenitatem. Ad lenitatem sua sponte propendet. Summa propensione in leniora fertur. Inclinatissimō est ad lenitatem animō. *Z przyrodzenia skłonny jest do słępszwa.* Naturā propensus est ad execrabile vitium avaritiz. Ad avaritiam naturā propendet. Ad avaritiam natura illum sua ducit. Natura hortante, naturali quodam studiō ad avaritiam fertur, rapitur. Naturali quadam inductione animi avaritiam sequitur. Suōptē ingeniō, impetu quodam naturę, naturali quadam voluntatis inclinatione ad avaritiam incitatur.

Incommodo. *Szkadzę, przeszkadzam.* Officio. Incommodum affero. *Nie chcę ci przeszkadzać.* Nolo incommodē tibi esse. Nolo commodis tuis officere, commoda tua oppugnare, labefactare. Nolo tibi negotium facessere. Nolo tibi gravis, molestus esse.

Incommodum. *Niewczas, przeszkoda.* Datum, detrimentum. *Wiele mam przeszkod.* Multa me incommoda circumveniunt. Multis incommodis & difficultatibūs angor, premor. Quotidie novis incommodis afficior. Alia ex aliis accedunt in-

com-

commoda. Nova quotidie incommoda mihi nascuntur.

Inconstans. *Niestateczny*. Mobilis, levis, volaticus. Qui à seipso descilcit. Levissimus transfuga. Qui sibi non constat, neq; in hac, neq; in illa parte fidem habet. *Niestateczne są wole ludzkie*. Homines mobili sunt in omnem partem animò & fluctuante. Mobilia sunt hominum ingenia, plana, foliò facilis moventur, vaga & mutabili ratione, summa levitate, & inconstantia huc, illuc feruntur. Nihil tam flexibile, lubricum, devium, quàm hominum consilia.

Inconstantia. *Niestateczność*. Levitas, mutabilitas, mobilitas. *Nie rozumiem, izby mi kto w tym niestatek zadać mógł*. Non puto mihi famam inconstantia pertimescendam. Non vereor, ne quis levitati tribuat, adscribat, assignet, si &c. ne quis in me inconstantis, levis, mobilis, instabilis, parum firmi in officio animi vitiam confetat; ne quis mihi notam inurat, maculam aspergat nomini meo inconstantia, nè inconstantia nomine malè audiam. *Taklegom się niestatku po tobie nie spodziewałem*. Tam mobili animò, tanta mutabilitate mentis te esse, non putabam. Tam fluxa fide, tam mobili ingenio te esse, quis putasset.

Incredibilis. *Niepodobny* [ku wierzeniu]. Inauditus. Monstro, portento similis.

Singularis. Humanam fidem excedens. Ultra fidem. *Niepodobna rzecz do wierzenia.* Non est ut credi possit. Non est, ut habeatur fides. Fidem superat. Abhorret à fide. Eiusmodi est, ut fide careat, ut adjungi fides nulla possit. Veritatis imaginem nullam ostendit. Fidem excedit. Vero, rationi consentaneum non est.

Incumbo. *Nalegam, uśiluję o co, przy. kładam się do czego.* Innitor. Operam do. Applico animum ad rem. Studium confero. Studia, curas in re figo, loco, consumo. Animum adjicio, adjungo ad aliquid. Operam dico, navo, confero ad rem. Mente & animo totus in rem insisto. *Uśur.* Murus in lęvam incumbit. *Mur naćbyła się ku lewey stronie.* In perniciem alicujus, in salutem Reipublicę, ad literas incumbere.

Indago. *Śladuję, macam.* Vestigo, investigo, inquiero. *Filozofia pręwdy szuka.* Philolopia omnibus vestigiis, diligentissimis inquisitionibus verum percutatur. Pertentat, vestigat omnia, ut verum perspiciat. Omni contentione verum invenire, summę curę, studiõq; veritatem exquirere, protrahere in lucem adlaborat. Rimatur omnia. Velut odore verum, aut aliquo leviter pressõ vestigiõ persequitur. Scrutatur omnia & excutit. Odoratur omnia, & è tenebris eruere nititur.

Indico. *Opowiadam, oznajmuję.* Indici-
cium.

cium facio, do, affero, ostendo, defero. Indiciô sum. Ostendo, monstro, coarguo, in-
nuo. Sigla patefacio. *Chłopiec o wszystkich Panu oznaymił.* Puer rem omnem ad domi-
num retulit, pertulit, hero exposuit, pro-
posuit; quid facere cogitares, demonstra-
vit. Rei indicium edidit, detulit. Protu-
lit omnia, & detexit, enunciavit, prodidit.
Dominum de re tota certiore fecit. Rem
omnem domino aperuit, patefecit. Indici-
um rei totius puer fecit. *Znaki są pewne
zabójstwa.* Locus ipse, impressa loco
certa vestigia eadem loquuntur. Pera-
cta cadis indicio sunt vestigia cruenta
fabulo impressa. Eadem factam hæc re-
stantur, ostendunt, arguunt, cadis peractæ
fidem faciunt. Index cadis ipse locus
est.

Indifferens. *Obojętny, obojętny.* Neu-
tram in partem movetur, inclinatur. Suspenden-
sam tenet sententiam. Neutris se partibus
addicit. Neutram in partem propendet. In
utrumq; paratus est.

Indignatio. *Gniew.* Stomachus, ira.
Rozgniewałem się o to. Stomachum movit
mihi ea res. Stomachum mihi fecit. Ma-
jor, quam credi potest, res ista mihi sto-
machus fuit. Bilem ea res mihi concivit,
commovit.

Indignus. *Niegodny, niesłuszny.* Tur-
pis, iniquus, non dignus, alienus. *Niesłu-
zna to rzecz.* Quæ malum! ista est indi-

gnitas? Res ista indigna planè est, & intolerabilis, indigna atq; nefaria. Res est ejusmodi, quæ intoleranda videtur omnibus. *Nie godny dobrodziejstwa*. Non is est, in què tanta gràtia conferatur. Non ita meritis est, non ea ejus sunt merita, ut hòc affici beneficiò debeat. Non is est ejus animus, qui tantam gratiam capiat. Beneficii magnitudo ejus merita vincit.

Indoles. Dowcip, Przyrodzenie. Indigium animi. Specimen futuræ virtutis. Spes summæ virtutis. *Dziecie wybornego dowcipu*. Puer ad decus natus, altâ mente præditus. Puer præcipuo quodam munere naturæ ad summa quæq; natus, ad laudem, decus, à natura factus. Puer optima indole præditus.

Inducia. Przymierze. Belli ad tempus cessatio. *Nieprzyjaciel przymierze uczynił*. Hostis inducias fecit, pepigit pactus est. Quies aliquantum ab armis fuit. Aliquantulum in indiciis res erat. Parî consiliò ad certas leges ad tempus ab armis discessum est. Actæ per eos dies castrenses quædam feriæ, & à belli injuriis temperatum est.

Induco. Wprowadzam, przynoszę. Addigo, impello, adduco, introduco. *Ujść*. Jacentem amicum in spem meliorem inducere. Aliquem promissis, spe dotis, hæreditatis ad aliquid inducere. Novum morem, consuetudinem, novas religiones, leges inducere.

ducere. Inducere animum. in animum in-
ducere

Indulgentia. *Pobłazanie, odpuszczenie.*
Obsequium, patientia, lenitas. *Odpust zu-
pełny.* Plena noxarum poenarumq; con-
natio. Noxarum venia, expiatio. *Ufus.* Ho-
mines naturali quâdam inter se indulgentiâ
benevolentiaq; continentur. Multi filii pa-
trum indulgentia depravantur.

Indulgeo. *Pobłaxam, odpuszczam.* Ob-
sequor. Facilis sum in aliquem. *Nazbyt
pobłaza synowi.* Peccatis indulgens, præci-
pitum filium ferri sinit. Nimia ejus in fili-
um indulgentia ad perspicienda pericula e-
um minùs sagacem facit. Malè consulit fi-
lio, qui solutè & negligenter eum habet,
qui laxiore imperio habet, qui solùm leni-
tate utitur. *Pozwala Jocie.* Indulget genio
suo. Obsequitur, morem gerit animo. Ani-
mum explet suum. Genium curat. Nulla
in re defraudat genium suum. Molliter se
& indulgenter habet. *Ufus.* Genio, animo,
lusu, amori, dolori, iræ indulgere. Indul-
gere se alicui, ejusq; voluntati & gratiæ
deditum esse.

Induo. *Wdzienam, ubieram się.* Ve-
stio, induo. *Ubrany był po Hiszpańsku.* Spe-
ciem Hispani vestitu præferebat, referebat.
Hispaniensi ornatu visendus erat. Cultu
corporis utebatur, ornabatur, quò Hispani
solent. Ut Hispaniz mos fert & consuetudo.
Praszcza na się wdział. Pallium humeris in-
jecit.

jecit. Humerum pallio oneravit. Pallio se texit, amixit. *Ufus*. Exuere amici personam, judicis induere. Mores pudicos, novum ingenium, Philosophi personam, hostiles spiritus induere. Se in laqueos, magnas difficultates, fraudes, negotia induere.

ineptiz. Bałamuctwo. Nugz. Co za bałamuctwa prawiſz? Ad quas ineptias abis? Quas tu hic nugas agis? Quàm frigida, levia, jejuna, nugatoria sunt, quæ deblateras? Quæ ista deliramenta sunt? Quàm futilia, quæ effutis.

Infamia. Nieſława. Dedecus, nota, macula, probrum, labes ignominia. Nota turpitudinis. *Oſławic kogo.* Conflare infamiam alicui. Infamiâ aliquem aspergere. Notam infamiz alicui inurere. Labem, maculam inferre, aspergere, inurere nomini. Maculâ afficere, aspergere aliquem. Turpitudine nomen alicujus foedare. Infamiz nomen alicujus subicere. Existimationem offendere, deformâre. Crimen in alicujus vitam moresq; jacere, conjicere. Sempiternam alicui ignominiam imponere. In alienam famam involare. *Nieſławnym byc.* Laborare, flagrare infamiâ. In infamia esse. Infamiam subire. Venire in sermonem, & vituperationem hominum. Traduci per ora hominum. Dedecore & infamiâ esse oppressum.

Inferi. Pickło. Inferorum carcer. Impiorum

piorum à morte sedes. Locus poenarum & cruciatuum æternorum: ubi impij seclusi à Cælestium consortio, in æternis miseriis versabuntur. *Zepchniony jest do piekła.* Eum inferi excepere æternis exurendum ignibûs. Ad cruciatus nullò ævô finientos, ad sempiternos ignes deturbatus est. Ad inferos migravit, descendit, expensurus supplicia sempiternis sæculorum ætatibûs luenda. Ad inferos præceptus ætus, sceleratorum sedem, ac regionem, supplicia luit in omne ævum duratura. Æternis apud inferos suppliciis mactatur.

Infidelis. *Niewierny.* Infidus. *Nie wierni.* Improbi sunt & perfidiosi. Perfidia in illis est plusquàm Punica. Fidem non præstant. In fide non manent. Fluxa iis est fides. *Niewierny, nie dobrze wierzący.* Religionum nostrarum mysteriis non initiatus.

Infidelitas. *Niewierność.* Perfidia. *Podeyrzany będziesz o niewierność.* Erit, cur de fide tua non benè homines existiment. Venies in suspicionem infidelitatis, parùm bonæ, parum rectæ fidei. Fides tua in suspicionem adducetur, in dubium veniet, in dubium vocabitur. Causam afferes de tua fide secûs existimandi.

Infirmus. *Chory, słaby.* Imbecillis, debilis, enervatus, tractus. *Carens viribûs.* *Barzo osłabiony jest na ciele.* Corpore est es-

facto, fracto, & debilitato. Parùm firmamenti, parùm in eo virium est. Summa gracilitate atq; infirmitate corporis est.

Inflor. *Nadymam się, pysznię się. Efferor, intumelco. Pysznię się z tak małej rzeczy. Res tantilla tibi dat animos? Res tam exigua tibi animos facit? Res tantilla tibi eos affert spiritus, adeò effert animum? Ex re tantilla adeò te extollis?*

Influo. *Wpływam, wpadam. Illabor. Sawa wpada w Dunaj. Savus Danubio flumini immiscetur. In Danubium precipitat, se evolvit. In Danubium devolvitur. Istro flumine excipitur. Leni aquarum tractu Istro se insinuat. Danubium auget.*

Infortunium. *Nieszczęście. Calamitas, xruma. Adversus casus. Cudza niemiłość mię w to nieszczęście wprawiła. Invidia in hoc infortunium me conjecit, in eum me casum demisit, hęc me malò, hęc infortunio maćtavit. Aliena me invidia, non culpa mea me perculit, affixit. In eam me calamitatem traxit, hoc mihi vulnus infligit, hęc me ruiną involvit, tantum mihi malorum importavit. Dwoje nieszczęścia mię potkały. Duo fulmina per hos dies me perculere. Calamitatem unam, quam casus infestus tulit, altera crudellus aggravavit fortuna. Cùm vix primus turbo immani fragore detonuisset: secunda mox pro-*

procella in me deseviit. Vix ex ea fortunæ
irritia emerſi, in novam calamitatem in-
cidi; dedecoris acerbiteratem calus haud
paulò infestior cumulavit.

Ingenioſus. *Dowcipny.* Multùm ha-
bens ingenii Acutus, ſolers. Eximiò, acer-
rimò ingenio. *Człowiek dowcipny, y bystry.*
Acer investigator rerum eſt, quæ à natura
involutæ videntur. Vir eſt mente acri,
& perſpicaci prudentiâ præditus. E-
gregia eſt ingenii acie. Dotibùs ingenii
inſtructus eſt eximiis. Eſt in eo, non qua-
le multìs contigit, ingenium, ſed egregi-
um, exquisitum, ſingulare, ac propè divi-
num. Omnibùs ingenii laudibùs efflore-
ſcit.

Ingenium. *Dowcip.* Viſ, acies ingenii.
Acumen, perſpicacitas mentis. Solertia.
Ingenii celeritas. *Indoles.* *Dowcip to mój
przechodzi.* Non hoc ingenii eſt mei. Non
capiunt rem tantam ingenii mei anguſtiæ.
Vires ingenii hoc ſuperat. Hoc ingenii fa-
cultatem excedit. *Cały dowcip na co obró-
cić.* Nervos omnes ingenii contendere. In-
genium exacuere. Omnes ingenii vires ad
aliquid conferre. Toto pectore iſe aliquid
incumbere. Nihil ingenii, nihil induſtriæ
prætermittere.

Ingratus. *Niewdzięczny.* Immemor
beneficii vel gratiæ. *Niewdzięczny ieſteś.*
Gratiam non refers. Officium in te requi-
ro, deſidero. Meis in te meritis non reſpon-
des.

des. Mea in te officia non rependis. Officia officiis non compensas. In vitium animi ingrati incidisti. Turpem ingrati animi culpam sustines. Referenda gratia haud quam studiosus es.

Inhumanus. *Nieludzki.* Crudelis. Communi hominum sensu carens. Asper, durus, serus, difficilis, agrestis. Vitae communis ignarus. Humanitatis expers, immemor. *Człowiek to nieludzki, srogi.* Nihil tam ferum ac inhumanum, quam hominis hujus indoles asperrima. Humanitatem exuere videtur. Immitis est. Implacabilis est ejus hominis animus, (& à cultu ac humanitate longissime remotus.

Inimicitia. *Nieprzyjaźń niesnaska.* Simultas, alienatio, disjunctio. *Wielu tym nasie uraził.* Graves inimicitias suscipies, subibis. Intercedent tibi cum aliis graves inimicitiae. Grave odium adversus te concitabis. Gerenda tibi erunt, exercenda graves inimicitiae. *Nieprzyjaźni poprzestać.* Inimicitias tandem candidè & simpliciter ponere, deponere. Extingvere veteres similtates. Inimicitias diurnas charitati patriae condonare. Ex inimicitia se in gratiam revocare. Discedere ab inimicitias & odiis inveteratis.

Inimicus. *Nieprzyjaciół, nieprzyjaczny.* Hostis, infestus, infensus, adversarius, alienatus, non æquus, iniquus, invidus, ob-

obrectator. *Móy to przyśięgły nieprzyja-
ciel.* Alienissimô est à me animô. Animum
ostendit mihi crudeliter inimicum. Resi-
dent etiamnum in ejus animo graves atro-
cesq; inimicitia. Odiô me infectatur ca-
pitali. Adversariô illo utor gravi sane ac
infecto.

Initium. *Początek.* Principium funda-
mentum, elementum. *Te były początki nau-
ki naszej.* Hæc erat incunabula doctrinæ
nostræ. Hæ primæ origines, & elementa
studiorum nostrorum. Ab his profecta ini-
tiis est doctrina nostra. Hæc quædam quasi
femina erant doctrinæ nostræ. Hæc doctri-
næ erant primordia, rudimenta, prima ve-
lut vestigia ac lineamenta. Hoc à fonte
omnis nostra doctrina manavit. *Od swo-
rzenia świata.* Ab orbe condito. Ab ulti-
ma mundi origine. Post hominum memo-
riam. Post natos homines. *Szczęśliwie były
początki wojny.* Extissima erant armorum
principia. Initia se belli dabant optimè.
Primo belli progressu satis felices fuimus.
Belli primordium satis letum erat. In li-
mine, exordio belli res nostræ habebant sa-
tis bellè.

Injuria. *Krzywdza.* Iniquitas. *Krzywdę
komu uczynić.* Injuriam alicui imponere,
interre, conflare. Injuriâ aliquem affice-
re, onerare, lacerare, laceffere. Injuriosi-
us tractare aliquem. *Ciężką krzywdę od-
niosłem od ciebie.* Gravi injuriâ à te affli-
ctus.

ctus sum. Iniquus à te mecum est actum. Injurius, injuriosus, iniquus, gravem te sensi. Appetitus à te injurià sum nullò meò meritò. Contra jus omne, contrà, quàm meritus sum, innocentem, nullius affinem culpæ, ab omni vacuum culpa, me tractasti. *Zemście się tej krzywdy.* Paremi brevī pro injuria gratiam referam. Pari referam. Erit propediem, cū idem tibi reponam. Memorem me injuriæ senties, experieris. *Krzywdy zapomnieć.* Injurias oblivione conterere. Omnem acceptæ injuriæ memoriam ex animo delere. Ultrionis consilium omne abjicere. Injurias omnes in amicitiae gremio sepelire.

Innocens. *Niewinny.* Integer. Culpâ vacans. Ad quem ne suspicio quidem criminis perveniat. Ab omni culpæ suspicionem remotissimus. Nullius probri compertus. Crimine innoxius. *Niewinny iestem w tej mierze.* Procul absum ab ejus rei culpa. Culpam ejus rei non sustineo. Purus à culpa sum. Tam absus à culpa, quàm qui maximè. Ejus rei culpa hærere in me non potest. Abhorret ab ea culpa vitæ meæ institutiq; ratio. *Niewinnego mię oskarża/z.* Infontem, immerentem, nullò meò meritò, injurià, injustè, iniquè, contra jus & æquum in crimen vocas. Nullo me scelere adstrinxi, abs te
tamen

tamen accusor. Innoxium me exigitas.

Inopia. *Niedostatek*. Egestas, indigentia. *Niedostatek cierpieć*. In summas angustias compelli. In maximas omnium rerum difficultates conjici. Omnium rerum penuriâ laborare. Inopiâ extremâ premi, confici. Rerum omnium inopiâ pessimè accipi. In maximis angustis ac difficultatibus versari. Summis cum incommodis conficari. Ad extremas quotidiani victus angustias redigi. Arctiora mihi in dies sunt omnia. *Niedostatek czyi wspomoc*. Mederi inopix alicujus. Rebus maturè occurrere. Incommodum novis commodis sanare. Inopiâ aliquem levare.

Inquietus. *Niespokojny*. Turbulentus. *Niespokojny to człowiek*. Sine furore ac amentia consistere ejus animus non potest. Turbulenter & turpidè facit omnia. Vir moribus turbidus, & ingenio minimè otium patiente. Homo novarum rerum avidus. Qui moveri omnia, quàm senescere malit.

Infantia. *Szaleństwo*. Furor. *Od żalu w szaleństwo wpadł*. Vi doloris à mente discessit, mentem perdidit, sibi excidit, de potestate mentis exiit, de mente deturbatus est, in rabiem actus est, ad infantiam impulsus, redactus.

Insidia. *Zasadzka*. Fraus. *Zasadzka jeum*

jemu czynił. Insidias fortunis ejus tetendit, molitus, machinatus est. Laqueos ejus fortunis non paucos tetendit. Dotum ejus capiti alium ex alio nexuit. Insidias in ejus caput ac fortunas comparavit. Caput ejus clandestinis consiliis petiit, appetiit. *Le-dwie iego zajadzek uszedł.* Propè aberat, quin in ejus insidias precipitaret. *Agrè* ejus tot petitiones ac laqueos declinavit. Vix tot ejus ex insidiis elapsus est. Vix periculum, quod capiti impendebat, depulit. *Ufus.* In insidias incidere, venire. In insidiis locare milites.

Insolens. *Nieznyszczyny, pyszny.* Insolitus, superbus, elatus, imperitus. *Godności iego pysznym czynię, wyniosłym.* Honores ei multam verborum jactationem exequuntur. Insolentia dominatus animos ei extulit. Ferocem honores faciunt. Incedit per ora vulgi magnificè, seseq; circumspicit. Insolentiâ effertur tantâ: neminem ut præ se hominem putet.

Instar. *Nakłztał.* *Fest mu na mieyscu oyca.* Illi in gradu, numero, loco, existimatione parentis fuit. Pro parente fuit. *Ufus.* Tu mihi es instar omnium.

Instinctus. *Natcbnienie, pobudka.* Instigatio, afflatus, impulsus. *Nie bez Boskiego natcbnienia się stało.* Non sinè celesti admonitu, non sinè arcana celestiq; mentis instigatione, non sinè Numinis certo afflatu factum est. *Divino tactus ipiritu, Divino*
id

instinctus Numine, Divino afflatus spiritu id consilium arripuit. Deus illi eam mentem objecit, illum in eam mentem impulit. Divini afflatus spiritus is fuit, qui ei hanc mentem dedit, qui ad id agendum hominem permovit.

Instruo. Sporządzam, opatruję. Paro, apparo, molior, orro, adorno, comparo, armo, instituo, ordino, compono. Usus. Domum hortis, convivium instruere & ornare. Naves, classem instruere, armare, adornare. Aliquem ad omne officii munus, consiliis ad negotium idoneis, cultioribus ad eloquentiam acuendam doctrinis instruere.

Insurgo. Oburzam się, podnoszę się. Oburzyć się na kogo. Contra authorem nefarii consilii ausi consistere. Coorti in authorem consilii, in authorem consilii eorum ingenia subito exarsere. In eum hominem consurgere universi coepere.

Intelligo. Rozumiem, przeymuję. Cognosco, sentio, capio, teneo, percipio. Mente complector. Perspicio. Cogitatione comprehendo, complector. Animadverto. Intelligentiam rei habeo, Accipio. Disco. Animò percipio, intelligentiâ & ratione comprehendo. Ile z listów wyrozumieć mógł. Quantum conjectura assequi, quantum consequi, conjicere, sentire, quantum ex literis percipere, colligere, animadvertere potui. Quantum quidem è literis

ris interpretari potui. *Dyalektykę dobrze rozumie.* ;Dialecticam animò menteq; comprehensam habet. Disceptandi artem tenet, callet.

Intemperantia. *Niepowściągliwość.* Intemperies, incontinentia, insolentia. *Jaka to niepowściągliwość tego człowieka.* Quæ est ista immoderata vitæ ratio? Quæ ista est vita, quàm immoderatè, intemperanter, luxuriosè traducta? Quis iste luxus est? Quàm profusæ libidines, quàm intemperatæ perpotationes? Ista hominis vita sit? fortuna, opibus, flore ætatis tam intemperanter uti, abuti? Modum cupiditatibus nullum ponere.

Intendo. *Natężam, uśiluję.* Porrigo, extendo, intento. *Ufus.* Intendere oculos; mentem, cogitationem ad rem aliquam, ad negotia. Intendere vocem, & remittere. Intendere arcum. Curam rei alicui intendere. Item, crimen, actionem in aliquem intendere.

Intentio. *Natężanie, koniec spraw.* Contentio, consilium, finis, scopus, animus. *Tym końcem to uczyniłem.* Id ea mente, cogitatione, eò consiliò à me factum est. Id tum contendebam, volebam, spectabam, destinabam. Eò consilia nostra spectabant. Id animò designabam. Huc ferebar cogitatione. Propositum id unum mihi erat. Ea mens erat, id consilium eo in facto.

Intentur. Napięty, pilny. Wszyscy oka z tego widowiska nie spuszcza. Intenti erant omnes ad id spectaculum. Mentem oculosq; omnes intentos defixosq; habebant.

Interdictum. Zakazanie. Interdykt wypadł na całe miasto. Urbs tota Divinis interdicta est. Cives omnes Sacrorum adiutu arcentur, prohibentur. Interdictum est pontificia autoritate, nē qua Divina fierent in templis ejus urbis. Civitas omnis Pontificiō interdictō affecta, perculsa, mulctata est. Pontificiō interdictō triste silentium aris templisq; Impositum est, indictum. Templorum aditis cives omnes Pontificiō interdictō excluduntur.

Intereo. Ging. Morior, pereō. Wiele od powietrza poginęło. Magna civium interitio facta est. Peste civium plurimi sunt confecti, deleti. Peste velut incendiō civitas deflagavit. Res civitatis viresq; pestilentia admodum sunt accisa. Peste, perinde ac internecinō bellō, civitas exhausta est. Ostatnia zguba nadobodzi miastu. Ad occasum, exitium, interitum civitatis vergunt omnia. Ad interitum ruunt omnia. Pestum ire videntur omnia. Propē absunt ab exitio res urbis. Omnia labi, fluere, occidere videntur.

Interest. Należy do kogo. Refert. Wielce to do ciebie należy. Tuā hoc multām refert. Res in hoc agitur tua. Perwagni pon-

ponderis, maximi momenti ad res tuas est. Inest in ea re momenti plurimum ad causam tuam.

Interficio. *Zabijam*. Neco, eneco, occido. Ferrô vitam eripio. Morte multo. Interimo. Mortem afferô. *Wielu zabito*. Cædes maxima est facta. Internecio civium est consecuta. Cives occisione deleti. Numerô viventium exturbati, luce privati plurimi. Cervices, j gulum ferro præbuere multi. Ferrum corpore recepere. Multi spiculis perfossi, gladiis per adversum pectus transfixi, securi percussi occubere. Magna strages, magna cædes est edita. *Sam się zabił*. Mortem sibi ipse conscivit. Vim, manus sibi intulit. Sua sibi manu vitam exhaustit. Ipse sibi ferrô pectus trajecit. Occupavit fati diem ipse, adactô in pectus gladiô. Infelici dexterâ suâq; ictu mortem invenit. Haussit venenô longæ ætatis cruciatus antevertit. Infamem vitam turpissimo exitu foedavit, sibi mortis diem admovit. Vitam sibi abruptit, extorsit. Vim, manus sibi intulit.

Interpono. *Wkładam się, wtrącam*. Interjicio. In medio colloco. *Nie będę w tę sprawę się wdawał*. In res tam ancipites & tumultuosas me non immittam, non inferam. non intrudam, non offeram, non implicabo, non miicebo. Curando aliena,

na, non me eò sciens prudensq; demittam, ubi exitum videam nullum.

Interpretor. *Wykładam, przekładam.* Interpretationem facio. Expono. Interpretatione explico, expono. Rem obscuram de-claro. *Platona Greckie książki przekładać.* Platonem de Græcis convertere. Græca propè iisdem verbis Latinè versa dicere: Quæ Plato Græcò sermone tractavit. Latinis literis mandare. Græca Latinè vertere, in latinum convertere. De Græcis Latinè dicere, in Latinum transferre. Latino sermoni tradere. *Ludzie o oney rzeczy różnie sądźili.* Eam rem alii alio trahebant. Alii civile id rebantur, aliò ad sævitiā trahebant. Ea res non unò modò ab omnibus accepta est. Aliis in superbiam vertentibus ac per ambitionem factum memorantibus, aliis benignius interpretantibus, Res accepta asperè à plerisque; omnia pravè æstimantibus, in deterius referentibus, in deterius recta detorquentibus.

Interrogo. *Pytam się.* Quæro, percunctor, rogo, requiro, sciscitor, regito. *Pilnie się nypytywałem.* Interrogando urſi, quæſivi de eo, quid e. iſſet. Requirebam ex eo, sciscitabar. Curiōſo etiam interrogationis genere utebar. Percontabar, ſollicitè rogabam, nihil tamen percontationibus ex eo exſculpere poteram.

Intus. *Uprzeczmy, potajemny.* Recon-
di-

ditus, arcanus, familiaris. *Potajemnych rzeczy sweich mi się zwierza.* Ad intima ejus consilia perveni. Arcana omnia, abditosq; sensus speculor. Arcana omnia vel ipso prodeunte cognosco. Arcana ejus omnia elicio. Intimus sum ejus consiliis. Nihil consiliorum ejus me latet.

Intro. *Wchodzę.* Intrôeo, in eo, subeo, ingredior, accedo. *Ty śmiałeś wnosić do domu mego?* Tu meas aedes penetrare, tu in aedes accedere, tu vestigium in aedes facere, tu intrô te conjicere ausus es? Tu eò pedem inferre, tu vestigium ibi ponere, eò te inferre, ibi pedem ponere ausus es?

Invado. *Najeżdżam, napadam.* Adorior, impeto, involo, irruo, irrumpo. Vim facio. Incurro in aliquem, incurso, invehor. *Strach na niego napadł.* Incidit terror animo hominis. Incessit hominem terror. Repentino terrore percutus est.

Invenio. *Nayduję, wynayduję.* Repereo, deprehendo, peruestigo, nanciscor, excogito. *Wiele sztuk Grecy wynaleźli.* Græcia inventrix doctrinarum. Primi artes peperere, protulere Græci. Artium plerarumq; cognitionem Græcia aperuit. Artium incunabula plurimarum in Græcia sunt.

Invideo. *Nienawidzę, zayrzę.* Alienis bonis mœreo. *Wielu mam zazdrośnych sobie.* Sunt, quos meus in hac Republica splendor of-

ten-

sendat, laedat, pungat, angat, sollicitet, afficiat, urat, torqueat, excruciet, gravius afficiat. Non desunt, quos mea dignitas, mea amplitudo malè habeat, quibus dolori sit meus honor. Angit animos quorundam hic splendor meus. Novi multorum animos in me malevolentia suffusos. Multi sunt meae laudis inimici. Multos habeo obtrectatores malevolentissimos. *Wprawic kogo w nienawisc.* Invidiam alicui concitare, commovere, facere, parare. In invidiam rapere. invidiam facti conferre in aliquem. *Na zazdrośnych nigdy nie zbywa.* Nunquam desunt pestes hominum aliena laude dolentium, alienis bonis morientium. Ubique incurras in homines malevolos, lividos, & ad criminationem expeditos. Quis est, quem nulla unquam attingit invidia, quem non mordeat aliorum invidentia?

Invigilo. *Czuje, mam na pieczy.* Cum cura & sollicitudine vigilo. *Wiedz, iz mam staranie o pokoy powszechny.* Scito, me in speculis esse, in specula collocatum, constitutum. Scito, mihi quietem publicam curae esse, meae curae ac vigilantiae esse demandatam, curas meas omnes, consilia, cogitationes, in tuenda quiete publica evigilare.

Invito. *Zapraszam, wabie.* Voco, allicio. *Na wieczerezę mię zaprosił.* Ad coenam me devocavit, adhibuit ad convivium. *Convivam sibi esse me voluit.*

Vocatu ejus coenandum mihi erat apud illum. Coenâ me accepit.

Invitus. *Nie rad, nie chętnie*. Non libenter, rogatus, recusans, tergiversatus. Contra voluntatem. Repugnans, repugnanter, coactus, dolens, periauitus. *Poniewolnie poszedłem do niego*. Cum magna mea molestia illum compellavi. Adversante & repugnante natura, contra voluntatem meam, cunctabundus, diuq; reluctans ac tergiversatus, propè resistens ad eum pertractus fui. *Lubo poniewolnie, przyjąłem iednak ten urząd*. Quanquam gravatus, accessi tamen ad Rempublicam. Quanquam abhorrerem Reipublicæ tractationem; quanquam mihi nihil inimicius, nihil molestius forensi illo strepitu, tamen, ingratiis licet meis, in has quotidianas dimicationes me obtuli. Onus impositum fremens moerensq; accepi.

Inundo. *Zalewam, wylewam*. Alluo, obruo. *Woda, rzeka wylewa*. Effert aqua se alveô. Alveum exit, extra alveum effunditur, littora superat, transgreditur, diffunditur unda, camposq; circumjectos rigat, fluctibus terram occupat. Effusus super ripas annis campos segetesq; operit.

Jocor. *Zartuję*. Cavillor, ludo. Jo-
cô aliquid dico, vel facio. *Czasem żartuję*.
Ludit interdum, ac familiariter per risum
& jocum facetè cavillatur. Jocos inter-
dum

dum cum familiaribus miscet. Jocosè satis
ludit interdum. Jocularia interdum fundit.
Salibus utitur interdum. Facetiarum &
urbanitatis leporibùs amicos interdum ex-
hilarat. Sales nonnunquam orationi asper-
git.

Jocus. Zart. Ludus, risus, facetia,
lepor, sales, hilaritas, festivitas, cavilla-
tio. *Zartem to uczynił.* Per jocum, per
ludum & jocum, per risum ac jocum, ani-
mi causâ. joci gratiâ, jocò, ridiculî cau-
sâ hæc facta sunt. *Bez żartu.* Extra jocum.
Remotò jocò. Aufer nugas, & rem serio
ediffere. *Rzecz w żart obrócić.* In jocum
vertere, trahere, convertere. Rem jocò ae-
cipere, in risum vertere. *Barzo żartowny.*
Gratiz hominem finxerint, lepores Attici
educârint, necesse est. A gratiis videtur
fictus. Adeò multus est in eo lepos, adeò
venustz sermonis facetiz. Sale facetisq; o-
mnibus antestat. Ejus festivè dictis miri-
ficè capiuntur omnes. Ita scitè, venustè, le-
pidè, argutè sermonem condit: ut audien-
tes mirâ voluptate perfundat. Ita facetiis
valet, ut verba propè singula audientium
risus consequatur. *Nieuczciwych żartów
strzedz się należy.* Abstinendum prætexta-
tis verbis. Genus jocandi illiberale ac
petulans vitandum est. Omnis verborum
lascivia procul è congressu nostro arcea-
tur.

Ira. Gniew. Iracundia, indignatio,
sto.

Stomachus, excandescencia. *Potwarz to do gniewu mię pobudziła.* Bilem mihi movit, commovit, concivit atrox calumnia. Calumniæ indignitas iram mihi movit. Atrocis calumniæ injuria irâ me implevit, animum exasperavit, odium exacerbavit. *Wielce się rozgniewałem.* Gravem iram concepi. Iram imbibi vehementem & acerbam. Ingentem molem irarum alto ex animo ciebam. Graviter iracundiâ exarsi, excandui. Ingentes jam dudum iras in pectoreolvebam. *Gniewu swóy na kogo wylać.* Vertere iram in aliquem. Factis simul dictisq; odium complere. Iram odiumq; profundere in aliquem. Omne virus acerbitalis in aliquem evomere. Fremere, furere, nec iræ modum reperire. *Gniew uśłaje.* Deservescit ira, remittit, decedit, abscedit. Mollitur ira, deflagrat paulatim. Animorum ille ardor residet. Ira cadit. *Prześtał się gniewać.* Iracundiam omisit, dimisit. Iram repressit, compressit, sedavit, cōercuit, continuit. Iram expedit, misam fecit, ex animo ejecit. *Uśmierzył gniew.* Leniter permulsi iram. Iras lenivit. Iracundiæ faces extinxit. Impetum animi delinivit. Ardorem animi compressit.

Iracundus. Gniewliwy. Qui facile & citò irascitur. Proclivis ad iram. Irritabilis. *Z przyrodzenia gniewliwym jest.* Ani
mi

voluntas est, quam res patitur. Natura ad beneficentiam propensus es. Fructus liberalitatis tuæ ad omnes perveniunt, pertinent. Liberalitate tibi omnes devinctis. *Usus* Liberalis dicitur, qui officium, non fructum sequitur. Artes liberales, & ingenuæ.

Libero. Wyzwalam. Vindico. Libertatem do. In libertatem vindico, restituo. In integrum restituo. Expedio. solvo, laxo, relaxo, levo. Wybawię was z mocy nieprzyjacielskiej. Ex hostili cæde, & vinculis vos eripiam. Jugum à vestris cervicibus depellam, removebo. Ab hostili terrore vindicabo. Metum vobis omnem dejiciam. Laqueos servitutis abrumpam. Metum animi abstergam. Explicabo vos periculò, & ex ærumna extraham. Metum vobis adimam. Metu vos exsolvam.

Libertas. Wolność. Immunitas, licentia. Wybili się z niewoli. In libertatem se vindicârunt. Se in libertatem asseruere, expediere. Jugum exuerunt. Usus Libertatem præcidere. adimere. Libertate immoderata Romana res concidit.

Libido. Namętność. Cupiditas effrenata. Impetus non rectus. Furor. Brzydka jest rzecz za namętnościami się swemi udawać. Turpe est libidinem suam sequi. libidini parere, & indulgere, cupiditate abripi, libidinem, voluptatibus explere, volu-

volutari in coeno libidinum, in Venerem se effundere, libidinum incendiis ita exastuare, ut non libido ab oculis, non facinus a manibus, non flagitium a toto corpore abesse videatur. *Podług swego upodobania czyni wszystko.* Ad arbitrium, libidinemq; agit omnia. Arbitratu suo agit. Quæ in mentem, aut libidinem venerint, exequitur; Una illi agendi lex est, sua cujusq; rei libido. *Y do skonality ludziom namietności dokuczają.* Castæ etiam mentes libidine concitari, stimulis libidinum compungi, fervore libidinis inflammari possunt. Castis etiam mentibus cum formis animo se per oculos insinuantibus, continens sæpe bellum gerendum est. Flammæ libidinis per castas etiam mentes serpere, easq; depasci possunt.

Limes. Granica Finis, terminus. *Ograniczyć kray iaki.* Regionibus limites constituere, ponere, circumscribere, definire. Suis finibus provinciam describere. Fines provincie designare, limites figere. Cancellis certis rem omnem circumscribere.

Lis. Zrada. Controversia, concertatio, causa: disceptatio. *Nowe coraz swary wszechynać.* Lites semper novas excitare. Lites ex litibus ferere. Litibus identidem lacerare. *Uusus* Litem contestari: *Rem in iudicium adducere.* Litē æstimare. *Litis æstimatio.*

tionem facere, *expensas in lites factas numerare.*

Literæ. Nauki. Eruditio, doctrina. Bonæ artes, & ingenux. *W nauka ch będe się ćwiczyl.* Literis humanioribus me impendam. Ingenuas artes colam. In studiis humanitatis versabor. Cum omnibus Musis rationem habere cogito. Mansuetiores artes, Musas totis animis persequar. In bonarum artium studiis ætatem ponam, agam, exigam, *Post scriptum literarum vulg:* In extremis literarum. In extrema parte epistolæ aliquid adungere.

Locus. Mieysce. Status, conditio, pretium, æstimatio, amor, gratia, occasio, tempus, genus. *Mieysce świątce.* Locus sacer, vetusta Religione inclutus, celeberrimus. *Mieysce odludne.* Locus solitarius, ab omni turba interpellantium vacuus, abditus, & ab arbitris liber, ac remotus. *Mieysce wesołe.* Locus amœnus, ædificiis frequens, uberrimò agrò, mitissimò cælò, clementibus accolarum ingeniiis. *Mieysce obronne.* Locus naturà, arte, opere munitus, arcis in modum emunitus. *Mieysce niebezpieczne, straszne.* Locus horridus, asper, incultus, latronum occultator, & receptor, furiarum quoddam castrum, septus densis sentibùs, arduus, iniquus, in una parte præceps. *Avius commeatibus locus, Loca confragosa,*

gosa, implicata vallium flexibus. Asperitas, squalor locorum. *Mieysce obszerne.* Locus spatiosus, in amplam camporum planitiem explicatus. Locus, ubi se laxant montium sinus, & immensam planitiem aperiunt. Loci amplitudo tanta, ut subiectos campos oculis terminare haud feci é posses. *Ufus.* Pessimò locò res nostræ sunt. Summum tenet apud Cæsarem locum. Homo honestò vel obscurò locò natus.

Loquor. *Mowię.* Sermonem confero, habeo. Commemoro, dico, ajo. Verbum facio. Vocem mitto. Mihi oratio est cum aliquo. *O tobie często mówięmy.* De te frequenter fermocinamur. Sæpe nobis in sermonem veniunt res tuæ. De rebus tuis nunquam nos oratio deficit. Res tuas laudesq; crebris sermonibûs usurpamus, agitamus. Nullus nobis inferitur crebrior sermo. ac de te. Res tuæ crebris sermonibûs feruntur. Sermones, qui inter nos feruntur, ferè de rebus tuis sunt, Versaris in ore. & sermone hominum. *Mówię ledwo mogł od wielkiego zadziwienia.* Vix loqui poterat præ stupore. Vocem propè admiratio inclusèrat, stupor suppresserat. Infantissimus erat. Diu vocem mittere non poterat. Intercepta homini vox fuit. *Nic złego nie mówił.* Nichil nec insolens, nec protervum ex ore ejus exiit. Verbum nulum durius imprudenti excidit, vel elapsum est. Nil
hil

hil durius disseruit. Nihil lingvæ intemperantiâ temerè jactum. *Fakże wiele bluzgał.* Ut temerè effutiit multa! Ut incondita multa ebulliit: Ut nihil pro sano homine locutus est! Quanta efferebatur verborum immoderatione! Quoties vox ejus stolidâ, ac propè vecors audita est. Quàm insolenter vox ejus intonuit! *Po długim milczeniu zaczął mówić.* Obstinatum silentium rupit. Constrictam diu mœrore lingvâ resolvit.

Lucrum. *Zysk.* Quæstus, compendium, foeneratio *Zysku tylko szuka.* Omnia ad quæstum, & nundinationem traducit. Ut lacunam rei familiaris expleat, audet, agitq; omnia. Dùm quæstum ex re faciat, omnia honesta ac inhonesta perinde habet. Rem ut faciat, lucrum ut consequatur, nullas artes, quantumvis sordidissimas, aspernat. *Zadney z tego nie mam korzyści.* Nihil ad me redit ex his. Istic mihi neq; feritur, neq; metitur. Nihil inde lucri a me derivatur. Nihil lucri in me redundat. *Użys.* Omnia ad lucrum revocare.

Luctus. V. *Lugeo.*

Lugeo. *Placzę.* In luctu sum mœreo. *squaleo.* *Plakali po umarłym.* Flebant de morte tanti viri. Mortuum lugubri lamentatione, & fletu prosequuntur. Propter mortuum hic civium squalor, hic luctus, hæc sordes susceptæ sunt. *Wanti luctus gemitusq; siebant, ut acerissimus* tota urbe luctus versari videre. *tur.*

tur. Complorata mors viri totam urbem lamentis implevit. Accepto ejus mortis nuntiatio nemo erat, qui lamentis non se dederet, qui in questus se flexibiles non profunderet. Lamentis, ploratuque urbs tota personabat. In luctu jacebant omnes. Luctu occupati erant omnium animi, luctu conficiebantur.

Luna. *Xiężyc. Now Xiężyc.* Luna nova. Luna cum se curvat in cornua. Cum cornua lunæ eminent. *Xiężyc w pełni.* Luna plena, Luna, cum totum orbem sidere implet, cum recessu, digressu longissimo à sole lumen accipit plenissimum. *Xiężyc przyrasta.* Luna crescens, adolescens, se reficiens. Luna cum flexu modico sinum facit. *Xiężyc po pełni.* Luna decrescens. senescens deficiens. Cum exiguo jam cornu fulget luna. *Zaćmienie Xiężyc.* Luna laborante: cum primum sideris sui nitorem conderet: cum sanguinis colore suffuso, lumen omne foedaret. Lunæ defectio.

Lux. *Przyplacam, karzę mię.* Persolvo poenas. poenas do. *Przyplaci on jeden za nas wszystkich.* Unus ille luet culpam pro omnibus, pendet poenas. De unus tergo satisfiet populo. Unus ille supplicium sufferet, piaculum fiet pro ceteris.

Lux. *Światło.* Lumen. *Znowu rozjaśniło.* Lux iterum rediit serenior. *Lux*
cem

cem caliganti mundo reddidit dies, & ipse
 fas cælō tenebras serenitate discussit. Li-
 quidior lux apparuit.

Luxuria. V. Libido.

M.

Macer. Chudy. Chudy nazbyt. Macie ex-
 tenuatus. exesus, deformatus, ac propē
 confectus est. Refugientibus introrsum
 oculis, habitum refert corporis pallore
 perempti.

Macero. Wyściczam. Attenuo, conte-
 ro, conficio.

Machinor. Zamyślam, knuię, Struo,
 molior, exogito. Knuie zdradę. Dolum
 comparat. Monstri aliquid alit. Pestem,
 necem, calamitatem molitur.

Maćtę! Bądź dobrego umysłu! Maćtę
 animo! Maćtę virtute milites estote.

Macula. Zmaza. Labes, probrum,
 dedecus, vitium. Hańbę czynić. Maculam
 & notam inurere alicui. Labem inferre,
 aspergere. Labe afficere, contaminare,
 foedare, Hańby pozbyć. Sarcire infami-
 am. Maculam eluere, delere, abolere, abster-
 gere, Nabyć niesławy. Labem concipere.
 suscipere, contrahere.

Magistratus. Urząd Dignitas, honor,
 potestas, fasces. Procuratio muneris pu-
 blici. Urzędy, komu chce, rozdać. Imperii
 summam, quibus vult, tradit, committit.
 Magistratum, quibus vult, mandat. Rei-
 publicę, quos vult, przęci. Summam re-

rum ad eos, quos privata necessitudo potiores efficit, pro libidine defert. Reipublicæ principatum iis concedit, principes in Republica ponit, in summo imperio locat, quos non merita sed privata necessitudo commendat. *Wiele miał na sobie urzędów.* Imperii summam adeptus tenuit. Summa rerum sapientius ad ejus arbitrium rediit. Sapientius summo magistratu Reipublicæ præfuit. *Do wielkiego przyjdziez honoru.* Summum, atque altissimum civitatis gradum obtinebis. Ea consequeris, quæ in Republica sunt amplissima. Honestissimò locò tua in civitate futurus es. In magistratum venies. *Użję.* Magistratum petere, constituere, accipere, gerere, sustinere, deponere. Magistratu abire.

Magnanimitas, Odwaga, wysokość umysłu. Animi magnitudo, celsitas, amplitudo. præstantia, constantia, firmitas, vis, fortitudo. *Znam, jakoś wysokiego umysłu.* Novi, quam non humili, & fractò sis animò; quam ad omnes casus ferendos, ad omnem fortunam, ad omnes temporum vicissitudines stabili ac paratò sis animò. Quæ in te sit indoles virtutis, quæ animi. consiliiq; amplitudo, non ignoro. Nihil est tam arduum, aut periculi plenum, quod aut non altò quòdam aggrediaris animò, aut consilii præsentia non perfringas.

Magnifacio. *Poważam.* Magni æstimo.

mo, *Wielce* ~~troje~~ *księgi* *poważaję*. Tui libri apud omnes in pretio & honore sunt, omnium iudiciō probantur, omnium manibūs teruntur, sinu foveantur. assiduē tractantur, lectitantur. Præclarē de tuis libris omnes existimant, sentiunt, iudicant.

Magnus. *Wielki*. Amplus, immanis, vastus. Longē lateq; patens. *Wielkie* *rzeczy* *poczyna*. Res magnitudine præstabiles, novitate primas, genere singulares suscipit. Immensa omnia volvit animō. Ea spectat, quæ magnitudinem eius capiant. In moliendis rebus vires animō metitur. *Słuznego* *ieſt* *wzrostu*. Eximia illi corporis species & magnitudo. Species corporis ampla & magnifica. Vasta corporis mole, & humanæ magnitudinis formam propemodum excedente. Multū inter omnes corporis specie eminet.

Malé. *Złe*. Flagitiosé, nequiter, turpiter, duriter, alperé, perperam, perverse. *Złe się ze mną dzieje*. Pessimé, incommodé mecum agitur. Res nostræ pessimō locō sunt, claudicant, parum rectē sub manus succedunt. *Za złe to sobie poczynałi*. Acerbum, indignumq; visum id est omnibus. Res accepta est non æquis animis. *Złe się ze mną obchodził*. Graviter in me consuluit. Asperé admodum, ac duré me accepit. Arcté contenteq; me habuit. *Na złe wyszło*. Minus prosperé res processit.

c effit. Consiliis obstitit fortuna, resq; in perniciem vertit.

Maledico. *Złorzeczę.* Maledictis, probris, conviciis contumeliis petulanter, turpissimè carpo. rodo, onero, vexo, lace-ro. Petulanti lingvâ lacesso, confector, proscindo. Maledicta in aliquem confero, evomo, congero, convicium facio. *Wzajem sobie złorzeczę.* Certatur maledictis inter eos, Omne virus acerbitalis in se mutuò evomunt. Liberrimè mutuis in se conviciis invehuntur. *Złorzeczyć komu z przekleństwem.* Diras alicui imprecari. Diris devovere aliquem. Diris execrationibus prosequi. defigere.

Malefacio. *Złe czynię.* Malè mere-or de aliquo. *Nicem nikomu złego nie uczynił.* Nulli unquam aut dictò protervò, aut factò nocui. Ab omni semper injuria & maleficio temperavi, manus abstinui. Nullum meum extat in quemquam malefium. Cum nullo hominum improbi-tate certavi. Quodnam concepi unquam scelus? Quod tantum dedecus admissum est? Quid unquam flagitiosè, nequiter à me factum?

Malo. *Wolę.* *Wolę być na osobności, niżli w zgromadzeniu.* Solitudo mihi quavis populi frequentia est optatior, potior. Animus inclinatur potius in solitudinem, quàm in fori frequentiam, Latere mihi sa-pius est, quàm in urbis luce versari. Fo-
rum

rum libens cum solitudine commutavero. Non mihi tantæ voluptati est forum, quantæ solitudo. Citiùs, æquiùs forò: quàm solitudine carnero.

Malum. *Złe*. Damnum, incommodum, pestis, detrimentum. *Kto od nas to złe oddali?* Quis pestem hanc avertet? Quis hanc perniciem à cervicibus nostris depellet? Quis pestem hanc comprimet, reprimet, extingvet? Quis medebitur huic malo? Quis malis his nos eripiet? *Użys*. Erumpet malum ac latè manabit, serpet, crescet. Malum afferre, dare, contrahere, sustinere, subire, exhaustire, cavere, depellere, sanare. Jacere in maximis malis. E malis emergere, liberari. Malum! *Won* indignantis: quæ, malum! ista est dementia?

Malus. *Zły*. Ten człowiek jest nie dobrege. Insigniter improbus, Perditus, perversus, facinorosus. Portentum hominis perditissimi. Labes Reipublicæ. Homo post hominum memoriæ turpissimus. Impurus helluo. Perditâ nequitiâ, effusè petulans. Ex omnium scelerum importunitate concretus. Labes sæculi & incommodum. Caput post natos homines deterrimum ac spurcissimum. Funesta fax Reipublicæ.

Mandatum. *Rozkaz*. Imperium, jussum. *Użys*. Mandata curare, conficere, exequi. In mandatis accipere, Vitam. solitu.

tudini & tenebris, se fugæ, mortui cadaver humo, res gestas scriptis, literis, monumentis, versibus mandare.

Mané Rano Diluculô. Prima luce. Cûm luceret. Cûm nondum luceret. Primô diluculô. Ad primam auroram. Sub lucem. Sub diel ortum. Ubi diēs cœpit. Dubio adhuc die. Primô mané. Multô mané. Bené mané. Simul ac dies illuxerit.

Maneo. Zostaie. Commoror, hærero. W domu rad zostawam. Domi me ut plurimum teneo. Tectis & tenebris me contineo. Domô pedem non facile efferô. Przestaie na swoim zdanu. Perstat in eadem sententia. Propositum tenet. Deduci de sententia non potest, Animum obfirmat in sententia. A sententia non discedit. In dicenda sententia egregiè sibi constat. Została tak sama cera. Oris color tuus constitit. Nihil mutavit oris color. Perstitit idem in vultu color. Została w całości oczywista. Stetit mihi tutorum præsidiô patrimonium integrum. Paterna hæreditas nihil detrimenti accepit. Usus. In animo fixum manet. Idem te fatum manet.

Manifestus. Oczywisty. Clarus, perspicuus. Rzecz jest oczywista. Res est ante oculos. Non conjectura, sed oculis tenetur. Palam, in confesso est. Comperta sunt omnia. Tam id perspicuum est, ut oculis judicare possitis. Res ipsa loquitur. Sole.
Ipsa

ipſo clariora ſunt. Nonne vobis hec oculis cernere videmini Hoc quidem minimè later.

Manſuetus. Zagodny. mitis, lenis, facilis. Homo mitis ingenii. *Koń powolny, laſkawy.* Animal ad manſuetudinem domitum, à ferocitate ad manſuetudinem tractum. *Fuż ſz laſkawſi ci okrutni.* A ferocitate ingenta ad humanum cultum deducti. Ferocitatem exuerunt. Reſedit jam barbara illa ferocitas in eorum animis. Mitius ingenium induere.

Mare. Morze. Æquor, pontus, pelagus. *Morze było burzliwe.* Horreſcebat mare, crebroſq; fluctus in littus evolvebat. Exſtuabat mare, quòq; intra faucium anguſtias claudebatur, eò acriùs furebat. Mare ventò acriori concitatum fluctus ciebat, nautarumq; miniſteria turbabat.

Martyr. Męczennik. Purpuratus ſuo ſanguine fidei teſtis, Inviſtus Chriſti Athleta. Qui ſanguinis ſui pignore Chriſtum teſtatus. Qui pro Chriſto per ſummos cruciatus vitam cum ſanguine proſudit. *Swięci Męczennicy.* Qui pro Chriſti conſeſſione ſtrenuè dimicârunt, & ſumma claritate vario Lethi genere animas lique-runt. Qui plantatam ſuis ſudoribùs fidem fuſo etiam ſanguine rigârunt. Qui DEI cauſâ quæcunq; cruciamenta, ipſamq; mortem conſantiſſimè oppetivè. Qui durissi-

rissimos cruciatus exhausserunt, seseq; in mortem acerbissimam obtulerunt. Quos nulla tormentorum vis ad mutandam in proposito sententiam adigere potuit.

Materia. Materia, rzecz, z ktorey się co staje. Apparatus, argumentum. *Mam o czym pisać.* Semper est aliquod epistolæ argumentum, Copia rerum, quas scribam, se magna mihi offert. Voluntas deesse, non res ad scribendum potest. Sylva se mihi rerum ad scribendum objicit. Materiem scribendi amplam præbet dies quolibet.

Matrimonium. Małżeństwo. Conjugium, connubium. *Ożenić się.* Contrahere, inire matrimonium. Inire societatem vitæ perpetuam, nec nisi morte dirimendam, solvendam. Thori consortem accipere. In sanctum connubii foedus convenire. Conjugiō se alicui devincire. Matrimonii foedere conjungi. Uxorem ducere. *Zenić kogo.* Collocare aliquem in matrimonio. *Ślub dawać.* Nuptias solenni precatione conjungere. Indissolubili foedere sponso copulare. Nuptiarum pompam sacris cerimonijs augustiorem reddere.

Medeor. Leczę. Sano. Curationem adhibeo. Medicinam affero. facio. Remedium affero. *Czas folgę czyni, leczy.* Quōvis malō affectis, medicinam dies affert. Quæ nobis à fortuna infliguntur vulnera, levan-

levantur. sanantur vetustate. Vis doloris temporis morâ langvescit. Detrahit de dolore dies, aut etiam penitus tollit ac extinguit. Habet hoc tempus, ut dolorem quemvis, tametsi alté in animo insitum, evelat. Est hoc temporis, ut omnem malorum sensum ac memoriam, omnem adversæ fortunæ recordationem ex animo deleat, auferat, eripiat, expellat, amoveat, proscribat.

Medicina *Lekarstwo*. Remedium, medicamentum, Ars medendi. *Lekarstwo skutek czyni* Medicina venis concipitur, in venas se diffundit sic: ut sensim toto corpore salubritas ejus percipiatur.

Meditor, *Myśle*. *Zawsze o Niebie myśli*. In perpetua rerum cælestium meditatione, contemplatione animum defixum habet, versatur. In res cælestes ferè semper animum intendit. Tempus omne in attentissima rerum cælestium contemplatione ponit, Mentem per omnes cælestium rerum species circumducit. *Użys*. Meditatus ad dicendam accesseram. Meditatum scelus.

Medius, *Srzedni*. Interjectus inter duos. Dimidiatus, intermedius, *Trzymać się w czymś śródka*. Mediam consequi consilii viam. Mediâ viâ consiliam capere. Mediis consiliis stare. Consiliô neutri parti acerbô rem expedire.

Meliùs. *Lepiej*. Commodiùs, satiùs, potiùs, prastabiliùs. *Lepiej* *sic* *dzteje* *z* *miassem*, *za* *jego* *staraniem*. Fieri quædam ad meliorem spem inclinatio videtur. Auctoritate ejus & opera emergit tandem civitas. Lux quædam affulgere videtur civitatis rebus, Urbem consilio recreavit, perditamq; ac afflictam erexit. Rem prolapsam superiorum temporum negligentia restituit, inq; veterem dignitatem Rempublicam vindicavit. Reviviscere ac recreari civitas postliminio, ejus opera videtur.

Memini. *Pamiętam*. Memoriam teneo. Repeto, commemini, recordor, reminiscor, commemoro. *Zawsze na ciebie będę pamiętał*. Nunquam ex animo meo discedet tui memoria. Anni consequentes excipiant tui memoriam. In memoria mea penitus infedisti. Erit infixæ menti mex tui imago. Complectar absentem te cogitatione. Virtutes tuas gratâ semper memoriam persequar. Memoriam tui in me officii colam benevolentiam sempiternâ. *pamiętam. coś mówił*. Memoriam teneo, complector, insident in memoria, memoria infixa sunt, quæ dixeras.

Memorabilis. *Pamiętny*. Memoratu dignus. Memorandus. *Pamiętne dzieło*. Facinus, cuius memoriam posteritas alet, quod vivet in omnium pectoribus, cuius memoriam nulla dies obscurabit. *Facinus*

nus ad memoriam posteritatis insigne, commendandum hominum memoriz sempiternæ, celebrandum memoriâ sæculorum omnium.

Memoria. Pamięć. Facultas animæ. Rerum perceptarum custos recordatio, monumentum. *Na wieczną zasłużył pamięć.* Eō factō immortalitatem sibi donavit. Nomen suum ad immortalitatem consecravit. Ab oblivionis iniuria se vindicavit. Memoriam sui reliquit immortalem. *Tkwi jeszcze w pamięci nie dobry uczynek.* Memoriam facti improbiissimi etiamnum servo, usurpo, teneo. Memoriam retineo facti improbitatem. Memoriam facti huius nondum deposui, abjeci. Nondum abolevis, excidit memoria facti. Non dilapsum est ē memoria factum improbum. *Często mi przychodzi na pamięć dzieciennego wieku obyczay.* In memoriam redeo primæ ætatis meæ petulantissimē exactæ. Subit persapē animum ætatis primæ memoria in jocum & petulantiam effusa. *Masz dobrą pamięć.* Memoriam mirum, quantum vales, Fidei, non vulgari, tenacissimā es memoriā. Memoriam præstas, excellis. Quæcunq; legis, audis, nihil ē memoria effluit. *Festęś słabej pamięci.* Fallit te sæpe memoria. Fluxa tibi memoria est & infida. Memoria labat interdum. Facile tibi, quæ legeris, ē memoria excidunt, effluunt, elabuntur. *Uusus. Memo-*

moriâ aliquid comprehendere, comple-
ti.

Memoriter. *Napamięć*. E memoria,
Na pamięć się nauczył. Memoriae manda-
vit. Edidicit. *Z pamięci mówić*. Ex me-
moria pronunciare, recitare, proferre, red-
dere.

Mendacium. *Kłamstwo*. Falsitas. Czło-
wiek kłamstwem narabia. Omnia mendaciu-
culis aspergit. Qui veritatem mendaciis
contaminare nihil veretur. Qui compo-
sitis ad fraudem mendaciis semper est in-
structus. Qui mendacia struit alia ex
aliis. Qui mera fundit mendacia. Ex
fraude & mendacio constare totus vi-
detur.

Mens. *Rozumienie*. Ratio, princeps
animi pars. Intelligentia. *Pomieszał mi
się rozum*. Mentis errore affectus est. A
mente discessit. De mente deiectus. De
statu mentis deturbatus. Mentis inops.
Mente non consistit. *BOG ci to na myśl
podał*. DEUS tibi hanc mentem dedit,
injecit, indidit, in eam mentem te im-
pulsit. A DEO factum est, eam ut men-
tem fusciperes. Consilii hujus Dux, Au-
thor DEUS fuit. *Zaden mię od tega zda-
nia nie odwiedzie*. Nemo me ab hac men-
te deducet, avocabit. Ab hac mente nul-
lius svalu aut consilio deflectam, desi-
stam.

Mensa. *Stół*. *Użycie*. Mensam exquisi-
tissimam

tiſſimis epulis exſtruere. Cibos menſæ in-
ferre. Menſæ accumbere Menſarum af-
ſecta.

Mentio. *Wzmianka*. Sermo. comme-
moratio. *Nie było o tym wzmianki*. Inter-
miſſa rei mentio. Nemo mentionem ea
de re fecit. Nemo verbum iniecit. Nec
memoria ejus rei cuiquam præſentium fu-
it. Nulla tum agitata eſt eius mentio.

Mentior. *Kłamię*. Fingo. vera fal-
ſis involvo. Mendacii religione me ob-
ſtringo. *Co ſłowo to kłamieſz*. Quid-
quid loqueris, mendaciis aſpergiſ. Mera
fundis mendacia. Ne ſpeciem quidem ve-
ritatis habent, quæ tu deblateras. Nul-
lum non modò verum, ſed ne veriſimile
quidem dictum extat in longiſſima ora-
tione iua. Omnia veritati adverſantur.

Mercēs. *Nagroda*. Præmium, pen-
ſio, pretium, fructus. *Nie nie robi bez
nagrody* Nonniſi mercedulâ adductus
quidquam officii præſtat. Venalis illius
opera eſt, non liberalis. Mercede agit,
quidquid agit. *Droży ſię wielce*. Magnum
ſuæ arti pretium ſtatuit. Magnum ope-
ræ ſuæ pretium petit, exigit. *Weźmieſz
ſwoję nagrodę*. Laboris præmia capies,
feres largè cumulatèq; . Extabit operæ
tuæ merces ſanè cumulata. Dabitur, per-
ſolvetur merces operæ. Operæ pretium
habebis.

Mereor. *Zaſługuję*. Commereo, pro-
mere-

mereor. *Nie zasłażyłem na to* Non id est meritum meum. Nullum extat in te officii tanti meritum. Qui mereri tantum de te potui? Majus id est meritis in te meis. *Użys* Equo, pedibus merere. Bina stipendia in bello meruit.

Meritum. *Zasługa*. Promeritum, beneficium. *Użys*. Nullam tuorum meritorum partem non modo referenda, sed ne cogitanda quidem gratia consequi possum. Tor tua extant in me merita. Id si feceris, omnia tua priora merita ad nihilum venient.

Metior. *Mierzę*. Definio, pondero. *Swoją piędzią miarkował drugiego*. Animum hominis ex suo spectabat. Suo illum metiebatur pede. Exquirebat indolem, non ad antiquæ probitatis rationem, sed ad mores suos. E suis moribus hominem metiebatur.

Metus. *Bojaźń*. Timor, formido, suspicio, pavor, exanimatio. *Wielkiego mię ta rzecz strachu nabawiła*. Metum attulit, obtulit, iniecit, incussit, magnum me in metum adduxit, metu me affecit, exanimavit, percussit animum graviter ea res, & perculit. *Byłem w strachu*. Ingens me incessebat metus. Formidine suspensus eram. Metu frangi me sentiebam. Cecidere animi, vultu ipso ex conscientia facinoris significante. *Od strachu mię urolnił*. Metu me levavit. Animum metu
exo-

exoneravit, solvit. liberavit. Metum amovit, dempsit, ademit, depulit, abster-
sit. Ex metu me exemit.

Migro. *Przenaszam się do kąd.* Urbe migro. Aliud domicilium, alias sedes peto. Hujus civitatis solum mutatione verro. Solum muto. Alio me confero, recipio. Sedem fortunarum mearum alibi colloco.

Miles, *Zołnierz.* Bellator. *Zaciagać pod chorągiew.* Milites scribere, conquerere, legere. *Copias cogere.* Legiones conscribere. *Exercitum comparare, conficere.* Legiones explere. *Delectum constituere.* *Zaciagnąć się pod znak.* Nomen dare in militiam. Inter milites nomen edere, profiteri. *Zwingać chorągiew.* Milites sacramentum solvere, exauclerare. *Exercitum dimittere.* *Zacni ryce-
rze.* Omni disciplina militari eruditi. *Ulu belli pręstantes.* Bello armisque, unice facti. *Militari indole feroces.* Egregia bello manus. *Flos, roburque exercitus.* Incredibili virtute, atque exercitatione in armis sunt. *Magnum in re militari usum habent.* Viri pręstantes animi magnitudine, & rei militaris scientia. *Qui in armis multum studii consumpsere.* Veteres milites manu strenui, & omnes militię artes edocti. *Uusus.* Miles, tyro, veteranus, auxiliarius, gregarius.

Minor. *Groźg.* Minitor, terreo. Vim,
peri-

periculum intendo, denuntio. *Począł się
srodze przegrzać.* Caput minas jacere.
jactare, intendere, clamore, & minis in-
sequi, denuntiatione periculi terrere, pe-
riculi metum inferre, minacibus verbis
perstringere periculum capitis ostentare,
minaciter fremere.

Minuo. *Umniejszam.* Diminuo, dea-
traho, derogo, delibo, extenuo, frango,
levo. *Człowiek złośliwy śawę miy dobra
wymuje.* Pennas mihi facultatesq; meas in-
cidit. De laudibus æquę, ac fortunis cu-
mulum deruit. De opibus ac amplitudi-
ne multum detraxit. De fortunis & ho-
norum præsidiis multum deripuit. *Usadził
się na sławie zaszkodzić.* Deformandi mei
causā, detrahendæ, spoliandæq; dignitatis
gratiā multum molitur. Non modò ad sa-
lutem meam extingvendam, sed & gloriam
infringendam contendit. Invidiā laudem
virtutis meæ obterit. Id spectat unicę, ut
gloriam dignitatemq; infringat. *Rze-
czy twych codzienn ubywa.* Res tua in dies
minor evadit, in deterius ruit, corrodi-
tur, dilabitur. Fortunæ tuæ in dies aliquid
detrimenti capiunt. Fortunarum in dies
aliqua fit diminutio. *Mowa twoja umnię-
sza mi boleści.* Dolorem lenit oratio tua,
levationem doloris affert. Magna de do-
lore diminutio facta ex sermone tuo; subla-
ta ac sepulta est omnis tristitia. Tux
orationis fomentis dolor mitigatus, atte-
nua-

nuatus, imminutus est. Doloris ille
 æstus deferbuit, subsedit. Levare dolorem
 oratio tua sic visa est, ut penè exhauriret.

Miraculum. *Cudo. Cula czyni*, Res
 supra naturæ vim ac ordinem multas ef-
 ficat. Majora naturæ viribûs exequitur.
 Multa ejus extant opéra, non humana sed
 Divina virtute perpetrata. *Cudowny czło-
 wiek* Vir, per quem Divina virtus ad-
 miranda multa patravit. Miraculorum
 gloriâ. multis supra naturæ vim editis
 operibûs clarus.

Miror. *Dziwny się*. Admiror, de-
 miror, obstupeſco. Mirom, mirandum mi-
 hi videtur. *bardzo się temu dziwny*. Ma-
 gna me tenet admiratio hujus rei. Ma-
 gnâ hujus rei capior admiratione. Magna
 me incessit admiratio.

Mirus. *Dziwny* Mirabilis. mirificus.
Dziwne rzeczy mówisz Portento similia
 narras. Mera monstra nuntias. Quid tam
 novum, tam præter consuetudinem, quid
 tam inauditum, inusitatum, singulare, in-
 credibile, ac illud, quod memoras? Non hæc
 mirabilia modò, sed prodigiis similia sunt,
 quæ commemoras. *Dziwna się rzecz
 wszystkim zdała*. Nulli non admiratio-
 nem movit rei insolentia. Res ea omnes
 stupore ac silentiô defixit.

Misceo. *Mieszam*. Permisceo, turbo,
 confundo, perturbo. *Wmieszać się w u-
 rząd*.

Rzqd. Se immiscere, ingerere, inferere negotiis. Offerre se negotiorum tumultui. Implicare se alienis negotiis. *Wszystko się to pomiesza.* Ingens inde perturbatio rerum omnium & confusio consequetur. Confusè omnia agentur.

Miser. *Nędzny* Calamitosus, ærumnosus, infelix, afflictus, prostratus, jacens. *Nędzny jestem.* In magna calamitate versor. Premor, conflictor, afficior, circumventus sum maximis calamitatibus. Vitam ago, exigo, & duco calamitosam. Nemo omnium, qui vivunt, infelicior me est & infortunatior. Meas miseras nulla æquat infelicitas. Omnibus vexor, exagitor infortunii casibus. Nulla est tam misera fortuna, quæ cum mea sit conferenda. Miserrimò sum fato natus. Hæc mihi nascenti dicta lex est, ut amarissimam fortunam in omni vita degustarem; nunquam ut secundâ fortuna uterer; perpetuis ut vexarer, angerer, torquerer, afficerer malis. Infaustò quôdam, nimiumq; adversò fatò natus sum.

Miseria *Nędza.* Calamitas, ærumna. *W wielkiej nędzy zostaje Rzeczpospolita.* Durissima sunt Reipublicæ tempora. In discrimen extremum venimus. In fortuna miserrima & luctuosissima destituti sumus. Quanta hæc caligo temporum! Quæ pestes! Quæ bonorum omnium naufragia. Quot incommodis conflictamur? In quas
mi-

miserias proiēti sumus & pręcipitati.
Quibus in angustiis res est? Quibus dif-
ficultatibŭs premimur? Quibus undiq; mi-
seriis oblidemur. Ita sunt debilitata omnia,
ac propę extincta. *W tak wielkich uciskach*
jaka być może pociecha? In tantis tene-
bris, tam turbidis in rebus, in hac flam-
ma rerum & perturbatione temporum, in
tanta rerum omnium amissione ac despe-
ratione recuperandi, in fortuna adeo affli-
cta, in hac iniquissima vitę conditio-
ne, in his, quibŭs jaſtamur, fluctibus, in
hac temporum iniquitate, in ista cali-
gine ac tenebris, quę totam Rempubli-
cam occuparunt, in tam zgra & propę de-
posita Reipublicę fortuna, quid miserius.
quid acerbius, quid luctuosius esse po-
teſt?

Misericordia. *Miłosierdzie*, Misera-
tio, clementia. *Godzien jeſt miłosierdzia*.
Dignus eſt, qui perſugium in veſtra mi-
ſericordia habeat, cui miſericordia im-
pertiat, tribuatur, adhibeatur. Is eſt,
qui miſericordiam moveat meritō ſuō,
cujus miſericordia quemlibet teneat, cu-
jus calamitas perſpecta miſericordiam
concitet. *Proſi cię o miłosierdzie*. Miſe-
ricordiam tuam expoſcit, requirit, implo-
rat. Ut ignoſcas, ut miſerearis ſui, orat.
Obſecrat, ut miſericordia ſui te capiat,
ut vicem ejus miſertus, miſericordiam tri-
buas. *Mam nad ubogiemi miłosierdzie*. Fran-
gor

gor' łapę miſericordiã egentium. Egentium miſericordia me cepit. Miſereor illorum fortunam. Egentium ſubit me łapę miſeratio. *Uſus.* Miſericordiã capi, teneri, moveri.

Miſſa *Mſza.* Sacrificium divinum. *Res Divina.* *Mſzq mieć.* Sacrificare. Sacrificium, Sacrum, Rem divinam facere, peragere. Sacris operari. Cœleſtem hoſtiam immolare. *Solennq Mſzq odprawować.* Apparatiſſimã pompã rem divinam facere. Auguſtiori ritu, cerimonia. Sacris operari. Maximis ceremoniis inter muſicos concentus rem divinam conficere. *Do-Mſzy ſłużyć.* Sacerdoti Sacris operanti miniſtrare, inſervire. *Mſzy ſłuchać.* Interſe divino Sacrificio. Rem divinam obire. Sacrificio adeſſe. *Gotować ſię na Mſzq.* Ad rem divinam ſe comparare. Se ornatu Sacrificantis induere. *Mſzq mieć za zmarłc.* Sacrum piaculare facere. *Funebre Sacrum facere.* Rem divinam in ſubſidium piorum manium, vitã functorum, facere *Podczas Mſzy.* Inter ſacrificandum. Inter rem divinam. Sub Sacrificio divino. *Po Mſzy,* Re divina peracta. Secundum rem divinam. Peractõ Sacrificiõ. A Sacris.

Moderatus. *Pomiarkowany.* Temperatus, æquabilis. *Mqż wielce pomiarkowany.* Vir eſt ſumma æquitate, temperantiã. Qui rebus in omnibus mediocritatem ſecta.

Catur. Quô justiore temperantiorēq;
 habemus neminem. Medii & moderati
 consilii. Qu & temperare suos impetus,
 severitatem comitate miscere pul-
 crē nōrit. Vir est, qui & iram tene-
 re, & in ordinem sese ipse nōrit coge-
 re. Qui in rebus omnibus consilium &
 modum adhibeat.

Moderor. *Miarkuję*. Modum adhibeo.
 Ego, tempero, metior. *Umię sobą rzą-
 żęć*. Novit imperare animo, sibi, cupi-
 ditati, Continere linguam, manus a prę-
 cipiti impetu. Modum figere effrenatę
 cupiditati. Dare spatium irę. Continere
 diem, dolorem. Animi impetus tan-
 quam in gyrum rationis ducere. *Ledwo
 ię wstrzymać mogę*. Vix me teneo. Vix
 teneri possum, quin &c. Vix tempero
 manibus. *Użęs*. Te hortor, ut omnia gu-
 bernes & modereris prudentiā tuā.
 Sententiam suam non suā, sed Reipublicę
 utilitate moderari.

Modestus. *Skromny*. Pudens. Minimę
 ambitiosus. Commodus. *Człowiek jest bar-
 ężo skromny* Modestissimis est moribūs, Ad
 omnem modestiam compositus. Ita com-
 positus est moribūs ut nec manum, nec o-
 culum sine causā moveat, & decorem
 in statu ac incessu teneat. Motu omni
 pudorem ingenuitatemq; pręstat. Mode-
 stię speciem pręfere pulcherrimam. Com-
 men.

mendat hominem verecundus pudor, in
dex probitatis, virtutumq; custos.

Modus. *Sposob miara.* Mensura.
ratio. *Kończ, jakimeś sposobem zaczął.*
Quam eatenus viam, quam rationem
rerum gerendarum secutus es, persequere.
Quam rationem rerum tuarum ini-
visti, instituisti, ingressus es, tene Quo te-
nore res tux fluere coepere, eodem ut de-
currant, vide. Quæ tibi ratio, viaq; ten-
tata est principiô in rebus tuis, eadem
procedant reliqua. Perge tenere viam,
quam instituisti. *Teraz poznawam, jakie-
go się sposobu do nabycia godności trzymać.*
Qua ratione via munienda est ad hono-
res, quô artificiô, quibûs artibûs aditus
ad honores recitendus, nunc tandem
teneo. Nunc tandem nosco vias, quibûs,
ad honores pervenitur. *W každy rzeczy
miara ma być zachowana.* Omnibus in re-
bus modus tenendus, servandus est. Mo-
dum unicuiq; rei statuere, definire necesse
est. Ordo in rebus omnibus adhibendus
est, & modus. Omnibus in rebus modum
retineas. *Strzeż się, żebyś miary nie prze-
szedł.* Cave, fines transeas, modum trans-
grediaris, excedas, extra modum prodeas.
Moeror. *Smutek.* Mœstitia, tristitia,
luctus, lgnalor, ægrotudo. *W wielkim z-
łazę smutku.* In maximo moerore jaceo,
verlor, Moerori me dedi. Moerore lace-
ror, urgeor, conficior, affligor. Sordibûs
&

& squalorē oblitus sum. *Ufus.* Moerorem suscipere A moerore recreari.

Molestia. Przykrość. Cura. sollicitudo, angor, agritudo, negotium. Nie chcę ci się naprzykrzać. Nolo tibi molestiam afferre. aspergere, exhibere, molestiā afficere, pluribus molestiis implicare, negotium facessere, literis aut querelis aures reas obtundere. Nolo importunis his querelis saepius tibi obtrepere. *Wielką mi czyni przykrość, nie/zczkrość przyiaciół.* Magnam molestiam traho, suscipio ex perfidia amicorum. Magnis molestiis confictor, vehementer angor, discrucior ex tanta amicorum perfidia *List twój od w/zelkiej mię przykrości wybawił.* Epistola tua omnem mihi delevit, laxavit, diluit, dimovit, dempsit, sedavit molestiam, omni me molestiā expedit, liberavit, omni a molestia me vindicavit, omnem aculeum, qui me adhuc pupugit, evellit. *Ufus.* Molestias omnes devoravi. Ea res mihi reficit, augeret molestiam. Molestiis maximis perfunctus sum.

Molestus. Przykry. Gravis, intemperivus, odiosus, negotiosus. Przykro mi to jest. Illud me pungit, mordet. Grave, oneri, odium mihi illud est, & fastidio. Negotium illud facessit, constat, exhibet. *Przykro mi to jest, illud gravissimè.* Nie będę się ci przykrył częstym pisanem. Non obtundam saepius aures tuas crebritate, literarum.

Non erunt tam frequentes epistolæ, ut pertimescas. Literarum frequentia multum molestia tibi non aspergam. Non obstreperam multis epistolis. *Nie będę ci się przykrzył dalszym uskarżaniem się.* Non obturbabo, neque aures crebritate querelarum violabo. Non gravis ero auribus tuis, non onerabo aures tuas pluribus querelis. Non pergam aures tendere querelis odiosis. Non committam, ut importunitatem meam acculare possis.

Molior. *Użytkuję.* Ago, struo, conor, machinor, comparo. *Zamyśla coś wielkiego.* Nihil medium, sed immensa omnia volvit animo. Rem sibi sumit, suscipit, aggreditur plenam periculi & laboris. *Użyję.* Moliri alicui calamitatem, bellum, insidias, periculum, pestem. Moliri semper aliquid & agere.

Mollis. *Piękły.* Tener, tractabilis, flexibilis, effoeminatus. *Wielki z niego niewieściuch.* Homo cogitationibus mollissimis, effoeminatus. Enervatio animi ac muliebri. Mollis natura. Cultu mollissimo. Cujus animus umbris, deliciis, oratio, languore dudum infectus. Homo est mollitia languescens & fluens. Unguentis oblitus. Vinum luxuque languidus. Coma calamistrata. Qui unguentis niteat. Cui capilli compti, madentes concinnorum fimbriae, fluentes ceruisataque buccae. *Użyję.* Ad praecepta capienda molliorado.

adolefcens. Civitatis mores lapfi ad mol-
litiem.

Momentum. *Krótką chwila, waga.*
Punctum temporis. Vis, pondus. *W oka
mgnieniu zniknął.* Ad punctum temporis,
momento temporis, ē veftigio temporis e-
vanuit. *Rzecz jest wielkiej wagi.* Mul-
tum in ea re momenti est. Magnum habet
ea res momentum. Agitur falus mul-
torum, aguntur veftigalia, &c. ea in re.
Agitur, geritur negotium anceps, & peri-
culofa plenum alex. *Ilus.* Minimis mo-
mentis maximæ funt temporum inclina-
tiones. Res æftimare, fuifq; o momentis
ponderare. Si quid habet momenti com-
mendatio mea. Magnò momento est ad
beatè vivendum. Id certum, puncto tem-
poris maximarum rerum momenta verti.

Monachus. Mnich. Mnichem zostal.
Rebus humanis & caducis vitæ hujus
commodis & voluptatibus nuncium remis-
sit. Omnia vitæ humanæ blandimenta
abiecit, deferuit, despexit. Rebûs huma-
nis valere juffis, DEO fe in Sacra fami-
lia devovit. Sacræ familiæ instituta pro-
fessus est. Ad Religioforum virorum or-
dinem animum appulit. Chriftianæ mi-
litæ sub vexillo, & nomine Sancti N.
nomen dedit. In ordinem Sancti N. adsci-
tus, adscriptus, cooptatus est. Religiofæ fa-
miliæ fe addixit. In Coenobium fe contulit. Re-

ligioſæ militiæ Sacramentô ſe obligavit, Chriſtô duce ſtipendia meriturus. Inter Sacri Ordinis homines nomen ſuum profeſſus eſt. In Familiam DEO dicatam aggregatus eſt.

Moneo. Upominam. Svadeo, hortor, præcipio, prædico. Author ſum, vel ſio. Upominacnie præſtaſz. Monitis, conſiliis, perurgebo. Officii te commonere, commoneſcere non deſiſtam. Author hortatorq; tibi adero. Inſtabo monitis, conſiliis: hortatibûs. Non deero. Monebo. Upomnia mię præyiaclel, abym nawiedził ſtryja. Amicus in eam mentem me impulit, eam mentem iniecit, ut patrum inviſerem. Amicus author mihi fuit, ut patrum ſalutarem. Amici admonitu & invitatu patrum acceſſi.

Monialis. Mniszka. Virgo Sacra. Virgo Chriſto dicata. Quæ virginitatis ſponſione DEO ſeſe dicavit. Quæ ſe in Sacerarum Virginum collegium abdidit. Quæ ſe à profanarum rerum ſtrepitu, amore abſtractam, uni DEO Sacras inter Virgines devovit. Quæ virginitatem ſuam uni DEO conſecratam, religioſos inter parietes conſuſit. V. Monachus.

Monimentum. Pawłec, księgi dziejow. Memoria, literæ, commentarii. Opus publicum. Trophæum. Uſus. Cupio res meas monimentis literarum commendarî, mandari, ampliſſimis monimentis conſecra-

secrare memoriam nominis. Monumentis proditum testatumq; reperimus, [Publicis monumentis rerumq; gestarum, annalium monumentis celebrare.

Mons. *Góra. Górzysły kray.* Regio perpetuis montibus continetur, Perpetuo jugo montis praecepti includitur. Regio circumjectis montibus tanquam vallō septa, cincta, circumvallata, *Góra wielce wysoka.* Mons editi in altitudinem ingentem cacuminis. Jugum montis celo junctum. Mons in ingentem altitudinem surgens. *Kończata Góra.* Mons in angustum dorsum cuneatus. Mons, cujus jugum in acutum cacumen exsurgit, desinit. *Góra skalista; y nie równa.* Mons praeceptus faxiſq; & cotibus impeditus. Mons vastus ab natura & humano cultu. Mons rupibus horridus.

Mora. *Zabawa.* Cunctatio, dilatio, procrastinatio, tergiversatio, retardatio, tarditas. *Nie zabawię.* Neminem morabor. Moram non injiciam, non interponam, non afferam. Non producam, non extraham vestra consilia. Tempus longius non ducam. Non demorabor vos diutius. *Rzecz wyciaga, aby się bez odwołki stało.* Res moram non patitur. dilationem non recipit; cunctationem non patitur. *Rzecz odwołki potrzebuje..* Res ipsa locum tempusque dari sibi aptum postulat. Res ipsa quodam modo manum injicit, & paulisper

per consistere cogit, intervalli aliquid sibi dari postulat, moram consiliis creat. *Z moiej sirony nie będzie zabawy.* Mora in me nulla erit. Moras non traham. Nihil erit in me moræ. Sine mora. Abiecta omni cunctatione adero. Non cunctabor,

Moratus. *Obyczayny.* Moribus præditus, perpolitus, institutus. *Uusus.* Institutus ac bene moratus adolescens.

Morbus. *Choroba.* Invaletudo, ægro-tatio. Malum corporis. *Wpadł w chorobę.* In morbum cecidit, delapsus est, injectus, implicitus est, Morbô correptus oppressus, implicitus est, infestari cœpit. Valetudinis quodam genere tentatus est. Ingens eum vis morbi adorta est. *Choruię.* Morbôurgeor, impediôr, implicor, affligor, opprimor, exerceor, conflictor. Incommoda mihi valetudo est. Ex gravi diuturnoq; morbo infirmus sum. *Choroba się wzmacza.* Crescit morbus & ingravescit in dies. Ad morbi vehementiam nova indies fit accessio. *Choroba uśłaje.* Laxatur & remittit vis morbi. Morbi fit inclinatio ad sanitatem. *Fejczem nie wcale ozdrowiał.* Ex morbo nondum planè convalui. Etsi contra vim gravitatemq; morbi contendam; redeunt tamen commotiunculæ aliquæ, ut malô me liberatum. aut omninô confirmatum dicere non possim. Levare morbô me sentio, nondum ex illa virium debilitate recreari.

ri. *Fuzem ozdrowiał.* Morbò defunctus sum.
 Morbum medicamentis depuli. removi.
 E morbo evasi. Recreor ex gravissimĩ
 morbi langvitate. *Choroby się zagoścza-
 ją.* Vulgantur contactu in homines mor-
 bi. Caelestis ira urbes morbis populatur,
 Irruunt, ingruunt morbi, serpunt, & vis ma-
 li latissimè vagatur.

Morior. *Umieram.* Emorior, occi-
 do, intereo, decedo. Animam, extremum
 vitæ diem ago. Mortem otheo, oppeto.
 Vitam cum morte commuto. De vitæ
 decedo. E vitæ migro, discedo, Extremum
 vitæ spiritum edo. Extremum vitæ di-
 em morte conficio. Mortem occumbo.
 Diem otheo. Naturæ concedo. E corpo-
 re excedo. Vitæ curriculū conficio. Vitæ fa-
 tō, morbō fungor. Fato concedo. Mortem
 cum vitæ commuto. Istis custodiis
 corporis liberor, Lethum oppeto. Vita-
 me deserit. Mors me occupat, aufert. *Z cho-
 roby umarl.* Morbō absumptus est, Vis
 morbi hominem consumpsit. Vitam ade-
 mit, abstulit. Vi morbi oppressus Vitam
 amisit. Morbō extinctus est. *Z rany umarl.*
 Prolapsus in vulnus moribundus cecidit.
 Multis vulneribūs confectum anima, ulti-
 mus spiritus defecit. Receptō altius ser-
 rō expirans, corruit. Vitam in vulnere
 posuit. Sauciatum telō spiritus pariter
 ac sanguis liquit. Linquente spiritu pa-
 riter ac sanguine moribundus in arma pro-

cubuit. Vultus vitæ finem attulit. Sub oculis hostium vitam profudit. *Umar! dlu. go żyw! zy.* Naturæ modum explevit. Natura ipsa hominem consumpsit. Corpus senectus solverat. Naturæ dissolutione extinctus est. Diem suum non immatura morte obiit. Vivendi curriculum à natura concessū confecit. *Swigoblinie umar!.* Plenus rectefactorum gloriâ ad DEUM excessit. De vitæ statione decessit. In cælum migravit. E custodia corporis evolavit. Diem supremum omnibûs morientium prædiis comparatus, ad vitæ exitum sacris mysteriis ritè procuratus & expiatus, ritè munitus & confirmatus, piè religiosèq; confecit, *Nagle umar!.* Subita morte correptus est. Supremus eum dies antè occupavit, quàm instare crederet. Morte repentina ereptus, oppressus est. Vis repentinæ mortis eum fustulit. *Gdyby pierwcy umrzeć przyszło.* Si me fatum præriperet. Si mors antè obrepèret. Si quid mihi humanitûs accideret. Si mortis fors antè contingeret. *Rađ za Oyczyznę umrg.* Libenter pro patria vitam profundam. Spiritum, quem naturæ debeo, patriæ redam. Libenter pro patria fatum excipiam. Impendam libenter meum patriæ spiritum. Pro patria ingenti animò lethum oppetam. *Zgdam umrzeć.* Cupio è vinculis corporis elabi, evolare, è vitæ hujus ærumnis ac calamitatibus morte abduci, lu-

lucis hujus usuram reddere, ab hoc exilio ad illam bonis omnibus affluentem regionem transire. *Wszystkim umrzeć potrzeba.* Mors omnibus impendet.

Moror. *Bawię się.* Cunctor. In mora sum. Commoror. *Nie wiem, jak długo w Wenecyi zabawię.* Nescio quantum temporis positurus sum; quot mensium mea Venetiis commoratio futura sit; quantam moram Venetiis facturus sum; quanto tempore Venetiis detinendus sum. *Fedno z drugim mię zabawia..* Distinent me alia ex aliis. moram mihi injiciunt, me tenent, remorantur, *Ufus.* Non morabor te, quin mox conscendas.

Mors. *Smierć.* Interitus, occasus, fatum, lethum, exitus. Supremus alicujus dies. Excessus est vita. Dissolutio naturæ. *Ufus.* Mortem alicui minitari. Mortem alicui afferre, offerre. Morte afficere, multare. Ad mortem dare. Mortem sibi accelerare, consciscere.

Mortale peccatū *Grzech śmiertelny.* Crimen mortiferum, lethiferum, capitale. Lethalis nox, Lethalis nox piaculum. Pestifera animi manula.

Mortificatio. *Umarwienie.* Corporis afflictatio. Asperitas vitæ voluntaria. *Zżyć umartwienia.* Acriter sibi imperare. Arctè & contentè se habere, Vim sibi inferre, Duriter ac inclementer se tractare. Genium defraudare.

Mores. *Obyczaje. Dobrych jest młodzień-
 obyczajow. Moribus est gratissimus & hu-
 manissimus. Summa facilitate & comitate,
 Mitis ingenii juvenis est, moribus placi-
 dis, liberalibus, summa suavitate tempera-
 ris. conditis. Singulari est morum ele-
 gantiâ, Cultissimis est moribus & omni
 humanitate perpolitus. Zły jest obyczajow
 Człowiek. Pravis est moribus & protervis,
 barbaris & immanibus, corruptis & per-
 ditis. Violentò est ingenio & indomitò.
 Summa est ingenii asperitate. Homo est
 effusè petulans, nequam, improbus. Wro-
 cił się do swoich obyczajow. Citò rediit ad
 ingenium. Recepit se ad ingenium suum.
 In eandem vitam revolutus est Ad pri-
 stinam vitæ consuetudinem revertit, se re-
 tulit. revocavit, Ustaje obyczay. Mores
 labuntur, ire coeperunt præcipites. Disci-
 plina morum paulatim fluere, ac inclina-
 ri coepit. Usus. Aliquem in suos mores
 formare.*

Mos. *Zwyczaj; Consuetudo, insti-
 tutum, ritus, disciplina usus, modus. Jest
 we zwyczajach. In more est, In more po-
 situm est, More comparatum, confirmatum
 est. Consuetudo fert. Mos obtinuit. Mo-
 re receptum est. Jam inde à maioribus
 consuetudo tenet, obtinet. Vetus hoc est,
 ut &c. Pilnuje swego zwyczajach. Institu-
 tum suum tenet. Solemne suum servat.
 Morem suum obtinet, retinet. Propositum
 suum*

suum tenet, sequitur. Antiquum obtinet. *Ufus.* Meo more agam. Abhorret id à more nostro. Decedere de more & instituto. Morem inducere. In morem aliquid inducere, transferre. Tenuis reliquæ pristini moris hærent.

Motus *Wzruszenie.* Motio, agitatio. impulsus. *Ufus.* Magnos animorum motus efficere. Nunquam animus agitatione motus; vacuus est. Catilinæ insanos motus cohibuit, compressit. Motum concitare, moliri. Magno res in motu est.

Moveo. *Wzruszam* Cileo, agito, impello, verso, ago, excito, allicio, pellicio, induco. *Wzruszył swą mowę serca ludzkie.* Animos flexit. Animos incendit. Motum animis attulit. Mentis hominum allexit, voluntates impulit, quò voluit. Valebat ejus oratio ad fingendas hominum voluntates, & quò vellet, ducendas. Uno sermone animos omnium, quò vellet, perduxit. Perculit animos ejus oratio. & in audientium animis aculeum defixit, reliquit. Ad stimulandos hominum animos aculeum habuit ejus oratio. Ad sententiam suam populi animos deduxit. In suam sententiam omnium mentes oratione convertit. *Wzruszyłem się prośbą jęgo.* Adductus precibus, impulsus, lachrymis invitatus cessi. *Ufus.* Movere aliquem de sententia. Senatu. locò movere. Ne te Româ moveris. Cla-

mores, risus, lachrymas, hominum studia, suspicionem movere,

Mulier. *Niewiaſta*. *Fœmina*. *Naprzy-
rzona niewiaſta*. y *ſwarlina*, Mulier abundat audaciâ, conſiliô & ratione deficitur. Mulier ſeditioſa, Proterya, parvis rebûs ſzpé mobilis. Mulier ex earum numero, quæ impotenti naturæ frznos dant, nullumq; licentiæ modum faciunt, quæ indomitæ & animi impotes feruntur. *Za-
ana niewiaſta*. *Fœminarum* ſpectatiſſima, lectiſſima, præſtantiſſima. Virilis animi fœmina *Matrona* gravis & ſpectata.

Multus *Liczny*. *Frequens*. *Wielu by-
to przytomnych*. *Frequentes*, conferti aderant. *Multitudo* hominum forum inundaverat, impleverat.

Mundanus. *Swiatony*. *Mundi* civis & incola. *Swiatone rzeczy*. *Res* profanæ, caducæ, perituræ, fugaces, inanes, infimæ. mortales, humanæ, fluxæ & fragiles. *Swiatony człowiek*. *Homo* rerum fluxarum blandimentis implicitus. *Humanæ* vitæ deliciis ac commodis impenſé deditus. Illecebris vanarum oblectationum captus & irretitus. Qui res fugaces ardenti ſtudiô perſequitur, omnibus humanæ vitæ voluptatibus obſequitur.

Mundus. *Swiat*. *Orbis* terrarum. *Orbis* univerſus. *Rerum* univerſitas. Pulcherrimum naturæ regnum. *Orbis* theatrum. *Mundi* moles. *Civitas* communis mor-

mortalium atq; immortalium. *Tak to na
świecie.* Sic est vita hominum, Sic vivi-
tur. Sic naturā comparatum est. Ita fert
hominum consuetudo. Sic sunt homines.
Od początku Świata. Post natos homines.
Post hominum memoriam. Post natum ho-
minum genus. *Poki iniaz światem będzie.*
Dum genus hominum erit. *Umie sposo-
bić się do świata.* Mores ex hominum mo-
ribus feliciter effingit, Vitæ rationem,
ad communem vivendi modum bellè exi-
git. Vitam ex usu hominum agit, ex com-
muni lege metitur. Ad communem vi-
vendi morem mores exigit fingitq; su-
as.

Munio. *Wzmacniam.* Firmo, confir-
mo, obvallo sepio, paro. *Miaśło
wzmocnić.* Firmissimis præditiis muni-
mentisq; firmare, vallō, fossāq; cingere.
Fossam & alia munimenta urbi circumji-
cere. Aditus omnes fossis aggeribusq; præ-
sepire, novo munimenti genere impe-
dire. sepire. *Oboz dobrze opatrzoney ma-
my.* Castra ita firmavimus, ut nihil tam
clausum ad exitus. tam septum undiq;
tam tutum ad custodiam nec fieri aut co-
gitari possit. Castra ex omni parte præmu-
nita, præditiis militum tecta. Castra val-
lō, vallum congestis arboribūs septum ha-
bemus. né quā intrare in munimenta
hostis possit. Castra probè obvallata. *Użyc.*
Munire communem arcem bonerum, ob-
strui

fruite perfugia improborum. Monire
vizin sibi ad honores. & aditum. Tue-
ri & munire se adversus incumbentiâ disci-
mina,

Munitus. *Obronny. Septus, vallatus, ar-
matus, fipatus, Mieysce & natury do obrony
sposobne.* Oppidū natura munitum. Oppidum
loci naturā tutum à periculo. Ipsa loci
natura facile repellit periculum. In ipso
loco satis est ad firmitatem præsidii. Op-
pidum ingenio situs, lociq; natura, fir-
mum. *Mieysce sztuką obronne.* Munitum
manu oppidum. Munitus opere locus Mu-
nitionibus obseptus. Objectis aggeribus à
periculo tutus.

Munus *Urząd upominék.* Donum, be-
neficium, largitio. officium, provincia.
Daje się umieść darami, Muneribus facile
delinitur. Pretio sollicitari, atque etiam
labefactari fides ejus solet. Pretio addi-
ctam fidem gerit, Est; quem pecuniā non
oppugnes modò. sed expugnes. Venalem
habet pretio fidem. Quasi omnia illi sunt
venalia, fides, jusjurandum, æquitas. *Wja-
dzic kogo na urząd.* Muneri, provinciz pro-
curationi aliquem præficere, ptaponere.
Munus alicui assignare, partes judicis,
questoris imponere, dare. provinciam
alicui decernere, procurationem commit-
tere. *Urząd jaki sprawować.* Munus, pro-
vinciam sustinere, obire, administrare Mu-
neri præesse. Munere fungi. Personam
judi-

judicis tenere, gerere tueri. Partes judi-
cis agere. Munia obire. *Zdarzył mi się*
urząd. Munus, provincia mihi obvenit,
obligit. Ad procurationem ejus muneris
vocatus sum. Provinciam cepi, accepi *Zadość*
uczynił urzędowi. Munere egregie perfun-
ctus est. Munus pro sua & reipublicæ
dignitate gessit. Partes eas egregie sustinuit.
Nihil in eo munere gerendo officii. nihil
diligentiz desiderari passus est. Officium
integre cumulatq; præstitit Summam ex
eo munere laudem collegit, tulit, retulit.
sibi peperit, comparavit. *Zjachał z urzę-*
du. procuratione privatus, & ab ea amotus
est. Munere exutus est. Ea Provincia il-
li abrogata est. Ejus muneris partes illi
ereptæ sunt. *Twójci to urząd.* Hæ par-
tes tuæ sunt. Id tuum, tui officii est. Tua-
rum id partium est. Tuæ curationis res
istæ est.

Murus. *Mur.* Moenia, paries. *Muru*
część częstym z armat biciem rozwalona.
Pars muri tormentis labefacta est, Muro-
rum pinnæ frequentibus tormentorum
ictibus deterse sunt. Pars moenium tor-
mentis prostrata, diruta, deturbata adi-
tum hosti patefecit. Verberata crebris tor-
mentorum ictibus moenia ruinam traxê-
re. Pars una muri tormentis disjecta, con-
tinentibus ruinis urbem nudavit. Tor-
mentorum tot ictus secuta murorum fra-
ges. Murus cum ingenti fragore procidit.
Impo-

Imposita muris plaga ruinam impulit. Quassati muri labes, hiatus. Pars muri ruinâ collapsa est, ruinam dedit, fecit. Tormentorum ictus stragem muri edidère. Convulsa tormentorum ictibus moenia, & disiecta sunt. *Biciem & armat mury obalac.* Munimentorum ruina aditum in urbem moliri. In muros impressionem facere. Muros tormentis quatere. labefactare, verberare. *Rozwalinę muru naprawić.* Quassatam muri partem objectis faxis reficere. Moenium ruinam instaurare. Muri labem obducta raptim lorica defendere, Pinnas, loricasq; ex cratibus attexere. Pluteos vallo addere. Desidentem murorum labem pluteis, cratibusq; reficere, sarcire. *Ufus.* Murum ingentis altitudinis duximus. Facile subruitur ex imo murus, quod coementa non calce durata sunt, sed interlita lutò, Murus humillior, & scalis facile superabilis.

Musa. Nauka, piciń, wierz. *Ufus.* Cum omnibus Musis rationem habere cogito. Quis tam averfus à Musis? Quis cum Musis, id est, cum humanitate ac doctrina non habet commercium? *Mansuetiores Musæ. V. Literæ.*

Musica. Muzyka. Cantus, symphonia. Wielce mi muzyka padoba się. Musica studiò teneor. Studiò sonorum capior. Nervorum vocumq; cantibus delector, Fidibus, tibils modulaté canentibus, numerosè sonan,

sonantibûs, varietate sonorum, mollissimis & delicatissimis in cantu flexionibûs mirificè delector. Pulsis scienter fidium nervis, vocum gravitate ac varietate concitari animum vehementer sentio. *On wiersze. Jam notę zrobił.* Ille materiam subiecit, ego modulatē illam descripsi. Ille verba, modos ego ac numeros adinveni. Voces ille subiecit, ego modis, musicis illigavi. *Wtym na instrumentach zagrano.* Interea tibiis, fidibûsq; modulatē caneatur. Sub hęc cantus nervorum perforabat. Cantatum interea tibiis fidibûsq; Interea symphonia pulsus scienter fidium nervis canebat.

Mutabilis, *Odmienny wielki z niego niestatek.* Animum ex levibus fortunę momentis suspensum gerit. parum sibi constat! Polypô mutabilior.

Mutatio. *Odmiana* Permutatio, motus, conversio, inclinatio, *Uſus.* Optimus iste portus poenitenti mutatio consilii, Mutationem moliri, facere, subire.

Muto. *Odmieniam.* Mutationem facio. Permuto, inverte, converto, immuto, commuto, vario. *Mieysce odmienił, nie obyczaję.* Nihil de suis institutis immutavit. Mores antiquos non exiit. Novum ingenium non induit, nec in diversum animum mutavit. Nihil de actionum suarum cursu deflexit. Loci mutatione nihil aversus à prioribus institutis, nec ad
alia

alia se consilia contulit. Commutatio loci quidem facta est, sed ab ingenio suo nihil variavit. *Odmienić się szczęście.* Fortuna jam verterat, variaverat, fortunæ inclinatio quædam facta erat. Eam rem conversio rerum & inclinatio temporum secuta est. Fortunæ mutatio in contrarium facta est. Paucis diebus magna erat rerum facta commutatio. Res in contrarium verterat. *Odmienić zamysły.* Calculum reducere. Decedere de sententia. Discedere à sententia. *Odmienić dżikość.* Supercilium remittere, ponere. In mores à veteri asperitate alienos verti. De asperitate multum lenire, atq; submittere. *Pozwolić czaję do namyslenia się.* Tempus dare ad receptum pertinacis sententiæ.

Mutuor. *Pożyczam.* Mutuam sumo pecuniam. Utendum aliquid accipio.

Mysterium. *Tajemnica.* Sacra. Res occulta. *Ufus.* Hoc tacitum tanquam mysterium teneas. Mysteria aperire, enunciare nefas. Epistolæ nostræ multum habent mysteriorum.

N.

Narro. *Powiadam.* Rem gestam narratione expono, demonstro, dico. *Powiadają.* Fama est. Traditum, proditum memoriz est. Percrebrescit, dissipatur, peragrat, manat, tenet, pervadit urbem fama. In corruptis rerum gestarum monumentis traditur. Variorum sermonibus jaclatur. *Ca*

Ię rzecz jak się ma., opowiem. Aperiam, exponam, eloquar, rem omnem, ut gesta est. Cognosces ex me, quæ facta sunt. Dwojako powiadaię. Duplex inde fama est. Variat fama. Toż samo często opowiada. Rei gestæ narratione aures complet, obtundit. Rem eandem sæpè auribus inculcat.

Nascor. Rodzę się. In lucem edor. Suscipior, prodeo. Primam lucem aspicio. Vitæ lumen adeo. Lucem accipio.

Nato Płynam. Rzekę Przeplynam. Flumen natando trajecit. Secundo flumine delatus. Trajectu in tutum pervenit. Inflat utres eum transvexere. Fluctus diverberando in littus enatavit. Illius. Natabant pavimenta vinò.

Natura. Przyrodzenie, Communis hominum parens. Provida, tolerans; mater rerum omnium. Vis ingentia. Item. Ingenium, indoles, conditio, status. Wiele ci z przyrodzenia nie dostaje. Naturam. expertus es parum liberalem. Satis angustè natura te suis copiis instruxit. Natura sic tecum egit, ut noverca potius, quàm mater fuisse videatur. Naturæ bona in te considerantur. Inops es à naturæ bonis. Non optimè de te merita est natura. Non multum naturæ debes. Człowiek dobrego przyrodzenia. Naturæ bonitas in eo eximia. præclara indoles, humanitas singularis. Naturam nactus est eximiam atq; illustrem.
Natu-

Naturam fautricem habuit in tribuendis animi virtutibus. Naturæ habitus in eo singularis, ac propè divinus. Animus illi à natura benè informatus. Animi ingenium magnarum rerum capax, & appetens. Naturæ donis, muneribus, animi dotibus ita ornatus, quidvis ut consequi naturâ ducere posset videatur. *Z przyrodzenia melancholik.* Ea est naturæ asperitate, tam acerba indole, ac intractata. nihil ut fingi difficilius, ac morosius possit. Tristi est ingenio, ac illepidò, Asper moribus ac naturâ, quæ consuetudinem reddit difficilem. *Takie moje przyrodzenie.* Ità natura fert mea. In hos mores me natura finxit. Ingenio hoc sum, ac indole. Ità naturâ factus sum. Sic homo sum.

Naufragium. *Nawy rozbicie. Rozbity na wodzie,* Naufragio interiit, periit. Fracta navis, & fortunarum jacturam fecit. Naufragium fecit. Navis onere suo planè capta, atq; depressa est. Navis expulsa, atq; ejecta fluctu, fracta, elisa, hausta mari est. Procellis diu quassata, jactata ventis, tempestatibus vexata, postremo demersa est, fluctibus cessit.

Navigo *Zegluję.* Navi, in navi vehor. *Ledwieśmy od brzegu odbili.* Vix navim solvimus. Vix anchoras prœcidimus, velimus, sustulimus. Vix è portu exivimus, è conspectu terræ ablati sumus. Vix mare eximus, vela pandimus, in altum
vela

vela dedimus vento nos dedimus, *Szczęśliwie żegluję*. Secundo flumine, bellissime decurrit, defluit, vela dat, facit. *Będąc bliskim brzegu*. Cum littus, oram legerem, raderem *Przybiłem do brzegu*. In portum descensionem, exscensionem feci. Navim in portum adverti. Navi ad portum appulsi sum.

Nauseo. *Brzydzę się*. Stomachi fastidiō laboro. Abhorreo. *Brzydzę się rybami*. Fastidiente stomacho pisces respuo. Fastidio sunt pisces. Fastidium, nauseam stomacho movent, generant, afferunt pisces.

Nebulosus. *Mglisty*. Caliginosus. *Pochmurne było niebo*. Humidi montes effundebant caliginem, quæ universam rei faciem, quæ liberum prospectum oculorum aufererat, prohibebat. Nebula erat ad multum diei densa adeo, ut lucis usum eriperet. Orta ex lacu nebula, campō, quam montibus, densior federat. Prima luce, densa nebula saltum omnem camposq; circa intexuit.

Necesse. *Potrzeba jest*. *Potrzeba było tak uczynić*. Parendum erat, serviendum erat necessitati, Necessitas, necessitudo, Quæ timidos etiam fortes reddit, quæ ultimum, ac maximum telum est, me ad ea detrusit, eō me adegit. Consilium necessitas subjecit. Id necesse facere habui. Rerum necessitudine coactus, pressus, addu-

ctus.

ctus, compulsus, id. suscepi, egi.

Neceffitudo V. Amicitia.

Negligens. Niedbafy. Socors, indormiens.

Negligo. Zaniedbynam Mitto. Curare omitto. Leviter tero. Dissimulandum puto. Nauki zaniedbnya. Literas nihil pensi habet, jam ad se nihil pertinere arbitratur. Famam ingenii planè abiecit. Non laborat jam de paranda doctrinæ fama, nec progressus sui in literis rationem ullam ducit. Obduruit planè ad literas. Solutô & quietô in tantis æmulantium studiis agit animô. Jacet, refrixit ille discendi labor. Dobro possolite w zaniedbaniu. Neglectui sunt commoda publica. pedibûs trahuntur. Fit jactura istorum omnium, & salutis communis obliuio capit levissimorum hominum pectora. Dissolvuntur instituta omnia, quibus salutis publicæ cavetur, obteruntur, conculcantur. Jacent leges, instituta majorum obsolescunt, frigent bonorum civium studia, languent, senescunt. Susquè deque habentur publica commoda. Niedbafz o sławę? Adeonè parum abhorres sinistram de te famam? Adeonè famam abjecisti, neq; te illius cura cogitatione tangit ullâ? Nihil igitur pensi habes, nihil laboras, quis hominum de te sermo fit?

Nego. Zapieram sig. Inficior, abnuo, denego, recuso. Zapiera sig twych dobrodziejstw

dziecysłw. Pernegat, inficias it, planè, sine ulla exculpatione præcidit, pari animi vultusq; constantiâ abouit tibi à se quidquam deberi. *Nie dopuszcza sobie uciechy.* Genium ubiq; defraudat. Deliciis se fraudat omnibûs. Ab innocentibus etiam deliciis manum abstinet

Negotium: *Sprawa.* Res, munus, cura, provincia, labor, molestia- *Wielcem zabawny.* Multa me circumstant negotia. Res mihi multæ tractandæ. Multis distineor laboribûs. Multis negotiis implicor, quotidie urgeor, impediior. Tument, ut cum maximè, negotia. Negotiorum mole obruor. Maxima onera in Republica sustineo. Multæ ad me quotidie maximarum rerum procuraciones deferuntur. *Zadaje trudnośc.* Negotium faceffo, præbeo, exhibeo. Molestiâ afficio. Fastidio sum. *Ægritudinem* objicio. Negotii aliquid à me feritur, conflatur. Alieno tempore incommodus obverfor. *Ufus.* E negotiis emergere. Est mihi tecum aliquid negotii.

Nepos. *Wnuk.* Item *Utratnik.* *Rospira-* sja, *trawi marnie dziedzictwo,* Gurges est, atq; helluo. Natus abdomini suo. Patrimonium ejus profundæ libidines devorant. In vino ac luxu jacet. Patria bona lacerat, abligurit. Totos dies in caupona delitescit, bibit, ludit, vomit. Ad vespe-

velperum perpotat, pergræcatur, Voluptati obsequitur.

Nervus. *Zyta, strona, moc.* Torus, Vis, vires, robur. *Ujus.* Contendere, intendere, adhibere nervos omnes in re aliqua. Incidere nervos virtutis Reipublicæ. Pecunia nervus rerum.

Nescio. *Nie wiem.* Ignoro. Sum ignarus, inscius ac rudis. Id scientiam iugit meam. Id me latet. *Wszystkim wiadomo.* Quis in ea re adeo hospes? Cujus aures ita peregrinantur? Quis in tanta rerum omnium ignorance versatur? Quis tantâ laborat inscientiâ? Cui id incomperatum esse possit? *Nie wiem co zrobić.* Hæret aqua. Nondum habeo exploratam, explicatam rationem consilii mei. Res necdum est ad liquidum ratione perducta. Sententia mihi necdum stare potuit, *Bez mojej wiadomości się stało.* Me ignaro, nec opinante, inscio, imprudente, inconsulto factum est.

Nihil. *Nie.* Nulla pars. Ne pilus quidem. *Nie nie zostawił.* Ne vestigium quidem rei est reliquum. Tegulam in turbe nullam, nec argenti scrupulum, nec umbram quidem, non modò granum, nullum sed ne paleam quidem reliquit. Ne imago quidem veteris opulentia nobis relicta est. *Cnoty w nim nie.* Virtutem ne de facie quidem nescit. Ne umbram quidem
hæne.

honesti unquam vidit. Pristinæ virtutis ne
vestigium quidem ullum superest.

Nimis. *Zbytnie*. Immoderatè. Extra,
vel præter modum. Ultra justum. Plus
æquò. Nimiò plus

Nitor. *Uśituję, wśpieram się*. Adnitor,
fulcior, confido, pendeo. *Wszystkich całosc na
sím polega*. Salus omnium unius incolumi-
tate continetur. Unius consiliò ac præsi-
diò respublica nititur. Ex unius viri con-
silio, autoritate, gratia suspensæ sunt omni-
um nostrum rationes.

Nix. *Śnieg pełno było śniegu*. Den-
sam procella nivem effuderat. Nives
omnia oppleverant. Iter perpetuis oblitum
erat nivibus, quas frigoris vis gelū ad-
strinxerat. Prata erant altà nive obruta,
cumulatà nive tecta laborabant.

Nobilis. *Zacny szlachetny*. Genere
nobili, honesto, summo, bono, non ignobili,
equestri. Inclytis avis, vel maioribus natus.
Stirpe antiquissima ortus. Amplà, & ho-
nestà familià editus. Generosa stirpe pro-
fectus. Genere insignis. Veteris prosapix.
Multarum imaginum. De summo loco.
Clarus genere. Inclitus, florens, præcel-
lens nobilitate. Regali sanguine creatus.
Regio semine ortus *Szlachetnie urodzony*.
Domestico, summo genere est. Inter po-
pulares nobilitas illi, & opes eminent. An-
tiquo genere in spem magnæ fortunæ geni-
tus est. Antiquitate generis, & glorià ma-
jorū

jorum floret. Multas, Insignesq; familias paterna nobilitate complexus est. Multa claritudine generis, illustri sanguine, majorum commendatione insignis est. *Szlachcicem zostal.* Homo novus. Una imagine nobilis. Qui sibi omnia fortunæ incrementa, ornamenta debet. Splendorem generi suo accersit. Natales suos novo dignitatis splendore illustravit. In nobilium ordinem adscriptus, adscitus, adlectus, cooptatus est. Collata est illi dignitas equestris. Nobilitatis jure, prærogativâ ornatus est.

Nolo. Nie chcę. Non libet. *Nie chcę się daley tę sprang bawić.* Totum simul consilium abjeci. Parcā longiori labori. Animum posthac talibus curis vacuum & integrum servabo. Ejusmodi negotiis ultra me non dabo. Non committam, ut magis eō negotiō implicer. *Na takę zmożę nie zezwolę.* Non recipit pactiones tam absōnas honestas mea, aspernatur, repellit. Sibi habeant, quibus istæ probantur pactiones: ego animum non inducam. ut ad eas condiciones descendam.

Nomen. Imię. Causa, titulus, debitum, fama, existimatio. *Takie jest jego imię.* Hoc nomine est. Hoc illi nomen est. Hoc illi nomen inditum est. Hoc nomine salutatur, nuncupatur. *Pozdrow go mieniem moim.* Verbis meis dic saluta homini. Ex me saluta. Salvere illum verbis

blis meis jube. *Imię bez rzeczy.* Honorum vocabula habent, non dignitatis insignia. In amplissimis honorum nominibus non modò dignitas nulla est, sed & summa deformitas. Honoris inane nomen gerunt. Non tam solido, quàm specioso nomine Consules appellantur.

Nomino. Nazyvam. Nomen impono. Dico, Hoc nomine insigniri, circumferri, legi volo.

Nosco. Znam. Cognitum, notum, perspectum habeo. Notitiam rei habeo, Peraspicio, comprehendo. *Znam dobrze człowieka.* Pertractatas penitus, perceptasq; res illius habeo. Ingenium hominis, & mores probe, optimè teneo, pulchrè novi. Ita mihi notus est, ut sensum ejus, & naturam planè perspexerim. Animi ejus ignarus non sum.

Nota. Znak. Signum, insigne, vestigium, infamia, dedecus, ignominia. *Oskarwiony.* In dedecus incurrit. Notà inultus est.

Noto. Naznaczam. Observo, animadverto, signo. *Potrzeba z księgi co lepszego wypisywać.* Exscribenda, excerpta quædam ex authoribus sunt, & in adversaria referenda, in chartis consignanda. Notatis authorum locis memoriz consulendum.

Notus. Znaiomy. Pervulgatus, exploratus, manifestus, testatus.

*Novitius, Nowy. Nowicjusz Zakon-
ny.*

ny. Tyro religiosus. In tyrocinium nuper cooptatus. Inter Sacri Ordinis tyrones adlectus, adscriptus. Qui nuper nomen in sacram militiam vel familiam dedit.

Novus. *Nowy.* Recens. inauditus. Per se cognitus. A se ortus. Peregrinus. Præter consuetudinem. Nuperus. *Wejola nowina.* Lata apporto omnia. Prospera narro. Exoptatum nuncium afferro. *Smutek nowina.* Tristes affers nuncio. Malum apportas. Narrando enecas. *Nie pewne nowiny.* Rumores sunt incerti. Rumor sine auctore. Rumores temerè sine ullis auctoribus orti, incertis auctoribus vulgati. Nuncii non optimis auctoribus. *Do wierzenia trudna.* Monstra, portenta Ficti sermones. Conficti ramusculi, Res fidem non habentur.

Nox. *Noc.* Tenebræ. *W nocy.* Multa, intempesta. provecta adulta. profunda jam nocte. Mediò intempeste noctis silentiò. Quod tempus mortales altissimo somnò premit. Cùm jam multum noctis processisset. *Wieczorem.* Nocte appetente. Nocte prima. Sub primam. facem. Intendentibus se primis tenebris. Primoribus noctis tenebris Cùm jam terras nox opacasset. *Prima* noctis silentiò. *W późną noc uczyć się.* Producere, extrahere in multam noctem literarum studia, lucubrationem. In serum noctis lucubrare aliquid operis. Bonam partem noctis ad elucubrandos commentarios alio-

assumere, in literarum studiis ponere, collocare. *Czasz noc jachał.* Nullam partem nobis iter intermisit. Ea nocte continenter profectus est. Iter totam eam noctem tenuit. *Ufus.* Proficiscentem nox oppressit. Noctem rebus etiam claris offundere.

Nubes. *Obłok.* Concretus in aëre vapor. *Czmarzy się niebo.* Intendunt se spissæ in cælo nubes. Concretæ in aëre vapores se in nubes induunt. Cælum nubibus obcuratur. Obductæ cælo nubes solem conduat, lucem eripiunt. Aër in nubes cogitur. *Ufus.* Conflictu nubium ardor exprimitur. In illis Reipublicæ tenebris, nubibus; ac procellis. Objicere nubem fraudibus.

Nudus. *Nagi.* Nudatus, spoliatus, vagus. *Ufus.* Urbs nuda præsidio, Nudus ab amicis.

Nugæ. *Bayki, bałamuctwo.* Ineptiæ. *Ufus.* Nuces tandem relinque. Mitte ineptias. Aufer nugas. Quid ad has ineptias abis? Aures ineptiis obtundere.

Numen. *Boska moc.* Divina vis, potestas, providentia. *Ufus.* Accidit id non sine Numine, Numen Senatûs.

Numero. *Liczę.* Dinumero, adnumerum. Numerum in eo. Numerando percensendo. Numerò commetior. *Ufus.* Numerare aliquid in bonis. in loco mercedis, beneficii. Prope alter Cicero numeratur. Prodigii id simile numeratur.

Numerus. *Liczba.* Multitudo, vi,

summa, copia. *Uſus*. Frumenti, mellis, vini maximus numerus. Nullò pumerò est. Opus omnibùs numeris absolutum.

Nummus. *Pienigdz*. Pecunia. *Uſus*. Quid in nummis habeam, ipse ignoro. Esse in summa difficultate nummaria.

Nuncio. *Oznaymuję*. Affero. Nuncium perfero. *Oznaymiono* nam. Perlatum, allatum est ad nos. Renunciatum nobis est. Nuncius citatis equis ad nos allatus, perlatus est. Certis auctoribùs certos nuncios accepimus. Nuncii ad nos venere, qui paulò certius aliquid in rebus attulere. Fama perlata est ad nos. Ad aures nostras pervenit. *Smutna mnie doſzła nowina*. Adversus, tristes, parùm commodi, minimè lati, parùm secundi, graves venerunt mihi, ad nos delati nuncii. Gravior ad me fama venerat. Duriore de re rumores erant. qui secundum nuncium incussere. *Uſus*. Nuncium literis remittere.

Nutus. *Skinienic*. Vis, nſus. Gravior significatio, voluntas. *Powolny*. Ad illius nutum se fingit & accommodat, se convertit totum. Ejus nutus observat, intuetur omnes.

O.

Obduresco. *Twardzieję drętwieję*. Calidum obduco. *Uſus*. Jam ad illa obduruimus, & humanitatem omnem exuimus. Desperatione animus ad dolorem, vel contra dolorem obdurnit.

Obe-

Obedio. *Posłuszny jestem.* Pareo, obtempero, audio, obsecundo. Alienz voluntati morem gero. Mandata facio, exequor. Imperium non recuso. *Trzeba być posłusznym* BOGU, DEUM Auctorem sequamur, oportet. Morigeros nos DEO esse decet. DEI imperia sequamur, persequamur, necesse est. *Nie chce być posłuszny* ustawóm. Negat se decretis Senatûs statutum, inauthoritate, in potestate senatûs futurum. Minatur se ab officio discessurum, obedientiam abjecturum, jugum excussurum. Negat se legitima imperia pati posse. *Użys.* Obedire tempori.

Objicio. *Zarzucam* podać. Oppono, objecto. Crimini do, conjicio. Culpam impingo. *Użys.* Objecti caput meum in tot tantisque dimicationes perditorum civium. *Jestem w pośmiewisko* podany. Materia sum omnium iocorum. Idoneus videor, in quo omnes illudant.

Obligo. *Obowiązuje, obwiązuje.* Obstringo. In perpetuum obligo, devincio. religo, alligo. *Wielce mię tobie obowiąże.* Magnam à me inibi gratiam. Hoc ego in summi beneficii loco ponam, numerabo. Me tibi in perpetuum devincies. *Obowiązuje mię.* Omni me execratione devincio. Fidem meam do, interpono. Obligo fidem meam & obstringo. *Wielce tobie obowiąza-ny jestem.* Incredibilem tibi amorem quendam & omnia in te summa, ac singularia

studia debeo. Maximis me beneficiorum
vinculis obstrinxisti. Multis me piguori-
bus velut authoratum habes. Verbis non
patitur res satisfieri: adeo me devinxisti.

Oblivio. *Zapomignanie*. Memoria lapsus. *Fuż tey kłeski zapomniano*. Clades
ea oblivioni data est, oblitterata in animo
est, memoriā intercudit, animō excidit. ex
animo deleta, deposita, elepta est. Clades
ex oblivione obtrita, obruta, tecta est. Cla-
dis ejus acerbiteratem oblivio jam delevit.
Tak wielu mężow zacnych zapomnieliśmy.
Tot summorum virorum memoria cessit.
Tot summi viri in oblivione jacent. Tot
virorum illustrium nomen vetustate abole-
vit. V. *Obliviscor*.

Obliviscor. *Zapominam*. Oblivio me
capit. Ex animo excidit. effluit. Oblivio-
ne deleo. Rei memoria ex animo disce-
dit. *Nigdy ciebie nie zapomnę*. Memoria
tui nullā temporis longinquitate abibit.
Ita mihi imago tam chari capitis insedit:
ut excidere, effluere ex animo nunquam
possit. *Zapomniy utrapienia*. Casus tuos
tandem ex animo dele, evelle. Deleat tan-
dem, auferat calamitatis sensum sempit-
erna oblivio. Malorum tuorum tristes
imagines voluntaria oblivione depone, con-
tere. V. *Oblivio*.

Obmutesco. *Oniemieć*. Conticesco.
Z zadziwienia zamilkł. Rei insolentia ani-
mam pariter & silentium defixit. Admi-
ratio

omnem eloquentiam, non facile dixerim, In dicendo copiosus. Hominum disertissimus. In quo tanta ingenii ubertas, tanta in dicendo jucunditas, ut illa: quæ extorquet, imperare eum credas. Unus suæ ætatis regnare in judiciis dicitur. Nitidus & candidus orator, & quodam modo præferens in dicendo nobilitatem suam.

Ordino. *Szykuję*. Compono, constituo. In ordinem redigo, digero. Ratione dispono. *Szykuję wojsko*: Aciem constituo, compono, struo. In certum ordinem milites cogo. In certas partes milites distribuo. Ordines instruo.

Ordo, *Porządek*, *stan*. Ratio, dispositio, collocatio, classis hominum. Natio. *Nie porządkiem nie uczyniono*. Perturbata & confusa erant omnia. Gesta sunt omnia præposteris temporibus, confusis personis, perturbato ordine,

Origo. *Początek*, Principium, initium, causa, ortus, stirps, fons, caput. *Ten był wszelkiego utrapienia początek*. Indè natum omnium malorum principium. Hoc caput mali. Indè malum omne dimanavit, profluxit. Indè tot mala nobis creata sunt, in nos redundarunt, in nos profecta sunt. Ab illa scintilla tam triste incendium exarsit. Is casus tot nobis mala peperit, genuit.

Orno. *Zdobię*. Exorno, illustro, honesto,

neſco, decore. Ornatum afferro. Ornamenta congero. Ornamento ſum, paro, adorno, inſiruo. *Nauki wielce zdobią człowieka.* Maximum homini accedit ex literis ornamentum. Literæ homini maximum ornamentum afferunt, conferunt. Literæ hominem exornant, illuſtrant, ornatum efficiunt.

Oro, *Proſzę, modłę ſię.* Rego, obſecro, obteſtor. *Modlić ſię.* Precari. Preces fundere. Precibûs ſolicitare, votis ſupplicibûs fatigare DEUM. DEUM precibus quàm religioſiſſimè colere, venerari. In ardentiffimam precationem ſe effundere. DEO ardentè ſupplicare. Dies nocteſq; in precando ponere. DEUM per preces ſuppliciter conſulere. Divinam opem implorare. *Nabożnia ſię modlić.* Junctas manus ad cælum attollere, & animum ad DEUM transferre. Conjunctis manibûs, verſiq; in cælum oculis, ſtatas precationes cum ardentiffima cogitatione & pietate diſtinctè ultra feſtinationem pronunciare.

Oſcutor. *Całuję.* Svaviũ do, Diſſvavior. Oſculum do, fero. *Ziemię pocałować.* Piò oſculò terram contigit, appetiuit. Terræ oſculum dedit, tulit. Terram diſſvaviatus eſt.

Oſtendo. *Pokazuję.* Demonſtro, indi- co, declare, propeno, doceo. *Zupełnie to pokazać.* Digitũ in rem intendi. Rationes demonſtrationes, quæ vim afferrent, congeſſi.

Ut se res haberet, clarè exhibui, explicui, demonstravi.

Oti^{or}. *Próżnuję*. Nihil ago. Cefso, va-
go. *Nie będę próżnował*. Non ero feria-
tus à nostris literis. Non ità complectar,
sequar otium, ut desidia me dedam. Non
committam, ut otio diffuam, tabescam,
langveam. Etsi nihil est, quod agam, non
tamen indormiam. *Szpetna rzecz próżno-
wać*. Turpe est compressis, quod ajunt,
manibûs federe, otio, situ, desidia marcesce-
re, otio se tradere, cessatione torpescere,
otio, segnitie demittere animos.

Otium. *Czas, odpocznienie, próżnowa-
nie*. Tempus, spatium. Vacuum tempus.
Cessatio libera. Quies, facultas vacui &
liberi temporis. *Fezeli mi czas pozwoli, bę-
dę do ciebie pisał*. Si otium erit, si per
occupationes licebit, si è negotiis emerfero,
respiravero, si ab occupationibus me expedi-
vero, relaxatus fuero, si me iis rebûs, quibus
nunc implicatus teneor, explicavero, si
quid otii dabitur, literas à me quam pri-
mum accipies. *Użys*. In otii portum con-
fugere.

P.

Pacifcor. *Umawiam się, zrzękować, sław-
gować się*. Pactum, vel. pactionem, vel fœ-
dus facio, ferio, conflo. *Użys*, Pacisci sibi
præmium ab aliquo.

Paco. *Przejednávam, uspokajam*. In
tranquillum redigo. *Sedo*. *Jeszcze się ten*
na-

nerod nie uspokoił. Populorum istorum animi à superiore bello nondum resederant. Nondum penitus eorum turbæ ac seditio-
nes compressæ erant ac cohibitz.

Pactum. Umowa. Conventum, con-
ventio, decisio. *Podług umowy niszysko u-
czynię.* Qua pactione obsitutus teneor,
qua conditione tecum pepigi, decidi, in-
tegrè & summa fide à me servabitur *Użus.*
Pactô stare, In conditione atq; pacto ma-
nere. Nescio, quô pacto fiat.

Paganus. Wieśniak, wiciyski. Nulli in
hac urbe sunt pagani, nulli montani.

Paganus Poganin vulg: Priscæ super-
stitionis sectator, Fallorum Numinum cul-
tor.

Palleo. Blednieję. Zbladł od strachu.
Exanguis æspallore deformis constitit. Oris
exanguis notas pallor confudexat. In pallor-
em verti, Palore infici.

Palpo, wsi palpor. Pochlebię, głośzczę.
*Palpari aliquem. Palpum alicui obtrude-
re. Palpô aliquem percutere. V. Adus-
lor.*

Par. Równy. Parilis, æqualis, similis.
Równy we wszystkim tobie jestem. In eadem
æquatione gratiæ ac dignitatis sumus.
Omnia mihi propè paria sunt tecum. *Æ.*
quas habemus partes. *Wet za wet oddam.*
Par pari referam, reddam Prayssoi. Dubito,
quid me facere par sit.

*Parascève. Wielki Pigtek. Dies re-
dem-*

dempti orbis memoriâ sacer. Funestissimus post natos homines dies, qui salutis nostræ Parenti, Authori, Vindici sanguinis pretio stetit.

Parco, *Przepuszczam, folguję. Godzien jesteś, aby ci odpuszczono. Veniam, impunitatem mereris. Dignus es, ut tibi delicti gratia fiat, ut ad hanc culpam coniveatur. Ođ Kościółowi hamował się nieprzyjaciel. Templis temperatum est. Ira belli à Templis abstinuit. Nie folguję nam. Nihil laxamenti nobis datur. Nulla nobis à labore vacatio.*

Parcus, *Skąpy, oszczędny. Nimum attentus ad rem es. Maximum vectigal in parsimonia reponis. Sumptui parcis, sed restrictè nimum, ac penè sordide. Parsimonia illa tua non longè abest à sordibus & malignitate.*

Pario. *Rodzę. Factis sibi maximam gloriam peperit. Voluptatem, zgritudinem ca mihi res peperit.*

Pars. *Część, strona rozróżnienie. Był z strony Pompejusza przeciwko Cesarzowi. Pompeii partes fovit. A Pompeio stetit. Suas cum Pompeji rationibus conjunctas habuit. Zedney się strony nie trzyma. Nullis partium studiis infectus est. Inter utramq; partem medius manet. Urząd, funkcja. Personam aliquam & partes sibi deponere. Alicui imponere, dare partes gerendæ rei. Has ego partes volens inicipi, ago, obtineo.*

neo. *Po wielkiey części.* Majorem diei partem dasideo. Noctis magnam partem vigilavi. Magnam partem tuis rebus occupor. *Ufus.* Primas alicui dare, cedere, tribuere partes. Primas facile tenet, fert partes. Multa in utramq; partem mihi occurrunt. Accipere in optimam partem. Pro virili parte. Ex magna aliqua parte assentior. In omnes partes intentus. Ab omni parte beatus.

Particeps. *Uczestnik.* Confors, socius, Non expers. *Uczyn mig uczestnikiem pochwał twoich.* In societatem laudum tuarum me admitte, venire patere. Partem aliquam tuæ gloriæ in me deriva, transmove. Pater, ut aliquid ex ista laude mihi decerpam. *Uczestnicy winy niech też będą uczestnikami karania.* Eodem scelere contacti, in parte quoq; pœnæ sint, in partem etiam pœnæ vocentur. Qui se sceleris contagione contaminaverunt, iis xqua etiam societas pœnæ sit.

Participo. *Uczestnikiem jestem, uczestnikiem czynię.* Impertior, communico. Particeps fio. Aliquid decerpo. *Podziel się łupem ze mną.* Partem Prædæ mecum communica. Effice, ut de tua præda participem, ut in partem prædæ veniam.

Parvus. *Mały.* Pusillus, exiguus, modicus, tenuis, minutus. *Małe dobrodziejstwo.* Tenue, leve, & contemptum munus est. Perexiguum, minutum munus.

Pascha

Pascha. Wielkanoc. Dies quò memoria redeuntis in vitam Christi Servatoris nostri recolitur, ac celebratur. Augustissimum anni tempus, sanctisq; gaudiis refertissimum, quò Christi de morte triumphantis memoria per orbem universum celebratur.

Passio Domini. Męka Pańska. Historia Servatoris, nostrà causà cruciatus ac mortem passi. *Rospamiętywać Mękę Pańską.* Acerbissimos Christi Servatoris nostri cruciatus, mortemq; pro genere humano obitam grata recordatione recolere: In Christi acerbissimis tormentis, cruciatibus ac mortet cogitationem defigere. *Kazanie mić o Męce Pańskicy.* De Christi acerbis cruciatibus & excessu, de funestissima Servatoris nostri czde ad populum verba facere.

Patefacio. Odkrywam, otwarzam. In lucem profero. Divulgo, aperio. *Ufus.* Periculorum signa indagavit, patefecit, protulit. Ea res fenestram ad omnem nequitia, latam avaritix viam patefecit, Patefacere & illustrare veritatem. Iter hostium internecone patefacere. V. *Prodo.*

Pateo. Otworem stoje. Apertus sum. *Ufus.* Patet Janua. Huc tibi aditus patere non potest. Patent hæc, & in promptu sunt omnibus. Non omnibus idem cursus in coelum patet. *Rojcięga się dałko*

leko. Hæc ars latissimè patet. Ejus beneficia latè patent.

Pater. *Ociec* Procreator, genitor, factor, educator, altor. *Ufus*. Patre natus est sapiente, sancto, severo. Patrum nostrorum ætate, memoriâ. Patres conscripti. Pater patriæ. Paterfamilias.

Patiens. *Cierplimy, trwały*. Barzo *jest cierplimy*. Ultima omnia animò non æquò solum, sed magnò fortiq; sustinet. Singularia sæpe edidit patientiæ exempla. Illari animò dura omnia devorat, concoquit.

Patienter. *Cierpliwie*. Placidè, sedatè, moderatè. Tranquillò, æquò, animò. Leniter ac leviter. Non repugnanter, Fortiter.

Patior. *Cierpie, dopuszczam*. Fero, perfero, tolero, perpetior, sustineo, subeo, permitto, sino, quiesco. *A kto to ma cierpieć?* Quis ultra perperæ & sufferre possit? Quis non stomachetur, acerbè terat? Quis tot molestias tacitus, vel silens devoret, concoquat? Quis patientiam in tanta insolentia non abrumpat? Quis est animò aut tam remissò, aut tam ferreò, ut tam atroci calumniâ non moveatur? *Nie masz biedy, ktoreyby nie cierpiał*. Tentata omnibus modis ejus est patientia. Nulla est calamitas, in qua illum fortuna non exercuisset. Perfunctum una calamitate, alia rursus ac alia excepit. *Ufus*. Non feram, non

patiar. non finam. Non modò facilè patior, sed etiam gaudeo te abire. Non patitur se illigari negotio. Quantum meus pudor & dignitas patiebatur.

Patria. *Oyczyzna.* Sedes natales. Natale solum. Terra parens.ATRIX. Patrium solum. *Węczę Oyczyznę opuszczasz?* Domestica igitur hac sede, quā nihil jucundius, migrabis? Cælum hoc, sub quo natus es, terram, quæ te genuit & aluit. deferres atq; relinques? Nihil adeò te tenet solum patriæ, in quo genitus es, ut migrandum tibi indè putes?

Patrimonium. *Oyczyzna, dzie dzictwo.* Hereditas. *Ufus.* Patrimonium per scelus & luxum comedere, devorare, conficere, consumere effundere, dissipare, dilapidare. Patrimoniò aliquem dejicere, spoliare. E patrimonio expellere. Filio meo satis amplum patrimonium relinquam, memoriam nominis mei.

Patrocinium. *Obrona* Defensio, advocatio. *Ufus.* Deferti alicujus patrocinium suscipere, arripere. Patrocinium repudiare, recusare.

Patronus, *Patron, obrońca, opiekun.* Defensor, custos, tutor, propugnator. In cuius fide & clientela aliquis est. *Prokurator w prawnach nazywa się był Cicero.* Patronus Ciceroni conferri nemo potuit, neque eloquentiâ, nequè studiò, nequè fide, in judiciis, in foro, in forensi munere, in

tractandis causis, in causarum patrocinio nemo par Ciceroni fuit. *Ufus.* Aliquem suæ causæ patronum adoptare, adiciendere adhibere.

Paucus. *Mało ich.* Rarus, modicus. *Perpauci.* Minus multi. *Mało teraz ma Rzeczpospolita ludzi dobrych.* Magna est penuria, magna orbitas virorum in Republica praestantium. Paucis atq, admodum paucis egregiis civibus instructa est Respublica. Quotus quisq, est, qui emineat. Summa est infrequentia, exiguus numerus praestantium virorum. Virorum excellentium minima est copia. Arctior est, quam pro tanta multitudine civium, bonorum numerus. *Ufus.* Paucis te volo. Paucis absolvo. Ad pauca redigo. In pauca confero.

Paveo. *Boję się.* Timeo. *Gali się przestęsy.* Pavor occupaverat animos. Pavor invaserat omnes. Subito pavorē concussi, perterriti. Voce per metum suppressa, exangues, attonitisq; similes stabant. *Ujuso.* Paver animus ad memoriam rei.

Paulò. *Trochę.* Haud multò. *Trochę potym, po chwili.* Interjectò haud magnò spatìò. Haud multum interim temporis fuit. Haud multum processit horæ, cum &c.

Pauper. *Ubogi,* Inops, egenus. Parvis copiis ac facultatibus praeditus. *Ubożuchny.* Tenuissimis, ac tere nullis opibus est. Sum:

Summâ conficitur inopiâ. In maximis rei domesticæ difficultatibus angustiis versatur. A fortunæ bonis imparatissimus.

Paupertas. *Uboſtwa*. Tenuitas. Angustia rei familiaris. Egestas, penuria. *Doſtatniego uboſtwa przyſzedł*. In eas redactus est angustias, eô est à fortuna dejectus, turbatus, ut inopiâ premeretur earû rerû, sine quibus vix, ac ne vix quidê hominû vita sustentatur. Domesticismalis ita est impeditus, ut adraſtros, quod ajunt, illi res rediisse videatur. *Uſur*. Si paupertas momordit, cogita, multos fortunæ injuriâ lapſos sustentari tamen, & rursus erigi.

Pax. *Pokôy*. Concordia, otium, tranquillitas. *Proſić o pokôy*. Legatos, deprecatores de pace mittere. De pace agere. Pacem orare, expſcere. *Pokôy uczynić*. Pacem conciliare, conficere, jungere. Fœdus icere, facere. Data dexterâ fidem amicitiz ſancire, Bellum pace componere. Ab armis diſcedere. *Pokoju kondycje odrzucać*. In has leges pax coaleſcere non poterat, non convenerat. Ad has conditiones ut descenderent, perpelli non potuere. *Niezgodnych pojednać*. Pacem & concordiam inter diſſidentes conſtituere. In gratiam reducere. Diſcordiam dirimere, ſedare. *Pojednać ſię*. Redire in gratiam. Odia deponere. Simultates, inimicitias dimittere, oblivione voluntariâ conterere. ¶ Injuriarum memoriam ex a-

nimo delere. Bez urazy to moiey, czynić może/z. Pace id quidem mea, integrâ gr. tiâ meâ facere potes. Non ingratis meis id egeris. Id tu si feceris, in bonam partem acceptum iri existima. Od pogranicznych mieliśmy pokoy. Foris nihil turbatum est. Ab externis armis otium fuit. Ujus. Pace terrâ mariq; partâ. Pacem irinam, insectam facere. Pace Magistri dictum sit.

Peccatum. Grzech. Delictum, noxa, crimen, culpa, maleficium. Animi labe. Grzeszysz śmiertelnie. Lethali noxâ te obstringis. Mortiferum facinus in te admittis. Nefarium scelus suscipis, perpetras. Grave piaculum, nefas contrahis. Od potwornych grzechon spranie dlami nawet nie są wolni. Minora piacula, leviores noxæ ne iusti quidem penitus effugiunt. Culparum minuarum lordes vel iusti etiam contrahunt. Iustorum quoq; pauci admodum sunt, qui se quotidianæ vitæ maculis non interdum coinquinent, labe aliqua polluant. Grzech pierworodny. Nativa animorum labe. Infitum naturæ crimen. Crimi hominis crimen in posteros omnes lethali contagione transfusum. Nie masz grzechu, którego by nie popełnił. In omni scelerum genere volutatus est. Omnia ille flagitia, omnes impuritates suscepit, in se admisit. Nullum facinus tam icelestum est, quô se ille non contami-

taminâsseſ. *Tegom grzechuſnie' popełnił.* Integrum me ab hac culpa præſtiti. Hac ſcleris labe nunquam infectus fui. *Biorę na ſię ten grzech.* Hanc culpam ego præſtaſo. Hanc ego noxam in me transmo-
veo.

Pecco. Grzeſzę. Delinquo. Culpam ſuſcipio, contraho. *Sceleſtum facinus edo.* *Com zgrzeſzył?* Quod ego concepi, in me amiſi ſcelus? Quod nefas contraxi? Quam concepi maculã? Quam culpã, quam noxam, quod maleficium amiſi? Quid à me factum impiẽ aut ſcleratẽ? *Uſus.* Multa peccare ſolemus in dies. Peccare eſt tanquam tranſlire lineas.

Pectus. Pierſł.

Pecunia. Pienigdze, majetnoſć. Nummi, argentum, opes, divitiæ, fortunæ, copix. *Zbieram pienigdze.* Multum nummorum ex quaſtu quotidiano conficio. Ingentem pecuniam conſlo, cogo, congero, conſtruo, coacervo. Redigo permagnam pecuniz vim. *Pienigżny.* Argenti ſignati vis illi ingens eſt. Aſluit, abundat pecunia. Bene nummatus eſt. Opibũ floret, viget. *Wie niſzyſkie ſztuki zbierania pienigdy.* Omnes pecuniz parandæ ratioes perſpectas habet & exploratas. Vias omnes emungendi argentõ homines probẽ tenet. Conſficiendæ pecuniz articuloſ novit omnes. *Pienigdze ſtracił, przebułał.* Pecuniam omnem per luxum effudit, dila-

dilapidavit. exhaust, adedit, devoravit.
Ujus. Pecunia proba: nota legitima. Num-
 mi adulterini. Pecuniam foenori dare
 fumere, accipere. Pecuniam imperare.

Pellicio. *Wabię, przynabiam.* Allicio
 induco, invito, delinio, capio. *Ujus.* Ado-
 lescentis animum pellexit omnibus iis ir-
 ritamentis, quibus ætas illa capi ac deli-
 niri solet.

Pello Odganiam, nyganiam. Arceo
 fugo, submoveo. *Godzien byc z miasa nyo-
 gnany.* Dignus, quem urbe exterminemus
 ejiciamus, quem tanquam pestem civitas
 evomat. *Odpedzilişmy nieprzyiaciela.* Ho-
 stes statione pulsi, dejecti, & præcipites
 campō exacti. Vim hostium vi fregimus
 & refutavimus, impetum ruentium re-
 tudimus, trepidantes ex præsidio detur-
 bavimus.

Pendeo. *Polegam, natpię wişę.* Suspen-
 sus sum. Hæreo. *Na tym wişyşko zanişo.*
 Cardio rei in hoc volvitur, vertitur. Hoc
 caput rei est. *Ujus.* Ex imperitorum ser-
 mone pendere. Salus nostra exigua spe
 pendet. Ex alieno consilio, nutu pende-
 re. Vehementer animi pendeo, Vehemen-
 ter animis pendemus, angimur.

Pensum. *Robota dżienna.* Pensum exi-
 gere, conficere, absolvere. *Pensi nihil esse.*
Pensi nihil habere.

Pentecoste. *Zielone świątki.* Dies Di-
 vini Spiritus adventu ad memoriam ce-
 lebriis

lebris ac festa. Dies, quam Divini Spiritus signitarum linguarum specie delapsi adventus angustam, totoque orbe celeberrimam reddidit.

Percello. Przerażam, przestraszam. Ta nomina mię przestraszyła. Ejus rei mentio mentem mihi dolore impedivit. Accepto eō nuntio, frangi animum. affligi debilitari sentiebam, exanimatus dolore, alienatus metu, luctuque mutus, fractusque malis ingemui.

Percutio. Uderzam, bię, przerażam. Ferio, czdo. *Ufus.* Fulmine percussus interiit. Percussit animum ea cogitatio. Percutere foedus cum aliquo.

Perditus. Niecnotliny. stracony, utrapiony. Profligatus. *Ufus.* Homo profligatissimus, perditissimus, dissolutissimus. Amissis ac perditis rebus omnibus. Scelere & egestate perditus.

Perdo. Gubię, utracam. Amitto. Jacturam rei facio. Detrimentum accipio. *Wszystko utracilem.* Naufragium feci rei familiaris. Nihil mihi est reliqui. Everse, profligatae sunt fortunae meae. Nihil jam reliquum mihi fortuna fecit. Omnia ad perniciem profligatae sunt atque perdita.

Peregrinor. Pielgrzymuję. Peregrinus sum. Peregrē ago. *Rad pielgrzymuję.* Volupe est homini, terras incognitas, alias atque alias adire, obire, lustrare, peragrarē, terram marique vagari, caelum mutare, orbem crebris itin-

neribûs pererrare. De Loretu pielgrzymo-
wał. Adem Dei Parentis Virginis, quæ
Laureti summâ religione celitur, voti
solvendi causâ adiit. *Ufus.* Tu solus ho-
spes in hac urbe versaris? An aures tuæ
peregrinantur in hoc tam pervagato civi-
tatis sermone?

Peregrinus, Cudzoziemiec, przychodzień.
Hospes, externus, alienus. Pielgrzymow-
nie przyimować. Advenas, externos, eos, qui
abstunt a patria, domo, qui procul ab a-
micis & affinibus, qui non sunt populares,
ejusdem lingvæ, gentis, nationis, comiter
accipere, & amplecti. *Ufus.* Orator in nul-
la facultate rudis, tyro, peregrinus, &
hospes esse debet. Verba ista peregrinum
aliquid olent, redolent, sonant.

Perendie, Po jutrze.

Pereo, Ging. Intereo. Giniemy wszyscy.
Occidimus. Conclamatum est de nobis.
Zginie wszystko, jeśli nie dasz pomocy. O-
mnia ad interitum ruant necesse est, ni-
si succurras. Ruere, ac desigrare omnia ne-
cesse est, nisi opẽ feras. Rzeczy doczesne prę-
zko ging. Voluptates corporis fluunt. For-
ma corporis fluxa est, atq; fragilis. Mo-
res ipsi eunt precipites, defluunt, decli-
nant. Niech ging dostatk, byle cnota w so-
łosci była. Concidas authoritas, cetera
fortune praesidia fluant, occidant, dilaban-
tur, dum virtus salva sit.

Periectus, Deskonaj. Complutus, ex-
poi-

politus, elaboratus. Omnibûs numeris absolutus. Maturus, &c. *Człowiek jest doskonały.* Vir est perfectus, cumulatq; virtutis. In quo summa sunt omnia. In quo vides expletam formã virtutis & honestatis. Cujus virtus omnibûs numeris absoluta, omnibûs partibûs expleta est. *Uſus.* Przclare inchoata multa, nondum perfecta, & maturitatem adepta.

Perfero. *Znoſzę.* Perpetior, tolero.

Perficio. *Udoskonalam.* Absolvo, conficio, perago. Extrema persequor. Munus susceptum expleo. *Feſzczem księgi nie dokończył.* Nondû operi ultima manus accessit. Nondum perpolivi, elaboravi, eliminavi rudẽ adhuc & informẽ ingenii partem. *Feſzczem nie skończył, o czymem wamiślał.* Nondum ad exitum deduxi cogitata mea. Nondum exedificavi, quod institui. Nondum pertexui, quod exorsus sum.

Perfugium. *Ucieczka.* Portus, præsidium, arx, asylum, receptus. *Uſus.* Fortunę alicujus jaçtatq; ac naufragę perfugium præbere. Improbis omnia perfugia, obstruere. Omni perfugiõ malos excludere.

Periclitor. *Zostaję w niebezpieczeństwie.* In discrimine verſor. Periculum adeo. *W wielkim zostajeſz niebezpieczeństwie.* Grave tibi impendet, imminet periculum. Salus tua hic agitur. Fortunę tuę periclitantur. Res tua periculum subit. In

periculum adducitur, in discrimen venit
 salus tua. Propè exitium res tua venit.
 Ad ultimam dimicationem res venit. Ul-
 tima vis paratur. Res tua in præcipiti
 stant & lubricò, in summo discrimine
 versantur. *W równym zostajemy niebezpie-
 czeństwie.* Eòdem loci res tuae sunt, ac meae.
 In eadem fortuna versantur res utriusq;
 nostrum. In eadem mecum navi es. Par-
 tem periculi sustines. Eadem utrumq;
 nostrum fortuna manet, urget. Haud
 meliore res tuae fortunaeq; loco sunt, ac
 meae.

Periculum. *Niebezpieczeństwo.* Discrimen;
 dimicatio, experimentum. *Na mi-
 kie mię naraził niebezpieczeństwo.* In capi-
 tis periculum me vocavit, adduxit. Peri-
 culum mihi comparavit, creavit, stravit.
 conflavit, molitus est. facessivit, iniectit.
 intulit, attulit, intendit. In discrimen
 summum rem vocavit. Ad casum extre-
 mum res meas deduxit. *Czemu się boisz
 wdać się w niebezpieczeństwo?* Ecquid non
 semel rem fortunae inclinandam das? Quid
 dubitas in incertam ire aleam, tendere
 in quemcunq; casum, rem in casum an-
 cipitis eventus committere, aleam jacere, ad
 casum res tuas, fortunasq; obicere, in ca-
 sum demittere, in discrimen te offerre,
 periculum summum rerum facere, tempe-
 statem hanc forti animò subire, caput
 periculis obicere, periculum adire, in
 peri-

periculum te conſpicere, immittere, res
 fortunâq; in caſum dare. *Zemſzgd nie-
 beſpieczeńſtwo.* Periculis undiq; cingimur.
 premimur, includimur. Inſtant ab omni
 parte, impendent, imminent nova pericula.
 Periculi plus ſatis contractum eſt, ut in
 ſingulas horas capite dimicandum ſit no-
 ſto. Inter tantas fortunæ minas quotidie
 de vita dimicandum eſt. *Feſzczęs nie u-
 ſzedł niebeſpieczeńſtwo.* Periculô nondum
 es defunctus. Summum diſcrimen nondum
 effugiſti. Periculum nondum à capite pro-
 pulſaſti, depuliſti. Nondum vacuus es à
 periculo, expers es periculi. Nondum in-
 vado navis eſt. Nondum in portu navigas.
 Non deſunt ſcopuli, ad quos offendas.
Nie przeſtrażony w niebeſpieczeńſtwach.
 Pericula adit non dubitanter. In quotidiana
 nis capitis inſidiis in maximis difficul-
 tatibûs ſui perinde ſimilis. In locum
 quemvis præcipitem non dubitat ſe com-
 mittere. Omnem periculi procellam in ſe
 unum avertit.

Peritus. Biegly. Sciens, gnarus, exer-
 citatus, intelligens. *Uſus.* Peritus ad uſum
 & diſciplinam belli, juris, legum, antiqui-
 tatis. Belli gerendi peritiſſimus. Doctus, &
 uſu peritus.

Permano. Dochodzę. Pervenio, pene-
 ro, permeo. *Uſus.* Permanârunt hi ſer-
 mones ad aures noſtras. Dicta tua ad ani-
 mos, ad permovendas mentes non per-

manant. Venenum potum permanat in venas.

Permitto. *Dopuszczam.* Concedo, sino, patior. *Dopuszono,* ażeby do oyczyzny się wrócił. *Facultas oblata,* concessa est homini in patriam redeundi. Repetendæ patriæ facultas fuit. Datur id homini, ut patriam repeteret. Facta homini copia suos revisendi. Principis concessus permittu, repetendæ patriæ potestas fuit.

Permovo. *Pobudzam.* **Commovo,** percello. *Do tego mię ludzkość twoja pobudziła.* Adductus sum multis officiis tuis nula spe commodorum. Hos mihi stimulos tua humanitas admovit. His me stimulis tua in me officia concitârunt. Ago hoc non spe præmii impulsus, sed tua incitatus humanitate. Debes hoc, quantumcunq; est acceptum referre totum humanitati tuæ.

Pernicies. *Zguba.* Exitium, labe, pestis, calamitas. *Ufus.* Reipublicæ perniciem moliri, comparare. In perniciem alicujus incumbere. Perniciem à capitibus omnium depellere.

Perpendo. *Zważam.* Expendo, eximino, cogito. *Zważ,* proszę, jako są proznerzeczyowe. Attende, quæso, intentôq; animô intuere, animum tantisper adverte, animô, cogitationeq; percurrere ista, & vide, quàm vana sunt, ista & inania. Pendulum temporis in hoc desige, ut, quàm sint
ista

ista inania, dispicias. Ad animum, quæso, paulisper reter, animò cogitationeq; depinge istarum rerum vanitatem. Expende, quæso, suisq; ponderibus examina inanitatem rerum omnium. Temporis partem aliquam in attenta istarum rerum cogitatione pone, justisq; rationum momentis expende, quàm vana hæc sint ac inania. Seriam paulisper cogitationem, suscipe, & quàm inania hæc sint, cum animo reputa.

Perrumpo. *Wtargam.* Dirumpo, perfringo. Vi aperio. *Rzeczni żołnierz przez obóz nieprzyjacielski przedarł się.* Ferrò atq; audaciâ per confertos hostes viam sibi fecit. Se inter tela volantia intulit. infestamq; aciem diremit. Perfregit hostium cuneos: & disjecit. Per medios hostes audacissimè perrupit. Objectos hostium cuneos vi ac virtute perfregit.

Persequor. *Następuję na kogo.* Sequor, insequor, infector. *Upędzać się za nieprzyjacielem uciekającym.* In tergis fugientium harere. Fuos agere hostes. Extremos agminis carpere & morari. Novissimos premere. Vestigiis cedentium insistere. Hostibus, instare, nec sui colligendi spatium dare. Acerrimo impetu in fugientes hostes invahi. *Nie przestaje mię prześladować.* Vexandi, oppugnandi, exagitandi: omniq; me injuriâ lacessendi finem nullum facit. Intensum, gravem, inf-

festum mihi adversarium etiamnum ex-
 perior. Nusquam mihi desinit adver-
 sari, perniciem moliri, machinari exi-
 tium. Nunquam me consistere patitur. *Ufus.*
 Persequi jus suum. Bona sua lite & judi-
 ciô persequi, repetere. Pharisæiam versibus
 est persecutus Lucanus.

Persona. *Osoba, urzqd.* Partes, mu-
 nus, officium, larva *Ufus.* Personam Prin-
 cipis egregiè iustinuit, gessit, tenuit, tu-
 tus est. Personam magistratûs alicui im-
 ponere vel, detrahere. Non capiunt an-
 gustiæ pectoris tui personam. Consulis tam
 gravem, tam severam. Personatus, qui ge-
 nitum vultumq; alium capit.

Perspicuus *Jasny.* Clarus, evidens,
 apertus, manifestus. Minimè dubius. *Nau-
 ka ta nie jęst jasna.* Res istæ non ita sunt
 in medio positæ, sed à vulgi sensu in-
 telligentiaq; disjunctæ. Doctrina paulô
 magis est recondita, & puerili ingenio non
 satis æqua. Abhorrent ista ab adolescen-
 tum intelligentia, neq; satis sunt ob-
 via.

Persvadeo. *Namawiam.* Fidem facio.
 Probo. Ad credendum ducô. *Namôwileś
 mię, ażebym się Filozofii uczył.* Tuo (va-
 su & instinctu, te authore, duce adductus,
 ad Philosophiam me contuli. Tuis con-
 siliis ac hortatibûs animum ad Philoso-
 phiæ studium adjunxi, adjeci, applicui.
 Tux viæ orationis animum meum ab omni-

et mi alia cogitatione ad philosophiz studium traduxit. *Nie mogę tego na sobie wymodać, ażebym co do niego przemówił.* Inducere animum non possum, in animum inducere, imperare mihi, impetrare à me, adduci, interre eam vim animo non possum: ut cum illo sermonem jungam, ut vultum ejus subeam, sermonemq; conferam, neq; adduci meâ sponte, neq; ullâ impelli, perpellitatione possum. *Nigdy mię na swe zdanie nie przecięgnie.* In suam sententiam nunquam me adducet, perducet, Sibi ut assentiar, nunquam me adducet. Hujus persuasui ac induci ad aliam sententiam nunquam deducar. In suam sententiam nunquam me trahet, flectet.

Pertineo. *Przenikam.* Permano, permeo, penetro. *Ufus.* Vis celestium corporum ad plantas pertinet. Nervi toto corpore pertinentes. DEUS pertinens per omnes naturas. Sylva pertinet à flumine ad summas Alpes.

Pertinet. *Należy.* Attingit, spectat, attingit. Partes meæ sunt. *To do mnie nie należy.* Ejus rei culpa, aut infamia me non attingit. Nihil illud ad me. Meæ res hic non agitur. Mihi isthic nec feritur, nec metitur.

Perturbatio. *Pomieszanie.* Motus animi turbidus. Affectio animi, confusio. Fluctuatio animorum. *Niepokój na umyśle ma być uśmierżony.* Opera danda, ut mens
tur-

turbido animi motu semper vacet; ne con-
dolescat, concupiscat, extimescat, efferatur
laxitati, ne voluptate, libidine, metu, aut
quavis alia animi perturbatione jactetur.
Absint tabifica mentis perturbationes mo-
tus turbulenti, jactationesq; animorum in-
citata, & impetu inconsiderato elata, ra-
tionem omnem repellentes. Sit animus
vacuus, liber, solutus à gravibus illis con-
citationibus, tam inter se dissentientibus
atq; distractis. Frangendi sunt ac compri-
mendi motus illi turbidi, ira, cupidita-
tis &c. contrarii, inimiciq; rationis. Fer-
vor ille, concitatioq; animi ac commotio,
motus deniq; omnes rationi non obtem-
perantes cœdendi ac reprimendi. *Wiel-
kie jest rzeczy zamieszanie.* Impeditissi-
ma sunt Reip: tempora. Omnia sunt tu-
multus, timoris, fugæ plena. Omnia Di-
vina humanaq; jura permiscetur. Ma-
gno in motu temporum, magna conversio-
ne rerum, magna confusione & perturba-
tione versamur. *Ulus.* Nulli perturbationi
animi & fortunæ succumbere. Impetu
quodam animi & perturbatione potius,
quàm consiliò rei incitari. Sapiens omni
perturbatione vacat.

Perturbo. *Mieszam.* Turbo, concito,
miscuo, confundo. *Pomieszany umysł jego.*
Confusus ex recenti morsu animi, nec lin-
gva nec mente consistit. Metu, luctuq;
alienatus animus perturbationi succum-
bit.

bit. In magna perturbatione est, versatur, jacer.

Pes. Noga. Usus. Pedibûs iter facere, conficere. Pedibus mereri, stipendia facere. Ad pedes desilire, se dare. Ad pedes alicujus supplicô accidere, se projicere. Pedibûs flumen transmittere. Pedem conferre. Pedem referre. Pedem in alieno solo ponere. Trahantur per me pedibûs ista. Ex pedibus laborare, pedum officio carere. Pedem à te discessi nunquam.

Pestilentia. Zaraza. Zaraza w ten czas ciejszko panowała. Grave tempus, annusq; pestilens erat urbi agrisq;. Annus erat foedus intemperie cæli, maximeq; pestifer. Multiplici clade foedatus erat annus, urbes, agrosq; urente pestilentia. Contagio vulgabat morbos. Urbs assiduè exhausta funeribûs. Urbs tota gravi pestilentia conflabatur. Annum illum pestilentia infamem mors multorum fecerat. Vis pestilentie ingens urbem depasta, depopulata erat, multos eò annò mortales absorpsit.

Pestis. Zguba, zaraza. Pernicies. Usus. Nulla tam detestabilis pestis est, quæ non homini ab homine nascatur. Pestem machinari, alicui afferre. Pestem à Republica depellere, avertere, comprimere, reprimere extinguere.

Peto. Proszę. Posco, postulo, contendo, exposco, flagito, imploro. Usus. Singu-

gulari studiô, majorem in modum à me petebat. Veniam, honorem petere. Contumeliis, lapidibus, fraude insidiis petere. Jugulum, sanguinem, vitam alicujus petere. Fugam petere. Fugâ salutem petere. Romam petere.

Petulans. Rospusny, niemssydliny. Protervus, audax. *Rospusny młodziu, Temeraril* ac procacis adolescentis furor & protervitas frangi satis non potest. Effranta juvenis licentia in gyrum rationis duci non potest, non minis, non blanditiis ad officium redigi se patitur.

Philosophia. Filozofia.. Studium, amor sapientiz. *Ciebiebym, żebyś się uczył Filozofii.* Velim, ad philosophiam animum adjungas, studium tuum applices, te conferas, ad ejus studium scientiz te adjungas, unde nascitur, atq; alitur moderatio vitæ, unde omnis ordo, ac tota recte vivendi ratio manat. Velim rerum humanarum, atq; Divinarum cognitionem studiosè colas, totò pectore complectaris. Tu, velim, juris ac honestatis omnis parentem Philosophiam, quantò poteris studiô, complectâre, omnes animi vires ad sapientiz studium conferas.

Piger. Leniny. Segnis ad aliquid agendum. *Nayleniwszy.* Inertissimæ segnitiz homo. Quô nihil pigrius. nihil remissius. Somni plenus. Celsator. Naturâ socors & negligens. Ventri & somno deditus.

Bonum otium socordiâ atq; desidiâ conterit. Mollitiâ diffult ac inertîâ. Otio languet. Is est, qui metu laboris obtorpescat. Qui operi & negotio indormire soleat. Languori se totum dedit,

Pignus *Zadatek, zastana*. Fiducia. *Daję w zastawę księggę*. Pignus do librum hunc, pro pignore trado, pignori do, pono, oppignoro. *Biorę w zastawę*. Pignus capio librum, pignus aufero, fiduciam capio. *Użys*. Vadem, prædemq; habeo virtutem, rerum, quas gessisti. Pignoribus cogere. Multis magnisq; pignoribus me sibi obligatum tenet.

Pingo. *Maluję*. Picturâ exprimo. *Pig-knię odmalował*. Singulari expresseit atq; exornavit artificio. Politissima arte perfecit. Coloribus illustravit, effinxit, adumbravit. *Dobry był z niego malarz*. Pictor erat egregius, pingendi arte præstantissimus. Penicillô nihil non imitabatur felicissimè. Naturam ipsam non modò adæquare, sed etiam superare pingendi artificio videbatur. In adumbranda cuiuscunq; rei specie & forma nemini secundus erat. *Człowieka jak żywego odmalował*. Veri ac spirantis vultûs speciem effinxit, expresseit. Ex vero vultum hominis reddidit. Imaginē dedit ad nativi oris formā mirificè expresseit. Effigiem ad germanam oris speciem mirificè expresseit.

Pius. *Pobożny*. Religiosus. Qui pietatem

tem colit. *Nie tarzo nabożny jesseś.* Sunt, qui pietatem in te desiderent majorem. Minus religiosè, quàm conveniat, sacris operam das. Absit à te pietatis ille ardor, quem Divini cultûs ratio à nobis postulat. Parùm piè in iis versaris, quæ ad religiosum Nominis cultum pertinent.

Placco. *Podobam się.* Satisfacio, arri-
deo. Cordi est. Probatur. Incon-
dum videtur. *Barzo mi się list twój podo-
bał.* Literæ tuæ mihi perjucundæ fuere,
maximopere me oblectârunt, maximè ju-
cundæ acciderunt mihi, vehementer mihi
probabantur, mirificam ex literis tuis vo-
luptatem cepi, planè mei stomachi fuere,
ut perfectæ epistolæ speciem, adamavi tuas
litteras: tam grata fuit, quàm quæ gratissî-
ma. Non parum voluptatis prabuere tuæ
mihi literæ.

Placo, *Blagam.* Lenio, mitigo, re-
concilio. expio *Ublagatę Ckłowięka.* I-
ram hominis mollire, animum permul-
cere perfacilè fuit. Nullò negotiò perfee-
ctum est, ut ira homini caderet, ira de-
servesceret. Iram hominis facillè repressio.
Nihil laboris erat mollire hominis ani-
mum, *Starano się naprzod ublagac Boga.*
Prima cura erat, pacem DEUM, cæsâ hostiâ-
exorare. Divinum Numen sceleribûs viola-
tum, precibûs cæsis victimis expiatoriis
sacris ritè perpetratis, placare.

Pla-

Planities. *Równina*. Campus, æquor.
Rozległa równina. Campestris regio, in
 qua liber profectus oculorum ad ea eti-
 am, quæ procul recessere, permittitur.
 Intermissa collium planities Sub radici-
 bus montium spatiosa planities procum-
 bit. In æqua ubi descenditur, velut va-
 sti maris. sic immensa panditur planities:
 ut subiectos campos terminare oculis haud
 facile queas. Montes inter, vasta porrigitur
 planities.

Plausus. *Pochwała*. Applausus. admir-
 muratio. Clamor index lætitiæ. Studium
 populi *Powiedział z pochwałą*. Magno
 plausu accepta est ejus oratio. Dicentem
 consecutus est strepitus, & grata concionis
 admurmuratio. Omnes orationem ejus
 plausu profecti sunt.

Plebejus. *Naywięcej pospolstwa zara-
 za umorzyła*. Per ignota capita evagata vis
 morbi est. Sordidissimus quisq; opportunior
 cladi fuit, quam pestilentia civibus in-
 tulit. Infimum genus hominum certius
 à pestilentia periculum adiit. *Użys..* Ple-
 bejō sermone uti. De Plebeja fæce sellu-
 larium.

Plebs. *Pospolstwo*. Vulgus, turba. In-
 fima sex populi. Misera plebecula.

Plenus. *Pełny*. Refertus, repletus, af-
 fluens, frequens, perfectus. *Pełno żoł-
 nierzy*. Urbes militibûs complentur, one-
 rantur, Referta militibûs omnia & inun-
 da

data. Nulla regionis pars à militibus vacua. Nullum in Provincia oppidum, nulla in oppidis domus militaribus praesidiis non obfesa. Disposita sunt per omnia urbis loca firmissima militum praesidia. Praesidiis loca urbis omnia tenentur. *Ufus.* Plenò ore laudare aliquem. Ratio belli gerendi plena fidei & pietatis.

Plus, *Więcey.* Magis. ampliùs, ultrà, prater. *Nie Chęć się tobie więcej przykrzyć.* Non progrediar longiùs Non plus negotii facessam. Non exequar rem uberius. Non excedam modum. Non fatigabo te suprà, quàm velis. *Więcey uczynię, niżbyś się spodziewał.* Expectationem tuam mea diligentia vincet. Plus, quàm pro virili parte, oneris ac muneris suscipiam. Paulò etiam longiùs, quàm officii fines postulant, progrediar. Amplius etiam, quàm officii ratio postulat, à me expectata. Supra vires se extendet mea industria. *Ufus.* Plus, plusq; te in dies diligo. Tantundem, & plus etiam vales gratià.

Pluvia. *Deszcz.* Imber. Caelestes aquae. *Wielki deszcz padał.* Procellae largum imbrem excussere. Imber torrentis modò effusus est maximus. Densò operuit campum nimbò foeda tempestas. Sollicitatis procellà nubibus densus imber in terram demittitur. Repentè ingentibùs procellis effusus est imber. Ingenti fragore caeli
pro.

procella effusa est. Nimbis cum fragore
 celi decidens obstrepebat. Imber ingens
 grandine mistus omnia turbârat. Procel-
 la ingens imbrem vix sub tectis tolerabi-
 lem effudit. Tanta vis aquarum dejecta fue-
 rat, tanta repente cælô missa vis aquarum,
 ut itinera abrumperet. *Ustawicznie deszcz
 padał.* Imbres continui campis omnibus
 inundantes, iter propè intercluserant.
 Aër concretus in nubes cogebatur, humo-
 remq; colligens, terram augebat imbribus.
 Tanta erat continuatio imbrum, ut cam-
 pi nimbo obruti coelestibus aquis resta-
 gnarent.

Pœna. *Karanié.* Supplicium, animad-
 versio, multa, incommodum. *BOG cięż-
 szko krzywo przysięgcom karać będzie.* DE-
 US graves de perjuris pœnas expetet, re-
 petet, perjuris graves pœnas irrogabit,
 gravibus pœnis perjuros afficiet, gravibus
 suppliciis addicet, perjurium gravi sup-
 pliciô vindicabit, de perjuris grave suppli-
 cium sumet, perjuros gravi pœnâ mul-
 tabit. *Ciężką odniosą karę.* Pœnas dabunt,
 luent, terent, sustinebunt gravissimas.
 Gravissimas ad pœnas & supplicia tra-
 hentur; rapiuntur. Pœnas suscipient. *Nie
 ujdzie/z karania.* In pœna eris. In pœnis
 hærebis. Pœnam non effugies. Pœnam per-
 solves integram. Supplicium non condo-
 nabitur. *U/us.* Pœnam Persequi judi-
 cio

ciò ab aliquo. Judiciorum poenae obligari, teneri.

Pœnitentia. *Pokuta. žal.* Dolor ob admiffa peccata *Pokutuje*. Serio de admiffis à fe criminibus dolet. Ex flagitiorum fuorum recordatione dolore afficitur graviffimo. Seria illum erratorum poenitentia fubit. Pœnitens confilii impii factiq; ferio refpiscit. Pœnitet nunc hominem impii confilii. Semet nunc ille acriter, dolenterq; inculcat. Ex fcclerum fuorum recordatione dolorem fufcipit, haurit, caput acerbiffimum. *Karze fiebie za pokutę.* Voluntaria caftigatione corporis. Numini propitiando dat operam. Præterita vitæ iabem piaculo aliquò diluit. Peccata quàm acerrimè vindicat. Vitæ licentiùs actæ fupplia à femetipfo exigit. Voluntariis fuppliciis fcclera fua expiat. Poenas nunc à femetipfo repetit. Dignas nunc peccatis fuis poenas fufcipit. Voluntariis corporis afflictationibùs, fufceptisq; fpontere cruciatibùs DEO, quas debet, poenas dependit. Corpus crebris & voluntariis afflictatum fuppliciis, & nocturnis agrum pervigilationibùs, poenas nunc fufinet vitæ liberæ, intemperatèq; actæ. Duriffimo vitæ genere, inedia, nuditate, frigoris æftuq; tolerantia femetipfum, difcruciat. Omnia vitæ incommoda, famem, fitim, æftum, frigus, vigilias laboresq; admirabili patientia tolerat, & ab omni fe corporis

poris voluptate abstinet. *Pokutę na spowiedzi naznaczong odprawilem.* Illô, quod à Sacerdote injunctum est, Piaculô peccata dilui. Poenas à conscientiz arbitro statutas persolvi. Poenas in sacro tribunali mihi irrogatas dependi. Id, quod in multis irrogatione præscriptum est, exegi. Preces panis, *vel* piaculi nomine indictas persolvi.

Pœta. *Rymopis.* Fabularum carminumq; conditor.

Polliceor. *Obiecuje.* promitto, profiteor, *Upewniam ciebie w obietnicy.* Hoc promitto ac spondeo, nec constantia, fidesq; deerit, promissis. Promissô hęc teneri volo, & summam promissæ mei complebo. Non frustra te ipe ac promissis tenebo. Stabo promissis. Promissô fides existet. Quâ me obstrinxi sponsione, quô me vinculô sponsionis obligavi teneri me volo. Fidem tibi do, me tuâ causâ omnia facturum.

Pondus. *Waga.* Gravititas, momentum. *Ufus.* In terram omnia feruntur suo pondere. Suis rem ponderibûs examinare. Tuz literæ maximi sunt apud me ponderis. Causæ ratione non vocibûs ponderari debent. Fides ex fortuna non est ponderanda.

Pono. *Kładę.* Propono. *Ufus.* Rem in medio conspectu ponere. Tunicam, arma, bellum, inimicitias ponere. In aliqua

re multum operæ, curæ ponere. Ponere longam orationem, multum temporis in aliqua re. Aliquid in laude, vitio, in minimis, in lucro ponere. Beatam vitam multi in voluptate ponunt. Salutem Patriæ in hoc vestigio temporis positam esse arbitror.

Pons, *Most. Z wyspu do miasta wystawił most.* Insulam ponte facto conjunxit urbi. *Most wystawić,* Fluvium ponte jungere. *Rip*as committere. Pontem sternere. Pontem inducere, Flumen ponte consternere. Fluvio pontem imponere. Fluminis aut fossæ transitum ponte conjungere. *Most podciąć.* Pontem à tergo interscindere, rescindere, dissolvere, rumpere, disturbare, interc dere. *Ufus.* Pontem reficere, instaurare. Pontem demittere, dejicere.

Pontifex. *Biskup.* Antistes Sacrorum religionis. Qui Sacris præest, & Publicis Sacerdotiis. *Biskup Rzymski najwyszszy.* Summus DEI in terris Vicarius. Christianæ Religionis Summus Antistes, Christianæ Reipublicæ moderator & Rector. Summus Christianæ rei Arbiter. Summus Ecclesiæ Pastor. Christianæ Reipublicæ Caput ac princeps. *Biskupa stanowić.* Summum alicui Pontificatum deferre. Ad summum Pontificatus fastigium aliquem evehere. Vicariam Christi in terris potestatem alicui permittere. Reipublicæ Christianæ gubernacula alicui conferre. Ad Pontificii

cii imperii Principatum aliquem evocare, qui DEI vice in terris fungatur. *Fest te-raz Papieżem Banedykt XIV.* Benedictus Christianæ Reipublicæ clavum tenet, gubernacula moderatur, vicariam Christi interris potestatem obtinet, Christianæ Reipublicæ Principatum tenet.

Populor. Pustosze. Vasto. Vastitatem infero. Nieprzyjacieli wszystko spustoszył. Incursiones fecit in agros. Prædas egit. Agrum depopulationibus & incendiis deformavit. Cum agris vicisq; urendo, populandoq; bella gessit. Omnis ira belli ad depopulationem agri vertit. Vastitatem agris intulit. Prædas ex villis, vicisq; egit ingentes, nulla incolumi relicta re, cui ferro aut igni noceri posset. Populabundus in agros incidit, cumq; exdes ac incendia faceret, nihil intactum bello reliquit. Infesto exercitu populabundus ivit, multiplicemq; prædam cepit. *Uusus.* Illa gens depopulationibus incursionibusq; melior est, quam justò bello. Hostem depopulatione prohibere.

Porta. Brama, Janua. Bramy wyłamać. Amoliri obices portarum. Portarum claustra effringere. Seras refringere. Portis vim inferre. *Uusus.* Pedem portâ non extulit.

Portorium. Cło brzegowe. Vestigal, quod in portu exigitur pro mercibus. *Uusus.* Portorium imponere. Portorii nomine ali-

quid exigere. Portorium locare alteri, *vel* conducere.

Portus. *Port, brzeg*. Locus in littore tutus appellendis navibus. *Przybić się do brzegu dla wiatru nie mogliśmy*. Portum resistente vento tenere non potuimus. Rejeksi sumus à portu resistente vento. Portum ventus eripuit. Summovit nos à portu ventus. Portum resistente vento obtinere, ingredi, subire, assequi non licuit. Ventis adversi portu nos arcuit, prohibuit, amovit, exclusit. Portum subire conantes vis adversa venti repulit, rejecit. *Uusus*. Ex portu progred. In portum invehit, deferri, venire, se recipere. Naves in Portum cogere, conjicere, compelere. In portu navigare. Portus ac perfugium.

Possessio. *Dzierżawa, Maieństwo*. Jus possidendi. Bona, pradia, fundi. *Uusus*. In possessionem ex edicto mittere. In possessionem alienam irruere, involare. Possessionem occupare, Possessionem tenere. In possessione consistere, manere. Possessione aliquem pellere, exturbare, deijcere. Possessione cedere. Possessionem recuperare. Possessionem restituere.

Possum. *Mogę*. Licet, queo, valeo. *Facultas, est. Liberum est. Facultas fert. Zebym mógł, łacno bym ten ciężar przyjąć*. Si tantam rem efficiendi facultatem haberem, si res mihi integra foret. ac libera, si liceret, si copia esset & facultas, si facultatem
res

res tempusq; concederet. si soluta mihi
 essent omnia, si ferendo essem, libenter hoc
 onus subirem. *To ci mogę obiecowac.* Tan-
 tum polliceri habeo. Affirmare istud pro-
 certo habeo, mihi nec animum, nec indu-
 striam defuturam. Istud quin promittam,
 nihil prohibet. *Niemogęm się dalecy bronić.*
 Non reperiēbam, quemadmodum me defen-
 derem. Nihil erat, quō me tuerer. Jam
 me omnis defensio defecerat. Erepta jam mi-
 hi erat & adempta omnis potestas me-
 tuendi. Rerum mearum jam planē eram
 impotens. Nec fugę, nec pugnę satis jam
 potens eram deprehensus in medio. Eō pro-
 cesseram, ut receptum ad tutiora consilia
 non haberem. Copia jam non erat & fa-
 cultas ultra hosti obfistendi. Non jam erat
 defendendi mei locus. Præcisa mihi erat
 omnis porro defensio. *Nie wiele mogę twej
 sprawie pomóc.* Minimum tibi in me mo-
 mentum est ad causę tuę patrocinium.
 Parum in me præsidii est ad causam tu-
 am defendendam. *Od tego mōwie mię mogę.*
 Dicenti lachrymę simul spiritum, simul vo-
 cem interclusere. Nec jam natura ferebat,
 ut coeptum sermonem pertexeret lachry-
 mis impeditus. *Wiele możności bronie cię
 będę.* Defendam te pro virili parte, quoad
 feret facultas. Si quō pactō potero, stre-
 nuē tuas partes agam. *Użys.* Ego usu pa-
 rum, nec ingenio satis possum. Quantum

valeo, quantumquē possum, Non possum, quin exclamem.

Posteritas. *Potomność. Posterii, Chwała twoja na potomne czasy trwać będzie. Gloria tua ad feros nepotes usq; propagabitur, ad eos, qui abs te originem ducent, descendent, dimanabit. Posteritas tua gloriæ particeps erit. Potomne wieki stawic cię będą. Nulla de te posteritas conticescet. Gloriam tuam posteritas alet. Commemoratio nominis tui, non cum vitæ tempore dimittetur, sed cum omni posteritate adæquabitur. Eris in memoria sæculorum omnium, nec posteritas quidem infinita de tuis laudibus obmutescet.*

Postremo. *Na ostatek. Usus. Quæro igitur primum, deinde, &c. postremo.*

Potator. *Pijanica. Wielki z niego pijak. Intemperantissimis perpotationibus deditus. Diem merò frangere, obruere se vinò, vinò sepeliri solitus. Temulentix notâ infamis est. Vini perniciēs, Gurgēs & helluovini est. Qui se vinò intemperantiùs ingurgitat. Patrimonium facultatesq; suas potationibus intemperantissimis lacerat. Potationibus insanum in modum indulget. Natus ad pocula exsiccanda. Qui si vinò incaluerit, potscere majoribùs poculis. & Græcò more bibere solet. Non modò invitare se plusculum, sed in multum semper vini procedere consuevit. V. Ebrius.*

Potens. *Możny. Magnis copiis & opibus*

būs affluens. Firmus opibūs. Armis opibūsq; prapotens.

Potestas. *Moc, władza.* Facultas, copia, optio, ditio, imperium, magistratus, jus, jurisdictio. *Cnota wiele moze.* Omnia sunt in potestate ac ditione virtutis. Planē rerum omnium domina virtus est. Virtus latē dominatū, summum jus ac imperiū habet in res omnes, omnes separat difficultates, durissimā quāq; perrumpit, nullos formidat impetus, nullos fortunæ casus extrimescit, omnia jure ac potestate complectitur. Virtuti cuncta parent, cedunt. Quid est, quod assequi virtus non possit? *Fuliusz naywyjsza mial władza* Cæsaris infinita erat Romæ potestas, nec aliis legibūs circumscripta. Cæsar sub jus suum ac potestatem terrarum orbem subjunxit. Fortuna summam rerum ad Cæsarem detulit. Omnia in unius Cæsaris potestate vertebantur. Cæsar unus omnium maximē opibūs, armis, potentiā valuit. *Jest to w twocy mocy.* Per te stat, quominus &c. In tua voluntate id totum vertitur. Tua in manu est. Integrum tibi est. Arbitrium rei hujus penes te est. Est hoc in tua potestate situm. Ejus rei penes te potestas est. *Ujgć komu niecć władzy.* Habenas adducere. In ordinem cogere. Alicujus potestatem arctioribūs cancellis concludere, circumscribere, constringere. *Mocy komu przydać.* Habenas remittere. Ampliorem potestatem fa-

cere, deferre, permittere. *Pod moig iest mo-
eg.* In mea illum potestate habeo, teneo,
contineo. Meo imperio obnoxius est ac
subiectus. *Ufus.* Redigere aliquem in su-
am potestatem, sub alterius se potestatem
subjicere. E sua potestate dimittere ali-
quem. Potestatem nocendi adimere, prae-
cidere, eripere. Potestate exuere, privare.

Potior. *Osobliwszy.* Antiquior, cha-
rior, melior. prior. *Osobliwszym sposobem
maja byc czczeni obywatele, niz przodo-
dnowie.* Civium in Urbe partes sunt
præcipuz. Cives anteferendi sunt exteris.
Potior habenda est ratio civium, quam ad-
venarum. Primum officium civibus; al-
terum exteris ac peregrinis debetur. *Ufus.*
Mors mihi servitute semper erit potior.
Nihil mihi meâ fama potius.

Præceps. *Porywczy.* Inconsideratus, pe-
riculosus. *Mieysce przykre.* Rupes abscis-
sa undiq; & abrupta. Collis ascensu, adi-
tu minimè molli, ac clementi. *Członiek
płochy porywczy.* Vitiô ingenii vehemens
& impotens. In omnibus consiliis præ-
ceps & devius. Ferox rapidusq; in consi-
liis, ac lingua immodicus Impotens iræ-
animi. Amentia coecus & præceps. Qui
nullô consilîo fertur. Qui auferri se sinit
impotentis animi vitiô. *Ufus.* Dignus, qui
præceps ex urbe exturbetur. In præ-
cipitem se locum ac lubricum committe-
re.

re. Hominem conscientia suæ præcipitem agunt,

Præceptum. *Roskaz, nauka, Institutum, jussu, ratio, via præceptio. Usus.* Præcepta de re militari alicui dare, tradere. Præceptis aliquem erudire.

Præcido. *Przecinam, ruc, przeszkadzam* Incido, amputo, præcludo. *Usus.* Amicitiam magis sensim dissuere decet, quam repente præcidere. Spem alicui omnem, sibi ipsi licentiam libertatemq; præcidere. Sermonem præcidere, & abscindere.

Præcipio *Zrzucam na łeb:* Præcipitem ago. *Dejicio, exturbo, ruo. Rzucił się z mostu w rzekę.* Præcipiti saltu se in profluentem immisit. Præcipitem se jactavit e ponte. E ponte in præceps se dedit. Præcipitem se dedit. *Z muru zrzucony.* Ex præcipiti mœnium loco devolutus est, detrusus in proclive. De muro deturbatus, in præceps datus est. E muro præceps actus est, in præceps delatus est. *Usus.* Jacentem non erigere in officiosum est, præcipitantem impellere, inhumanum. Ubi Nilus in mare præcipitat.

Præcipuus. *Osobliny.* Peculiaris, proprius. *Najpiernjszy u dworu.* Princeps est nobilitatis, aulicæ juventutis. Flos aulicæ juventutis. Primas partes habet apud Regem. Secundus est à Rege. *Najlepszy między Łacinnikami.* Longè tum princeps erat Latini nominis. Principem lo-

cum inter Latini nominis populos tenebat. Latinos omnes autoritate & potentia anteit. *Rzecz ta nayosobliwsza jest między innemi.* Caput est. Illud in maximis rebus, & maxime necessariis velim habeas: Illud primum ac summum est. Id caput & arx est totius controversiæ. Opera vobis princeps ac propè omnis in hoc collocanda erit. Antiquissimum illud est habendum. V. *Excellens. Usus.* Quod mihi præter ceteros præcipuum fuit, nunc cum ceteris est commune. Præcipuò quodam dolore angi. Amore in eum textur singulari, ac studiò præcipuò.

Præclarus. *Zaeny.* Eximius. egregius, rarus, insignis. *Zacny mąż.* Omnis ætatis, omnis memoriæ clarissimus. Insignis ad laudem vir. In quo summa probitas, summa virtus, summa doctrina. Genere, honore, copiis, existimatione facile princeps. Reip, columen ac fides. Longè ante alios eminens. Vir cum primis honestus, summo honore & pudore, & summo officio spectatissimus ordinis sui *Usus.* Egregia ac præclara indoles.

Precludo. *Przeszkadzam komu do czego.* Intercludo, præcido. *Przeszkodziła mi uporczywość do otrzymania odpuszczenia winy.* Miserationem omnem suâ pertinaciâ exemit. De spe veniæ suâ illum pertinaciâ depulit. Spem omnem veniæ suâ sibi pertinaciâ præcidit. Ut spes veniæ extenua-

Quaeretur in dies, ut evanesceret, ut spes
jam reliqua esset nulla, suâ ipse pertinaciâ
effecit. *Ufus.* Omnem tibi spem defensio-
nis, omnem exitum ipse præclusisti. Ani-
mus mihi præcluditur ad exponendam rei
indignitatem. V. Tollo.

Præco. *Woźny*, Prædicator, buccinator.
Qui præconium facit. *Ufus.* Alexander
egregium laudum suarum præconem inve-
nit Curtium. Præconis voci bona alicujus
subjicere. Præconium alicui deferre.

Præcordia. *Wnętrznosci.* *Ufus.* Iram
in pectore, cupiditatem subter præcordia
locavit. Cum jam in præcordiis conceptam
mortem contineret.

Præda. *Zdobycz.* Rapina, spoliū, ma-
nubiz. *Wielka się zdobycz dostała żołnie-
rzom naszym.* Milites prædas egere ingem-
tes ex agris, omni clade belli pervastarunt
agrum, & diripuerunt. Quidquid ferri, agiq;
potuit, id totum prædæ fuit militibus nō,
Aris Præda ingenti potiti, locupletati,
sunt ex hostium agro. Prædæ tantum fuit,
ut prædantium tot manus iis spoliis vix
sufficerent. Aurum argentiq; pondus ingens
diripere milites nostri, Prædæ captum est
plus, quam credi possit. *Ufus.* Prædas face-
re, agere, agitare. Prædæ fuere hostium ca-
stra. Prædam captam inter se dividere. Mi-
litem a præda cohibere V. Prædor.

Prædico. *Opowiadam.* Celebro, comemoro
glorior, decanto. To jego dzieło wszyscy wy-
stawią.

flawiali. Ille ex eo facto magnam gloriam apud omnes gentes consecutus est. Ejus facti memoria in omnium ore sermoneq; versata est. Ejus facti prædicatione aures omnium tum personabant. V. *Laudo*.

Præfectus. Przecłożony. Præpositus negotio alicui. Rei alicui præfectus. *Przecłożonym nad oştą zosztą*. Rei maritimæ prætor renuntiatus est. Cum imperio classi est præpositus. Rei maritimæ præfectura illi demandata, ad illum delata est. Classi præesse iussus est. Oræ maritimæ summum imperium illi datum est. Imperium classis obtinet.

Prælium, Bitwa. Pugna, dimicatio, certamen. *Bitwę zwycięść*. Totis copiis cum hoste contendere. Instructa acie configere. Arma conferre. Acie; vel armis contendere, Manus conferere. Signa, manus, pedem conferre. Armis concurrere. Armis, ferro, acie decernere. *Prælium conferre*. *Præliô decertare, contendere, configere*. V. *Pugno, certamen, pugna. Usus*. *Prælium incertum diem pronuntiare*. *Præliô hostem laceßere*. *Prælium inire*. *Prælium inferre*. *In, Prælium ruere*. *Præliô defungi*. *Prælium sustinere*. *Prælium restituere, & rem proclinatam adjuvare*.

Præmium, Nagroda. Merces, fructus, beneficium *Dobrze zasłużonym: nagroda dana być ma*. Oportet, ut benè de quoquam meriti laborum suorum præmia ferant, ut

ut præmiis donentur, præmia capiant. Ex-
tare omnibus debent laborum suorum præ-
mia. Præmiò afficiendi, honestandi sunt.
qui laborem alterius gratiâ sustinuerunt.
Benè merentibus pretium præmiumq; de-
betur. Susceptus alterius causâ labor præ-
miò decorandus est. Præmia tribuenda, de-
ferenda, persolvenda sunt rectè de alio me-
rentibus. *Dobrze czyniącym wielka nagroda*
postanowiona jest. Summa rectè agentes ma-
nent præmia. Fructum certum, uberrimum
præstantissimumq; ferent, capient, percipi-
ent, qui vitam cum virtute agunt. Vitæ
laudabiliter actæ præmium est earum re-
rum copia, quas qui possidet, optimè cum
illo agi existimatur. Præmiorum spe ma-
gna, admodumq; firma niti possunt ii, quo-
rum vita cum virtute traducitur. Sux
probitatis, sui officii, optimorum consilio-
rum mercedem expectare certissimam pos-
sunt, qui virtutem in vita non vulgari stu-
diò colunt, quibus in vita virtus erat in
pretio. Præclaram honestamq; vitam ma-
gna præmia manent *Ufus.* Duabûs rebûs
continetur. Resp: præmiò & Poenâ. Præmiis
invitare virtutem.

Præpono. *Przekładam.* Antepono, an-
tëfero. *Kaciński język nad innę ma być prze-
kładany.* Latinæ lingvæ principatus deferen-
dus, tribuendus est. Nemo tam iniquus cau-
sæ judex est, quin primas Latinæ lingvæ
concedat. Cum Latina, nulla aliarum lin-
gua

gvarum in contentionem venire potest. Latina lingua principem locum, primas tenet in tanta lingvarum varietate princeps est, primas fert, principatum obtinet, una inter omnes eminet, longò intervallò reliquas post se relinquit. *Uſus.* Præponere amicitiam Patriæ.

Præripio. *Uprzedzam* præcerpo, occupo, anteoccupo, præoccupo. *Uſus.* Alicui deſponſam jam & deſtinatam laudem præripere iniquum eſt. Non præcerpam fructum conſilii tui, nec præripiam victoriam. Palmam alicui præripere. V. Eripio, præcerpo, præoccupo.

Præſ. *Poręcznik.* Sponſor. Qui pro aliquo ſe obligat in cauſa pecuniaria. *Uſus.* Prædem dare, accipere. Prædem alicui eſſe. Prædibus & prædiis cavere.

Præſagio. *Rokuję.* Præſento. *Dawno już o tym przepowiedziałem.* Divina quadam præſagione id Præſenſeram. Nefcio, qua permotus animi divinatione futurum prævidebam. Præſagientis animi divinatione id ita eventurum prævideram. *Uſus.* Præſagiebat mihi animus. V. Prævideo, diwino, conjicio.

Præſcribo. *Przepisuję.* Definio, præſinio, præſtituo. *Nie tobie nie przepisuję.* Leges tibi nullas impono. Agendarum rerum modum tibi non deſcribo. Tuo arbitrato ages. Nihil tibi certum Præſinio. Nihil præſtituo. quid te agere velim. Agen-

Agendi ratio nulla à me tibi demandabitur. *Ufus.* Natura homini præscripsit. Ita majorum mores, legesq; ratio, ac doctrina præscribunt. Jura Civibus præscribere. V. *Fubeo.*

Præscriptio. *Præcepis.* *Præscriptum.* *Ufus.* Hæc norma, hæc regula, hæc præscriptio naturæ est. *Præscriptio* vitæ moderatioq; tenenda. *Intemperantia* à *præscriptio*ne rationis aversa.

Præfens. *Przytomny* *Testis,* *arbiter,* *instans.* *On sam przytomny był.* *Adfuit* ipse, interfuit, præfuit. *Præsentem* habuimus, *spectavimus,* *tenuimus,* *Illic* in re præfenti fuit. *Coram* fuit. *Adfuit.* *O te rzeczy, które są przytomne, mniey dbały.* *Quod* ante oculos est, quod præ manibus habemus, quod in oculis hæret, quæ ad manum sunt, ad ea animum advertit nemo, id nemo curæ sibi esse vult, id ceteris posthabet. Ea, quæ nostra tot per annos vidit ætas, ne nunc quidem attentos nos habent, efficiunt. *Przy mojej obecności to się stało.* *Præfente* me & inspectante, me teste ac arbitro, cum ab oculis meis abfisset nunquam, hæc ab eo gesta sunt. *Obecności jego żądam.* *Præsentem* habere, cum præfenti agere, coram agere cupio. *Mentem* ejus, *sensus,* os intueri libet. *Audaciam* suam in oculis nostris defigat, velim. *In conspectum* se nostrum det, committat. *Peropto.* *Z boleści ledwie sobie obecny jestem.*

stem. Dolor me ipsum mihi adimit, vix
mentis compos sum. Dolor propè omnes
animi sensus obstupefacit. *Ufus.* Ipse in-
terfuit & præsens vidit. Si facultas mihi
tui præsens esset. *Odważny.* Animus acer
ac præsens. Præsentes ad nocendum vires
habere.

Præsensio. *Przeczuwam.* Rei eventum
cogitatione præcipio. Omen aliquod fu-
tutorum insidet animo. V. *Præfagio.*

Præsidium. *Obrona* Statio. Manus mi-
litum Auxilium, perfugium. *Ufus.* Ar-
mati in præsidiiis collocentur. *Miaſto obron-
ne czynic.* Magna & firma præsidia parare.
Præsidia ponere, collocare. Præsidium urbi
imponere. Urbem præsidiiis obsidere, in-
terclusam tenere, Præsidiiis munire. *Po-
moc komu dać.* Alicui laboranti præsidium
afferre, præsidio esse. Ego amicorum,
virtutis bellicæ præsidio tectus, hostem re-
pressi.

Præsto. *Celuię.* Excello, antecello, su-
pero, præcurro. *Ufus.* Longè inter æqua-
les humanitate præstat. Contemplatio re-
rum longè omnibus studiis præstat. V.
Excello. Dobrze komu świadczyć. Eldem,
officium, benevolentiam, memorem ani-
mum alicui præstare. Promissa præstare &
persolvere. Præstare solum munus.

Prætereo. *Opuszczam.* Omitto. Miſ-
sum facio. Prætermitto, reticeo. Vide, ut
nihil prætereas, ne quid transiliat oratio
tua;

fua, ne quid in præteritione linquatur, ne quid nos fugiat aut prætervolet. *Ufus.* Ut reliqua tua scelera præteream & miſſa faciam, illud nequeo præterire. V. *Prætermitta.*

Præteritus. Przeszły. Transactus. Anteaſtus. Obroćmy oko na przeſzłe rzeczy. Juvat hic, quoad longiſſimè mens poteſt reſpicere, ſpatium præteriti temporis repetere. Vætera illa & jam penè obliterata meminiffe juvat. Placet hic ſuperioris ætatis memoriam, vetuſtatis imaginem & reliquias repetere. *Ufus* Præterita mutare non poſſumus. Præteritorum memoria providentia futurorum eſt.

Præterfluo. Przemijam. Præterlabor, elabor, prætergredior. Ufus. Animus præſentem voluptatem percipit, venientem proſpicit, nec præteritam præterfluere ſinit.

Prætermitto. Mijam. Relinquo, omitto, negligo. Ufus. Quantum eniti potui, nullum hominis amantiſſimi officium prætermiſi. Diem nullum, quin de te cogita- verim, omiſi. V. *Omittō.*

Prætexo. Pokrywam. Prætendo. Nie dba- łość ſwoją niemocą pokrywa. Per cauſam curandæ valetudinis inertix ſux patrocina- tur. Valetudinem obtendit, prætendit, cauſatur, ſed inertiam eſſe nemo non intelligit. Nomine valetudinis inertix, ſux ſervit. *Ufus.* Nemo exercitum petit, ni-

nisi triumphī cupiditatem prætexit. V.
Causor, excuso.

Prætor. *Rzēdca. Usus.* Prætores ius dicunt, exercent iudicia, causas cognoscunt. Postulare aliquem apud Prætorem.

Prævenio. *Uprzedzam.* Prævertō, antevertō, præripio. *Trzeba ztemu zabiedz.* Malo prævenire oportet, Occurrendum malo est. Præoccupanda est vis mali. Occupanda malorum remedia. *Usus.* Fecisset, ni casus aliquis aut occupatio consilium prævenisset.

Prævideo. *Przewidzieć.* Prospicio animō. Præsentio. *Usus.* Qui semper animō excubat, multa prævideat necesse est.

Prandium. *Obiad.* *Usus.* Aliquem ad prandium vocare, invitare. Prandium parare, præbere, dare, antepōnere.

Pravitas. *Złość nieprawość.* Vitium, deformitas, perversitas. *Usus.* Ne mala consuetudine ad aliquam deformitatem pravitatemq; veniamus. V. *Malitia.*

Precor. *Proszę, życzę.* Precibūs peto, Preces adhibeo. Peto, imploro, deprecor, supplico. *Prośmy BOGA, aby na nas pod czas tego zamieszkania łaskawie weyrzał.* Vota pro communi salute nuncupemus. Vota faciamus ad DEUM. Ad vota nos vertamus. Supplicationibūs DEUM fatigemus, ut exitium ab urbis relictis ab mœnibus avertat. *Nie daremnie BOGA prosił.* Non in casum missæ ad DEUM preces. Non frustra vota
 ta

ta suscepta sunt. Annuit precationi DE-
 US. *Szczęśliwey drogi życię.* Istud tibi
 iter feliciter evenire volo. Iter tibi DE-
 UM fortunare volo. Benè ac feliciter e-
 veniat, quod nunc ingrederis, iter. *Niech*
ci BOG długie życie pozwoli. Precor caeleste
 Numen, ut te quàm diutissimè superstitem
 ac sospitem esse jubeat, ut te sospitet ad
 ultimam usq; senectutem. *Wszyscy tobie*
złorzęczą. Tibi pestem omnes exoptant,
 te execrantur, diris omnib; te prosequun-
 tur, caput tuum diris devovent. *Ufus.*
 Omnes tibi cives salutem atq; incolumi-
 tatem precantur. A DEO bona precari. V-
 Rogo.

Premo. Nalegam, uciskam. Urgeo. Ufus.
 Bellò, xre, inopiã premi. Odiò communi
 premi. *Taję.* Odium, dolorem, iram pre-
 mere.

Prenso. Zabiegam. Ambio. Nie prze-
 staje różnych zabiegów czynić. In prenan-
 dis hominibus nemo te est diligentior. Im-
 minet tantæ spei adeo, ut nullum in pren-
 sando officium intermittat. Agit de ea re
 diligenter & assiduè cum civibus. *Ufus*
 Prensat sinè fallaciis, sinè fucò, more ma-
 jorum.

Pretiosus. Kosztowny. Magni pretii.
 Multorum sumptuum. *Kosztowna ma biblio-
 tekę.* Carè constant, qui Bibliothecam effi-
 ciunt, libri. Bibliotheca mihi est à rari o-
 peris libris. *Drogiemi szatami przybrana*
była:

była. Aurō & gemmīs adornata incedebat. Nihil ei deerat, quæ hominibꝯ sancta caraqꝯ ac magni pretii esse solent, & prima ducuntur.

Pretium. *Cena, zapłata.* Merces, præmium. *Ufus.* Certum labori, seu merci pretium statuere, pasci. Constitutum pretium solvere, dare, persolvere. Opere pretium facere. V. *Æsimo.*

Primus. *Pierwszy.* Primarius, princeps maximus stirpis. Maximo natu filius. Liberorum natu maximus. *Ufus.* Genere, nobilitate, opibꝯ, sui municipiū facile primus. Primus in familiam suam consulum intulit. Vir cum primis locuples.

Princeps. *Xiążę.* Primum caput. Primus, primarius, dux, caput, author, inventor. Qui primos ordines ducit. Qui honestissimum dignitatis locum tenet. *Jest dziedzicznym Xiążęciem.* In spem Imperii genitus. Regni hæres. Regiæ juventutis princeps. *Uczyniony jest Elektorem Cesarstwa.* In principum dignationem pervenit. Ad amplissimum Imperii Principum ordinem cooptatus, adscriptus, relatus est, aggregatus est. *Ufus.* Rerum caput & orbis princeps Roma. Cicero Eloquentiæ Princeps. Principem locum tenere. *Pierwszy porządek i czasem.* Sicilia princeps ad Romanos applicuit. Qualitatum alix principes, alix ex iis ortæ sunt.

Principium. *Początek.* Initium, primor-

mordium, origo. *Usus*. Omnium rerum magnarum principia à DEO sunt petenda, du-
cenda. Omnium rerum principia parva, su-
is progressionibus augentur. Principium na-
tum est à me.

Privatus. *Osobny*. Domesticus, suus.
proprius, omni curatione publicæ rei vacat.

Usus. Res privata & publica. Bellum in
privatam curam, privata arma versum est.

Privilegium. *Przywilej*. Omnium re-
rum onerumque publicorum immunitatem
habet. Immunis est à publicis vectigalibus.
Legum omnium facta illi est venia, quæ de
vectigalibus lata sunt *Usus*. Exsolutus le-
gum vinculis. Solutus legum verecundiâ,
pro: *Privilegiatus*.

Privo. *Ogołacam*. Orbo, spolio; exuo
excludo, exspolio. Expertem facio. Orna-
mentis omnibus nudatus. Præsidii omni-
bus exutus. E patrimonio expulsi. *Wielce
mię trapi, że z tak wsclu przyjacioł pozba-
wiony jestem*. Tot amicorum jacturam gra-
viter molestèquè fero. Tot amicis, tot ami-
corum consortio orbatum, spoliatum, desti-
tutum me, sine gravissimo dolore intueri
non possum. Quæ mihi est reliqua vitæ cu-
piditas, cum tot amicis caream, cum tot
amicos uno tempore ereptos esse videam.
Usus. Aliquem civitate, suo jure privare.
V. *Eripio*.

Probabilis. *dowodny*. Verisimilis, cre-
dibi-

dibilis. *Ufus.* In opinione positum est. Probabilem facti rationem reddere.

Probitas. *Pobożny, szczęśliwym jest* Unam qui colit virtutem, ei deesse ad felicitatem nihil potest. Felicitas integritate comparatur. Boni mores & honestæ rationes felicitatem pariunt. *Ufus* Tanta vis est probitatis, ut eam vel in hoste diligamus.

Probo. *Dowodzę.* Approbo, assentior, confirmo. Fidem facio. Argumentis tueor. *Zbrodni dowieść nie mogł.* Convincere criminis, crimen argumentis firmare non potuit, Ex ejus criminationibus liquere non potuit, criminisne reus esset. Fidem facere suis argumentis non valuit. *Ufus.* Libros meos spero tibi valde probari. *Zadość czynię.* Qua in legatione multum se omnibus probavit. V. *Laudo.*

Probrum. *Zelżywość.* Dedecus, convictum, maledictum. *Nierzad komu zadać.* Objectare probrum. Probri insimulare aliquem. Probra inferre, ingerere. Probris vexare. *Za złe mieć drugiemu.* Probro aliquid alteri dare. Probri loco ducere. Crimini dare. *Za zelżywość sobie poczytać.* Ignominia loco aliquid ferre. In contumeliam vertere. *Ufus.* Id tibi probro futurum est. E paternis probris emergere. V. *Ignominia.*

Probus. *Dobry cnotliwy.* Moratus, bene

nè institutus, integer, frugi, probatus. Laudata morum probitatis. Probatos moresco lens, amans. Suum studium in probitate ponens. Vir recti exempli. Cui vita cum virtute traducitur.

Procedo. *Postępię*, Progredior. Gradum infero. Proficio; evenio. *Użys*: Ætate, honoribus processit. E sententia res processit.

Procul. *Daleko*. Longè, longius. *Daleki* od nas. Magnò locorum intervallò disjuncti sumus, distamus. Ultimis, disjunctissimis terris habitamus. In extremis terrarum finibus, apud homines nimia longinquitate locorum remotos degit. Quas natura longè regiones submovit, colit. Inter nos multa maria, regionesquè interfunt.

Procurro. *Opatruję*. Administro. guberno. *Użys*. In rerum procuratione nihil diligentiz prætermittere. Rei istius procuratio cordi mihi est.

Prodeo. *Wychodzę*. In medium procedo. *Niespodzianie z zasadzek wypadli*. E latetibus erupere, prosiluere. In apertum campum provolârunt. Confurrectum est repente, & in patentem ad conspectum undiquè campum prolata signa. Militum ingens manus repentè ex dumosis tumulis existerat, palamque armata volitabat. *Wydało się wszystko*. Patefacta omnia, & in medium prolata, in lucem extracta. Secretum omne brevi tempore effusum. Detecta fraus est. Haud ita
res

res latuit, quin in conscientiam multorum brevi tempore efferretur.

Prodigus. *Rozrzutny*. Profusus, effusus, nimius. Nepos luxuriosus, dissolutus, perditus. Luxu profligatus. *Dziedzictwo marne stracił*. Patrimonium omne per luxum effudit, devoravit, confecit, decoxit, profudit. Relictas a Patre fortunas, rem paternam dilapidavit, exhaustit, confregit, per luxum ac nequitiam laceravit. Fregit, evertitque opes. Quis in largitione effusior? Qui post effusos cum probro ac dedecore immensos sumptus, pecuniae sic illudat, tanquam in summa abundantia omnibus copiis, fortunisque afflueret?

Prodo. *Wydaje*. Trado, mando, edo, scribo, aperio. Manifestum facio. Patriae exitium molior. *Nieprzyjaciołom wszystko wydał*. Rem omnem ad hostes pertulit, enuntiavit. Arcana consilia ducum cum hostibus communicavit. Earum rerum indicium illo authore ad hostes permanavit. Clam hostibus fuit nihil, illo civium dissensionibus foras efferente. *Długo się tałi*. Diu cunctati animos nudare. Diu tergiversati promere, quae in animo laterent. Multis agentum erat, palam ut facerent tandem, quae sentirent. Haud levis erat operis, ut quae staret ipsis sententia, in aperto esset.

Produco. *Przedłuzam, wywodzę*. In longius duco, profero, extraho. In publicum conspectum do. *Użys*. Conditionibus ali-

aliquem, verbis, falsa spe producere.

Profero *Wynoszę, wyiawiam*. Recenseo, promo, adduco, commemoro. *Wiele rzeczy wyiawił*. Multa in lucem, aspectum, ex occultis, tenebris extraxit, protulit, manifesta fecit. Occultissima quæquæ aperuit, & exprompuit. *Ziemia różne smoce rodzi*, Terra omnis generis flores, herbas, ac fruges procreat, profundit, quotannis novis frugibus floribus induitur, vestitur. Seges quotannis ex agris iustissima provenit.

Professio. *Zeznawanie*. Professusg czynię Solemni, ac perpetua votorum sponsione se obstringere, obligare. Vota solemni ritu nuncupare. Conceptis verbis se DEO in perpetuum consecrare, dedicare, Sacramentum DEO dicere. Sacramenti solemnis sponsione sacra familia se adstringere.

Proficiscio. *Poszępię*. Procedo. Progressum facio. Profum, valeo, possum. *Wiele poszępił w Filozofii*. Doctior fit in dies, & naturæ intelligentior. Ad summi Philosophi laudem profecit. Magnos processus, progressionem effecit, habuit in Philosophia.

Proficiscor. *Fadę*. Discedo. Iter facio, disigo, converto. Accedo, concedo, tendo, transeo. Recipio, trajicio me. Excurro. *Użył*. Multa à me beneficia in illum profecta sunt. Ea doctrina ab Aristotele est profecta.

Prositeor. *Zeznawam*. Polliceor, præbeo.

beo. *Użyj.* Ad aliquid operam suam profiteri. Philosophiam profiteri.

Profundus. *Głęboki.* Altus. *Dolina wielkiej głębokości.* Vallis in immensam altitudinem depressa, infinita altitudine, inexparabilis altitudinis.

Progredior. *Posępuję.* Zamierzony *prześląpiłem.* Latius opinione evagatus, elatus sum. Cancellos, quos, mihi ipse circumdedi, egressus sum. Lineas tranſii, tranſiſſi. *W takim porożeniu.* In tanto impetu cursuque rerum. Tam secundis omnibus. Tam laxa in re. Rebus tam belle fluentibus. Cum cursum res tenerent suum.

Prohibeo. *Zakazuję.* Inhibeo. veto, impedio, interdico, intercludo, excludo, obſto, non permitto. *Nic go nie wſtrzymam.* Non religio, quam nullam habet, non verecundia a furore arcebit. Non magnitudo poenae a maleſicio ſubmovebit. Nihil furoris impetum continebit. *Użyj.* Injuriā, calamitate aliquem prohibere.

Projicio. *Porzucam.* *Użyj.* Quando tandem hanc pestem urbs evomet, forasque projiciet? Projecta audacta.

Promiscue. *Pospołu.* Sine discrimine. *Wszystcy bez braku zamordowani.* Nullum ætatis discrimen ira fecerat in cadibus, Promiscua omnis ætatis ordinisque cædes facta est. Modum ira non habuit, promiscue in omnes versa. Saxitum in omnes nullo discrimine. Ferrum effugere nemo potuit. *Non*

Non ætas, non sexus quenquam victoris iræ subduxerat, à belli injuria Prohibuit. Ne àmbelli quidem ætati temperatum.

Promitto. *Obiecuję*. Polliceor, spondeo, recipio; profiteor, paciscor. Fidem meam obligo. *Speżniam obietnicę*. Promissa, fidem exsolvo. Fidem meam libero. Promissa mea exitus confirmat. Probo fidem meam. Non defum fidei. A verbis exitus non dissentit. A promissis pactisque non discedo. *Wiele mi obiecał*. Oneravit me ingentibus promissis. Dextram, fidemque dedit. Auctor fuit, nihil mihi, quod in meam rem sit, defuturum. Aureos montes mihi pollicitus est. *Obiecuję ci we wszystkim użyżę*. A me omnia in te studia, atque officia, quæ quidem ego præstare potero, velim expectes. Præsto me tibi semper fore exstimes. Fidem do, nihil in te studii, nihil officii, quod è re tua sit, quod ad laudem, dignitatemque tuam pertinere videatur, desiderari me passurum.

Promoveo. *Pomykam, podwyższam*. *Wiele na godność wyniosł*. Multos honoribus auxit, ornavit. Multi ejus operâ crevere, in altiore locum ascendere, in magnum fastigium emersere, evolârunt ad summum gradum, ejus gratiâ ab humili ordine, ex infima fortuna, è tenebris ad id fastigii, ad magna, & honorata ministeria, in lucem, famamque proveci, extracti; ejus beneficiò eò magnitudinis processere, quæ omnium temporum dignitatem, ac gratiam antecede-

deret, ex infima fortuna crescendi occasio-
nem uacui, gradum ad summa quæquæ fece-
runt; secundo cursu ad summum fastigium
euecti sunt, in principum dignationem, in
locum amplissimum pervenere.

Promptus. *Gotowy.* Paratus, expedi-
tus, alacer, hilaris, ardens, erectus, exposi-
tus. In promptu. *Gotow jestem do ci po-
moc.* Aderit opitulandi studium. Omnis
cunctatio aberit, ubi studii in te locum mi-
hi aliquem esse intellexero. Ipsum nomen
amicitiæ mirabilem mihi alacritatem ad-
det ad te omnibus in rebus juvandum. Quæ
mihi animi incitatio, atque alacritas est in-
nata, ea amicitie studio incensa, prompta
tibi est, & expedita. *Rzecz na dorędziu* Res
ad manum est. Sub manum est. In manu
est. *Użyj.* Ore, ac vultu alacri, ac prompto
inrueri.

Pronuncio. *Wymawiam.* *Wymawianie*
wielce go zalega. Orator est eximia in di-
cendo pronuntiatione. Sonus in illo dulcis,
literæ nec expressæ putidius, nec oppressæ,
nec obscuratæ negligentius. Verba non exi-
liter exanimata exeunt, non inflata, & quasi
anhelata gravius. Sonus vocis, & appella-
tarum suavitas literarum gratiam dicentis
augent. Lenis appellatio literarum, & e-
mendata cum suavitate vocum explanatio,
quid leporis habeant, in nullo magis, quam
in illo cernitur. Sono vocis utitur ita re-
cto, ut nihil ostentationis, aut imitationis
affer-

afferre videatur. *Ufus.* Quis cantus moderata orationis pronuntiatione dulcior?

Propago. Rozmnażam. Produco, amplifico, dilato. *Żle się rozkrzewia.* Mali contagio latius in dies serpit. Plures jam provinciae mali contagione contaminatae sunt. Patet id mali genus latius, quam credi possit. Ad plures Reipublicae partes pertinet, manat, vulgatur, disseminatur, corroboratur. Alpes ascendit, provincias non jam finitimas, sed remotissimas occupat, ac involvit.

Propē. Blisko. Juxta. *Nieprzyjacieli blisko.* Hostis in ipsis propē portis est, in conspectu, in foribus. supra caput est, tergo imminet, vix teli jactum abest, cervicibus incumbit, modicis spatiis distat.

Propemodum. Bez nasa. Propē. *Wojśko nasze bez nasa się do ucieczki nie udało.* Haud procul absistit, quin terga vertent nostra acies. Nihil propius factum est, quam ut in pedes se acies tota conjiceret. Jam in eo res erat, ut in fuga sibi praesidium poneret acies nostra. Accisae res erant. Inclinata res erat, vix ut sustineri jam posset, quin effusam in fugam converteretur miles nostrer. Jam ad fugam spectabant omnia.

Propendeo. Skłaniam się. Inclino, incumbo aliquō. Animum inclino. *Wszystcy się na to nakłaniali.* Sententiae omnium eo inclinabant. Inclinabat animus. Mente, atque animo in eam partem trahebantur. Natura-

li quôdam studiô, naturæ inductu in eam partem præcípites erant.

Propero. *Spiesz się. Festino, accelero. Celeritate utor. Maturo. Trzeba pospieszać do domu. Accelerandus gradus est. Ventis, remifquēl omni festinatione, quantum accelerari potest, cursu magis, quam itineris morâ domum properandum, contendendum, in patriam iter maturandum, præcipitandum est. Festinatio, celeritas in repetenda patria adhibenda est. Maturatō opus est. To spiesz się pisać. Præpropera festinatione hæc exaravi. Approperato opere hæc in chariam conjeci. Quôd ad alia festinare animus, ista deproperavi summa festinatione. Dla spieszzenia nie mogłem lepiej pisać. Festinatio curam exemit nitidiùs scribendi. Festinantiùs scribendum erat, quam ut opera pingendis literis dari posset. Otii tantum non erat, non vacabat tantum boni temporis, ut non vacillantes interdum litterulæ, aut minùs compositz exirent.*

Propinquus *Bliski, powinowaty. Vinculus, finitimus, citimus, cognatus, necessarius. Wiele maż powinowatych. Propinquus, & affinitibùs flores. A propinquo optime paratus, munitus es. Cum multis tibi conjunctio sanguinis intercedit. Multi sunt necessitudinis vinculis tecum conjuncti. Quorum cognatione teneris, quos habes conjunctione sanguinis devinctos, multi famè sunt, & illustres.*

Pro-

Propos. *Stanowię. Decerno, statuo.*
Rzeczypolitey bronie mocno postanowilem.
 Constitui mecum, in animum induxi, statui apud animum, certum mihi obstinatumque est fixum mihi ac ratum est, obstinavi animo, sententia stat, salutem Reipublice tue-ri. Nihil mihi deliberatius est, quam curas meas omnes ad communem omnium libertatem intendendi. Me in hoc studium praeclare confirmavi. Hoc totis animis imbibit. Hoc spectabat animus. Ad hoc consilia, cogitationes, totamque mentis aciem direxi, ut quem ad defendendam Reipublice libertatem impetum cepi, prosequar. *Staw sobie przed oczy.* Constitue tibi ob oculos. Hoc tibi in mente, atque oculis desige. Subjice sub oculos, sub aspectum. Versetur ob oculos. Obversetur oculis.

Propositum. *Postanowienie umysłu.* Mens, scopus, susceptum consilium, institutum. *Postanowienia swego nie odmienię.* Peritabo in proposito. Tenebo institutum meum. Nec latum unguem a proposito deflectam, discedam. Nunquam ego me a suscepto consilio, a sententia depelli, dimoveri patiar.

Proprius. *Własny.* Singularis, peculiaris, germanus, legitimus. *Tobie samemu przyznaję ta chwala.* Hujus gloriæ socium habes neminem. Nihil sibi ex ea laude decerpere quisquam potest. Nemo se in societatem ejus laudis, in communionem ejus gloriæ offerre potest.

Propter. *Dla*. Nie dla zysku to uczyni-
łem. Non lucri nomine id feci. Ea in re non
 cupiditati serviebam Non aucupabar uti-
 litatem. Quæstus causâ nunquam me huc de-
 missurus eram. Amicitia id dederam, quid-
 quid à me præstitum est. *Feden nad drugim*
plakał. Alter de altero flebat. Alter alte-
 rius vicem moestus, ac sollicitus in lachry-
 mis jacebat. Materia luctus alter alteri
 extitit. Lachrymas alter alteri impendit.
Dla krzywdy swojej wielce urażonym się po-
kazał. Ab accepta injuria, ex injuriæ re-
 centis sensu, per memoriam acceptæ inju-
 riæ infensorem gerebat animum.

Propugno. *Bronię*. Za czechyżnę się za-
stawiał. Acerrimum se patriæ libertatis de-
 fensorem præbuit. Hostibus patriæ sæpè in-
 um corpus objecit, opposuit. Pro patriâ pu-
 gnavit strenuè, multa prælia sustinuit sum-
 ma cum fortitudinis laude. Vires omnes
 ad salutem patriæ contulit. Pro ejus salute
 defendenda nullum laborem, nullum capi-
 tis discrimen defugit.

Prospicio. *Przeglądam*. Prævideo, præ-
 sentio, consulo, provideo. *Dobrze się opa-*
trzył. Commodis suis consuluit naviter. Ex
 re consultavit sua. Res suas meliusculas fe-
 cit. Constabilivit res suas. Iis auxilia un-
 diquē circumspexit.

Præsterno. *Porażam*. Abjicio, affligo.
 Ad casum do. Perdo, obterò, pervertò. *Ol-*
brzyma porażił. In spatium ingens ruen-
 tem

tem porrexit corporis molem, ad terram dedit, afflixit, in terram statuit.

Protego. *Bronię. Tueor, tutor. Peł o. bronę Pańską.* Latet sub umbra magni Principis. Magnus Princeps tuū pręstat, ejusquę capitis custodiam nunquam dimittit, Pręfidiō hominē est nomen viri Principis.

Proverbium. *Przypowieść. Stara przypowieść.* In proverbii consuetudinem venit. Tritum, decantatum, contritum vetustate jactatum vulgō proverbium est. Proverbii locum obtinet.

Providentia. *Opatrzność. Numen.* Divinum imperiū, consilium, gubernatio, administratio. *Boska opatrzność światem rządzi.* Aeternę mentis Numine, DEI immortalis nutu, consiliō, atquę potestate summa pariter & ima administrantur, omnia geruntur. Res omnes cęlesti dispensatione temperantur. Interest rebus humanis cęleste Numen. Terras, & maria contemplatur DEUS, rerumquę omnium curam agit, commoda, vitamquę omnium tuetur, consulit universis.

Provideo. *Opatruję. Prospicio, consulo, medeor, pręsentio. Widzę zosadzki nieprzyjaciół.* Insidias inimicorum probę peripicio, odoror. Non me fugit, fallit, quid insidiarum mihi paretur. Obscurę mihi non sunt, clām mihi non sunt, quas inimici in me comparant insidias. Quos mihi laqueos tendant, comperi, detexi. Quia inimici mo-

liuntur adversum me, me imprudente non sunt, explorata mihi sunt, apprimè cognita.

Providus. *Opatrzny*. Cautus, sagax. *Mgdrzy* *ig opatrzni*. Sapientiâ præditi res futuras ut præsentis intuentur, longè in posterum prospiciunt, futura cogitatione, animò præcipiunt, conjecturâ res futuras assequuntur, ea, quæ impendent, tanquam ex aliqua specula prospiciunt.

Provoco. *Wyzywam*. Lacesso, tento. *Wyzwał go na potyczkę*. Magnâ verborum contumelia od pugnam excivit. In certamen poposcit.

Prudens. *Rostropny*. Multarum rerum Peritus. Magni usûs. Magni consiliis. *Człowiek wielkiy rostropności*. Et animò, & consiliò paratus. Sapientiâ, mentis acumine singulari præditus. Cui vis eximia mentis. Qui consilio plûs, quàm fortunæ confidat. Ab ingenii acumine, iudicii què vi commendatur. Qui prudentiâ tanquam divinatione quadam utatur. *Czy te rostropnie czynisz*. Mentisne te compotem esse dicam? *Mente ego te consistere, constare credam?* An satis à temeritate remotum, ac ratione firmatum, quod moliris? Pectus tibi sapere ego existimem?

Publicus. *Fanny*. *Na jam wynisć*. In concionem populi, in publicum cœtum prodire. In solem, ac pulverem procedere. In civium conspectu, in luce habitare. Velut in theatro, in foro versari. *Ty ważysz się*
mie-

miedzy ludzmi pokazac? Tu lucem aspicere audes? Quæ est ista audacia in publicum procurrere, obsidere vias, forum premere, in oculis habitare? Includi te domi, carere publico, lucem non aspicere te oporteret.

*Pudet. Wstydzę się Pudore afficior. Erubescor. Dla wstydu zamilkł. Erubuit ora vestra. Pudor eum, ne plura diceret, abster-
ruit. Pudore fractus, confectus, victus con-
fuit. Plura dicendi verecundia fuit. Tot
hominum conspectus loquendi verecundiam
attulit. Pamięć go zawstydzila. Reputan-
tem ista animum verecundia iubeat. Pudor
facinoris angebat, nec aut vultum erigere,
aut loqui iam si stinebat. Reputanti ista pudor
versabat animum. Facinoris recordatio
verecundia fuit. Hominem in ruborem de-
dit. Plura meminisse rubori fuit. Bez wsty-
du. Os dudum perfricuit. Perfrictæ frontis.
Pudorem omnem abiecit, exiit, absterfit.
Quæ res ei verecundiam imponat? Quis pu-
dor à licentia revocet? Pudor omnis exulat.*

*Puer. Dziecią. Od dzieciństwa. A te-
neris ungulculis. Ab ineunte ætate. Inde
usquæ à toga pura, Ab incunabulis. A tene-
ris. A pueris. A primo ætatis tempore.*

*Pugna. Bitwa. Przellum, certamen. Bi-
twę wypowiedzieć na pewny dzień. Certum
pugny diem constituere. Denunciare prallu-
m in certum diem. Przywieść do bitwy
nieprzyjaciela. Ad pugnam evocare. Ad pral-
lum, pugnam elicere. Tumultuoso & mi-
naci*

oaci genere belli hostem excire. Hostem
 praliō laceſſere. Pugnam. praliū clere.
Probowac ſzczęściā w bitwie. Praliō belli
 fortunam experiri. Pugnae copiam & potesta-
 tem hostibus facere. Ire in pugnam. Dimi-
 cationem, pugnam subire. Aleam univer-
 ſi certaminis adire. In certamen descende-
 re. Rem praliō committere. *Zaczg bitwy.*
 Pugnam capeſſere. Manus conferere. Armis
 congregi. In praliū ruere. Ad certamen
 copias agere. Signa, arma conferre. *Sto-
 zyc bitwy.* Acie decernere, dimicare. Equō
 campō, collatiſquē ſignis certare. Praliū fa-
 cere, edere, committere. Ad manus venire.
 Armis contendere, diſceptare. *Podjazdami
 wieść bitwy* Parva ſed frequentia certami-
 na ferere, miſcere. Parvis certaminibūs in
 ſummam totius ſpei procludere. Levia pra-
 lia facere. Parvulis praliis, pugna volitari.
 Procurſationibūs cum hoſte contendere.
Walny bitwy dac. In diſcrimen ſummæ re-
 rum pugnare. Ad univerſa rei dimicatio-
 nem venire. Ab ultima ſpe dimicare. A-
 leam univerſi certaminis jacere, ſubire.
Zewszgd poczyna ſe bitwa. Hæret jam acies
 collato pede. Undique jam pugna ſe movet,
 certamen accenditur, contrahitur. Exar-
 deſcunt pralii initia. *Wapliwa jeſzcze
 bitwa.* Communis adhuc Mars eſt belli, &
 fortuna necdum diſcrimen ſcit, quæ dan-
 ra ſit vires. Marte adhuc incerto & dubiā
 victoriā pugnatur. Pugna utrinquē aquis
 ad-

adhuc stat viribus. Equo adhuc Marte, nus-
 quā inclinante victoriā dimicatur. Equatum
 omniū periculū, aequata dimicatio. *Bitwa*,
bitwa już użewoła, znowa się wznowiła. Pu-
 gna, quæ jam laxabatur, lenescebat, remit-
 tebat, iterum recruduit, exarsit. Renovatum,
 redintegratum, restitutum est prælium.
Użus. Pugna locum querere. Pugnam cingere.
 Pugna laxata est, inclinata est. Pugnam ex-
 tendere, extrahere, in noctem deducere.
 Pugnam detractare. A pugna suos contine-
 re, prohibere. Pugnam iterare. Pugnam non
 diremit. Equo Marte ē pugna discere.
 Pugna, prælīo inferiorem discedere. Denno
 in pugnam succedere.

Pugno. *Walczę, biję się*. Dimico, cer-
 to, depugno, congredior, contrarius sum.
Zirawg bitwy szczożono. Tumultuoso & mi-
 naci pugnae genere excitus hostis. Manus
 confertæ cominus cum hoste, signa collata.
 Pugnam capeffivēre duces, suisquē ipsi cor-
 poribus miscuēre certamina. Infestis sem-
 per cuspidibus, infestis animis concursum.
 Anceps prælium multos utrinquē & fortissi-
 mum quemquē absumpsit. Ubi ferrō decer-
 nere visum, coorti omnes in pugnam eque-
 stri imprimis prælīo contendere, descensura
 deinde in aciem, signis collatis instō præ-
 liō per multas horas pugnatum. Peditum i-
 bi acies ingenti vi conflixit, desideratis ho-
 stium quinquē faciliē milibus, quos cruen-

ta ea Pugna sustulit. Hostes ingenti caede prostrati sunt.

Pugnus. *Pięść. Usus.* Pugnis & calcibus conficindere aliquem. Pugnum in os impingere.

Pulcher. *Piękny* Formosus, decorus. Egregiâ formâ. Specie liberali. Egregiâ facie. Formæ præstantiâ visendus. *Piękny młodziak.* Adolefcens mirâ quadam suavitate & lepore, formâ liberali. Scitus adolefcens & longè festivissimus æqualium. Unus ante alios specie illustris, ac insignis.

Pulvis. *Proch, kurzawa.* Dla kurzawy nie nie było widzieć. Prospectum ademerat pulveris nubes. Pulveris nubes, quæ ad cælum ferebatur, prospectum abstulit. Discrimen omne sustulit, obducta cælo nubes pulveris, donec rursus considerat.

Panio. *Karzę.* Caltigo, plecto, vindico, ulciscor. Poenâ, vel suppliciô afficio. Poenam sumo. Multam, poenam, supplicium irrogo. Exemplum in aliquem edo. *Słyszna, aby Sędziowie karali winowayców.* Animadvertendum est in homines nocentes. Id agendum est iudicibus, ut poenas à nocentibus severissimas exigant. Improborum audaciam iudices severissimis poenis comprimere debent. Equum est, ut iudices auctores facinoris ad piaculum noxæ obijciant, ut poenas à nocentibus repant quàm severissimas, ut reos multâ, vinculis, verberibusquæ cœerceant, scelera acerrimè vindicent.

cent, pœnas in fontes capiant. *Winni niech
będy skarani.* Rei scelerum pœnas pendant
dependant, persolvant, pœnis legibûsquē judi-
ciorum teneantur. Luant improbi dignas
facinoribus pœnas. Digna eorum factis a-
nimadversione afficiantur. *Jeszcze nie są
skarani.* Nondum ad supplicium dati sunt.
Nondum severè satis in illos vindicatum.
Nihil adhuc gravius in illos consultum.
Nondum expiata sunt eorum flagitia. *Dość
jesteśmy skarani.* Satis pœnarum subimus,
suscipimus, ferimus. Satis superquē pœna-
rum pendimus. Satis supplicii innoxio præ-
bemus sanguine.

Purgatorium. Czyściec. Locus & re-
gio apud inferos, in quo elapsi ē humanis
corporibus animi, antequam in beatorum
sedes transferantur, salutarium flamma-
rum ignibûs lustrantur, & perpoliuntur. Ani-
morum vitæ noxas expiantium post mor-
tem sedes. Piacularis animorum carcer. Pia-
culares, purgantes post mortem flammæ.
Locus, ubi contractæ per vitam animorum
labeæ acerbâ sed salutari expiatione abster-
guntur. *Wybawie dusze z czyśca.* Expia-
tas lustrali igne animas cruciatibûs exime-
re, ex piacularibus ignibus ad æterna gau-
dia transferre, ad cælum evehere, carcere
ereptas in libertatem asserere.

Purgo. Oczyścić. Expurgo, excuso.
Purgare vulg: Humores noxios extrahere,
medicamentis abigere. Purgatione alvi uti.

Pur-

Purgare alvum, laxare, solvere, mollire. Alvum ciere medicamentis.

Puto. Rozumiem / sądzę. Reor, sentio assilmo, autumo. Zapewne trzymalem. In animum induxi. In ea opinione eram. Ea opinio me tenebat. Pro certo habebam. In eam opinionem adductus sum. Eam opinionem imbibi. Ea opinione imbutus eram. Opinio ea infudit animo. Fakó ja rozumiem. Ut in ea fert opinio. Quantum ego quidem assequi iudicio possum. Quantum conjicio. Quantum conjecturam conlequor.

Q.

Quadragesima. Póśt wielki. Quadraginta dierum solenne jejunium. Vernum jejunium. Feriæ quadraginta dierum, jejunio nobis statz ac solennes. Hebdomades, quæ anniversariam Christi morientis memoriam præcurrunt.

Quadragesima horarum preces. Cetero dziesko godzinne Nabożenstwo. Quadragesima horarum comprecatio. Preces publicæ coram angustissimo Christi Corpore in horas quadragesima indictæ, extractæ. Quadragesima horarum supplicatio ad Sanctissimum Christi Corpus in Ara propositum.

Quadro. Przypadam. Convenio. In quadrum redigo. To się właśnie tobie stażyć zda. Hæc in te bellè cadunt. Ista nulum in hominem aptius, quàm in te conveniunt, accidunt. Bóg dobrze na nogg. przypada. Calceus aptè ad pedem convenit.

Quæ.

Quæro. Szukam. Scrutor, vestigo, indago, exquiro, requiro, aucupor. *Uzgdzie go szukałem.* Hominem oculis quarebam, voce poscebam. Scrutatus sum omnia, circumspexi, lustravi, perquisivi omnia, nequē tamen vestigium illius ullum apparebat. Defessus sum urbem totam pervestigando. Omnia circumcursavi, omnes latebras perreptavi, ut hominem reperirem. Multum studii posui in perquirendo homine. Quō non ixi, quō non accessi, ut hominem reperirem. Perlustravi omnia, omnes latebras excussi, ut in hominem incidere. *Szukałszgdzie słony.* Omnes umbras falsæ etiam gloriæ confectatur. Onem occasionem confectandæ gloriæ aucupatur. Totus est in captanda populari aura.

Quæstio. Pytanie, wątpliwość. Controversia, dubitatio, disceptatio. *Nie o tym tu jest rzecz.* Non id agitur. Non venit in questionem. Non vocatur in controversiam istud. Hac de re non disceptatur. Non versatur id in questione. *Tu przypada wielka wątpliwość.* Existit, oritur, nascitur hoc locō difficilis quæstio. Acriter hoc locō disceptatur inter doctos. Quæstio hac de re perdifficilis sapientum torquet ingenia. Hic verō non parva contentio est inter doctos. Incidit hoc locō res controversa, & plena dissensionis inter doctos. *Użus.* Aliquid in questionem, ac disceptionem vocare. Quæstionem ponere, afferre, movere, explicare.

re, enodare, dissolvere. *Est questio de nomine: vulg: Omnis contentio est in verbi controversia posita.*

Quæstus. Zysk. Lucrum, compendium, commodum, emolumentum. Usus. Vocem, linguam, se totum in quæstum confert. Corpore quæstum facere. In quæstu retinere talentum.

Quàm. Niż, jak. Usus. Duobus ante sæculis, quàm Plato floreret. Tertio post die, quàm veneram. Sed hoc majus est, quàm ut à te postulem. Suscipere plus, quàm quantum præstare possis. Dico ergo quàm possum maxima voce. Nidos quàm molliissimos struunt aves. Contrà faciunt, quàm pollicentur. Sunt vestrum quàm multi. Sanè quàm gaudeo.

Quamprimum. Wnet. Primò quoque tempore. Nullà morà. Quàm maturissimè. E vestigio.

Quantum. Ile. Quàm, ut maximè quatenus. Posseram się, ile być mógł. Quàm licebit, quoad fieri poterit, pro virili parte enitar. Quàm potero studiosissimè, quoad res patietur, contendam. Operam dabo, & quàm dignum est amicitia nostrà, elaborabo. Laborabo quantum maximè potero. Quantum in me situm est, adnitar.

Quare. Czemu, zaczem. Quamobrem, quapropter, ex quo. Czemuś tak sobie poradzil? Quid erat, quòd ita statueres? Quid ita, sic apud te constitui? Ut quid, quam ob

ob causam, quid accidit, cur ista velles? Quibus rebus adductus, quid erat causæ, cur ita potissimum velles? Quid tibi isthoc in mentem venit? Qua de causa id consilii suscepisti?

Quasi. *Jakoby.* Perinde, ac si. *O mój bratwie jakoby o mojej własnej sprawie.* Tanquam mea res esset, perinde, quasi de me ageretur, velut meam causam tractabo. Negotium tuum instar rerum mearum tractabo. Meorum rerum similem curam de tuis negotiis geram. Non secus, ac res meas, curabo. Sic tuam causam agam, ut si meam tuendam susceperem.

Quatuor. *Cztery.* Cztery roku części. Quadripartitæ temporum commutationes. Annuæ commutationes temporum. *Suchedni.* Stati per quatuor anni tempestates junio dies. Quadripartita per annum junia, per leges instituta.

Queror. *Uskarzam się.* Conqueror, ex postulo. *Słusznie się na cię uskarzam.* Equa est mea de te ex postulatio. Equitatem querelæ meæ cognoscere ipse potes. Jure te accuso. Quod in me commervisti, justam habet querelam. Locus hic est tecum ex postulandi. *Wszyscy się uskarżali.* Plena erant omnia querelarum. Lachrymantes quæsi sunt, dolorē suum nobis impertiverunt. Fremebat urbs tota. Querebantur cum luctu & gemitu. Jactabantur tota urbe querimoniz. Querimoniz de injuriis, conventusque tota

tota urbe habebantur. Fuit communis omnium vociferatio deplorantium querelas suas. Secuta est comploratio omnium, tempestas querelarum. Primum secreta multorum indignationes exaudiebantur, deinde ad criminationem & publicam querimoniam res excessit.

Quies. *Odpoczynek, spokoyność.* Requies, tranquillitas, laxamentum, otium, vacatio, cessatio, remissio, quies, respiratio. *W wielkim zoftajemy uspokojeniu.* Summa nobis pax, summa tranquillitas data. In summo otio vivimus. Respiramus denique & acquiescimus. Otiosam ætatem, & quietam agimus. Locò vivimus quietis & tranquillitatis plenissimè. Vitam tranquillam, & remotam à procellis invidiarum, & judiciorum anfractu sequimur. Sinè vi, sinè metu, sinè periculo, ad otium nos totos referimus. Tranquillis rebus, tacitis, & pacatis utimur. In utramquè, ut ajunt, aurem dormimus. *Przez sen.* In quiete. Secundùm quietem sæpe nobis videre aliqua, & audire videmur.

Quiesco. *Odpoczywam.* Conquiesco. *Po tak wielu niemygodach spoczni'y nieśo.* A tot molestiis quiescas, respices, licet. Post tot molestias quietem capias, quieti te tradas, quietò animò vivas, vitam traducas quietam & otiosam, otium sequi & clementem vitam licet, solutis animis esse licet. *Trochem spoczgi.* Horam unam, duas, quieti

quieti dedi. Quietem cepl. Lassitudinem
breui quiete sedavi. V. Dormio.

Quietus *Spokoyny*. Tranquillus, com-
positus. *Mam pokoy teraz od sprav*. Quies
nunc est à negotiis. Quiescunt negotia. Fe-
rix sunt à negotiis. Forum silet, à ceter-
is etiam est silentium. Conticescit nego-
tiorum tumultus. Nihil nunc geritur ne-
gotiorum. Tranquilla nunc pacem agere
licet. Liberale nunc contigit otium. Curæ
domesticarum ac forensium rerum omnis
defluxit. Vacatio est à rebus gerendis.
Quietem à negotiis, vacationem à rebus
ipsum tempus concedit. *Nigdy spokoyny
by nie mogłem*. Usquē ad extremam ipsationem,
nullum tranquillum, atquē otiosum spiri-
tum ducere mihi licuit. Nunquam per ne-
gotia quietus fui. Curæ publicarum rerum
nulla mihi parte neq; diurnæ, neq; nocturnæ
quietis impertiunt. Nunquā sinunt me respi-
rare, nunquā acquiescere. Nunquam licuit
mihi animō consistere, & ad otium me referre.
Nunquam conquiescere, & animō vacuō ef-
se licuit.

Quin. *Aby nie*. Ut non. Cur non. Qui
non. *Ufus*. Proxius nil abest, quin sim mi-
serimus. Nemo est, quin malit.

Quoad. *Poki*. Donec, usquēdum, ut.
Ufus. Quoad ejus fieri poterit. Eatendū
progredere, quoad licebit.

Quomodo. *Fakim sposobem*. Quī. Quō
pactō. Qua ratione. Quemadmodum. Quā
viā,

viā. Quibūs praesidiis & adiumentis.

Quomodocunquē *Fakimko'wiek* *szosobem*.
Utūt. Quōquō modō. Quoquō pactō. Quō-
quō animō. *Fakożkolwiek* *jest* Quōcunquē res
cadant. Quōq; pactō res se habebit. Quōcunq;
res evadet. Quemcunquē res exitum habebit.

Quondam. *Niegdyś*. Olim, aliās.

Quotidie. *Codzień*. In dies. Singulis
diebūs, Nulla non die. In dies singulos.

R.

Rapio. *Porywam*. Abriplo, aufero, eri-
plo, praedor, furor, impello, ago. *Nieprzy-
jacieli wszystko zabrał* Hostis omnia rapuit.
Rem nostram furore suam fecit. Pradam
omnem avertit. Quidquid agi ferriquē po-
terat, avertit.

Ratio. *Rozum* &c. Vis cogitandi.
Judicium, mens, consilium, argumentum,
modus. *To jest przeciw rozumowi*. Hoc ne
rationi quidem consentaneum est. Id agere
hominis est à tota mente & recta ratione
deficientis. Id verò à sana ratione alienum
est.

Recido. *Odpadam*. Converto, cado,
redundo, incido. *Do pierwszych występkom
powrócić*. De integro in eadem flagitia
relabi, revolvi, incidere. Iterum in eam-
dem improbitatem incurrere. In eadem rur-
sus flagitia se ingurgitare.

Recipio. *Przyimuję*. Accipio, recupe-
ro. *Do łaski przyięty jest*. In gratiam receptus
est. Supplici apud eum gratiae locus fuit.
Resti-

Restitutus est in antiquum gratiae locum.
Reconciliata inter eos est ex inimicitiiis
gratia, voluntatesque copulataz. V. *Reconcilio.*

Recolligo. *Przychodzę do siebie.* Colligo. *Ładuję do siebie przyszedł.* Vix animum recepi. Vix animum à moerore allevavi, ad spem & fiduciam torpentem animum erexi. Vix animum languentem revocavi. Vix vitalem calorem recepi.

Reconcilio. *Przejednávam.* Placo. In gratiam reduco. Distractos in pristinam concordiam reduco. Gratiae reconciliationem efficio. *Przyszliśmy do zgody.* Odium amorem commutavimus. Depositis odiis, mutuam benevolentiam suscepimus. Omnem veterum injuriarum memoriam, omnem ulciscendi voluntatem ex animo delevimus. Dexteras, fidemque de integro dedimus. Pulsò odiò successit amor pristinus. Animorum nostrorum mutua in amore consensio diuturno tandem odio successit.

Recordor. *Pamiętam.* Reminiscor. Memoria teneo. *Często mam na pamięci przeszłe utrapienie.* Subit animum perixpe memoria temporis miserrimi. Animum perixpe refero ad praeteriti temporis calamitates. Infixa est animo calamitas temporis superioris. Ex animo nunquam discedit tristissimi temporis recordatio. Versatur identidem in animo calamitas.

Recreo. *Pokrzepiam.* Reficio, relaxo, relevo, restituo, colligo. *Ochotnie po wielkich*

kich Prac acb odpoczywam. Tristitiam & severitatem ludô aliquô relaxo, & mitigo. A contentione studiorum animos curasque laxo. Ex diuturna perturbatione suavitatem amicorum me recreo. Inter labores jam exhaustos, & mox exhauriendos interval- lum aliquod interjicio. Ab assiduâ conten- tionibus studiorum animum remitto. Pra- torum aspectu suavissimè aberrat animus à molestiis curisque. Lassum pondere cura- rum animum, ludô reficio. Animum libe- rali otio vireisque revoco.

Reculo. Wzbraniam sig. Anno, de- fugio, declino, aspernor, nolo; repudio, a- verfor, deprecor, ejuro. *Peżelić to wino.* *nie wzbraniam sig od kary.* Nihil de poena recuso, causam non dico, quin, quod me- ritus sum, feram. Ut meritis sum, luam; poenam non refugio, non deprecor.

Redeo. Powracam. Revertor, revenio. *Me recipio. Zgdam jak nappredzey do was powróć.* Ad vos me recipere in optatis mihi est, ut me aliquando vestri ac patriæ compotem fortuna faciat, ut ad vos recur- rere, patriæ me reddere postliminô liceat, ut expeditum in patriam receptum habeam. *Ledwie przyszedł do siebie.* Vix animus recepit à timore. Vix recreatus est ex illo pavore. Vix redintegravit animum. *Lecz abym powrócił do tego, zgdem poczęł.* Sed ut ad prima redeam, ut ad præterita rever- tamur, ut ad eam partem, unde digressi es-
rever-

revertatur oratio. Sed adhibeat oratio modum, & redeat illuc, unde deflexerat. Sed redeamus ad inceptum. *Ufus*. Ad quos dies redibis. Ad ingenium suum & mores rediit. Parum ex agro redit.

Redigo. *Przywodzę*. Adduco, pertraho, cogo, conficio, colligo. *Do ostatniego przyzedłem*. Ad nihilum omnia reciderunt. Rediit mihi res ad restim, ad rastro. *Ufus*, Bellicosas gentes in ditionem suam & potestatem redigere. Inventa redigere in ordinem. Aliquid in memoriam redigere.

Redimo. *Odkupuję*. Recupero, conduco. *Chrysus nas swę śmiercią odkupił*. Debitas primi hominis culpæ poenas suis cruciatibus exsolvit. Genus humanum afflictum ac perditum sua morte recreavit, & crexit. Salutem mortalibus, finemque diuturnæ servitutis moriendo attulit.

Redoleo. *Pachnę*. *Ufus*. Ejus sermonis multa indicia redolent. Oratio redolens antiquitatem.

Redundo. *Obfituję*. *Ufus*. Homo omnibus ornamentis redundans. Infamia majorum ferè in posteros, amici laudes in amicum redundant. Nihil prætermittatur, nihil redundet. Ex tuo facto multum invidiæ in me redundabit. E rerum cognitione florescit & redundat oratio. Is redundantes nos, & juvenili licentiâ superfluentes repressit.

Refello. *Zbijam czyli dowod.* Redarguo, refuto. *Jego dowody łacno zbije.* Criminationem totam nullò negotiò dissolvam. Propugnaculum istud, quò contrainpetus meos se usurum putat, facillè dejiciam. Objecta facillè infirmabo, & convellam. Eam opinionem ratio convellet. oratio levis factabit, veritas deniq; extorquebit. Faxo brevi, ut argumenta ejus universa corruant. Argumenta ejus facillè obruam, proteram, prosternam.

Refero. *Odno/zę.* Reveho, reporto, reduco. *U/sus.* Pedes me referunt in Tusculanum. Veterem consuetudinem, laudem, legem referre. Vultu patrem refert, moribus avum. Se ad intermissa studia literarum referre. Animum. oculos aliquò referre.

Refert. *Pomaga co należy.* Interest. Ad rem pertinet. *Mniey to do mnie należy.* Mea quidem id parum refert. Rebus tuis sunt illa conjunctiora. In eo fortunæ meæ positæ non sunt. Nihil ad me ista. Mihi isthic neq; feritur, neq; metitur. Ut unq; fuerit, haud in magno ejusdem ponam discrimine. *U/sus.* Tua maximè refert. Parvi refert abs te dici,

Reficio. *Posilam naprawuje.* Reconcinno, restituo. *Ciało posillc.* Corpus reficere. Famem sitimq; cibò & potione depellere. Firmare cibò vires. *U/sus.* Reficeredes, quæ vitium fecerant. Refecta ipe.

Refingo. *Znoszę, oddzieram.* Rescindendo in.

Infringo, revello. *Ufus.* Acta Antonii legesq; refixistis.

Reflo Na przeciw dmg. Contra flo. *Ufus.* Cum fortuna reflarit, affligimur. Cum Aquilo mihi adversum teneret, in littus rejecti sumus.

Reformo Religionem. Wygastę pobożność wskrzeżam. Ad disciplinam severiorem revocare. Veterem disciplinam, quæ jacet ætatis vitio perculsa, atq; prostrata, excitare. Abhorrentes à vitæ sanctimonia mores abususq; comprimere, ac abolere. Pravarum consuetudinum stirpes, quæ caput tollebant, eridere, excindere, omnia deniq; quæ dilapsa jam defluxere, severis legibus vincire.

Refrico. Przypominam. Renovo, revoco, retracto. Nie chciej mi przypominac cię/zkiego Przypadku. Noli obductam vix dum cicatricem refricare. Noli renovare, redintegrare memoriam casus acerbissimi. Noli animum meum revocare in memoriam casus tristissimi.

Refrigero. Oziębiam. *Ufus.* [Stella Saturni refrigerat. Umbris & aquis refrigerari.

Regio. Kray. Provincia, ora, plaga, tractus, termini, spatium. Kray żyżny. Regio tam ubere & pingvi solo, ut à pastu repellantur pecudes, ne satietas perimat. Regio uberrimò agrò, mitissimò celò, clementibus accolarum ingenis.

Regno. *Panuję. Impero, dominor. Panowal nad Persami.* Persidem tenebat. Summx rerum apud Persas pręerat. inter Persas regnum agebat. Apud Persas rerum potiebatur. Regio jure ac potestate imperabat apud Persas.

Rego, *Rzgdzę. Gubernor, moderor. Całey Rzeczypospolitey rzgdy trzymam.* Unius natum tota civitas intuetur. Ei populus sui veluti habenas tradidit. Ad gubernacula Reipublicę sedet. Jura dat unus Reipublicę. Rempublicam cum imperio & potestate obtinet.

Regula. *Ustawa.* Norma, lex, exemplum, formula, pręscriptio. *Ustawy czynię.* Leges ferię. Privatam publicamq; vivendirationem legibus constituere. *Użę.* Constitutiona sua omnia ad regulam virtutis dirigere, & referre. A regula & pręscriptione vitę aberrare. *Studia sua naturę regulę metiri.*

Rejicio. *Odrzucam.* Aspernor, repudio. *To zdanie od wszystkich odrzucone.* Ea sententia ab omnibus rejecta est. Ea sententia irrita est ab omnibus. Fuit ea sententia plerisq; spreta & damnata. *Użę.* Causam ad senatum rejicit. Ab iis libris obsecritas me rejecit.

Relaxo. *Popuszczam.* *Myślę wyjechać.* abym odpoczął. Animi causā, ut animi parumper a molestiis abducam, ut, quam mihi negotiorum & curarum odiosa co-

ſpectulo hilaritatem ademit, eam rerum jucundiffimarum aspectu, atq; oſu recuperem, ut vernâ jucunditate fruam. *Uſus.* Alvus aliquando vel adstringitur, vel relaxatur.

Religio. *Cześć pobożnoſć.* Pietas, ſanctitas. Cultus divinus. *Boga wielce czcił,* Sacris impenſe dedebat animum, DEUMq; religione maxima colebat. In ejus animo Numina affidua infidebat cura. *Wſtąpił do Zakonu.* Sacra militiæ ſe addixit. Inter ſacerdotalis familiæ candidatos nomen profeſſus. A profanis ſtipendiis ad Chriſti Vexilla convolavit. *Przyjął jeſt do Zakonu.* In Sacram familiam cooptatus eſt. Sacram familiam auxit. In numerum dicatorum DEO hominum relatus. *Uſus.* Ab omni religione declinare. Religione quidam tangi. Ea res in Religionem venit populo

Religioſus. *Pobożny.* Summa Religione præditus. Sanctus. Sacris deditus. Animus Religione perſuſus. *Mąż ſwiątobliwy.* Magna eſt & antiqua Religione. Ab inente ætate ad vitæ ſanctimoniam incumbit. Pectus omni pietate imbuir.

Relinquo. *Opuszczam.* Miſſum facio Deſero, dimitto *Opuſcił ſtaranie wſzystkich nauk.* Multam ſalutem bonis literis dixit. Depoſuit cum libris literas. Deflexit de curriculo ſuo. Segregavit à ſe penitus Muſas. Removit ſe ab honeſtis literis. *Wſzyſcy mię przyjaciele oſtąpili* Ab amicis ita deſtitutus ſum, ut nemo afflicta erigat.

Defunt amico amici. Ab amicis repudatus, à propinquis nihil sublevatus sum. Turpissima defectione me deseruerunt, reliquerunt amici.

Reliquiæ. *Ostatek*. Residua. *Ufus*. In his miseris fortunæ reliquiis. Reliquias hostium persequi. Voluptatum reliquias colligere.

Remedium. *Pomoc*. Cautio, provisio, fomentum. *Ufus*. In adversis rebus sinè remedio atq; allevamento permanere. Suis incommodis & vulneribus remedium comparare. Acrioribus remediis huic malo occurrendum.

Remitto. *Ustaje odpuszczam*. Retromitto. Relaxo, minuor. *Wiatr ustaje*. Ventus remittit, cadit, concidit. Tempestas frangit. *Juz gniew ustaje*. Ira senescit, desflagrat. *Odpusćć winę*. Gratiam delicti facere. Veniam & impunitatem dare. *Ufus*. Nuncium remittere. De meo tibi aliquid remitto. De virtute remittere.

Remoror. *Zatrudniam*. Retardo, distineo. *Ufus*. Quæ cæteros remorari solent, me nihil retardarunt.

Remotus. *Odległy*. Alienus, abhorrens. *Miejsce barzo odległe*. Locus à conspectu amotus longius. Locus, extra terminos solis, atq; in extremis terrarum finibus positus. Locus, quem natura longè submoverat. *Ufus*. Hoc à moribus, sapientia, natura hominis optimè remotissimum est.

Remu.

Remuneratio. *Wdzięczność za dobrodziejstwo* Gratia, vicissitudo studiorum, vel officiorum. *Lasce twoicy dostateczna wdzięczność być nie może.* Officia tua nunquam paribus officiis æquabo. Nullam usquam meritorum tuorum partem assequar. Nunquam non modò referenda, sed ne cogitandâ quidem gratiâ tua beneficia consequar. *Ufus.* Nihil remuneratione benevolentia, vicissitudine officiorum iuvandus.

Remunero. *Oddaig dobrodziejstwo.* Retribuo, compenso. Parem gratiam repono, Mercedem do. *Odwdzięczę za dobrodziejstwo twoje.* Cumulatis tuis in me meritis satisfaciam. Gratum me ac memorent paribus officiis probabo. Beneficia beneficiis compensabo. Quæ in me contulisti, eadem recipies. Eô, quò premor tuorum beneficiorum onere levabor. Laxabo me vinculis quasi quibusdam, si planè solvere non potero. Nihil agatur à me studiosius, quam ut de me optimè meritum esse lateris.

Remus. *Wiosło.* *Ufus.* Remis navem propellere. Detigere remos.

Renascor. *Odradzam się, odnawiam się co.* *Ufus.* Renatum est bellum, nuper primo extinctum.

Renovo. *Odnawiam.* Restauro, redintegro, reficio, refero, repræsentō. *Nie chcę odnawiać żalu twójego.* Non faciam, ut quæ coaluere vulnera, recrudescant. Dolorem

tuum jam senescentem irritare non cupio. Nec enim novis vulneribus rampendz sunt cicatrices veteres.

Repagula. Zapora. Vectes, quibus jam clauduntur. *Ulus.* Omnia pudoris, iuris repagula convellere. perfringere, effringere.

Repentē. *Wnet.* *Wnet się rozgniewałem.* Repens me ira incessit. Przésente iracundia exarsit. E vestigio irā succensus sumo.

Repeto. Powtarzam, wymagam. Exigo, peto, reposco, resumo, retracto. *Rzecz z początku ma być powtórzona.* Altius rei initium petendum. Ab origine, causisq; primis res exponenda. *Nauki wyzwolone powtórzę.* Humaniorum literarum studia ex intervallo recolam. Ad politior. s. literas regustandas me referam. In gratiam cum bonis Musis redibo. Secundis curis bonas artes perpoliam. Latinitatis authores ad manus revocabo. *Toż samo powtarza.* Aures identidem iisdem vocibus obtundit. Eandem cramben recoquit. Eadem chorda oberrat. Eandem tundit incudem. Semper eodem revolvitur.

Repono. Pokładam. Colloco, annuero. recenseo, adscribo, repeto. *Ulus.* in aliqujus humanitate, opibus spem omnem & salutem reponere.

Reprehendo. *Strofuje.* Increpo, redarguo. Verbis castigo. Aliquem asperius appello, In crimen voco, *Kato srodzē strofował*

wał Pompejusza Cato magna vocis liber-
tate Pompejum perstrinxit. Verbis vehe-
menter accepit Pompejum. Vitio illi da-
bat immoderatam honoris cupiditatem.
Carpebat liberrimè ambitionem Pompeii.
Pompeius non in paucas Catonis reprehen-
siones incurrit.

Reprimo. *Wstręć czynię. Contineo. Com-
primo, cōerceo. Bezbożną jego chęć ustrzy-
małem.* Perfeci equidem, ut ne posset cupi-
ditati suæ satisfacere. Longius cupiditate
processisset, nisi ego occurrissem. Rapiebat
eum cupiditas, ego repressi. Effrenata ejus
libidini frenos inieci. Cupiditatem ejus
domui.

Reprobo. *Ganię. Improbo, rejicło. Nie
widzę, cobym w życiu jego zganił.* Non vi-
deo, quid vitio illi dare, vertere, quid
fraudi tribuere, quid culpæ in eum con-
ferre possim. Vita ejus longissimè abest à
iusta reprehensione.

Repudio *Nie przyjmuję. Nuncium re-
misito, Rejicło. Usus. Consilium alicujus-
vota, preces repudiare. Conditionem acqui-
sitam repudiavit.*

Repugno. *Sprzeczniam się. Adversor,
obfisto, reclamo. Usus. Fortunę, crudelita-
ti alicujus repugnare. Illud vehementer
repugnat, parumq; consentaneum est.*

Res-Rzecz. *Usus. Rem alicui com-
mittere, credere. Rem libenter suscipit,
navi-*

naviter procurat. Rem expedire, conficere. Res est plurimi otii. Rerum cursus. Rerum turba, perturbatio, motus, confusio. Res perturbata, res turbulenta, incommoda, adversa, dubia, calamitosa. Rerum interitus, occasus. Pro re ac tempore consilia capere. Consilium ex re natum. Ad rem accedere. Pertractare ea, quae rem continent. Ita res se habet, Eo loco res nostra est. In id discrimen res nostra adducta est. Res est in integro. Res bellissime ibant. Rei familiari operam dare. Rerum suarum satagere. Rebus suis providere. In rem suam aliquid convertere. Naufragium rei familiaris facere. Rerum potiri. Res mihi cum ejusmodi portento fuit. Res non verba ad purgandum attulit. Non tam re, quam spelandatus.

Reservo. *Zostanuję*. Servo, conservo. *Ufus*. Non te urbi, sed carceri reservavi.

Resideo. *Przemie/zkimam*. Consisto, maneo, moror. *Ufus*. In villa residere. Non patiar eas inter vos inimicitias residere. Ne simultatis quidem ullae reliquiae in eo resident. Tota spes mea in te residet.

Resipisco, *Przyehodzę k Jobie*. *Za cza-sem przy/zedł do siebie*. Tandem ad meliorem frugem se recepit. Ad sanitatem re- versus Ad ingenium, quod à natura habuit mite ac tractabile, se recepit. Tandem se collegit.

Resi-

Resisto. *Opieram się.* Repugno, obhisto.
Sprzeciwię się jego odwadze. Omni non
 contentione modò, sed dimicatione repu-
 gnabo, objicam me, quo ad possum, & ejus
 conatus refutabo. Sceleris & audaciae me
 opponam. Luctabor cum homine improbo,
 Vel inermis contra armatum resistam.
 Si quod in me telum contorserit, legum &
 judiciorum arma arripiam. Ibo. in homi-
 nem. Ferociam exultantis frangam. *Zo-
 nierz napadał na nie-przyjaciela długo
 się opierał.* Fortiter excepit impetum ho-
 stium. Itum egregiè obviam hostium fero-
 citati. Miles non consistere modò adver-
 sus hostem ausus, sed reprimere etiam, &
 in castra rejicere.

Resono. *Brzmie.* *Usur.* In hac vocum
 concordia dulce quiddam & amicum reso-
 nat. Gloria virtuti resonat tanquam ima-
 go.

Respecto. *Oglądam się.* Resplcio. *Usur.*
 Huc ita praetereamus, ut tamen intuentes,
 & respectantes relinquamus.

Respectus, *Wzgląd.* Aspectus. *Usur.*
 Meus animus in acie est, nec respectū
 ullum querit. Sinè respectu Majestatis.

Resplcio. *Patrzam.* Retro aliquem as-
 spicio. Os vultumq; in aliquem converto.
 Aspectum refero in aliquid. Oculis rede-
 untem sequor, *Usur.* Et teoebris lucem ali-
 quam respicere. Præteriti temporis memo-
 riam cogitatione respicere.

Respiro. *Oddycham.* Spiritum duco. Anheło. Animam reddo, quæ ducta est spiritu. *Recreor* quiesco. *Niegdy cigżey nie-gdy wolniey oddycham.* Spiritus nunc ægrè, nunc liberius meat. Difficultas spirandi nunc fauces arctat, nunc relaxat. Tametsi anhelitum nunquam recipiam, humor tamen, qui fauces obsidet, spiritum sæpius elidit. *Uſus.* Respirabo, si te videro, & in his miseriis requiescam. Oppugnatione punctum quidem temporis respiravit. Pulmones ductam animam respiciant, & reddunt.

Respondeo. *Odpowiadam.* Responsum do. Refero, describo. *Inny na to odpowiadział.* Excepit sermonem alter. Ad ea alter paucis. Ad ea placidè alter & benignè verba fecit. *Uſus.* Aſperè verbis vultuquè respondit. Extrema primis, virtus tua hominum opinionioni, majorum laudibus respondet. Inter eos mutuo officiis respondentur.

Respublica Rzeczpospolita. Res communis. Publici consilii societas. *Rzeczpospolita stanowić.* Rempublicam constituere, ædificare, ferere. Statum civitatis iure & legibus, & moribus de integro condere. *Rzeczpospolita rządzić.* Ad gubernacula Reipublicæ sedere, clavum Imperii tenere, res communem utilitatem continentes administrare. *Którzy przeciw Rzeczpospolitey powstaig.* Qui Rempublicam convellere, delere, vastare nituntur. *Qui arma contra Remp: ferunt.* Qui pe-

stem

stem patriæ molluntur. Rzeczpospolita do
upadku nakłoniona. Respublica inclinata
precipitat in exitium. Omnia ad perneci-
em profligata, atq; perdita videntur. Strzeż
Rzeczpospolitę. Rempubicam consiliis
tuis excita, erige, fulca, ac si fieri possit,
ut exurgat ac reviviscat, effice atq; elabora.

Restituo. Przywracam. Instauro, cor-
rigo, repræsentō. Usus. Pretium, veterem
potestatem Reipublicæ restituere. Restituere
ac corrigere depravata. Aliquem in inte-
grum, in antiquum gloriæ & honoris lo-
cum gratiamq; restituere. Vix sibi ē gravi
calamitate restitui coeperat. Quem autho-
ritate, stud. o, sententiis vestris restitui-
tis, nunc manibus quoq; vestris in suis
sedibus collocate.

Retexo. Patrzę odwołynam. Usus. Dia-
lecticā quasi Penelopes telam retexeris. Num
quod adolescens præstiti communem, & ve-
lut me ipse retexam? Retexo orationem
meam.

Reticeo. Zamilczam. Tacitum relin-
quo. Silentio involvo. Abstineo me ab hu-
jus rei sermone.

Revelatio. Objawienie. Divinus admo-
nitus. Z objawienia to zrozumiał. Ista DEO
aperiente, manifestante, cognovit. Ejus rei
notitiam ē calo hausit. Divino admonito
didicit.

Reverentia. Poszanowanie. Honor, ob-
servantia. Dłasci Rożnicom szanować po-
win-

winne. Par est, ut liberi Parentum auctoritatem vereantur. Cavendum, ne Parentum reverentia liberorum animis excedat unquam, ut Parentum quadam verecundiâ ducantur, ut Principuam Parentum rationem habeant, *Nie szanuję Starszych.* Omnis excessit animo majorum reverentia. Majoribus nullâ se verecundiâ obstrictum reputat. In officiosus, ac illiberalis erga majores est. Majorum nec auctoritatem percontemnit, nec vim veretur.

Revereor. *Szanuję.* Colo, observo, Cultu quodam & honore dignor. *Których najbardziej powinien być, tych najmniej nie szanować.* Quorum judicium sequi, voluntat parere, auctoritatem vereri debuit, eos nullô loco habuit.

Revinco. *przekonywam.* Convinco. *Oczeniście go przekonałem.* Manifestis judiciis hominem tenui, jugulavi testibus, & alingvem reddidi.

Revivisco. *Użyć.* In vitam redeo. Renascor, respiro, recreor ex metu. E fluctibus emergo. *Użys.* Ut tua causa toties jugulata facilius reviviscat. Ex metu mortis luce libertatis recreatus revixit.

Revoco. *Odwodzę.* Avoco, removeo, abstraho. *Użys.* Revocare mentem, à sensibus Aliquem à cupiditate, furore revocare. Revocare omnia ad scientiam, ad veritatem. Studiô longo intervallo remissa revocare. Vires amissas revocare. *Cum fortuna*

tuna ex aduerso in meliorem statum reuocatur. Ad incertum revocabantur possessiones omnium.

Reus. *Winny*. Qui causam dicit. Qui aliquâ culpâ erroris tenetur. Qui de capitale, civitate, fortunis dimicat. *Bez wstępnie winny* iest. Culpa non nulla in eo haberet. Culpa ejus facinoris in illo consistit. Eo facinore contaminatum esse, nemo dubitat. Crimen non quisquam certius scabit. In ea noxa fuisse hominem pro comperto est.

Rex. *Król*. Princeps, dominus. *Króólem będzie*. Regis fortuna in eum transitura est. Summam imperii obtinebit. Regno praeficietur.

Rideo. *Naśmiwam się, śmieję się*. Risum edo. Derideo. *Wszystcy się z niego śmieją*. Nemo tenebat risum. Risus omnibus obortus est. Risu exceperet ista plerique, *Znas się tym czaśem śmieję*. Interea fabulam sumus. In ore hominum pro ludibrio abimus. Deridiculo habemur. *Użus*. Risi imprudentiam hominis.

Risus. *Śmiech*. Cachinnus. *Do śmiechu pobudził*. Risum omnibus excussit, movit, elicit, excitavit. *Śmiechu niszczymać nie możemy*. Risum tenere, continere non potui. Temperare mihi à risu non poteram.

Robur. *Sila*. *Użus*. Quantum in animo cujusvis roboris est & nervorum. Copiarum robur delatum est.

Robu-

Robustus. Silny. Fortis. valens, lacertus.
sus. Silniejszy zgom nad niego nie widział.
 Qui firmitior esset à viribus, in quo tum eximia virtus virium, cui tantum roboris & nervorum, cognovi neminem.

Rogo. Proszę. Oro. precor, quaeso, obtestor, observo. Barzo cie proszę Hoc te vehementer rogo. *Hic ego imploro fidem tuam.* Hoc te summis precibus obsecro. Id à te maximopere pro summa nostra conjunctione peto. *Supinas hic manus tendo.* *Hic* à te ita postulo, ac contendo, ut nihil magis unquàm fortunæ meæ omnes in eo sitæ, positæ locatæ essent. *Uczyń o co proszę.* Sit, quaeso, precibus meis apud te locus. *Ne me rogantem suppliciter, à te rejice.* Sine, te exorem, quodq; à te singulari studio contendo, imperti. Sine me istud à te impetrare. Da, largire hoc precibus meis,

Ruina. Upadek. Casus, pernicies, perflis. exitium. Dobr wszystkich upadek odniosłem. Mearum omnium fortunarum jacturam feci. Omnes fortunæ meæ sunt afflictæ, everse, extinctæ, perditæ, profligatæ. Actum est de fortunis meis. Nihil mihi reliqui fortuna fecit. Res meæ eò locò sunt, ut eas servare nec salus ipsa possit. *Upadła Rzeczpospolita.* Rempublicam dudum jam habemus nullam. Deposita est Reipublicæ salus. Fractæ sunt opes, afflictæ vires, amissa dignitas, salus ipsa Reipublicæ extincta.

Rumor. Wieść. Fama. Fesłci wprawdzie wieść

wieść ale nie pewna. Rumores sunt satis illi quidem constantes. sed sine auctore. Jactantur hæc sermonibus incertis, & rumore ipso nuncio. Manat in vulgus rumor, sed non lo satis firmo testimoniō *Wielu o tej rzeczy mówiło*. Res ea in ore erat omnium. Serpebat hic rumor in dies latius. Manavit ea fama longius, nec jam obscurē. *Niektórzy la-da powieści wierzą*. Qui rumoribus incertis fervunt, auditionem quamlibet pro re compta habent. *Ufus*. Rumores accupari. Rumorum ventos colligere. Rumores spargere. *Ruo*. Upadam. Cado. Przceps agor. *Ufus*. Ruere illa non possunt, nisi hæc eodem labefacta moru concidant.

S.

Sacerdos. *Kapłan*. Minister publicus DEI. Antistes sacrorum & ceremoniarum. Sacerdotiū religionibus venerandus.

Sacramenta. *Sakrament*. Sacra mysteria *Przyjąć Sakrament*. Sacra mysteria participare. Divinorum mysteriorum usu animum procurare.

Sacrilegus. *Świątokradzki*. Impius. Sacrorum hostis ac prædo. *Świątokradztwo popelnit*. Fana expilavit, incendit, depopulatus est. Per scelus & patrocinium signa sanctissima fustulit. Templis sacrilegas manus afferre conatus est.

Sæpe. *Często*. Frequenter, crebro, identidem, frequens.

Salvo. *Zachowuję, zbawiam*. Salntem do,

do, affero. Saluti sum. *Zachował od upadku*
oczywne. Patriam ab exitio, interitu, per-
nicie, peste servavit, vindicavit, eripuit,
Patris incendium extinxit. Siebie zachow-
wał. In tutum cessit. Discrimen evasit, ef-
fugit. Mało zbawionych. Pausi caelo, sedi-
būs beatorum potiti, salute xterna donati.

Salus. *Zdrowie* Sanitas, incolumitas,
Meżniem twego zdrowia bronik. Ut te sal-
vum pręstarem, quanta potui contentione
egi. Salutis tuę primam rationem duxi,
habui. Salutem tuam pro virili parte tue-
ri adlaboravi.

Saluto. *Pozdrwiam. Salutem dico-*
nuncio. Pozdrow go moim imieniem. Salu-
tem illi meis verbis nuncia. Salvere eum
meis verbis jube. Salutem ei a me velim
dicās.

Sancti *Święci*. Cælo jam recepti. Cæ-
lestium agminibus inserti. Czcic Świętych.
Eximiō cultu, pręcipuā religione Sanctis
deservire. Pręcipuo honore Sanctos vene-
rari. Pręcipua religione erga Sanctos ferri,
teneri.

Sanctus *Święty*. Religiosus, castus, in-
violatus. Meż był Święty. Exemplum erat
rare innocentie, spectataq; virtutis. Sum-
ma erat in DEUM pietate. Excellebat in
eo rara morum sanctitas, vitę sanctimonia.

Sano. *Uzdramiam. Curo medeor.*
Morbum depello. Morbō libero. Uzdroni-
lem cię. Ego te ad pristinam valetudinem
revo-

revocavi. Te jacentem; malè affectum in
pristinam valetudinis statum restitui, *U.*
zdrowiony tedy jesteś. Cessit tandem morbus
remediis. Vis morbi levata. Recreatus à
morbo es.

Sanus. *Zdrowy.* Firmus, valens, salvus,
Zadam widzieć cię jak nayprędzey zdrowego.
Morbò defunctum, confirmatum è morbo,
firmum ac valentem videre te, quam pri-
mùm cupio. Nihil laboro, nisi ut salvus
sis. *V. Valetudo..*

Sapiens. *Mądry.* Benè sanus. Magni
consilii. Divina mente præditus. Omnis
divini humaniq: juris consultissimus. *Na-
twy mądrość przysłoi, abyś na samey cności
prawdziwą chwałę pokładał.* Tuz sapien-
tiæ est, ad eam sapientiam spectat, quâ tu
excellis, præstas, pro certo habere veram
laudem ab una virtute nasci, fluere, profi-
cisci.

Sapio. *Mądry jestem.* Intelligo, video.
Szeregłby się tego, gdybyś był mądrym. Si
quid sapientiâ, consiliòq: posses, si satis Sa-
nus ac sobrius esses, si viâ rectâ reputares
tecum, missa faceres ista.

Satago. *Uś tuje.* Enitor, Magnò studiò
ago. Omni ope ac operâ annitor. Omnem
lapidem moveo. Versor in hoc studio to-
tus. Omne consilium, studium, operam,
diligentiam ad rem confero.

Satio. *Nasyćam.* Saturo, expleo. Sa-
tietatem affero. *Niemogł się zjawnie na-
syćić.*

lycié, Inexhausta cupiditas saturari legendo non potuit. A lectione depelli non potuit. Legendi nulla illum satietas tenuit.

Scandalum. *Zgorzelenie*. Offensio Prævum exemplum. *Strzeż się zgorzelenia*. Cave, ne avari lubricæ vita tua nequitia exempla præbeat, ne cogitatione morum alios evertas, ne quid offendas exempli pravitate.

Sceleratus. *Niecnotliwy*. Scelestus, nefarius improbus. *Człowiek najniecnotliwszy*. Homo post homines natos turpissimus. Omni flagitio contaminatus. Ex omni scelerum colluvione natus. Ad omnem audaciam projectus. Scelerum omnium artifex & architectus. In omni genere flagitiorum volutatus.

Scelus. *Grzech wielki*. Flagitium, facinus. Atrocitas sceleris. *Grzech wielki popełnił*. Scelus ingens suscepit, edidit, concepit, molitus est. Grande piaculum admisit, contraxit. Scelestum facinus ausus est. *Jest występku towarzyszem*. Sceleris societate conjunctus. Culpæ socius. Criminis conscius ac particeps.

Schola. *Szkoła*. Ludus literarius. Gymnasium. *Świątynia Szkoły*. Paret ibi literarum ludus, quod juvenis in indisciplinam convenit. Est optimarum artium domicilium, sedes, sacrarium, & quoddam quasi Musarum templum. Est ibi nobilium ingeniorumatrix gymnasium. *Wielka*

In tu do Szkołebodzi. Frequens hic juvenus studiorum causa in ludum convenit, gymnasium terit. Frequentes hic Magistris dant operam. *Puż szkoły porzucił* Ludo multam salutem dixit. Bonarum artium disciplinis nuncium remisit.

Scientia. Umiejętność. Doctrina, disciplina, intelligentia. *W szkołach nauki mają być a cnota złączone.* In scholis virtus à literis abesse, segregari non debet. In focietatem doctrinae virtutis studium se offert, necesse est. Juventus in scholis disciplinis simul & virtutibus imbuatur, eruditor. *Biegły jest w nauce micrniczey.* Geometricis literis perfecte est eruditus, apprime excultus. In Geometria excellit, vincit omnes

Scio. Wiem. Cognosco. Cognitum habeo. Non sum nescius. Non me fugit, praeterit, latet. *Wiem o twych zamysłach.* Patent res tuae & consilia. Exploratissimum mihi est, quid agas, quid moliaris. Non sum rudis rerum tuarum.

Scopus. Koniec spraw, cel. Finis, propositum, quo spectamus. *Ten mój był cel.* Huc retuli mea consilia. Hic animus, hac mihi lex erat. Hic animo meo, consiliis scopus erat. Hic erat terminus, meta, quò intendebantur cogitationes meae.

Scribo. Piśzę. Litetas pingo, formogno. Literarum formas, effingo. Literas consigno. Literis mando. In annales refero,
Li,

Literas exaro, conscribo. Librum conficilo, compono. *Pięknym kształtem litery wyrażasz* Literarum elementa pingis, formas sanè bel-
lissima. Figuræ literarum velut pictura bel-
lissimè concinnatæ oculis blandiuntur. Non
inæquales literarum formæ, non vacillantes,
non illepidæ. *Linia/z Rzymskie dzieje pię-
knie opisał.* Livius de rebus Romanis egre-
gia scripta reliquit. Rerū Romanarum com-
mentarios confecit absolutissimos. Res Ro-
manas literis mirificè illustravit, perscrip-
sit. *Pisz do mnie częściej.* Ne quæso, literis
parcito. Crebris me literis appellato. Quo-
ties ad amicos, eodem oleo ac operâ ali-
quid ad me exarato.

Scriptura Sacra. *Pismo święte.* Libri Di-
vini. Literæ Divinæ. Sacra. Codex sacer.
Divinorum Legum, Divinorum scriptorum
monumenta.

Scrupulosus. *Trwożliwego sumnienia.*
Simplex ac religiosus. Religione quadam
obstrictus. Equò religiosior, *Trwożliwego
jest sumnienia.* Animum gerit, nescio, qui-
būs religionibūs obstrictum. Pungunt ho-
minem, nescio, qui scrupuli ex superioris
vitæ memoriâ relictī. Anxiis sollicitudinum
aculeis malè accipitur, afficitur, torquetur.
V. *Scrupulus.*

Scrupulus. *Trapienie sumnienia, szkrupu-
pul.* Sollicitudo, suspicio, religio. *Uczynić
komu szkrupul.* Offundere animis, oculisq;
religionem. Religione nova aliquem obstrin-
gere.

gere Religionem offerre, injicere. *Mam*
szkrupuł. Discruciat animum meum suspi-
 cio. Religioni duco, habeo. Conscientiā,
 religione impediōr. *V. Scrupulosus.*

Secretus. Tajenny. odgaczony. Arcanus.
 A conspectu remotus, separatus, sejunctus.
Zadnemu tajemnych rzeczy nie nyjawię. Ar-
 canorum fidem servabo, integram prastabo.
 Nemo arcana tua consilia ex me exprimet,
 eliciet, explscabitur.

Securus. Bessieczny. Sinē cura. Dziwu-
ję się żeś tak bessieczny. Qui fieri possit,
 ut his tempestatibus propē solus in portu
 sis, sinē cura quiescas, sine metu atatem a-
 gas, res tuas in portu collocatas existimes.

Seditio. Bunt. Tumultus, dissensio,
 motus, secessio. *Bunt był w Mieście.* Urbs
 ingenti seditione exarsit. Urbanus repente
 motus, & secessio populi facta est. Confla-
 ta ingens seditio. Jam ad manus propē
 ventum erat. *Bunt wsiemierzyl.* Motum com-
 posuit, Seditionem lenivit, sedavit, ex-
 tinxit. Rabiem furentis plebeculæ cōercuit.

Seduco, Odwodzę, Abduco. In aliam
 partem duco. *Strzeż się abyś nie był zwie-
 dżiony.* Cave, ne corrumparis aliena pra-
 vitate, ne in errorem inducaris, ne ab re-
 cto honestoq; transversum agaris, ne te qu-
 ferant prava aliorum consilia.

Senectus. Starość. Propē acta jam ætas.
 decursa; Ætas extrema, precipitata. Ca-
 nitiles. *Zbliża się starość.* Ætas ingravescit.

Sene-

Senectus in proximo est. *Ætate provehor, procedo longius. V. Senex.*

Senex. *Stary. Confectus ætate, senio. Już jestem stary. Ætate jam gravis, fessus sum. Annis fractus, viribus defectus, exhaustus sum. Decursa propè est ætas, vitæ spatium. Extrema pars vitæ agitur, restat, Starzy jestem za niego. Ætate illum antecedo. Natum major sum, Provectioris ætatis sum.*

Sensus. *Czucie, zmysł, rozumienie. Facultas corporea & exterior animi intelligentia Sententia, iudicium, Umarli nie czują. Sentiendi vis morte extinguitur. Moriente sensus amittitur. Mortuis nullus sensus inest. To jest wszystkich rozumienie. Est communis omnium sensus. Omnes idem volunt. Una omnium mens, sententia. Omnes in unam sententiam eunt, discedunt.*

Sententia. *Zdanie. Dictum, & oratio brevis. Złych sztukę od zdania swego odwieziony. Improborum artes tregerunt ejus sententiam, eum, ad suam sententiam perduxerunt, traduxerunt. Improborum obtrusionibus de sententia depulsus, dejectus, detrusus, deturbatus est. Improborum culpa factum est, ut animum ab ea sententia abduxerit.*

Sentio *Czuje rozumie. Sensibus percipio. Sensem capio. Sensu gusto intelligo, iudico, agnosco. Wielki ból czuję. Sensem doloris capio acutissimum. Doloribus gravissimis discrucior, conficior, opprimor, excrucior, V. Dolor.*

Sepa-

Separo. Odłączam. Sejungo, secerno, distraho. Trzeba ich rozłączyć. Dirimen-
da est eorum conjunctio. Diducenda ea ma-
nus est hominum improborum. Diffidium &
animorum quoddam diverticulum inter eos
procurandum.

Sepelio. Grzebię. Humo. Corpus ter-
re reddo. Funus ducō. Ozdobnie pogrzebio-
ny. Amplo funere elatus est. Funus omni ap-
paratu atque honore celebratum. Suprema
officia aparatissimā pompā celebrata sunt.
Curatum, ut funeris honore quā amplif-
simo honestaretur. V. Funus.

Sequor. Idę za kim. Insequor, comitor.
Comes sum. Prosequor. Poślanowilem naśla-
dować cię. Tuarum virtutum vestigia pro-
sequor. Humanitatis tuę exempla imitabor,
Tuam auctoritatem sequar. Ad tuam au-
thoritatem me conferam. Tibi in omnibus
assentiar.

Sermo. Mowa. Locutio, oratio. Za-
częł o robie mówić. Sermonem de tuis re-
bus iniecit. intuli, induxit. Sermonem de
tuis rebus arripuit, instituit. Cząsto o tym
mówię ludźie. Is sermo in circulis, congres-
sionibus omnium versatur. Omnium ser-
monibus ea res usurpatur, celebratur. Is
sermo latissimē manat, divulgatur, perfer-
tur. V. Fama.

Servio Służę. Deservio, pareo, obse-
quor. Morem gero Przestō sum. To do te-
go służę. Hoc eō valet. Hoc opportunum est

ad illud. Illud ex hoc commodi est.

Servitus. Niewola. Famulatus, servitium. *Wielu w niewolę zabrano.* Multi servitute oppressi, sub jugum missi, in servitutem asserti, in servitutem abstracti, jugum subire compulsi. *Kto nas z niewoli wyzwoli?* Quis à cervicibus nostris jugum servile dejiciet? Servitutis vincula quis rüpet? Servitutem quis propulsabit? Quis servitutis jugum depellet, rejiciet, demet?

Servo. *Chowam, zachowuję.* Conservo, asservo, tueor, custudio. *Tyś mnie jeden zachował.* Tu unus salus vitæ meæ fultisti. Parentem te fortunæ meæ, nominisque statuo. Tu unus factum, tutumque me, ut ajunt, ab omni in commodo, detrimento conservasti. V. Solvo. *Com ci przyobiecał, zachowałam.* Solvam promissi fidem. Constabit fides promissis. Fidem, quam dedi, colam integrè,

Severus. *Srogi.* Gravis, austerus, asper, durus, acerbus. *Mąż jest barzo srogi.* Severissimi vir imperii. In omnes se severum & vehementem præbet. In judiciis cum affidet, Lycurgæus totus est, vel Cassianus ac quidam velut reorum scopulus.

Significo. *Znacze oznajmuje.* Indico, ostendo, designo, noto, declaro. *Co to słowo znaczy?* Quid sonet hæc vox? *Quæ sit vis hujus verbi;* Quæ sit hujus vocis potestas? Quid valeat, quid velit vox ista?

Signum. *Znak, obraz, chorągiew.* Indicium, nota, argumentum, vestigium, *in-* *signe*

signe *W* dziecięciu wydać się znaki dobrego przyrodzenia. Vestigia apparent excellentis indolis. Elucet igniculi quidam praeclaræ mentis indices. Species ipsa pueri nonnisi probitatem olet, vultuque toto clamat.

Similis Podobny. Consimilis, æqualis, geminus, ejusmodi, parilis. Jeden drugiemu bardzo podobny. Respondet unus alteri. Moribus & naturâ perfectè congruunt. Alter alterius imago est. Simillima utriusque & maximè gemina indoles.

Similitudo. Podobieństwo. Exemplar, forma, species, imago. Wielkie jest w rzeczach naszych podobieństwo. Simillima est rerum nostrarum ratio. Rerum mearum imaginem in tuis rebus video. Inter res nostras nihil interest.

Simplex. Szczery, prosty. Apertus, sincerus. Jest czł wiek szczery. Homo anti-qua virtute, fide, moribus. Homo minimè malus, vaser. Vir bonus & simplicis veritatis amicus. Fraudis imperitus.

Simulatio. Nieszczerość. Species simulationis. Species quædam Simulata virtutis. Nie przystoi na męza dobrego nieszczerość. Vir bonus abest ab omni simulandi studio. Viri boni non est fingere. Artem simulandi qui sequitur, longe à bonorum consuetudine discedit. V. Simulo.

Simulo. Zmyślam. Assimulo, fingo. Wszystkie u niego zmyślane rzeczy. Ad speciem

ciem & usurpationem virtutis fictus est. Nihil in illo, nisi fallax. Adumbrata virtute fallit. Probi hominis speciem Præferebat, Multis simulationum involucris tegitur & quibusdam quasi velis obtenditur. *Zmyślaj jak chcesz nie szukasz..* Indue quantumvis animo simulationem; frontem sermonemque ad fallendum instrue, mentire faciat, adulteratam virtutis specie, fallere certè & iudicium veri tollere non poteris. V. *Simulatio.*

Singularis. *Osobliwy.* Inauditus, incredibilis, peculiaris, principus. *Dzieło to barzo osobliwe.* Factum elegans ad existimationem, ad memoriam singulare. Facinus ex omni memoria, post hominum memoriam præstantissimum.

Sobrius. *Trzeźwy.* Modoratus. *Pomiarowany w pokarmie i napoiu..* Homo frugi, ac sobrius. Sumptuosus coenis minimè amicus. Sapiente quadam in cibo potuque temperantiâ commendatus. Frugaliter, temperatè naturæ desideria explet, V. *Abstinco.*

Societas. *Towarzystwo..* Coniunctio, communio, commercium, communitas. *Nie trzeba się łączyć ze złemi.* Coire societatem cum perditis hominibus minimè decet. Conferre se, adungere se ad homines perditos, vinculo societatis se obstringere cum hominibus improbis, dare se in societatem perditorum non decet. V. *Corumpo.*

Socius. *Towarzysz.* Comes, sodalis, particeps. *Wiernego Towarzysza ciebie miałem.* Te semper actionum, voluntatum, rerumque omnium comitem, consiliorum auctorem, adiutorem laborum, periculorum socium, omni in cogitatione conjunctum, sodalem optimum expertus sum. Veterem affectatorem te habui.

Sol. *Słońce.* Moderator & dux temporum. Sidus, quod astrorum tenet principatum. *Słońce wschodzi.* Sol exoritur, diem, lucem terris infert, lux lucis aspectu mortales recreat, exactis, dispulsis, fugatis tenebris, mundo diem reddit. *Słońce zachodzi.* Sol in occasum precipitat, festinat, declinat. Sol obit, occumbit.

Solertia. *Docip.* Sagacitas. Perspicax prudentia. Celeritas ingenii *Mało ludzi równego docipu.* Non possim multos recensere, in quibus eam, quam tu posses, quam præditus es, quam præstas, excelsis, ornatus es, solertiam, sagacitatem, ingenii acumen perspexerim.

Sollicito. *Namawiam, frasuję.* Afficio,ango. Solicitum habeo. *Tamie rzeczz frasuję.* Animum ea res versat assidue Ingenium ea res curam mihi conficit, in magnos me metus & sollicitudines adducit. Vehemens me ejus rei cura tangit.

Sollicitudo. *Frasunek.* Angor, cura, metus, molestia. *Pełno frasunkow.* Sollicitudo cum cogitatione multa me circumstant.

Multa me sollicitum habent. Sollicitudines meas quævis hora exacult. V. *Sollicito, Sollicitus.*

Sollicitus. Frasobliwy. Anxius, perturbatus, suspensus. Jęstem frasobliwy. Rebus meis valdè metuo. Tacitâ curâ suspensum animum gero. Multis quotidie curis urgeor, conficior. V. Sollicito, sollicitudo.

Solitudo. Pustynia, osobność. Locus desertus. Recessus, secessus. Chciałbym żyć w osobności na pustyni. Vitam fugæ, solitudiniquè mandare cuperem. In asperas & densas sylvas discedere, & ad saxa & scopulos mea mala deplorare, vitæ genus inter feras solitarium, & ab hominum societate disjunctum sectari animus esset. In loca ab arbitris remota & libera me abdere cuperem.

Solvo, Płaci, rozwięzuje, uwalnia. Persolvo. Pretium do, pendo, explico, enodo, libero. Nie mogę zapłacić. Solvendo non sum. Unde solvam non suppetit. Non dum explicata est solutio, solvendi ratio. Expedire nomen non possum sinè vertura.

Somnio. Sni mi się. Secundum quietem video. In somnis videre. videor, cerno. In quiete v deo. Snił mi się brat mój. Species fratris mei per somnum, per quietem oblata est. Nocturna fratris mei, quasi à latronibus circumventi imagine confundebar. Exagitabat me per somnum species fratris mei.

Sors. Los, szczęście. Fortuna, casus, fa-

fatum. O te rzecz rzucmy losy. Res forti
committatur. Sortes consulantur. Res ad
sortem revocetur. Sortes educantur. Ut
cuiquē fors evenerit, ita honoribūs augeatur.

Spero. *Ufam.* Spem habeo. In spe sum.
Spe ducor. Ad spem erigor. *Ufam tobie.*
Tantum in te confido, ut omnia in te col-
locem. Spes omnes in te repono. Omnes
in te sitas ac collocatas rationes habeo. Tuis
viribus nitor. *Fako mam nadźcieję, wszy sko*
uproszę. Pro mea spe. Nisi me spes fallit.
Ut animus meus auguratur. Quemadmo-
dum mihi polliceor, nihil est quod a te non
expectem V. *Spes.*

Spes. Nadźcieia. Fiducia. Boni expecta-
tio. *Lisy twoie wielką mi czynią nadźcieję.*
Literę tuę securō me animō esse jubent.
Spem magnam afferunt, offerunt. ostentant,
præbent, subministrant, injiciunt. In spem
meliozem impellunt. Spem meam alunt,
erigunt, confirmant. *Wszelką nadźcieję utra-*
ciliśmy. De spe decidimus. Omnem spem
abjecimus, deposuimus. Spe ingenti desti-
tuti sumus. Spe lapsi, orbatī, frustrati su-
mus. A spe dejecti, repulsi sumus. *Zadney*
już nie masz nadźciei. Nullus jam spei locus.
Spes nulla relinquitur. Desperata spes est,
incisa, abrupta. V. *Spero.*

Statuo. *Stanowię.* Constituo, decerno,
fancio. *Mocno to postanowilem czynić.* Cer-
tum est hoc agere. Fixum, statutumquē est.
Stat sententia. Hæc mihi lex, animus est,

Stabile, decretum què hoc consilium est. Ratum ac firmum est. *Postanowienie do Rzymu jacobae.* Animus in eo erat, ut Romam peterem. Animum suscepi proficiscendi Romam. Romam me conferre consilium erat.

Status. *Stan.* Conditio, locus, casus, Præsentis fortunæ habitus. *Patrz w jakim stanie zostajemy.* Vide, quò locò res nostræ sint. Quanta sit rerum varietas. Qui cursus rerum, qui exitus futurus sit. Qui sit præsentis fortunæ habitus. *Wzłym barzo stanie zostajemy.* In tanta fortunæ iniquitate, in extrema spe salutis, in tam atroci ac difficili tempore parum abest, quin miserissimi simus. Deterrimo statu sumus. Omnem non modò succum & sanguinem, sed etiam colorem & speciem pristinae dignitatis amisimus. In tanto discrimine civitatis, rebus omnibus aut inclinatis, aut eversis versamur.

Stimulo. *Pobudzam.* Stimulum adhibeo, admoveo, Excito, incito, pugno. *Nie przestaje żołnierzy pobudzać.* Acuere militum animos, accendere, incendere, animis militum calcar addere, fortitudinem inspirare, stimulos admoveere non desinit.

Strages. *Porażka.* Clades. *Wielka klęska uczyniona jest.* Vix ulla experta cladis exercitus pars erat. Strages data, edita erat ingens. Clades ingens accepta. Omnia strage, fugâquè repleta sunt.

Strenuus, *Rzeski.* Ad labores impiger.

Ma-

Manu promptus. Vir strenuus, & in periculis interritus. Cui digna vetere gloria fortitudo in est.

Studeo. *Uczę się, sprzyjam.* Operam do. Studium in aliqua re pono, colloco, caveo. *Od lat młodych tego się uczyłem.* Meam operam ad hęc literarum studia jam inde a puero contuli. Hanc studiorum rationem secutus sum, colui. In his literis zratem duxi. Hoc genus studiorum me unice cepit, tenuit. *Y w nocy się uczę.* Nocturnas vigilias ad diurnum doctrinarum studium adjungo. Ad literarum studia etiam noctis bonam partem assumo, sepono. Literarum causā etiam noctem pervigil vel pervigiliam ago.

Studium. *Zabawa, chęć, nauka.* Opera, labor, voluntas, animus, literę. *Chęć i wolę komu oświadczyć.* Navare alteri suum studium ac voluntatem. Servire alterius laudi, honori, commodis. Ad aliquem sua studia conferre. *Nauka wielki przynosi pożytek.* Studia summam utilitatem, emolumentum, fructum, gloriam pariunt. Studiis secundę res ornantur, adversę sublevantur, adjuvantur. De studiorum utilitate nihil fortuna, nihil hominum injurię, ac ne temporis quidem longinquitas quidquam detrahet, deteret, decerpit. *Rózne są będy do nauk przykładal pilności.* Literarum ardorem, quarum studiō mire generor, ardeo, inflammor, ad quas me totum.

rum conféro, in quibus omne tempus & aetatem consumo, contéro, exlgo, nulla res franget, restringet. *Wielką ma gorliwość pomnożenia chwale Boskiej i zbawienia dusz.* Divini honoris studiò mirè incensus est. Ardor ingens amplificandæ divinæ gloriæ ejus animum exedit. Proferendū divini honoris studiò mirificò tenetur, flagrat, ardet. Totum se in animarum procurationem tradidit. Alienæ salutis se devovit. Unum illi votum est, animarum quæstus quàm maximos facere. Totum se ad juvandos mortalium animos confert.

Stultus. Glupi. Fatuus. d. lirus. Malè sanus. Nullus consilii. *Glupszego członka nie widziałem.* Tam stultè omnia & incautè agentem, tam excordem fatuumquè hominem non vidi. Mortales omnes exquisitâ stultitiâ longè antecit. Nihil hoc homine dementius. Extremi ingenii homo est. Rudi & incondito sensu est.

Svadeo. Radzē. Moneo, hortor. Author, svasor. Ium. *On mi to radził.* Illum authorem rei agendæ, consilii habeo. Is mihi consilii copiam facit. Hujus ego authoritatem sequor, authoritati pareo. Is consilii author, dux, moderator.

Subjicio. *Podbijam pod moc.* Subigo, adjungo, *Cesarz całą Gallię oppanował.* Galliam totam ad imperium Romani populi adjunxit. Galliam belli cladibus armis domitam, sub jus ditionemquè redegit. Gallorum.

lorum opes fregit, eorumq; cervicibus servitutis jugum impotuit. Galliam sempternis vinculis adstrinxit, armis oppressit.

Succedo. *Następuję, powodzi się mi co.* Alterius locū occupo. Ad alteriūs locū sufficior evenio, cado, procedo. *Zyczę, aby ci się to powiodło.* Actū feliciter esse, velit DEUS. Acta DEUS confirmet, rata esse velit, jubeat. Quod factū fuerit, id DEUS probet, approbet, fortunet, id succedat ex animi sententia.

Successus. *Powodzenie, koniec.* Eventus, exitus. *Spodźiewam się, że ta rzecz będzie miała szczęśliwe powodzenie.* Rem consequetur eventus, exitus optatus. Successu res, quō volumus, concludetur. Spero futurum, ut in hac re cum animo meo fortuna consentiat. Rem hanc prosperē conficiam. Ut animus fert, expediam. Ad eum, quem volebam, exitum perducam. *Nie powiodło mi się.* Præter meam sententiam evenit. Secus, atque optinabar, res cecidit. Exitum res habuit alienum à spe, voluntate. Speratum eventum res sortita, nata, adepta, consecuta non est.

Sumptus. *Nakład.* Impensa, impendium. *Kto tak bogaty, aby tym nakładem wystarczał.* Quis ita bonis fortunæ affluit, ut sustinere sumptum possit. Quis ita firmus ab opibus, ut sufficere, respondere sumptui possit. Cui res familiaris ita copiosa, cui tantum fortuna largita est, ut quantum res postulat, tantum erogare possit.

Superbia. *Pycha.* Arrogantia, spiritus elatio, tumor. *Nienawidzę pychy.* Nominum insolentium spiritus, oris & oculorum illam contumaciam, fastidium, pompam, speciem intolerandam non fero. Odi homines animis inflatos, feroces, aliorum quæ contemptores, V. *Superbus.*

Superbus. *Pyżny.* Arrogans, insolens, imperiosus, elatus. *Człowiek pyżny.* Inflatus regis animis & spiritu. Ventosus. & insolens homo. Inest illi contemptor animus, & superbia. *Bogaćwa pyżnym ciężcyng.* Tux te divitiæ effervunt. Istam elationem animi, istos spiritus immoderatos in te pariunt opes, non meritum conscientia. Insolentia tua ex opibus manat.

Superstitiosus. *Zabobonny.* Superstitione imbutus. *Zabobonni ludzie byli.* Dediti erant nescio quibus religionibus. Agitabat animos nescio, quæ superstitio. Invaserat animos multiplex religio, eaque vanissima.

Supplex. *Pokorny.* Abiectus, jacens. Prostratus ad pedes. *Pokornie was proszę.* Supplicem se vestræ misericordiæ proficitur. Fractio animi, humilique pro salute sua supplicat. Nixus genibus, oblitus squalore & sordibus, ad preces lachrymasque effusus, misericordiam vestram implorat. Infimis precibus à vobis contendit. Multis & supplicibus verbis vos orat.

Suspicio, *Podczyżenie.* Conjectura, opinio, metus. *Wielu o nim, lecz fałszywe podczy-*

podęyrzenie majz. In suspicionem sceleris, sed immerito adductus, vocatus est. Odi-
osiz de eo suspensiones, multorum animos in-
federe. Gravi suspitione perstringitur, in
suspicionem innocens venit, incidit. Za-
dnego narwet podęyrzenia o nim nie było. Nul-
la suspitione volatus est. Nulla vel levissi-
ma suspitione asperius erat. Aberat lon-
gè à tam atrocis facti suspitione. Strzeż-
się i jamegopodęyrz nie lakomstwa. Avari-
tiaz suspitionem vita, depelle. Id age, ut
vel suspitionem avaritiaz à te propules,
Delenda tibi vel suspicio avaritiaz, si qua
àn te residet. V Conjectura.

T.

Taceo. Milczę, zamilczã. Sileo; reticeo,
conticeo. Tacitū relinquo. Silentio prætereo,
supprimo. Czemu milczy/z? Quid te clin-
grem reddidit? Ecquid lingua obmutuit?
Quid hares? Quid dissimulas? Quid diuti-
num adeo silentium tenes? Cur lingua con-
sistit? Quid sibi vult hæc taciturnitas tua?
Quæ res vocem tibi clausit, interdixit? Quid
sibi vult pertinax, quod tenes silentium?
O tym zamilczę. Verbum hac de re non fa-
ciam. Silentio involvam, præteribo, percur-
yam, prætermittam, prætervehar, Milczcie.
Lingvam comprimate, compescite. Vocem
nullam mittite. Loquacitatem continete.
Tudet. Teskno mi. Fastidio. Fastidio
est. Tedium me capit. Nie miło mi o tych
czeczach tak często słuchać. Fastidio quodam
& fa-

& satietate ab his rebus audiendis alienari me sentio. Rerum notissimarum mirum quàm perturbatum est. Odio rerum tristissimarum teneor, capior. Tedium mihi jam afferunt res toties repetitæ:

Tedium. *Fesknota, uprzykrzenie.* Molestia, fastidium, satietas. *Strzedz się trzeba, ażeby nie było słuchajacemu z uprzykrzeniem.* Occurrendum est satietati aurium. *Fugienda aurium satietas.* Cavendum, ne audiendi satietate expleantur audientes. Audiendi tedium varietate levandum est.

Tamen. *Jednak.* Attamen, verum tamen, nihilominus, certè.

Tametsi. *Choćiaż.* Etiam, quanquam licet.

Tandem. *Nakoniec.* Demum, aliquando, ad extremum, denique, ad ultimum.

Tandiu, vel tamdiu. *Tak długo, póty.* Usque eò, Tanto tempore. *Tantisper.* *Ulus.* Peram tamdiu, quàm ferre potero. *Tamdiu* requiesco, quamdiu ad te scribo.

Tectorium. *Tynk.* Calx, vel crassa inducta parieti.

Tectum. *Dach.* Pars summa domus, quæ tegitur. *Dach zrzuć.* Domum detegere. *Nudare tectum.* Detrahare culmen domui. *Tectum diruere, demoliri.*

Tectus. *Skryty.* Obscurus, occultus. *Zaden mýstpek długo skryty być nie może.* Nullū facinus celari, velari, suppressi, silentio involvi, latere, tectum esse diu potest. Nullum.

lum facinus esse potest, quin emanet, pateat, in lucem prodeat, divulgatur aliquando. V. *Occultus clam.*

Tego. *Kryje pokrywam.* Obduco, obnubo, obrendo, contego, velo, operio occulto, vestio, convestio. *Kryje swoie niecnoty.* Libidines suas tenebricula fronte, & supercilio contegit, circumvestit sedulo, in aperto habet. Multis simulationum involucris & quasi velis quibusdam sua scelera obtendit. *Nie potrzeba tego taic.* Non decet nos ista tenebris involvere, velle ut in tenebris jaceant, ut in tenebris condantur, ut in obscuro sint. V. *Abscendo, celo, occulto.*

Temerè. *Nierozmyślnie, nieroztropnie.* Inconsulto, inconsideratè, imprudenter. Sine judicio & modo. Temeritate quadam. Nulla ratione. *Nie nie czyni bez uwagi.* A reprehensione temeritatis longè abest. Nunquam impetu aut temeritate, sed delectu & sapientiâ ducitur. Minimè præceptum in consiliis, aut devius est. Nihil fortuna permittit, omnia consilio. *Prętki jest i płochy w sprawach swoich.* Sine recti pravi què discrimine res quasvis aggreditur. Aurâ non cœces. Cœca cupiditate rapitur ad aliquid. Per summam incogitantiam, per summam temeritatem in omnem se offert discriminis casum: *Płochy wierzy.* Temerè credit. Rem credit, de qua nihil præter auditum habet. Verba sibi dari facillè patitur. Credulum se præ-

præbet iis etiam, quibus fidem & authoritatem iusta suspicio derogat.

Temperans. *Wstrzemięzliwy. pomiarkowany. Continens, moderatus.* Ab omni cupiditate alienus, longè remotus. Vir, in quo rationis in libidinem aliosque non reſtos animi impetus firma & moderata dominatio cernitur. Qui modum omnibus in rebus ſervat, adhibet, tenet, retinet. Vir frugi & in omnibus vitæ partibus moderatus, plenus pudoris, plenus officii & religionis. V. *Modestus, moderatus.*

Temperantia. *Wstrzemięzliwość. Modestia, moderatio, frugalitas, continentia.*

Tempero. *Miarkuję. Moderor, rego. Wstrzymać się od czego. Ab injuria & maleficio temperare. Surowość z łaskawością pomieszać. Severitatem clementiā temperare. Rzeczpospolitą obywatelnymi prawami określić. Rempublicam optimis institutis & legibus temperare. Ledwo się wstrzymać mogą: Vix mihi tempero, quin &c. Vix me teneo, vix me contineo, quin &c. Vix possum animum vincere. Vix me cohibeo.*

Tempeſtas. *Czas, pogoda, nie pogoda. Tempus. Status cæli. Aëris constitutio. Turbo, procella. Wielka niepogoda.* Coorta est tempeſtas maxima cum magno fragore tonitribusque. Foeda tempeſtas cum grandine ac tonitribus cælo deſecta est. Foeda tempeſtas nimbō denſo omnia operuit, omnia permiſcuiſit. Ingens repente commota, concitata tempeſtas.

pestas est, erumpebant venti, saxi existerant turbines: fluctus ejiciebantur maximis. Multis imbribus & propè intolerabili tempestate vexabamur. Vento mixtus imber ferebatur in ora, ut jam spiritum propè intercluderet, nec reciprocare animam sine-
ret. Tum verò ingenti sonò cælum strepe-
re. & inter horrendos fragores micare ignes,
donec effuso imbri creberrimaque grandine
obruerentur omnia. Erat propè continuus
cæli fragor & passim cadentium fulminum
species visibatur, dum repente imber gran-
dinem incutiens torrentis modo effunde-
retur. *Na morzu powstala nawałność.* Splen-
da se cælo nubes intendebant, & quidquid
lucis intermicabat, effusa caligine extin-
ctum est. Tum inhorrescens mare paula-
tim levari, deinde acriori ventò concite-
tum fluctus cingere, & inter se navigia col-
lidere, ut scissis repente triremium vincu-
lis ruere tabulata, & cum ingenti fragore
in profundum secum trahere, quidquid erat
vectorum, inciperent. Vehemens primum
ingruebat ventus, isquē cum fulgetris & ce-
lesti fragore, & traquē ac minaci nubium vi-
tum vero non per gradus, ut solet, tempe-
stas intumuit, sed directus subito aër ita mi-
scuit maria, ut artem mox a principio &
ipem nautis eriperet. Coire paulatim nu-
bes sonare cælum, micare ignes ruere no-
stem videbamus. Præliabantur venti, sur-
gebant undæ, crebrisquē fluctibus navem op-
pre-

pugnabant. Glomerabant horrendam grandinem venti imbresque densissimi, qui ad concitandum æquor sic incubuerant, ut illud ab imis sedibus everfuros putares. Potu cælum in mare descendere, omniaque inter se elementa permisceri atque confundi crederes. Volvebantur aquarum montes, crecebatque magis semper ac magis tempestas, & decumanis fluctibus, terribili procellæ fremitu navis latera feriebat. Immutata repente maris fides est, nam præter disturbatum procellis aërem, & furentium ventorum violentiam ex obliquo mare miscentem, etiam nubes æstivis caloribus incensa inter se collidebantur, creberrimoque ruptæ tonitru, fragoribus aures, tumultu Pontum ac cælum, fulgurum jactu oculos animosque confundebant: cumque procella nimbos impelleret, nubes præcipiti ruinâ fractæ tam densis imbribus descendebant, ut torrentes ac nova quasi maria effundere viderentur.

Ulus. Czar. Qua tempestate Græci florebant. Nieszczęście, zamieszanie. Tempestas in me coorta, concitata est. Mutata sedataque hac Reipublicæ tempestate. Pora pogodna. Tempestatem idoneam nancisci. Tempestate bona conscendere, solvere, navigare.

Templum. Kościół. Aedes sacra. Locus sacer. Domicilium Divinum. Fanum, delubrum, sacrarium. Numini dicata Domus. Kościół tam jest barzo sławny. Templum ibi viſitur opere nobilissimum, religione

one sanctissimum, magnis populorum concursibus celebratum, advenarum frequentia in primis nobile, insigne, divitiis, antiquitate & sanctitate inclytum. Kościoły od-
wiedzać. Religionis causâ celeberrima ur-
bis templa obire. Loca sacra & czestibus
prodigiis illustrata, nobilitata, inolyta ve-
teri religione visere, venerari. Kościół u-
roczyście poświęcony. Templum publicè vo-
tam & dedicatum.

Tempus. Czas. Tempeſtas, złym, fru-
culum. Nie w czas powracasz. Alieno tem-
pore reverteris. In alienum tempus cadit
reditus tuus. Reditum tuum ratio tempo-
ris haud sanè probat. Si rationem tempo-
ris spectasses, redeundi consilium non su-
ſcepſiſſes, aut ſuſceptum abjeciſſes. Wszyſt-
kim złe pod czas tych nieſzczęſliwych cza-
ſow. Nemo eſt, cui rectè ſit in hoc miſer-
rimo temporum ſtatu, in tanta temporum
acerbitate, in tam iniqua, dura, adverſa
temporum ratione, his miſerrimis, his tam
infaſtis, iniquis, perditis temporibus.
W dobre czasy przyjaioł wiele. Proſperis
temporibus, in ſecunda, lxta, optima fortuna,
rebus ad voluntatem fluentibus, cum o-
mnia ſacillimo curſu procedunt, amicorum
turbâ circumſepti ſumus. Krótki czas na-
znaczasz. Tempus perexiguum præſinis.
Exiguam temporis uſuram concedis. In ho-
raz unius circulum me cogis. Spatium a-
gendz rei das perexiguum, anguſtis termi-
nis

nis concludis. *Czasu nie mam do pisania.* Temporis nihil est, quod à reliquis subtrahi possit ad scribendum. Scribere per quotidianas confertasque occupationes non licet. Quotidianæ occupationes tempus omne mihi eripiunt. *Stosonac sig do czasu, jest czlowieka mgdrego.* Tempori servire, consulere temporibus, necessitati parere, rationem temporis habere, res ad tempus accommodare sapientis est. Scenæ servire nec sapiens interdum refugit. *Wszystek czas na naukach trawie.* In bonis literis omne tempus traduco, pono, tero, contero. Tempus omne bonis literis do, transcribo. Diem legendo scriberedoque condo. Vitam, ætatem doctrinarum studiis contero. *Za czasem.* vulgo cum tempore. Tempore suo. *Datõ tempore.* Annis venientibus. *Procedente tempore.* Olim. *Fe/zet nie czas.* Immatura res agitur. Nondum habet maturitatẽ res suam. *Fak bedzie czas uczynic.* Ubi res & ratio postulabit, ubi locus agenda rei datus fuerit, faciã. *Quæ cupis, suo tempore perficiã.* *Czas na rozmowę oznaczyć.* Tempus alicui ad colloquiũ dare, constituere, designare. *Zbliżo sig czas.* Appropinquat, accedit, tempus rem exequendi. *Na złe czasy natrafiliśmy.* In misera Republicæ tẽpora incidimus incurrimus. *Ufur.* Ad agendum aliquid, tempus mihi sumo, nanciscor. Temporis causã facere aliquid. In tempore, vel ad tempus venire. Ab eo tempore, ex eo tempore declinare coepe-

ceperunt omnia. Interjecto haud longo tem-
pore. Multum temporis intercesserat.

Tenax. Skąpy. Parcus, retinens. *Uporny w swoim przedsięwzięciu.* Propositi te-
nax est. A suscepta sententia dimoveri, a-
verti non potest. A sententia nec transver-
sum unguem deflectit. In suscepto consilio
perstat. Sua in sententia constat.

Tenebræ. Ciemności. Obscuritas, cali-
go, nox. *W południa stały się ciemności.*
Umbra nocti similis premebat terram. Nox
calo obducta lucem condidit, suppressit.
Lux ipsa solis, crassis occulta & circum-
fusa tenebris latebat. *Ufus.* Tanquam si
Reipublicæ offusa sempiterna nox esset, ita
in tenebris jacebant, miscebanturquæ omnia.
Ex caligine & tenebris in lucem respicere
coepit Respublica. Obscuram familiam &
tenebris in lucem vocare. Afferre, obduce-
re, offundere tenebris alicui rei. Philo-
sophia ab animo caliginem & tenebras
dispellit. Luce non tenebris reddit.

Teneo. Trzymam. Retineo: Być obo-
wiązany. *Votò, promissò, religione, lege,*
jurejurando teneri. *Opanować.* Civitatem
servitute oppressam tenere. *Wygrał sprawę.*
Causam tenuit. *Rozumiem.* Probè rem
teneo. Teneo voluntatem tuam, *Pamię-
tać.* Rei alicujus memoriam tenere, *Mieć.*
Tenere animum attentum ad aliquid. Te-
nere fiduciam. *Zostaje.* obskakuje. Tenetur
in manifesto crimine. Tenemur undiquè, non
ela-

elabemur. *Dochódzq.* Manibūs rem teneo.
Wstrzymać. In tanto dolore, lacrymas ta-
 men tenui. Iram non tenui, quin erumpe-
 rem. Vix risum tenui. *Zatrzymuję, barwie-
 kogo.* Tempestas biduum me tenuit. Ser-
 mone hominem in multam noctem tenui.
Ze mną trzyma, vulgare est mecum tenet.
 Mecum stat. In meis partibus stat. Stat
 à me. Meis partibus studet. Meum fen-
 tit.

*Tepeſco. Stygę. W ducbu ſtygę po-
 azał.* Ardor primus virtutis extinctus est.
 A religione officii declinavit. Fervor ille
 ex diuturna meditatione conceptus remiſit,
 refrixit, deſerbuit, oblanguit, & ſenſim e-
 vaneſcere coepit.

Termino. Kończę rzecz, okreſlam.
 Concludo, claudio, definio. Regionibus ali-
 quibus circumſcribo, vel definio. *Uſus.*
 Imperium Romanum non terrę ſed cęli re-
 gionibus terminatur. Iſdem finibus vitam
 & gloriam terminare. Epicurus bona vo-
 luptate terminavit. Verba melius termi-
 nantur ac cadunt in ſyllabas longiores.

Terminus. Granica. Finis; regio. Uſus.
 Termini, quos Socrates pangit & conſti-
 tuit. Certos mihi fines, cancellos, termi-
 nos ipſe conſtituam, extra quos non egre-
 diar.

*Terra. Ziemia. Globus terrę. Me-
 dius mundi locus. Orbis terrę. Humus,
 tellus, ſolum, Uſus. Terra mater omnium
 veſti.*

vestita floribus, herbis, arboribus. Conquirere aliquem terrâ marique Romam terrâ petere. A terra solvere. Navim ad terram deligare. Ad terram aliquid abjicere, affligere.

Terræ motus. *Trzęsienie ziemi. Wielkie trzęsienie ziemi było w Sycylii.* Sicilia magnis terræ motibus conquassata est, concussa est, contremuit, ut non moveri sed everti crederentur omnia. Multarum tum urbium magnæ partes prostratæ sunt, cursum rapidò aversi amnes, ventis per cava terræ citatis rupti montes tumuliquè desedere, multis locis labes facta, flumina in contrarias partes fluxere. Nutabat perpetuò solum, frequenter etiam substabat tanto impetu ac fragore, ut urbes ac oppida suis divellendas sedibus putaremus, nec quisquam tam saxei esset pectoris, quin scixis terrâquè tremantibus contremisceret.

Terreo. *Strasze.* Terrorem affero, infero, offerro, injicio. Metum affero, infero, facio. *Barzo to nas przestraszyło.* Perculit nos ea res, id fulmen, ejus vocis terror vehementer. Percussit nos vox ea, inque animis auribusquè omnium adhuc versatur. Magnum ea res metum incussit & repentinè pavore penè nos exanimavit. Pavorem oppressitquè. Lingva obmutuit, manus obtorpuìt, mente debilitata metu concidimus, toto corpore perhorruimus. *Ultimo metu per.*

perfulsi sumus, tot terroribus undiquè offensus. Perlatus est ad omnes terror. Trepidatum repentè, omnium pectora occulto metu pervadente sic, ut vox omnes ac sanguis deficeret. *Przestraszeni nieprzyjacieli uciekają.* Hostes metu subacti, multiplices terrore circumventi. Hostes ancipiti circumstante metu in fugam se conijciunt. Terror incussus hostes per tota castra trepidos agit.

Terror. *Strach.* *U/us.* Terrores minasquè jacere, spargere, jactare. Si quid increpet terroris. Terrorem illatum reddere Firmare ex terrore hominem, metuquè liberare.

Testamentum, *Testament.* Suprema voluntas. Voluntatis nostræ justa sententia de eo, quod post mortem nostram fieri volumus *U/us.* Testamentum facere, conscribere, componere, obsignare. Testamentum aliquod alicui relinquere. Testamentum falsum supponere. Testamentum subicere. Nefas est testamenta mutare, rumpere, inducere, irrita facere, & voluntatem mortuorum evertere.

Testificor. *Oświadczam się, oświadczam.* Testor, attestor. Notum facio. Testimonium dico. Testibus firmo. *U/us.* Id feci testificandi amoris mei causâ.

Theologia. *Teologia.* Divinarum rerum scientia. *Theologia mystica,* arcana, recondita, interior, divinitus immissa mentibus

ibus hominum, de DEO, divinisquē rebus
 scientia. Doctrina interior DEO Magistrō
 tradita. Divinarum rerum cognitio e cae-
 lesti luce hausta. *Theologia Speculativa*. Di-
 scipulatrix ac iudex altissimarum de DEO
 Divinisquē rebus quæstionum disciplina. Sci-
 entia geminatâ fidei rationisque luce illustra-
 ta, *Theologia Moralis*. Quæ de Christiani
 hominis officio quæstiones complectitur.
 Quæ arctas impeditasquē conscientia ratio-
 nes explicat, vel expedit. Quæ interioris
 fori causas quæstionesquē tractat. *Theologia*
Polemica: Quæ controversias fidel ac Reli-
 gionis nostræ quæstiones explicat, dissolvit.
 Quæ in evertendis novarum opinionum
 commentis operam Christianæ rei locat.
 Quæ Religionis arcana in controversiam ad-
 ducta, ratione ac autoritate firmat ac tue-
 tur, *Theologia Positiva*. Sacrorum codicum
 interpres scientia.

Theologus. Teolog. Rerum Divinarum
 peritus. Sacrarum literarum intelligentiâ
 nobilis. Interpres Divinorum oraculorum.
Timeo. *Boję się*. Metuo, horreo, exti-
 mesco, pertimesco reformido, vereor. In
 metu sum. Afficior timore. Metus animo
 obijcitur. Meute vix consto. *Wielce się boi-*
Magnum in timorem pervenit, adductus est.
Ictus metu graviōris mali & horrore per-
fusus tuta omnia reformidat. Totus in me-
tu est. Boję się ażeby mój przemyśl na zle-
nie wyszedł. Utinam consilio meo respondent
 S
 exl-

exitus, vereor tamen, ne aliorum cadat. Meum consilium quò sit evasurum, nescio, ac timeo. Consilium à me captum, ut eum quem volo, habeat exitum, opto magis, quam spero. Exitum consilii nesci extimesco. Tak bliskiego niebezpieczeństwa wielce się obawiam. Aspectu impendentis procellæ horret animus, vox torpēt. Formido incessit animum, & pavore marceo.

Timidus. Bojaźliwy. Ignavus. Nullus animi. Circumspectans omnia. Quidquid increpuerit, pertimescens, diffidens. Imbellis, vecors Barzo lekliwy jest. Angusti, exigui, infirmi, imbecilli animi es, nimis unquē demissi. Animò jaces, langues, non viges. Jacet, languet, non viger tuus animus. Abest animus ab animo tuo. Robori ac nervorum in animo tuo parum est. Animum in te requiro, desidero. Wojsko by bojaźliwe. Tota acies pavore fluctuabat, vix gladiò esse opus. & umbrarum prope posse videretur. Miles abjectus metu animò debilitatus, & qui umbram quoque metueret suam. Terror militi inciderat.

Timor. Bojaźń. Metus, formido. Bojaźń po sobie pokazał. Opinionem timor hostibus præbuit Signa formidinis, suspitionem timoris hostibus dedit. Przestał lek się. Timorem omnem abiecit, deposuit. Solvit animum metu. Timore se expedio. Metum abstergit, exuit. Ad pristinam fortitudinem revocavit. Ex timore se olegit.

legit. Recreavit se à timore. *Tę bojaźń od
ciebie oddałę.* Isto te metu liberabo, leva-
bo. Ab isto te metu abducam. Metum tibi
eximam, auferam, expellam. Languet ani-
mus tuus, ego, ut valeat & vigeat. efficiam.
Animum tuum confirmabo, constituam, ad
spem & fortitudinem revocabo.

Titulus. *Tytuł napis. Tytuł książski.*
Inscriptio libri. *Honorów tytuły.* Honoris
vocabula & nomina. *Nie daj komu należyc-*
go tytułu, Aures debita appellatione frau-
dare.

Tolero. *Znoszę. Fero, patior, perfero,*
sustineo, sustento, concoquo. *Ufus.* Vitam
latrocinii, castaneis famem tolerare. Ver-
bera plagasquē is toleret, qui verbū concoque
re vix potest?

Tollo *Znoszę, podnoszę, wynoszę. Ufus.*
Dubitacionem mihi omnem sustulit. Phæ-
ton in currum Patris sublatus. Risum, ca-
chinnum, clamorem maximum sustulit. Tol-
lere in cælum laudibūs. Tollere aliquid o-
neris.

Tonat. *Grymi.* Cælum tonitribūs con-
tremit. Cælum tonitribūs dat mugitus in-
gentes & concursu conflictuquē nubium ful-
gura ingeminat. Cælum tumultu miscetur.
Nubes æstivis incensæ caloribūs inter se col-
liſe creberrimōquē ruptæ tonitru, fragori-
būs aures, fulgurum flammis oculos verbe-
rant.

Tormentum. *Męka, działo, Crucia-*
S2 tus,

rus, supplicium, equuleus, machina bellica
Ufus, Tormenta ad exprimendam veritatem adhibemus. Nulla vis tormentorum acerrimorum prætermittitur. Tormentum mures verberare, quaterere, disturbare, labefactare.

Torqueo. *Męczę, kręcę*. Excrucio, *He-cto*, intorqueo. *Paści się nie przyzna. me-ccony będąc*. Nisi fateatur, nisi de se ultro confiteatur, in cruciatum maximū dabitur tormentis acerrimis ex eo quæretur, in cruciatum abripietur, omnis tormentorum acerbitas in illum exprometur. *Ufus*. Terra si circa axem convertit ac torquet. Opinio num vanitas torquet ac flectit imbecillitatem animorum, quocumque libuerit. Torquent te laudes mex. Torquere hastas amentatas. V. *Flećło excrucio, crudelis*.

Trado. *Podaję, Do, transmitto*. *Podamiasło zwycięzcy nieprzyjacielowi..* Victoris imperio ac potestati urbem dedere, permittere, in fidem ac potestatem victoris urbem committere, se suaque omnia alicui in fidem, in potestatem in deditiōnem tradere. *Udać się na co, Quieti, voluptati, libidibus se tradere. Z ręk do ręk oddać. Trado tibi hunc totum de manu, ut ajunt, a manu. Pişzę rozgłaszam..* Res gestas posteris, memoriarum posterorum, monumentis tradere. *Memoriarum tradere. Memoriarum traditum est.* *Uczę. Artem dicendi discipulis trado.*
 Traduco. *Przeprowadzam, przeprowa-
 niam.*

wiam. Fluvius profundior erat, quam ut
copiæ traduci possent. Vitam otio, et tatem
ludō traducere. Przeciagnąc tego na swoje
strong, Traducere aliquem ad se, Oslawic
Traducere aliquem per ora hominum. Na-
wrócić. Animum alicujus ab improbitate
ad virtutem, ab iracundia ad lenitatem tra-
ducere. Dodac komu serca. Animum alicujus
a metu ad spem traducere.

Traho. Ciggnę. Vi adduco. Usus. Tra-
here aliquem in invdiam. Ex contumelia
nomen traxit. Molestiam ē re quapiam tra-
here. Bellum trahere. Noctem variō fer-
mone trahere. Trahimur omnes laudis stu-
diō.

Trajcio. Przejeżdżam. Alpes trajecie
Antonius. In Graciam trajicere. Przeprawic
się przez rzekę. Fluvium trajicere. Flu-
men navibus transire. Superare fluvium.
Transgredi, transmittere flumen. Przepra-
wić wojsko. In adversam fluminis oram co-
plas trajicere, traducere, transportare.
Przestrzelić. Glande plumbea aliquem tra-
jicere, sternere, configere, conficere, exani-
mare transverberare, Przerzucić. Murum
jaculō trajecit.

Tranquillitas. Spokoyność. Quies, oti-
um, securitas. Tranquillus animus. Placa-
ta, quieta, tranquilla vita. Ta rzecz wiel-
ką spokoyność tobie przyniesie. Res ea ma-
gnam tibi tranquillitatem pariet, efficiet,
ut quietē tranquillequē agas, facilem ut ha-
beas

beas & expeditum rerum tuarum vitæque
 cursum, ut otio fruaris jucundissimo, uber-
 rimo, suavissimo. Ea res præstabit tibi vl-
 tam ab omni metu curaque vacuam, ab o-
 mni molestia remotam, sejunctam, segre-
 gatam, disjunctam. *Z łaski Bożej jestem te-
 raz wielce spokojny.* Quæ DEI est gratia, va-
 cuus molestiis sum. Sinè cura, sinè solici-
 tudine sum. DEI benignitate factum est,
 ut nunc quidem omni molestiâ vacem. DEI
 vino munere procul absum à molestiis. DEI
 benignitate contigit, ut nulla animum pau-
 lô molestior afficiat, vexet, exagitet, com-
 moveat, perturbet cogitatio; ut vitam quie-
 tis, tranquillitatis plenissimam secter.

Tranquillus. *Spokojny.* Quietus, secu-
 rus, sedatus, placatus, lenis, placidus. O-
 mnis perturbationis expertus. *Trudno pojąć
 jak spokojnego umysłu jestem.* Vix cogitatio-
 ne assequare securitatem, quietem, tran-
 quillitatem. æquitatem animi mei, quam
 procul ab omni cura absit meus animus.
 Quam parum animus curâ fluctuet, agitetur,
 vix cogitatione consequi possis.

Transeō. *Przechodzę.* Trajicio, trans-
 mitto, transcedo, transgredior, præterve-
 hor, permeo, trano. *Patrzaj, ażebyś za gra-
 nice skromności nie wyszedł.* Cave, ne mode-
 stiz terminos transeas, ne longius progres-
 diare, quam modestiz ratio patiatur, ne, quos
 modestia tibi terminos præscribit, transgre-
 diare, transgrediare, transcendas, prætergre-
 diare,

diäre, ne modestis terminos,, vel cancellos egrediäre, excedas. *Uſus.* Ad alium fermoneſſem tranſire. In ſententiam alicujus, in alia omnia, ad partes alterius tranſire. Si quidem eſt peccare, tranſire lineas. Legem, modum tranſire. Aliquid ſilentiö tranſire.

Transfero. *Przenoſzę. Z ſiebie niema- wiſć zwalić na drugiego.* Invidiam omnem in me tranſtulit, ad me tranſfudit, in me trajecit. Totam invidiæ moleſem in me tranſmovit, derivavit, traduxit. *Słowo w ſłowo po Łacinie przetłumaczył.* Verbis totidem in Latinum tranſtulit. Verbum pro verbo reddidit. Verbum de verbo expreſſit. Ad verbum tranſtulit. *Uſus.* Animum aliö tranſferre, Amorem meum, curam, laborem, ſtadium ad aliquid tranſferre. Culpam in alium tranſtulit.

Transfigo. *Przebijam.* Conſigo, tranſſodio, tranſverbero, trajicio latus. Gladium lateri, jugulo deſigo.

Transmitto. *Przeſyłam.* *Przepłyngć.* Caſar in Africam tranſmiſit. *Zdać.* Provinciam, bellum, negotium alteri tranſmittere. *Mniey co ſobie ważyć.* Omne tempus meum amicorum temporibus tranſmittendum putavi. *Czas na czym trawić.* Tempus inter libros tranſmittere.

Transbato. *Przepływam.* Traño. Nattando flumen tranſeo, trajicio.

Transvehor. *Przejeżdżam.* *Uſus.* Mare tranſvehi,

Transversus. *Poprzeczny, krzyżony.*
Obliquus. *Uśus.* Multæ viz transversæ. Ab hac lege mihi non licet transversum digitum, vel unguem discedere. Ecce tibi è transverso. Transversa ecce incurrit fortuna. Transversis itineribus Romam properat.

Transvolo. *Przelatuję.* Oceanum transvolavit Romanæ Urbis. gloria.

Tribuo. *Daję.* Do, præsto, impertio.
Uśus. Opem & misericordiam miseris, honorem magistratibus tribuere. Patri tuo semper plurimum tribui. Tribuo hoc valetudini tuæ. Nihilum tibi ipse tribuis. Rem universam in partes tribuere.

Tributum. *Podatek.* *Musiomy wielkie podatki dawać.* Magnitudine tributorum premimur. Gravi tributò & collatione iniqua frumenti opprimimur. Vestigal in annos singulos magnum pendere, stipendia ingentia dependere cogimur. *Uśus.* Tributum ferre,olvere, conferre. In singula capita tributum imponere, Tributò liberare, à tributis vindicare, tributorum finem afferre.

Tristis. *Smętny, Źrogi.* Mœstus, mœrens, dirus, Czemu smętny jesteś? Quid angeris? Quid te excrucias? Cur merore conficeris? Qui te mœror quotidianus lacera & conficit? Quid ita in lachrymis & mœrore consenesceis, in lamentis luctuquē jaces? Quid ita frontem contrahis?

Tri-

Tristitia. *Smutek. Wielce się smęci.*

Eger animi est, Doloris magnitudinem vix capit. Tristitiæ immodicæ, ægritudini se dat, se dedit, se tradit. Ægritudinem suscipit immodicam. Moerore & lachrymis propemodum contabescit. Modum lugendi non facit. Magnam tristitiam subit. *Ta rzecz wielki ni smutek przyniosła.* Res ex magnam mihi tristitiam peperit, magnam mihi ægritudinem attulit. Ea res vehementer me mordet, pungit, sollicitat, angit, æcerbè vexat, graviter commovet, magna ægritudine afficit, animum moerore cumulat, cruciat, conficit. *Prześląmny smęcić się.* Miti- gen us istā tristitiam. Mentē tandem à tristi- tia hac abducamus. Ægritudinem exuamus, abjiciamus. Animum ægritudine levemus. Deleatur ista ex animo tristitia. Ægritu- dinem, quam ea res nobis asperferat, ex ani- mo deleamus; exturbemus, abstergamus.

Tritus. *Wytarty, ularty, pospolity.* De- cantatus, contritus, pervagatus, Contem- ptus, vulgaris. *Ujuz.* Tritum sermone & vetustate proverbium. Res trita, communis, & pervulgata. Itinere trito incdere.

Tritus. *Tarcie. Ujuz.* Conflictu tri- buquē lapidis ignem elicere.

Triumpho. *Tryumfuję.* Triumphum ago. Capitolium curru invehor. Capito- lium cum insigni laurea invehor, cum festa fronde incedo. *Weselić się.* Exultare lætitiā. Triumphare gaudiō.

Triumphus. *Tryumf.* Imperatoris. Ducis, victoris pompa, cum laurea togaque palmata in Capitolium inveci. *Uſus.* Triumphum alicui decernere. Triumphum habere, agere, deportare. Differes de triumpho: quid tandem habet iſte curruſ? quid vincti ante currum Duces? quid ſimulacra oppidorum? quid argentum? quid aurum? quid legati in equis & Tribuni? quid clamor militum? quid tota illa pompa? quid vehi per urbem?

Trophæum. *Zwycięſki znak.* Victoriæ monumentum. *Uſus.* in Macedonia trophæa ſtatuit, poſuit, conſtituit, quæ bellicæ laudis victoriæque inſignia, ac monumenta ſunt. Urbs trophæis ac triumphis ornata, ac diſtata.

Trucido. *Zabijam* Multis vulneribus concido, conficio. V. *Occido* interficio.

Tuba. *Tręba.* **Buccina.** *Uſus.* Tubam canere. Ad tubam canere. Tubam inflare.

Tubus. *Rura wodna.* Ductus aquarum, quos tubos vocant.

Tueor. *Bronię.* zachowuję, ſtrzegę. **Tutor,** ſervo, conſervo, cuſtodio, ſerveo, praſideo. *Bronię jego wſzelkimi ſpoſobami.* Sartum, rectum, ut ajunt, ab omni quæ incommodo detrimento, moleſtia ſincerum, integrumque conſerves, in omnibus rebus regas velim. Eum in praſidio ac tutela authoritatis tuæ latere patiaris.

Tremulus. *Rozruch.* zgiegię. *trwoga,* zanie-

zamieszanie. Motus, turba, seditio, trepidatio. *Niebezpieczeństwo jest bunt.* Res pro seditione est. Res ad seditionem spectat. Res à consilio ad vim abit, in metu sumus, ne qua incivitate tempestas excitetur, cooriatur, nequa repentina vis, in civitate existat. *Ta rzecz wielkie zamieszanie uczyniła.* Ea res ingentem in urbe tumultum excitavit, fecit, praeiuvit, commovit, conflavit, concivit, turbas ingentes fecit, concivit, tragedias effecit. *Ea res effectum est,* ut omnia terrore ac tumultu streperent.

Turba Pospolskiego, tłum, Rozruch. Multitudo. Conventus hominum. Concio. Multitudo in unum conglobata. Juvenum manus. Juvenum globus. Circumfusa in concionis modum turba confertissima. *Valgus, seditio, vis, tumultus.*

Turbidus. Mętny, zamieszanie pełny. Perturbatus, confusus. *Nigdy jego tak pomieszanego nie widziałem.* Tanto animi motu perturbatum, ita perculsum, perculsumque, nihil ut consilio, ratione, ordine ageret, nec lingua, nec ore consisteret, nunquam vidi. *Vix apud se est, ita perturbatione atque incertitudine animi est.* *Ujus.* Mens omni turbido motu semper vacans. Aqua turbida & cadaveribus inquinata. *Turbidis rebus temporibus adversus.*

Turbo. Mieszam, męce. Perturbo, misceo, permisco. *Wielkie w Rzeczypospolitej zamieszanie.* Nullum tam turbulentum Reipublicae tempus fuit. *Plurimum turbatum infinitum hominum licentia concitum est.*

est. Nusquam res quietz. Omnia Divina
humanaquē jura miscentur. Civilibūs flucti-
būs tument omnia. *Ten przypadek wielce
mię zatrwożył.* Is casus vehementer me tur-
bavit, mirificē me perculit, omnem animi
statum inflammavit, incitavit, conturba-
vit, mentem propemodum ē sua sede &
statu dimovit, mentem propē exturbavit
meam.

Turbo, Wieber. Vēntus omnia tor-
bens ac involvens. *Buntown k jesseł.* Tu
procella Patriz, turbo & tempestas pacis.
Turbulentum, turbidum, natum in vanos
tumultus ingenium.

Turpis. Szpetny, Iprosny. Inhonestus,
deformis, foedus, inquinatus, infamis, fla-
gitiosus, nequam. *Strzeż się, ażebyś czego
nieprzyzstoynego nie uczynił.* Cave, ne quid
turpe admittas. Ne quid dedecoris admit-
tas, aut quod foedum est & flagitiosum,
quod crimini esse possit. Vide, ne probrum,
labem, ac infamiam moribus aspergas tuis,
aut majorum claritudini inferas. Cave, ne
quod dedecus suscipias, concipias, in te ad-
mittas. *Oni tego za nieprzyzstoyneż iecz nie
mają.* Nullam ea res apud illos infamiam
habet. In vitis illud non ponitur. Illud
turpe nemo putat, nemo existimat. Illud eo-
rum moribus nefas non habetur.

Tutela. Opieka, obrona. Fides, defen-
sio, clientela, patrociniū. *Uż.* Filios
suos alicujus tutelz commendare, in tute-
lam

lam alicui tradere, tutelæ subijcere. Pupillus cum primùm in tutelam venerit, in tutela fuerit. Omnia hæc nostra latent in presidio & tutela armorum.

Tutor. *Bronig.* Tutor. Salvum, invictum præsto. *Usus.* Fines armis tutari.

Tutus. *Bespieczny.* Metu, vel periculo vacuus. Tectus, septus, munitus securus. In tuto locatus, vel collocatus. *Fuż jest bezpieczny.* In tuto est. In portu navigat. In portu est. In vado est. Cautum illi est. *Usus.* Tutus ab inimicis. Mare tutum præstare.

Typus. *Druk.* *Wydrukować.* Typis mandare, commendare, committere Typis imprimere. In lucem emittere. Typis excudere, evulgare.

Tyrannis. *Okrutne panowanie.* Nieustannie na tron się wdzierać. Tyrannidem occupare. Imperium sibi arripere. Regnum invadere, Capiti fortunæ regis insignia per vim adjicere.

Tyrannus. *Okrutny rządca.* Ereptor libertatis. Oppressor civitatis.

Tyro. *Nowotny żołnierz nie świadom.* Novus miles. Rudis in re aliqua, inexperitus, inexercitatus. *Qui allquã artẽ dõfcit.* Qui tyrocinium artis ponit.

Tyrocinium. *Początek, Nowicyat.* Rudimentum. *Wstęp do Zakonu.* Sacre militiæ tyrocinium auspiciari. Sacram militiam auspiciari. Religiozæ militiæ rudimenta

ta ponere. Religiosæ militiæ disciplinam complecti. In religiosæ virtutis scholam se abdere. *Jeszcze jest w Nowicyacie.* Tyro-nem etiamnum agit. Rudis adhuc novusque est in Religiosa virtute discipulus. In Ty-rocinio adhuc exercetur. In Religiosæ disci-plinæ studio novitius adhuc est, & ty o. Ty-rocinio. Religiosa periclitatione defunctus nondum est. Tyrocinium emensus nondum est. Inter ipsa religiosæ virtutis inconabu-la & rudimenta hæret etiamnum sanctio-nis vitæ præceptionibus informandus, im-buendus, excolendus. *Ufus.* Lapsus ætatis tyrocinio, postea se correxit.

V.

Vacatio. *Odpocznienie.* Ferie, cessa-tio. *W krótce nastąpi wakacye.* Proximè e-runt vacationes. Literariæ ferie, justitium literarium, statuta à literariis muniis vaca-tio. Literario ludo suum erit justitium. Scholis sua erunt alcedonia, A literarum studiis vacabitur. Respirandi à studiorum labore quies erit. Liberalius à studiis lite-rarum otium indulgetur.

Vacillo. *Chwieję się.* Nuto, fluctuo, titubo. *Ufus.* Corpore in utramque partem vacillare. Ex vino vacillare. Res tota va-cillat & claudicat. Memoriâ vacillare.

Vaco. *Prożnuję.* Nihil ago. Cesso. Otium habeo. Otiosus sum. *Nigdy nie mam wolnego czasu.* Nullum mihi tempus à ne-gotiis vacat.

Va-

Vacuus. *Próżny*. Inanis, exhaustus nudus, jejunos. *Gdy będę miał czas napiszę o ciebie*. Cum vacuus fuero, scribam ad te.

Vagor. *Bląkam się*. Passim volito, Erro. *Wszędzie go pełno*. Huc, illuc multiplici & erratico passu circumfertur. Urbe tota volitat Vitam vagam prosequitur. Huc, illuc oberrat. Perpetuis erroribus circumagitur.

Valde. *Wielce*. Vehementer, admodum. *Majorem, vel mirum in modum*. Non mediocriter. Perquam, impenitè imprimis. Etiam atque etiam. Mirificè, mirum quantum, immane quantum. *Supra vulgarem modum*. *Wielce cię proszę*. Quam possum maximè te oro, atque obtestor. *Wielce uczony*. Sanè quàm eruditus. Doctus ita, ut qui maximè. Admirandum in modum literatus.

Valeo. *Mogę, zdrowem*. Polleo. Potens sum. *Wiele on może*. Largiter apud omnes potest. Plurimum momenti habet ejus auctoritas. Magnò apud omnes locò est. Quò numerò illum habeant omnes, h. uđ facillè dixerò. *Malo co możeśz*. Obsolevit tua auctoritas. Nullius es momēti. Nullius pōderis. nulla, aut tenui es auctoritate. Nullò locò es.

Valetudo. *Zdrowie*. Sanitas. *Dobrego jestem zdrowia*. Valetudine sum bona. *Re-ctè, commodè, bellè valeo*. Valetudine utor bona. Satis bellè me habeo. *Reboris-*
viri-

virium, valetudinis habeo satis. *Słabego jestem zdrowia.* Valetudine sum infirma. Valetudine utor parum, minimè, nequaquam, haud satis firma. Minus bellè valeo. Virbùs parum firmis sum. Virium imbecillitate laboro. *Pomału przychodzę do zdrowia.* Amissam valetudinem paulatim recupero. Ex afflicta valetudine paulatim emergo, Langvore ac valetudine sensim levior. Corpus vigorem recuperat. Vis morbi laxatur. Salubritatem toto corpore percipio.

Vanus Pròžny. Futilis, inanis, levis, mendax falsus. *Niestateczny człowiek.* Homo est longè ventosissimus. Insigni futilitate & vecordiâ. In quo nihil grave, nihil cordatum. Qui specie quavis capitur.

Varius. *Rozmaity* Dissimilis, dispar, diversus, multiplex. Cujuscunque modi, vel generis. Varietate distinctus. *Odmienny człowiek.* Moribus est variis. Nunquam sibi constat. A se ipso diffidet. Alios in horas vultus, moresquè induit. Novum quotidie ingenium induit. Animum in diversum. facilè mutat.

Vasto. *Pustoszę.* Vastitatem infero. *De populor.* *Każdę krainę pustoszy nieprzyjacieli.* Hostes adeo effusè populationem faciunt, nihil ut bellò intactum relinquatur. Uruntur nostra & ferrò, flammâquè omnia pervastantur. Per omnem latè agrum populus labundus hostis incedit. grassatur. Vastas
ex

ex pulcherrima regione solitudines facit
 hostis. *Wszystko spustoszone.* Bellum in te-
 sta urbis gestum est. Muri cuniculò subru-
 ti, aut ariete strati, effractæ portæ urbs ipsa
 excidio ac ruinis data. Exusta oppida, crema-
 ta villæ, omnia flammis, ac ruinis sunt æ-
 quata. Non incolæ suis urbes, non cultores
 habent terræ, omnia ferrum, flammaquæ mi-
 scuit; cædequæ ac incendiò cuncta sunt com-
 pleta. Hostibus nisi nudum sterilequæ soluta
 relictum est nihil. Omnia strata, & pedi-
 bus subjecta. Ruinis & ignibûs deleta sunt
 omnia.

Vastus, Szeroki, wielki, pusty. Desertus.
 Niezmierny wielkości. Bellua vasta, & im-
 manis. Vastum mare transire.

Vectigal. Dochód, cło. Portorium. *Nad-
 clem przelozony.* Illi maximè commissa est
 vectigalium cura. Vectigalia præcipuo quo-
 dam jure exercet. Unus præcipuè vectiga-
 lium curam gerit.

Vehemens. *Popedliwy, wielki.* Acer.
 fortis, ferox, incensus, immoderatus, nimi-
 us, ardens. *Popedliwey natury.* Vehemens
 naturâ est. Ingenio est vehementiore, effer-
 vescens facili. Feruidiore vir animo. In-
 genli vitiò impotentior. Nimius animi, Fe-
 rox naturâ.

Vehementer. *Gorgco, ostro.* Acriter, a-
 cerbè, validè, impensè, incredibiliter. Sum-
 ma ope. Omnibûs nervis. Vehementissi-
 ma, contentione animi. Majorem in mo-
 dum
 Vena.

Vena. Żyła. Arteria. Krew puścić.
 Venas incidere. E venis sanguinem mitte-
 re. De trahere aliquid sanguinis. Inci-
 sionem sanguinem minuere. Venas sanguine
 exonerare. Macać pulsus. Venam pertenta-
 re.

Venalis. Przedajny. Ad vendendum
 expositus. Pretio addictus. Mercede ad-
 strictus. Usus. Habere fidem venalem. Quæ-
 rui habere Rempublicam.

Vendo. Przedaję. Alieno. Venditio-
 nem facio. Pretio addico. Venale habeo.
 Przedać co drugo. Vendere aliquid alteri
 grandi pecuniā.

Venenum. Trucizna. Virus. Otruć ko-
 go Aliquem venenō interficere, tollere
 necare, occidere. Venenō grassari. Otruć
 się. Venenō sibi mortem consciscere. Ve-
 nenō se exanimare. Venenō mortem præ-
 cipere.

Venia. Odpuszczenie. Condonatio er-
 roris, Impunitas, potestas, copia, facultas.
 Prosi o odpuszczenie. Delicti veniam petit.
 Ad clementiam vestram confugit. Ut igno-
 scatis, orat. Delicti ut gratia fiat, rogat.
 Venia ut detur, præterita ut condonentur.
 supplicat. Niech to będzie bez urazy waszej,
 Quod pace vestra, quod bonā vestrā veniā
 dictum sit.

Venio. Przycbodzię. Przybądź, jak nay-
 prędzey do nas. Contende ad nos. Advola
 quam primum. Przstō sis. Conveni nos
 quam.

quàm primàm. Oportunè te nobis ostendes. Skoro tylko przybył. Simul ut ædes nostras tetigit. Simul ut pedem in ædibus nostris posuit. Simul ut nos adivit, præstò fuit. Simul ut ædes nostras atigit. *Ciebieby on znówu powrócił.* Jam aspirat in urbem nostram. Appropinquare adventum suum cupit. Quo se ardore ad urbem raperet, si modòliceret. *Co ciębie do tego przywiodło?* Quomodò ad hæc inania defluxisti? Quomodò ad istas ineptias abiisti? *Do tego przyszło.* Eò ventum tandem est. Eò res rediit. In eum locum res adducta est. Eò res proruit. Eò res delapsa est. *Ztąd wszystkiego złego pochodzi początek.* Ex hoc fonte defluunt, profluunt omnes istæ miseriæ. Hic fons est, hæc origo malorum omnium. Inde hæc nascuntur incommoda. *Użys.* In amicitiam alicujus, complexum, familiaritatem, conspectum venire. Res ad arma ad pugnam, ad manus veniet. Si usus venerit. Magna ei hæreditas venit. Multæ divitiæ, fama, honor ei veniẽre.

Venor. *Łowię.* Venatu me exerceo. Venationi operam do. Venatione me oblecto. Feras confector, aucupor. *Użys.* Cautum mira alacritas in venando. Modestix laudem in re aliqua venari.

Ventus. *Wiatr.* Aura, flamen. *Wiatr się zmaga.* Ventus vehementior fit. Increbrescit, ventus, ingravescit. Violentior incumbit ventus. Vehementius spirare incipit.

cipit. Majori se impetu effudit. Rurere, saevire, tumultuari majorem in modum incipit. *Wiatr łagodny powiewa.* Aura leviter, molliter, placidè spirat. Lenis Favonius insusurrat. *Wiatr ułaje.* Ventus concidit, remittit. Venti vis omnis cadit. Frangit se ventus, langvescit. Ventus jam est remissior. *Wiatr nam słaby.* Secundò utimur vento. Idoneum ventum nacti sumus. Ventus fiat bellicus. Venti nobis obsecundant. Secundà vehimur, provehimur aura. Flantibus ad puppim ventis propellimur. Ventis ferimur secundis. *Wiatr nam nie słaby.* Reslant venti. Venti adversi sunt. Adversis ventis utimur. Ventis reslantibus rejicimur. *Użys.* Mare ventorum vi turbatum & agitatum. Cape flabellum, & ventum mihi facito. Meliòres ventos expecto. Vento se & mari dare. Si mites. lenesquè fuerint venti, solvemus. Rumorum i ventos colligere. Popularem ventum quærere, aucupari.

Ver. *Wiosna.* Vernal tempus. Tempus hyemal mitescenti proximum. Tempestas verna. Pars anni horidior. *Użys.* Vere jam appetente. Vèris initium à Favonio notatur.

Verber. *Bićie.* *Naostatek bić się zaczął.* Ventum est ad verbera. Nec manibus temperatum. Procacitas manibus còercenda videbatur. Ubi verba minus processissent, de tergo hominis infelicis satisfactum *Użys.*

Jus. Aliquem vinculis, verberibus, omni supplicio excruciatum necare. *Verberibus* aliquem exanimare.

Verbero. *Bije kogo.* Manus affero. *Vim* & manus infero. *Zbił całego.* Latera illi contudit, fustibus membra debilitavit. *Verberum* dolore lanlavit. Graviter hominem pulsavit. De ejus tergo sibi satisfacit. *Verberibus* eum foedum la modum laceravit. Ejus tergo dire consuluit. *Uzu.* Aliquem tacito cogitat onis convitiis verberare.

Verbum. *Słowo, Wielu jest takich, którzy wiele mówią, a mało co czynią.* Multi verba studiosè curant, rem & sententiam non ita. Multi toti sunt an aucupio verborum & literarum tendiculis, rem & sententiam negligunt. Aliqui sunt magni verborum architecti, rebus interea inopes & jejuni. Multi vocabulorum opifices agunt egregios, rerum inquisitores non item. Multi verborum magnificentiam delectantur in magna sententiarum jejunitate. *Słowo w słowo powiedzieć.* Verbum è verbo exprimere. Totidem verbis transferre. *Na moje słowo uczyn.* Fide mea. Me auctore. *Interposita fide mea.* Jednym słowem mówię. Verbis ut rem complectar. In summa. Summa illa sit *Uzu.* Verbum ex eo elicere, easculpere non potui. Non multa verba faciam. Ad verborum contumelias descendere. In verba alicujus jurare. Ad verbum edisce-

ediscere. Verbô rem transigam. Subiecta verbo notio.

Verecundia. *Wstydy*. Rubor, modestia, ingenuitas. *Uusus*. Maximum ornamentum amicitia tollit, qui ex ea tollit verecundiam. Verecundia custos virtutum & quidam quasi ornatus vitæ. Virginali verecundiâ timidus.

Verecundus. *Wstydlivy*. Ten młodziemialzek wielce jest wstydlivy. Adolescentis modestissimi pudor ab omni obscenitate longè abhorret. Verborum & rerum obscenitate vitandâ ruborem suum & ingenuitatem præstat. Pudorem animi & pudicitiam corporis colit. Pudore septus. In loquendo mirè verecundus. Incorruptis, castissimis moribus juvenis, & virginali verecundiâ præditus.

Veritas Prawda. Pošli mam prawdę powiedzieć. Ut dicam, quod res est. Ut ingenuè fatear. Si verum querimus. Si verè fateri volumus. Ut ex animo ac verè dicam. *Uusus*. Sunt alii simplices, aperti veritatis cultores, fraudis inimici. Veritatis luce nihil hominis menti dulcius. Veritate adductus hæc testor. Veritate patefacta atque omni errore sublatô, Veritas ad liquidum explorata meconvincit. A veritate desciscere, defluere. Ad veritatem quàm maxime accedere.

Verlor, Obracam się, przestaję. Chciał nie znam przestaję. Assiduitate ejus desitor

ktor. Consuetudinem & amicitiam cum eo junctam amo. Libenter cum illo xtatem ago. Hæreo ad ejus latus non sinè multa animi voluptate. Przez dlugi czasy około tego cho- dzę. Diu jam versor in hoc labore. Diu jam hoc saxum volvo. Temporis partem non medicam in hoc studio posui. *Ufus.* Nobiscum versari diutius non potes. In quo motu temporum versemur, vides. In negotiis versor maximis.

Versutus. Cbytry. Callidus, multiplex.

Ufus. Versutum & solers ingenium. Malitia est versuta, & fallax nocendi ratio.

Verto. Obracam. Vario, muto. *Ufus.*

Terga vertere hostibus. Romam se vertit. Vitio, crimini aliquid alicui vertere. Quò se verteret, non habebat. In tua voluntate negotii summa vertitur. Res in contrarium vertit. Cum multa fecisset egregiè, ad extremum omnia vertit. Ex illa pecunia maximam partem ad se vertit.

Vesper, vel Vesperus. Wieczor. Vespera. Serum diei. Vespertinum tempus.

Extremum diei tempus. Gdy zachodziło słońce. Occidente sole. Przecipitante jam sole. Sub occasum solis. Cum jam serum esset diei. Cum jam haud multum diei superesset. Primis se intendentibus tenebris. Cum non multum ad solis occasum temporis superesset. Inclinatò ad vesperam die. Przecipiti in noctem diei tempore. Sub primas facès. Obscurà jam luce. Nocte appropinquante.

Ve-

Vetus. Dawny. Antiquus, priscus, Quod
 vestutatem fect. Dawny. to zwyeczay. Vetus
 hic mos est. Remotissimus à nostra memo-
 ria mos est. *Usus.* Dudum animis hæc o-
 pinio infederat. Credendum est veteribus.
 Vina veterissima.

Vexo. Nagabam, drażnię. Exagito.
 Infestum reddo. *Wszystko zle na mnie się
 zwałiło.* Tot injuriis quotidie premor atque
 opprimor, vix ut liberè respirare mihi
 liceat. Omni vexationis genere exagitor.
 Conviciis jactor. Diuturnis molestiis con-
 fector. Omni crudelitate laceror. *Usus.* O-
 mnia Divina, humanaquè jura vexarunt. Ver-
 bis me, probris omnibùs & maledictis ve-
 xavit. Bellò vastabitur Italia, vexabuntur
 urbes, ardebunt oppida.

Via. Druga. Semiti, callis. Nie wy-
 godna miastem drogę. Vix erant zstuofoz, pul-
 verulentz, lubricz. Itineribùs devlis pro-
 ficiscendum erat. Confragosis, arctis cir-
 cū locis Intuendz erant angustiz. Plerzquē
 cavz, simulquē occultz vix, nec unquam an-
 tē humanō tritz vestigiō ape iendz. Ma-
 gnz erant, ac difficiles locorum angustiz
 & quz vix singulis hominibus paterent. Via-
 rum difficultates erant penē inexplicabiles.
 Subacta diurnis imbribùs humus, tenac-
 lutō morabatur pedes. *Usus.* Viam concio-
 nare, substruere, sternere. Vias reficere, re-
 purgare. Alicui per suum agrum viam da-
 re. Patet tibi vis per meos fundos. In lon-
 gam,

gam & multorum dierum viam se dare,
Multorum dierum viam conficere. De via
desistere. In viam redire Præcedentium
vestigia me ad viam deducunt.

Victoria. Zwycięstwo. Palma, trium-
phus, trophæum. Res benè gesta. *Przy nas
wygrana.* Victoria nobis cessit. De victoria
ab hoste nobis concessum est. Prælii exitus
victoriam nobis dedit, palmam detulit.
Myśmy zwycięstwo otrzymali. Gloriam vir-
tutem reportavimus. Palmam de hoste tu-
limus Victoria ad nos venit. *Użys.* Victo-
ria penè explorata est. Fortuitus casus
primam propemodum ē manibus extorsit,
palmam in manibus infregit. Ea res victo-
riam nobis peperit.

Video. *Widzę.* Ante oculos mihi ver-
satur. Oculis oberrat imago rei. *Pokazał
się.* In conspectum se dedit. In conspectum
venit. Copiam sui fecit. *Ledwie doyrzec
można, tak jest rzecz mała.* Vix sub aspectū
cadit. Fugit aciem res tam exigua. Obtusum
fugit res tantilla. *Ani spojrzeć na nie-
go mogę.* Oculi mihi dolent, cū homi-
nem aspicio. Oculi ferre non possunt ho-
minis importuni os impudens. Videre sinē
dolore hominis frontem non possum. *Co
tylko widzisz, moje jest.* Quidquid occurrit
oculis, quidquid in oculis est, quidquid
oculis terminatur, finitur, id in ditione
mea est. *Ledwie mógł doyrzec, tak był z
daleka.* Locorum ingens intervallum ocu-
lorum

lorum usum abstulit. Conspectum hominis ademit loci intervallum, in tanto locorum intervallo oculorum usus cessabat. *Usus*, Hæc ego tam prospitio animo, quam ea, quæ oculis cernimus. Sed hæc video posteriùs.

Vigilo *Czuje*. Excubo. Vigiliæ ago. in vigilia maneo: *Usus*. Ego excubo animo, nec partem ullam quietis capio. In ea re curæ, consilia, cogitationes meæ omnes vigilant. Nocturnas vigiliæ ad ælurni literarum studium adjuogit. Diurno cum studio nocturnas vigiliæ conjungit. Ad literarum studia noctium bonam partem assumit. Continenti literarum studio dies noctesq; jungit. Vigilare ad multam noctem. De multa nocte vigilar.

Vilis *Podły*. Vulgaris. abjectus, plebejus. Nullò pretiò. Nullò numero *Wiele się dżiwuje, że z tak podłym przesiłajez czło- wiekiem*. Miror, quòd hominis sordidissimi, ac despectissimi consuetudine utaris quod ejus te hominis usus, ac consuetudo relectet, ejus infima conditio, qui sit terz filius, Inops ab omni existimatione, neq; à se ipso. neq; à majoribus commendatus qui nulla majorum laude, nulla sua virtut nobilitatus *Usus*. Illa labe, & eluvies civitatis, illa è vepreto extracta nitedula, illi plebis quisquillæ, vile hoc ac infame corpus, infame hoc cadaver & ejectum, ultim frontis homuncio id ausi?

Vine

Vinco. Zwyciężam. Victoriā reperto. Feliciter decerto. Præliis frango. Secundum prælium facio. Copias hostium fundo. Cæsar Pompeiuszā zwyciężył. Cæsar Pompejum, cū exercitum ipse haberet multis partibus inferiorem, prælio tamen superavit, pugna fregit. In pugna Pharsalica superior res Cæsareana erat. Cæsar Pompejanos obrivit, in fugam conjecit, superior prælio discessit. Turcy są zwyciężeni od Cæsarza. Turcy victi cessere. In prælio Turcy succubuerē. Inclinata Turcarum acies, fusaq; est. Impulsa Turcarum acies victori Cæsari detulit. Turcy acie cessere. Cæsari de victoria comendare. Alexander skoro wschodnie Państwa podbił, umarł. Alexander ubi bellū subgit omnes orientis populos, ubi victoriā omnes orientis provincias emenius est, postquam devictus oriens jugum a victore totis cervicibus accepisset, naturā concessit. Mało jest takich, którzy samych siebie zwyciężać umieją. Pauci se ipsos vincere nōrunt. Pauci sunt, qui suas cupiditates frangerent, qui suos ipsi animos contunderent, iracundiam cohiberent, iram comprimerent, Usus. Vincam opinionem tuam, expectationem omnium. Sapientis animus nunquam vincitur voluptate, cupiditate non frangitur, metu non expugnatur.

Vinculum. Związek. Więzić kogo. Vincula alicui injicere. Vinculis astringere.

re. In vincula abripere. Vinculis mandare. Compedes alicui impingere. *Usus*, In vinculis retinere. Vinculis levare innocentem, ē vinculis corporis evolare. Omnibūs necessitudinis vinculis cum illo conjunctus sum.

Vinolentus. Pijany. Tumulentus. Vinō plenus. *Ten człowiek wielce jest skłonny do pijanstwa.* invitationibūs benignis, & hilaritate juvenili facillē in vinum trahitur. Vinō incalescit in dies, in dies se vitur. Vinō onerat. *Vinolentiam* insitam ingenio, in temperantiā vini accendit. Maximē in vinum, & quæ ebrietatem sequuntur, effusus. Haud tolerabilis in eo est vini cupiditas. *Usus.* Ne vinolenti quidem hæc faciunt.

Vinum. Wino. Usus. Vinum dulce, molle, lene. Vinum leve, tenue. Vinum forte, vehemens. Vinum austerum, asperum, acidum. Vinum fugiens, vetustate evanesceus, coacescens. Vinum magnæ vetustatis, vetustatem patiens. Vinō obrui, se ingurgitare. Hesternum vinum exhalare, dormire.

Vir. Mąż. Zaczny człowiek. Vir omni ex parte præclarus. Vir omni laude insignis. Vir omnibūs, ut ajunt, numeris absolutus. Vir optimus idem, & omni laudum genere insignis. *Ten człowiek jest podpora Ojczyzny.* Vir in Republica maximis gravissimisque causis cognitus, ac probatus. Consilio, rebusque gestis spectatissimus. Qui omnes Reipublicæ

publicæ partes probè tenet. *Cnotliwy i bogaty człowiek.* Vir cum virtutibus, tum fortunâ satis amplâ ornatus. Vir integerrimus & ab opibus non imparatus. Vir plenus officii, & opibus commodè instructus *Ufus.* Is verè vir putandus est, cujus animum nec prospera fortuna flatu suo offeret nec adversa infringet.

Vires. Siły. Nervi lacerti, robur. *Jeżeli nie wiele ma siły.* Nondum satis virium habet. Nondum ita firmus est corporis viribus. Nondum id vigoris in corpore animoq; est. Nondum ita convaluit, ut par sit tuis conatibus. Adhuc sinè peris est. Nondum ea facta est accessio virium, quam res tanta postulat. *Wszystkie siły wyrzucić.* Omnes vires impendere Nervos omnes contendere. Summa ope niti, Nulli operæ parcere. Toto pectore ad rem incumbere. Operam omnem aliquò conferre, *Ufus.* Nolim Respublica tibi tantas vires dedisset. Omnibus opibus viribusque repugnare,

Virtus. Cnota. Probitas, integritas. Perfecta mens. Perfectissima ratio. *Wielkiey cnoty człowiek.* Homo præstanti virtute, atq; integritate. Egregia virtute præditus. Vir, in quo præstabilis, insignisq; virtutum genere illustris. Eximio splendore virtutum clarus. Omni virtutum laude cumulativissimus. Spectata virtutis vir,

Exemplar antiquæ probitatis, Viva virtutis imago, *Zyc cnotliwie*. Vitam ex virtutis præscripto vivere. Vitam ad omnem virtutis legem exigere. Rectè, ac cum virtute vitam traducere. Ex virtutis lege, ac præscripto vitam gubernare. *Uſus*. Quod ista virtute sis, non tu id otio, sed magnis laboribus, & vigilis consecutus es. A laboribus istam virtutem habes. Virtus ista non otio ac desidia, sed magnis laboribus est comparata. Virtus est recta animi affectio, per se ipsa laudabilis cujus laus in actione consistit. Virtus una altissimis defixa radicibus labefactari non potest. Magno virtutis amore teneor. Virtutum laude crescere. Utinam pro patria mea staret ista virtus.

Vis. Sita. Wszystko przez gwałt cyz-
niono. Omnia per vim gesta sunt, contra
 leges, moresq; majorum acta sunt, Omnia
 per vim, metumq; expressa, extorta sunt.
 ibi legum reverentia, ac magistratum ces-
 sit. Sua cuiq; in acinace lex erat. *Fuż przy-*
szło do bićia się. Jam ad vim, manusque
 ventum est. Res jam ad vim spectare visa
 est. Jam gladiis rem transigere, ferrò decer-
 nere parabant. In eo jam res erat, ut vi
 manu, ferrò, facibus & lapidatione agi coe-
 ptum sit. Jam ad crudelem, superbamque
 violentiam animos converterant. Jam vi
 laceſſere, & pro se quisq; manus afferre, coe-
 perat. *Uſus*. In ea re momenta sunt maxi-
 ma. Id permagni momenti est, & ponderis.
 Inere.

Incredibilis quædam, singularis, & propè divina vis ingenii. Doloris magnitudo vltim nobis attulit singularem. Tantam vim habet veritas. Omnem vim ingenii huc contulit. Quæ sit vis horum verborum, nemo non intelligit. Vi capere urbem. Ad vim descendere. Magna vis eboris, frumenti, auri. Magna vis lachrymarum. Magna vis fervorum,

Vita. Życie. Spiritus. Usura hujus lucis. Vitæ curriculum. Cursus hujus vitæ. Curriculum vivendi. Communis spiritus. Mizernie życie. Vitam duram, aridam, victu cultuq; imprimis horridam & asperam agit, Vitam vivit duram & infuavem. Durius consuluit vitæ suæ. Gravius de vita sua statuit. Wygodnie życie. Etatem suavem, tranquillam, quietam, sine ullo labore, & contentione traducit. Tranquillè placidèquè vitam degit. Vitæ curriculum sine ulla fortunæ offensione conficit. Secundus illi vitæ sine ulla offensione cursus contigit. W oboznie umarł. In castris è vitâ decessit, vitam hanc mortalem deseruit. Vitam in castris profudit, vitæ idipsum spiritum edidit, extremum vitæ diem mortè confecit. In castris vita eum defecit. Feśli da BOG zdrowie, Si mihi vita suppetet. Si vita propagata ad id tempus fuerit. Si superstes ero. Si in vita commoratus fuero tamdiu. Nisi exiguum hoc vitæ curriculum, quod natura nobis circum-

scripsit, vivendo prius confecero. Nisi
 quis casus lueis usuram hanc prius eripiat.
Fuż mi się żyć niechce. Vitæ jam penè me
 tædet. Vitam mihi acerbam pnto. Quâ ni-
 hil charius alioquin mortalibus, gravis mi-
 hi est & molestia. Lucis usuram, quâ fruor,
 graviter jam, molestèq; fero. Animam,
 quam traho, spiritum, quem ducō, acerbam
 mihi esse sentio. *Uſus.* Ergone ætatem om-
 nem in foro teram. Ergone ætatem omnem
 in causis forensibus exigam. In vitam edi-
 mur flentes. Vitam producere ad ultimam
 senectutem. Tribus rebus vita hominum
 continetur cibo, potione, spiritu. Imaginem
 vitæ alicujus exprimere. Vitam alicui ex-
 haurire. Vita cum sanguine effluit.
 Mortuis vitam restituere.

Vitiosus. *Wadę majacy.* Multis vitis,
 flagitiisq; coopertus, depravatus, corruptus.
Wicey zły na świecie, niż dobrych ludzi.
 Vitiosi multis partibus plures sunt, quàm
 probi & integri. Eorum, qui vitam omni
 vitiorum labe coluquinatam, à virtute ab-
 horrentem, vitis turpissimè obrutam &
 coopertam traducunt, numerus semper
 major est. *Uſus.* Nunquam à vitis animum
 abducis. Nunquam mens tua à malitia a-
 vellitur. Animi hoc est integri, non vitiosi.

Vitium. *Wada.* Animi deformitas.
 Labes animi. *Wielki niecznota.* Multis ani-
 mi, corporisq; vitis laborat. Nullum est
 in moribus, naturaq; vulnus, nulla pravitas,

tas dedecus, turpitude, quā non laboret. Homo vorago, & gurgēs vitiorum. Quæ præterea libido oculis, quod facinus à manibus, quod flagitium à toto abest corpore. Usur. Facile se vitiis & erroribus admiscēt hominum animi. Summam laudem alicui in vitio ponere.

Vito. *Wystrzegam się.* Effugio, declino. *Pochlebcom wystrzegay się.* Refuge ab infida adulatorum consuetudine. Cave assentatorum istam perniciem. Ausar te ab isto perniciosorum hominum grege. Cautiorem diligentem adhibe, ne te fallat pernicioſa adulatorum consuetudo.

Vivo. *Zyję.* Spiro. Sum in vita. Ja vita commoror. Vitā fruor. Vita suppetit. Animā meā exupero. *Póki żyć będę, przykła.* *Jeć się do nauk nie przeſtane.* In literarum studio vitam ponam. Dum animus in hac custodia corporis tenebitur, quantumcūq; ætas mihi contigerit longinqua, dum curriculum vivendi à natura datum confecerō, dum vitā & hoc communi spiritali frui- tus fuere, literis studio. Quibus regionibus vitæ meæ spatium circumscriptū fuerit, illidem literarum unō studio quasi tabernaculum vitæ collocabo. *Mizernie żyję,* Animā trahit inter multos animi corporisq; cruciatus. In luctu & sordibus consenescit. Quæ illi lucis usura datur, ea non tam beneficium est, quā nova series dolorum. *Zyć bez brato nie może.* Desideriū absentis

fratris ferre non potest. Spiritus ejus ex fratre pendet. Spiritus, quem ducit ex fratris ore trahitur. Vita ac salus ejus in unius fratris anima consistit. Partem viscerum avelli fratris discessu autumat. *Ufus.* Vivit ingenio suo. Genio indulget libenter. Natura fati vixi.

Ulciscor. *Mszczę się.* Poenam repeto, Injurias persequor. Malè meritis refero, Poenas expeto. *Wielka rzecz jest za kzyrdy sobie uczynione nie mścić się.* Nihil ad laudem illustrius esse statuo, quàm injurias contemnere, de injuria persequenda nihil omninò cogitare, referendæ injuriæ curam non suscipere, ultionem injuriarum non spectare, de referenda injuria minimum laborare. In contemnendis ex memoria delendis injuriis, oblivione voluntaria conterendis, eximiam sibi esse laudem, mihi persvadeo. *Pomścić się za tę potwarz.* Ulciscar istam calumniam. Calumniam hanc non inultam patiar. Injuriam hanc certò persquar. Gravem me ad calumnias istas vindicem fervabo. Vindicabo quàm acerrimè maledicta illa. Dolorem ex calumnia meum justa ultione explebo. Poenas pro calumnia graves capiam.

Volo. *Chcę.* Voluntas mea fert. Sententia est. *Tęgo tylko i chciał.* Hoc unum volebat, Hoc ferebat ejus voluntas. Hoc vota animi inductione deposcebat. Votum hoc erat unicuique. Hoc unum cordi erat. Huc

Huc mentem, huc cogitationes omnes conferebat. *Fak obce/z, niech się stanie.* Si iis rebus agendis animum adiecisti, si tux id voluntatis est, si id consilium agitas, fiat, quod lubet, nihil repugno. *Obce się do kupiecinu udao.* Ad mercaturam se applicat. Mentem ad mercaturam faciendam appulit, animum adiecit. Consilium mercaturæ faciendæ cepit. Mercaturam facere in animum induxit. *Usus.* Volo omnes de me benè sperare. Quid sibi ista volunt?

Voluntas. *Wola.* Mens, animus. *Woli twojey zadość uczynię.* Obsequar tuis voluntatibus. Nihil, nisi ex voluntate tua faciam. Ero in potestate tua. Decretis tuis morem geram. Totum me tibi trado gubernandum. Obtemperabo imperiis tuis. *Fedney jesteśmy myśli.* Idem mihi sensus est, eadem voluntas. In eadem tecum voluntate sumus. Tuis voluntatibus planè assentior. In sententiam tuam pedibus eo. *Usus.* Nec mutabo unquam, nec abjiciam quam cepi, voluntatem. Aliquo ex voluntate uti. Retine hanc tuam erga me voluntatem.

Votum. *Slub.* Voti sponsio. *Usus.* Voti se religione obstrinxit. Voti rei sumus. Vota Superis solvenda sunt. Corpus suum perpetua voti religione DEO consecrare. Suam DEO castitatem votò dedicare. Voti compotem facere.

Vox. *Słowo.* Sonus, verbum. *Ani słowa sągala mówię nie mogłem.* Dolor vocem superessit.

pressit. Vocem emittere nullam jam potuit. Suppressa mihi vox est. *Pociebu mowil.* Voce demissa, infracta, suppressa locutus est. Quassa jam voce fractaq; id unum dixit. Sedata & depressa voce pauca locutus est. *Jak mógł nągłośnicy gadał..* Maxima vocis contentione, ut omnes exaudirent, dixit. Ille majus exclamans, ut vox in coronam, tur. hamq; effunderetur, dixit. *Ułsus.* Vocem ex eo elicere non potuit. Missa coelesti voce recreato. Una consentiensq; omniū vox erat.

Urbs. *Miało.* *Miało przedżinne.* Urbs & naturā & situ, & descriptione. & difflor. rum, & pulchritudine imprimis nobilis ac opulenta. Urbs vetusta, & copiosa, eruditissimis hominibūs studiisq; liberalissimis affluens. Urbs situ & opere munita, fossis ac munitibūs septa, ac valida, Urbs amplissima & ornatissima, atq; omnibūs rebus aucta. *Ułsus.* Urbs hostibus præda facta est. In editionem accepta est.

Utilis. *Pożyteczny.* Commodus, salutaris, opportunus. *Będzie ci pożyteczna rada.* Maximum ex hoc consilio fructum capies. Magnum id tibi fructum feret. Rationibus tuis mirē conducet. Erīt tibi admodum salutare. Nihil hōc consilio commodis tuis aptius. Magnus ad te fructus inde redundabit. Mirabiles utilitates tibi præbebit. Erīt id ex usu tuo. In rem tuam perquam opportunum. *Ułsus.* Summa erat earum navium in obsidenda urbe facult.

cultas Magnam ex iis navibus utilitatem capiebamus. Quâ viâ ire cœpisti, perge, si è re tua est. Si ratio rerum tuarum postulat, consequâre. Homo ad nullam partem utilis. Inutilis sibi, aliis utilissimus,

Utilitas. Pożytek Emolum ntu, oportunitas, lucrum. Dotych czas nie szukałem wygodę mejey. Utilitatis meæ rationem nondum duxi. Rationibus meis operam nullam dedi. De utilitate mea minimum laboravi. Utilitatem meam spectavi minimè, Quid mihi emolumento esset, haud curavi. Commodorum meorum causâ nihil adhuc à me susceptum est. Pożytku swego szuka. Utilitatem suam spectat unicè. Ad suam utilitatem refert omnia. Utilitatem tantum spectat suam Utilitatem suam rebus omnibus antefert. Utilitatis suæ prima ibi & antiquissima cura est.

Utor. Używam. Frequenter adhibeo, Usus. Fratri tuo commitam, quidquid agendum erit. Utar operâ fratris tui omni in re. Valetudine commoda, prospero fortunæ stato, ventis secundis uti. Patientiâ vitur incredibili.

Vulnero. Obrażam. Saucio. Plagam, vulnus impono. Plagam injicio, Vulnus infligo. Vulneribus conficio. Wielce zranit człowieka. Plagâ mortiferâ homini imposuit. Vulnus iniecit luculentum. Gravi vulnere affecit hominē. Corpus hominis plagâ impositâ cruentavit. Graviter caput gladiō per-

percutit. Infiictâ securi hominem protulvit.
Wielce zraniony. Multis vulneribûs confectus, In aduersum os telô sauciatus, Traiectus telô, lanceâ transfixus. Vulneribûs innumeris afflictus. Vulneribûs exanguis ægrum vix corpus trahit.

Vulnus Rana. Plaga. *Nie wielka rana była.* Ferrum haud alte in corpus descendit. Summa duntaxat cutis perstricta est. Fessum vulnere ferrum haud altè penetravit. *Ufus.* Mortifero vulnere ictus cecidit. Multis vulneribûs acceptis, ac debilitato corpore, & contrucidato, se abiecit exanimatus. Corpus exangue corrui. Vulneribûs confectus procubuit. Vix recreabitur ab infiicta plaga. Vulnus eum in omnem vitam inutilem faciet. Vulnere aduerso corpore excepta. Vulneribûs confici. Alterius famæ grave vulnus incurrere. A tiqua Reipubli: Vulnere sanare.

Vultus. *Twarz Ufus.* Vultus ejus indignitate rerû acrior est. Desperatiô in ejus vultu, aut ira atrox eminet. Ore confuso ingeas malum præfert. In facie vultuq; necio quid triste inest Oris habitus inest, ut perturbati animi imaginem vultus, & indices oculi referre videantur. Vultus in fraudem impellit. Animi sensum vultus tegit. Sensus animi cum vultu minimè congruit. Ex oculis, ac fronte conjicio. Vultus, oculi loquuntur, ac clamant simulationē. Vultus est tacitus quidam mentis sermo, animi ianua. Teo vultu acquiesco. IN-

I N D E X

Nonnullarum. Vocum,

quæ

Vel omnino barbaræ, vel certè minùs
sunt elegantes.

Barbara.

Latina.

A antiquo. Antiquitus. Ab ultima tempo-
rum memoria.

Abbreviare. Notis compendiariis uti.

Abdicare officium. Abdicare se munere pu-
blico.

Abecedarius. Elementarius puer. Tyro.

Ab initio mundi. Ab orbe condito. Post ho-
mines natos. Post hominū memoriā.

Ab initio rem repetere. A capite, Ab ultima
ætatē, memoria altius rem arcessere.

Ab invicem. Inter se v.g. distare.

Ablactare. A lacte depellere.

Abominabilis. Abominandus, detestabilis,
execrabilis.

Abominatio. Res detestanda.

Abrenunciare. Renunciare, v.g. fidem, ami-
citiā, &c.

Abrumpere sermonem. Præcidere sermonem.

Absentare se. Sape abesse. Non semper ad-
esse.

Absolvere ab excommunicatione. Ecclesiæ
communioni restituere. Reconciliare.

Ecclesiæ.

Absol.

Absolvere a peccatis. Criminum vinculis
exsolvere,

Absonè. Absurdè,

Absq̃ eo jam scilvi. Alioquin novi.

Absq̃ omni dubio. Sine ulla dubitatione.

Abusivè. Per abusum. Minus propriè.

Abyssus. Profundum, vorago.

Acceptare officium. Suscipere munus. Non
recusare.

Accentus. Vocis sonus.

Acceptio personarum. Discrimen inter ho-
mines. Rationem alicujus habere.

Accesserium. Appendix. Quod ad rem perti-
net.

Accidentia. Res attributz.

Accipere malè aliquid. Àgrè ferre.

Acclinis. Inclinator, Reclinator.

Accordare. Transigere, convenire, pacisci.

Accubitus. Accubatio.

Acedia. Pigritia, toedium, negligentia.

Acerware. Cumulare.

Acquiescere conventioni. In pãcta descende-
re. Acquiescere pãctis. Conventis stare.

Acquisito. Comparatio.

Activus. Homo navus, solers, industrius.

Actu fit. Modo re ipsa fit.

Actualis judex. Qui in præsens judex est.

Ad dexteram, & sinistram sedere. Accumbe-
re suprà, infrà.

Ad diem præfixum. Ad diem. Ad diem di-
ctum. Ad statum diem.

Additio. Accessio. additamentum.

Adhuc semel. Iterum.

Adhuc

Adbucc semel tantum. Alterum tantum.
Adimplere. Explere, Implere, perficere.
Ad instantiam. Alterius gratiâ. Altero urgente, postulante, deprecante.

Ad instar. Instar.

Ad invicem. Inter se, in vicem.

Adjutorium. Auxilium adjumentum.

Ad latus esse. Affixum esse alteri. Harere lateri.

Al minimum. Minimum

Admiralis. Praefectus classis. Navalis militiæ Imperator.

Ad multos annos. In multos annos.

Ad oculum demonstrare. Apertissimè demonstrare.

Adoptare in Senatum. Cooptare.

Adoptatio. Adoptio.

Adoptivus. Filius judiciò, & voluntate.

Ad plenum. Perfectè plenè.

Adscribere in charta. In codicem. Commentarium referre.

Adversitas. Res afflictæ. Res adversæ. Casus adversi. Res turbidæ, asperæ.

Ad vivum exprimere. Scitè, mirò artificiò exprimere.

Adunare. Conjungere. congregare.

Advocatio. Opera forensis.

Advocatum agere. Causas agere. In foro versari.

Ad votum. Ex sententia. Ad voluntatem.

Adiscare alios. Bonò esse exemplò.

Aequanimiter. Equò animò,

Aequè tantum. Tantundem.

Aequè

Æquè tot. Totidem.

Æquipollere. Tantundem valere.

Æquivocatio. Ambiguitas nominis.

Æra. Temporis carno, nota.

Ætate nostra. Nostrâ. Patrumq; memoria.

*Æthiopis. Æthiops, vel quædam ex Æthio-
pia.*

Affabiler. Blandè, comiter.

*Affectata res. Nimia, nimis exquisitò stu-
diò facta.*

*Affectatus homo. Alieni moris imitator in-
felix, vel inscitus.*

*Affectatio. Immoderatum humanitatis stu-
dium & arte quadam ad ostentationem
compositum.*

*Affectuosa imago. Ad ingenerandam pieta-
tem idonea.*

*Affectus. Animi motus, motiones, concit-
tationes, perturbationes, cupiditates.*

*Affirmativa pars, pars negativa. Pars a-
gens legans.*

Affirmativè. Affirmatè.

*Agenda Ecclesie. Liber, in quo Divini Of-
ficil ratio continetur.*

Agonia. Supremus morientis conflictus.

*Agonizare. Animam agere. Cum morte lu-
ctari.*

Alatus. Volucer, ales, aliger.

Albedo. Candor, Albus color.

Aliquot centum. Aliquoties centum.

*Allegare librum, Authorem. Adhibere testi-
monium Authoris. Afferre testimoni-
um libri,*

Alle-

Allocutio. Compellatio.

A longè Procul, eminus

A longo tempore. Jam dudum. Pri' em.

Alphabetum. Literarum notæ, vel formæ.

Alta voce. Clara voce.

Altanum. Solarium.

Altare portatile. Altare temporarium.

Alterare se. Commoveri.

Alternatim. Alternis.

Alternatio. Vicissitudo. Per vices variatio.

Amantissimus frater meus. Carissimus.

Amanuensis. Servus a manu.

Amaricare. Amarum reddere.

Ambonem conscendere. In suggestum, superiore locum ascendere.

Ambulacra sub porticibus. Intercolumnia ambulationis.

Amicabititer. Amicè, amicissimè.

Amicus bonus meus est. Consuetudine & benevolentia implicitum habeo hunc hominem.

Amittere litem. Causa cadere. Cadere in iudicio.

Amittere prælium Præliò inferiorem discedere. Adversum prælium facere Vinci.

Amnistiam sentire. Dictorum factorumq; veniam & oblivionem sancire.

A modo. Deinceps, posthac.

Ampliare ædes. Edibus accessione adjungere.

Ampliatio. Amplificatio.

Anatomia. Anatome.

Angariare. Cogere, adigere compellere.

Angustiare. Premere, afflictere.

Ani-

Animalculum, Bestiola.
Annihilari. Ad nihilum recidere. redigi.
Annotare in librum rationum. Referre in
 tabellas accepti & expensi.
Annō Domini. Annō post Christum natum.
Annō Christi nati. Annō à partu Vir-
 ginis.
Annuatim. Quotannis. In annos singulos.
Annullare Abolere, antiquare, rescindere.
Antecessores. Majores.
Anteheri. Nudius tertius.
Ante iudicem vocare aliquem. In iudicium
 vocare aliquem.
Antemurale. Propugnaculum hostibus ob-
 jectum.
Ante omnis. In primis Præ cæteris.
Antepenultimus. Secundus ab ultimo.
Anterior. prior, aut exterior.
Animositas Alacritas. Impetus animi.
Antependium. Palliū, quō Altare prætexitur.
Antiphonarium. Liber Antiphonarum.
Aperit se terra. Terra discedit.
Apostata. Desertor Religionis.
Apparuit in somno. Vidi secundum quietem.
 Per quietem spectandum se mihi ob-
 tulit.
Apostatare. Nuncium remittere religioni.
 Ejurare Sacra. Deficere à fide Christo
 data.
Apotheca. Pharmacopolium, dicitur tamen
 Apotheca pro penu, aut cella vinaria.
Apothecarius, Pharmacopæus.
Apparentia Species.

*Appellit navis. Apellitur navis, nauta ap-
pellit.*

Applicatio. Industria, solertia.

Appretiare rem.. In pretio habere.

Approximatio. Appropinquatio, accessus.

Aptitudo. Habilitas.

Aqua benedicta. Aqua lustralis, consecrata.

A quo tempore. Quamdudum.

Archivum, Tabularium rerum gestarum.

Arguo sic. Argumentor sic.

Armistitium. Inducia.

Aromatarius. Sepulcharius.

Aromatizare. Condire.

Arrisit me. Blando vultu me intuitus est.

Blando me risu salutavit.

Articulus fidei.. Caput doctrinae Christianae.

Artilleria. Res tormentaria.

Assatura. Caro assa.

*Asscurare. Secutum reddere, prestare. Ca-
vere alteri.*

*Assignmentem facere pecuniae. Delegare pe-
cuniam.*

*Assistentia. Auxilium, praesidium, subsidium,
praesentia.*

*Assumptionis festum. Dies, qui DEI Genitri-
ci in celum assumptae sacratum est.*

Attempero o, Adaptare.

*Attinet Rempublicam.. Ad Rempublicam at-
tinet.*

*Audientiam habere. Sermonis aditum habe-
re, vel conveniendi alterius potesta-
tem.*

*Audire non possum de hac re. Responunt hoc
aures meae.*

Audi-

Audire missam. Interesse rei Divinæ.

Ave Maria. Salutatio Angelica.

Authenticè. Cum Authoritate, fide summe.

Autographū. Codex manu auctoris scriptus.

Axioma. Pronunciatum, effatum.

Baccalaureus. Primâ Laureâ donatus.

Baldachinum. Cadurcum tegmen. Um.
bella.

Baptizare. Sacro Baptismate abluere. Sa-
cro rore tingere.

Bassus. Vox depressa, gravis.

Beatificare. Beatorum numero addere. Bea-
tum reddere.

Benedicere populo. Benè precari populo.
Fausta cum prece dimittere. Pacem &
veniam à Superis precari.

Benedictio. Fausta Sacerdotis precatio.

Benedicta Virgo. Beata, celestium mune-
rum affluentia nobilis, insignis.

Benè vivere. Purè castèq; vitam colere,
vel lautè indulgenterq; vivere.

Bibere sanitatem alterius. Bibare alicui po-
culum. Libare alterius salutem.

Bidellus. Administer fori literarij.

Biretum. Pileus Magistrorum.

Blasphemare. Impias in Deum voces mitte-
re. Scelestâ linguâ DEUM laceffere.

Bombæ. Pilæ ferreæ, pulvere nitrato farte
Bolides igneæ.

Bombarda. Fistula ænea, ferrea. Tormentum
manuale. Sclopus.

Bona opera facere. Fungi virutum officis.

Bonæ conscientie est. Animi integerrimi.
men-

mente nullus culpæ sibi consciâ.

Bovina caro. Caco bubula.

Braxare cerevisiam. Coquere cerevisiam

Braxator. Zythophaus.

Breviarium. Liber precum horariorum Sacerdotalium.

Brutum. Bestia, animal, pecus.

Bursa. Crumena.

Cæremonia. Ritus Sacri Ecclesiastici.

Cæremoniarius. Rituum ac morum, aut solemnium, admissionum Magister.

Cassæ. Fabæ Arabicæ.

Calendrium. Fasti.

Campana. Æs campanum.

Cancellaria. Tabularium sanctius, ubi publicæ literæ asservantur.

Canonizare. In Divos referre, Ad Sanctorum ordinem, numerum referre.

Capitale pecuniæ. Caput, fors, pecuniæ summa in fœnore positæ.

Capitulum Canoniorum. Collegium, Senatus Canoniorum.

Cardinalis. Purpuratus Ecclesiæ Pater.

Caristia. Annonæ caritas.

Cassa. Ærarium privatum.

Castrum doloris. Monumentum exequiale Moles funebris. Cenotaphium.

Casu. Temerè, fortuito, fortè.

Casula. Sacra vestis. Vestitus Sacerdotalis.

Cataphraëtus. Eques loricator. Serie laminarum gravis eques.

Catholicus factus est. Catholica dogmata amplexus est. Ad plè rectèq; credentium nume-

numerum aggregatus. Ad Sacra Ro-
 mana transit.
 Celebrare missam. Facere, Sacris operari Sa-
 crificium facere Hostiam coelestem
 immolare.
 Certitudo. Certum responsum. Certi aliquid.
 Cholera. Stomachus, bilis.
 Choreia. Saltatio.
 Christianus. Christi Sectator. Christi Disci-
 plinam professus, vel nomen Cristia-
 num.
 Chronologia. Descriptiones & ordines tem-
 porum.
 Cifra. Nota Arithmetica.
 Circumstantia. Res attributa. Attributa. Loci
 temporisq; ratio.
 Clamare post aliquem. Clamorem aliquem se-
 ctari, requirere.
 Claudere epistolam. Obsignare.
 Clausum monachorum. Coenobium, monaste-
 rium.
 Coadjutor. Adjutor.
 Calicus. Coelestis.
 Cena Domini. Dies Sacer Coenae Domini. E-
 pulum Divinum, Sacrum.
 Colica laborare. Ex intestinis laborare.
 Collatio. Pro modica & vespertina coenula.
 Colonellus. Tribunus.
 Comitiva. Comitatus societas.
 Commenda. Praefectura Ordinis.
 Commissarius. Quaesitor, curator vel.
 Commissionem dare. Dare negotium. Com-
 mittere causae cognitionem.

Com-

- Communicare*, Ad Sacram Synaxim, mensam-
panem coelestem accedere. Divinô Epû,
lô pasci
- Comparere ante aliquem*. Sistere se alicui.
- Compatriota*. Popularis, Gentilis.
- Complacentia*. Oblectatio.
- Complexio pro*: Corporis constitutio. Humo-
rum temperamentum. Corporis habi-
tudo.
- Complementum*. Honor verborum. Officia hu-
manitatis.
- Compunctio*. Dolor de peccatis.
- Conceptus mentis*. Sensa mentis. Cogitata.
- Concionari*. De rebus divinis ad populum di-
cere. Habere concionem.
- Concoctio*. Digestio.
- Conditionatè*. Sub conditione. Ex lege.
- Condolentia*. Dolor animi in malo alterius.
- Ægritudinis societas*.
- Confabulatio*. Collocutio, sermones.
- Confessarius*. Conscientiæ arbiter. Modera-
tor, qui est à sacris confessionibus. Ar-
canus iudex.
- Confidentia*. pro: Fiducia.
- Confiscare*. Bona alicujus publicare, proscri-
bere, in publicum conferre, fisco addi-
cere.
- Confiteri pro*: Perpurpare, emaculare animâ,
conscientiam. Eluere animum crimi-
num fordibûs.
- Confœderatus*. Fœderatus socius.
- Confraternitas*. Sodalitas.
- Confundere alterum*, Incutere pudorem.
- U
- Con-

*Conscientiâ bonâ, Salvò officiò. fide, legi-
bûs.*

Consequenter. Porro, quod ex eo sequitur.

Consistorium. Confessus; senatus sanctus.

*Constellatio. Affectio coeli, astrorum. Coeli
ac stellarum positio, situs.*

Contentiosus. Litigiosus.

*Contra flumen navigare. Adverso flumine
proficisci.*

Contractus civilis. Pactio.

*Contradicere sibi. Pugnancia loqui, secum i-
pso pugnare.*

*Gentritio. Dolor animi ex criminum recor-
datione ortus. Dolor de admisis scele-
ribus.*

*Controversiæ fidei, Dogmata, aut fidei capi-
ta, quæ in controversiam vocantur.*

*Conversari. Versari eum aliquo familiari-
ter.*

*Convertere se. Ad frugem redire. Ex corru-
ptis moribus ad emendatiorem vitam
redire.*

*Copia Epistolæ. Exemplum literarum. Apo-
graphum.*

Cor pro: Animus, ratio, mens.

Cordicitus. Ex animo.

Corporale, Linteoli Sacri.

Correctè. Emendatè.

*Correspondentia. Officium, commercium li-
terarum.*

*Creatura. Res creata, condita ab Opifice &
Ædificatore mundi DEO.*

*Crucem facere. Signū crucis digitò in fron-
te*

te effingere, Salutar ife signô crucis munire,

Cruces multas habere. Incommodis conflicta-
ri,

Culcitra. Culcita.

Cum DEO. DEO adjuvante.

Cum tempore, Progressu temporis. Tempore.

Cum venia tua. Pace tua.

Cyprum. Æs Cyprium.

Cursoriè. Cursim.

Custodire suum honorem. Consulere suæ digni-
tati.

D*amare ad inferos. Supplicis æternis ad-*
dicere.

Damnare ad mortem. Damnare capitis, vel
capite.

Damnare ad perpetuos carceres. Æternis vin-
culis mandare.

Damno meo. Meo periculô.

Dare licentiam. Pot statim facere.

Dare se cognoscendum. Se alicui indicare.

Dare sententiam. Sententiam dicere.

Dato, non concessô. Fac ita esse.

Datum literarum. Dies in epistola adscripta.

Debita facere. Æs alienum contrahere.

Debiti solutionem petere. Debitores de pecu-
nia appellare.

Deceptio. Fallacia, fraus, dolus.

Deceptor. Veterator, circumscriptor.

Decimus nonus, Undevicesimus.

Declinare. Nomen per casus inflectere.

Decrementum Diminutio.

Decollare. Capite minuere. Caput abscinde-
re.

Dedecens. Turpis indecorus.
Dedicatio Templi. Solemnia consecrationis
 Templi.
De die in diem. in dies.
Defectus. Vitium.
Definitum. Res quæ definitur.
Deforis. Extrinsecus.
Degradare. De gradu dignitatis dejicere.
 Movere gradu ordine. Exauctorare.
Dejicere ædificium. Demoliri ædificium.
Deitas. Divinitas.
Delator. Accusator.
Delectabilis. Qui habet delectationem,
Deliquium pati. Subita defectione animi
 concidere.
Delusio. Illusio.
De mente excidere. Insanire. Deferi à men-
 te De potestate mentis exire.
De novo. De integro. Denuo.
Dependere ab aliquo. Pendere ex aliquo.
De ponere officio hominem. Abrogare homini
 munus. Movere eum locò.
Deponere officium. Abire, recedere magistra-
 tu.
Deprædari, Prædari, spoliare, diripere.
Deprædicare. Prædicare.
Deprecari Defectus. Veniam erroris petere.
Deputare. Destinare, assignare.
Derisio. Irrisio.
Desertum. Locus desertus. Solitudo. Locus
 humano cultu vacuus, solitudine & in-
 opia vastus.
Desidiore. Per desidiam.

Deso-

Desolari urbem. Vastare, diripere, evertere.
Desolatio. Vastitas, excidium.
Desponsare. Despondere.
Desponsata. Sponsa.
Destruere librum. Corrumperere librum.
Desuescere. Consuetudinem deponere,
Determinare. In animum inducere. Consti-
 tuere, Constitutum habere.
Detronizare. Exauclorare. Regnô spoliare.
Detractor. Obrectator.
Detracloria verba. Famæ adversantia, ini-
 mica nominis.
Deturpare. Inquinare, polluere, maculare.
De verbo ad verbum. Totidem verbis.
Deviare. Declinare, aberrare, deflectere de
 via.
Dovotio. Religio, pietas in DEUM & Supe-
 ros.
Diabolus. Cacodæmon. Hostis humani gene-
 ris.
Diavium. Ephemeris.
Diælamen rectæ rationis. Præscriptum ratio-
 nis.
Disterium Dictum facete.
Distio Vocabulum.
Dictionary. Lexicon. Liber de verborum
 significatione.
Dies caniculares. Dies ab exortu caniculæ
 proximi.
Diffamare. Aspergere infamiam alicui.
Diæcesanus. Qui ad alliculus diocesim seu
 procuracionem & administrationem
 pertinet,

Dimensuratio. Dimensio.
Disciplinam facere. Flagris in se sævire.
Disciplinatus. Honestatis observans.
Disco operire. Retegere.
Disconveniens. Alienum. Non consentaneum.
Discretio. Prudentia in discrimine faciendo, Delectus, iudicium.
Discretus. Prudens. eleganti vir iudiciô.
Dicitur tamen pro: Sejunctus, separatus,
Discurrere, pro: Diserrere, colloqui.
Discurſus pro: Sermo, disputatio.
Dicitur tamen pro: Concurſatio.
Disparere. Evanescere. Oculis subito subduci.
Disparitas. Dispar ratio, Diversitas.
Dispensator Domûs. Promus, condus.
Displicentia, Offensio, dolor, molestia.
Dispositio animi. Animi comparatio, affectio.
Dispositus malè vel benè. Malè aut probè affectus.
Disquirere. Exquirere.
Dissensus. Dissensio.
Dissitus pro: Disjunctus, longinquus.
Dissonare pro: Discrepare, dissidere, dissentire.
Distraçtio pro: Evagatio animi.
Distraçtus pro: Parû attentus. Animô vagus.
Distrabere pro: Animum à curis abducere.
Animô evagari. Lenire curas.
Dicitur benè. pro: divellere.
Distributivè: Distributè.
Ditescere. Divitem fieri.

Ditio pro Regio. Dicitur benè pro imperio & potestate.

Diversimodè. Variè. Aliò atq; aliò modò.

Diversitas. Varietas, dissimilitudo.

Divisim. Seorsim, separatim.

Doctōratur. Doctoris gradus, dignitas,, munus.

Dominium. Dominatus, imperium.

Donaria. Dona, munera.

Dono mittere rem. Munera mittere.

Dormitorium. Cubiculum.

Dubietas. Dubium.

Dubito an non. Dubito, an facturus sim.

Ducatus. Nummus aureus.

Ducatus, pro: Provincia.

Ducissa. Dux celsissima.

Duellum.. Certamen duorum.

Ebriare. Ebrium fecere.

Ebullit. aqua., Effervesceit aqua.

Echo. Vox, aut sonus percussus.

Eclipsis. Solis aut lunæ defectio.

E converso. E contrario.

Effectivè., Efficienter,

Effectu, Re ipsa & exitu.

Efficacia. Efficacitas,

Efficaciter. Efficienter.

Effigiare. Effingere, exprimere.

Egenus. Egens.

Elapso annò. Annò superlore.

Electionem dare alteri. Optionem dare, facere eligendi.

Electores. Principes imperii, qui creandis Caesaribus summum obeunt munus.

- Eleemosyna.* Stips. Beneficium, munificentia
 erga pauperes.
Eliminare. Expellere, exterminare, projice-
 re ex urbe.
Elongare se Longè se abducere, amovere.
Elucidare. Lucem adferre. Adhibere lumen.
Emancipator. Vindex libertatis.
Emphasis verbi. Vis verbi.
Encomium. przconium, laudatio.
Enervis. Enervatus.
Eremitorium. Casa hominis solitarii.
Eremus. Solitudo. Locus desertus.
Essentia rei. Natura. vis, potestas.
Ethnicus. Homo à vera DEI cognitione ali-
 enus. Expers doctrinæ diviniæ. Fal-
 sorum numinum cultor.
Evacuare. Exhaustire.
Evaginare gladium. Gladium stringere, è
 vagina educere.
Evitatio. Declinatio.
Exactè. Accuratè.
Exaltare aliquem. Efferre, provehere ad ho-
 nores.
Examen conscientie facere. Facta recogno-
 scere. Excutere conscientiam. In se in-
 quirere, explorare animi latebras.
Exaudire pro. Votis precibusq; annuere.
 Preces ratas habere.
Excessivè. Nimilū. Supra modum.
Excommunicare. Cœtu, communionē recte
 credentium movere, arcere, Usu sa-
 crorum interdicare.

Ex

Exerescere, Efflorescere.
Excusabilis. Excusandus.
Executor testamenti. Curator datus exequen-
de supremæ voluntatis.
Exemplaris homo. Vir exempli recti. Exem-
plum innocentie.
Exemplariter. Exempli causâ, gratiâ.
Exemplificare. Exemplis illustrare.
Exhereditare. Exheredare.
Exiguitas temporis. Angustie temporis.
Exinonitus. In nihilum redactus.
Exnunc. Ex hoc.
Exoptabilis. Optabilis.
Exorbitare. Extra cancellos longius, offerre.
Deflectere à recto.
Exoticus. Peregrini moris homo.
Ex parte mea, Pace mea.
Expectorare. Omnia animi sui sensa prode-
re, aperire, patefacere.
Expensa. Impensa, sumptus.
Exponere authorem. Interpretari, explicare.
Exponere se periculo. Offerre se periculis,
committere.
Expositor. Intepres.
Expost. Post id temporis. post id factum.
Expressè faciam. Sciens. Deditâ operâ.
Ex professo. Consultò. De industria.
Extendere vitam. Producere vitam.
Extollere se. Efferre se.
Extollere vocem. Intendere vocem.
Extrahere. Excerpere.
Extractus literarum. Compendium litera-
rum.

Extraordinariè. Extra ordinem.

Extremum iudicium. Decretorius humani generis dies. Dies, qui de omnibus annis nostris sententiam laturus est. Dies novissimus.

Extremam unctionem accipere. Sacro perungi Oleo.

Extrinsécé. Extrinsécus.

Extrinsécus. Externus.

Extunc. Inde. Jam dum.

Exuberantia. Abundantia.

Exultantia. Lætitia.

Facere crucem. Salutarè signò se munire.

Signum crucis digito fronti imprimere.

Facere penitentiam. Labem diluere. Voluntarias poenas ultro suscipere. Præteritas culpas acerrimè vindicare.

Facere primitias. Primum DEO Hostiam licitare.

Facere risum. Risum movere, excitare.

Facere viam ad cælum. Viam sibi patefacere ad cælum.

Facilitare. Faciliùs reddere. Levare onere aliquem.

Factor. Effector, perfector.

Factor cæli & terræ. Conditor, Molitor Effector.

Fallibilis. Fallax. Errori obnoxius.

Falsiloquium. Mendacium.

Fanescere. Esurire.

Famosus. Inclytæ famæ homo.

Fasciare. Fasciis ligare.

Favorabilis. Favens, benevolus.

Favo.

Favorabiliter. Benevolē, benignē.
Feracitas. Ubertas.
Festivitas, festum. Festus dies.
Feudum. Prædium clientelæ beneficiō posses-
 sum. Prædium beneficiaria lege acce-
 ptum.
Fidicius. Fictus, commentitius.
Fidejuberē. Sponsionem facere. Spondere
 pro aliquo.
Fidejussor. Sponsor, præs, vas.
Fidelis pro: Christianus. Sacrorum commu-
 nione nobis conjunctus.
Fiducialiter. Cum fiducia. Fidenti ani-
 mō.
Figmentum. Commentum. Res ficta, com-
 metitia.
Filialis affectus. Pietas in Parentes. Amor
 filii.
Filiatio. Adoptio.
Finalter. Ad extremum. Ad ultimum.
Finire librum. Libri finem facere. Conficere
 librum, absolvere.
Finire vitam. Cursum vitæ conficere.
Finis urbis. Extremum urbis.
Finitio. Terminatio.
Fixē. Acriter. Intentō animō.
Flavēdo. Flavus color.
Fluctuanter. Dubitanter.
Fluvialis. Fluvialilis.
Fluxus aquæ. Cursus, fluxio aquæ.
Fœmininus. Fœmineus.
Folium chartæ. Pagina.
Fomes peccati. Vitiorum seminarium.

Formidabilis. Formidolosus, terribilis.

Fornicari. Scortari.

Fornicatio. Stuprum, libido.

Fornicator. Scortator.

Fortalitium. Propugnaculum, munimentum, castellum.

Fortificare. Munire, communiare.

Fortificatio. Munio, circummunio.

Fortis locus. Locus munitus.

Fratenitas. Fratrum conjunctio. Sodalitas, germanitas.

Frigescere. Refrigerare.

Frigescivum. Refrigerans.

Frontispicium. Frons fabricæ, ædium.

Fructifer. Frugifer.

Frustraneus. Irritus, supervacaneus.

Fugaciter. More fugientium. Celeriter.

Fulgidus. Fulgens.

Fulminatus, pro: Fulmine tactus, ictus.

Fundamentalis. Solidus. Solido fundamento impositus.

Fundamentalis lapis. Substructionum moles.

Fundare, pro: Condere.

Fundatio est pro pauperibus. Locus, domus in pauperum usus destinata.

Fundator. Conditor urbis, Ordinis,

Funeralia. Iusta funebria.

Fungi vitâ. Extremam diem morte conficere. Concedere naturæ.

Furiatus. Furens, furibundus.

Galera. Triremis

Garrulitas. Inanis loquendi potestas.

Gaudenter. Cum gaudio.

Geben

Geenna. Inferi.

Genealogia. Familiæ origo.

Generalatus. Imperium administrandi belli.

Generalis. Dux belli. Imperator, Præfectus equitum, aut peditum.

Gentiles. Antiquæ superstitionis sectatores. Viri cultûs Divini expertes.

Geographice mappæ. Tabulæ regionum, locorumquæ indices.

Glorificare. Laudare prædicare.

Glossa. Interpretatio verborum.

Grana benedicta. Piaculares globuli.

Gratanter. Libenter. Gratô animô.

Gratari. Gratulari.

Grates agere. Gratias agere.

Gratiosè. Lepidè, venustè.

Gratitudo. Gratus animus. Grata voluntas. Beneficii memoria.

Gravamen. Querela, molestia.

Gravare. Onus imponere.

Guardianus. Custos ac Præses Coenobii.

Gulosus. Qui venteris vitiô laborat. Gulæ indulgentior.

Guttatim. Guttilis sensim manantibus.

Habere aliquem pro stulto. Putare aliquem pro deridiculo.

Habere apud se. Habere ad manum.

Habere bonum vel malum exitum. Prosperè, benè, feliciter evenire, vel minùs prosperè.

Habere pro nihilo. Nihil facere.

Habitaculum. Habitatio, domus.

Hæc.

Haftenus cum pro tempore ponitur. Adhuc.
Habitus praeuus. Corroborata usu ac vetustate malitia.

Haereticus. Homo pestiferis opinionibus corruptus.

Harmonia musica. Conventus vocum.

Hebdomadatim, In singulas hebdomadas.

Hebetudo oculorum. Hebes acies oculorum.

Hinc inde. Huc atq; illuc. Hinc atq; illinc.

Honorificare. Honorare.

Hortulanus. Olitor, topiarus.

Hofpes, Caupo.

Hospitium pro. Diversorium, caupona.

Humanitas. Natura humana.

Humerales. Velum humeris imponi solentum.

Humiditas. Humor.

Humiliare se. Submittere se, submissè se gerere.

Humilis. Animi submissi homo.

Humilitas. Modestia. Animi submissio.

Humiliter. Demissè.

Hypocrisis. Simulatio pietatis impia.

Hypocrytam esse. Simulatorem esse pietatis.

Speciem præbere pietatis.

Hypocaustum. Conclave calidum.

Facere in agone. Animam agere.

Ictu oculi. Momento Puncto temporis.

Idiota. Homo rudis.

Idololatra. Cultor falsorum numinum.

Idolum. Imago Dei commentitia.

Feju

Jejunare. Abstinere se ciborum usu.

Ignaviter. Ignavè.

Ignabiliter. Sordidè. Plebejò modò.

Ignoranter. Per ignorantiam.

Illæsus. Incolumis. Non læsus.

Ilegitimus. Non legitimus. Spurius.

Illibenter. Non libenter. Invitus.

Illicitè. Per summum nefas.

Illuminare imagines. Colorum varietate distinguere.

Immaculatus. Incorruptus. Expers maculæ.

Imaginari. Fingere cogitatione.

Imaginatio. Opinio ingenii.

Immediatè. Proximè. Nullo interveniente.

Immisericordia. Inhumanitas.

Immorari. Insistere, hærerè.

Immobilia bona. Bona, quæ moveri non possunt.

Impassibilis. Pati nescius. Malo nulli obnoxius.

Impatienter. Cum stomacho. Ægrè.

Impatientia. Animi commotio. Stomachus.

Imperfectè. Imperfecta re.

Imperitia. Inscitia, inscientia.

Imperjuasibilis. Obstinatus in sententia.

Impertinens. Quod ad causam non pertinet.

Impetuosus. Vehementis impetûs homo.

Impingere. Offendere, incurrere, labi per imprudentiam.

Implicat. Repugnat.

Impenitens. Cujus animus in vitis obfirmatus, voluntas obstinata est.

Im-

Impenitentia. Obstinatio in flagitiis. Impietas.
Impossibile. Quod fieri non potest.
Impostor. Circumscriptor. Homo fraudulentus.
Improportionatus. Impar. Cui deest aliqua proportio.
Impulsum. Causa movens, impellens.
Imputare. Adscribere. Culpam conferre in aliquem. Assignare.
In abscondito. In occulto.
Inadvertentia. Inconsiderantia.
Inanis gloria. Falsa gloria.
Incapax. Ineptus.
Incarcerare. In carcerem dare, tradere. In vincula conjicere.
Incarnatio. Assumptio corporis humani.
Incarnat. Hominem indutus.
Incentivum. Incitamentum.
Incertitudo. Incerta belli, fortunæ alea.
Incessabilis. Continuus. Non intermissus. Perpetuus.
Incessanter. Assiduè. Sinè intermissione.
Incidenter. Casu, fortuito, obiter.
Inclavescere. Clariorem fieri.
Inclinatio. Proclivitas.
Inclinatus sum. pro Propensus, proclivis.
Incogitabilis. In cognitionem non cadens.
Incolatus. Habitatio.
Incompetens forum. Non legitimum, alienum forum.
Incompossibilitas. Repugnantia.
Inconprehensibilis. Incomprehensus.

In-

Incongruus. non congruens.
Inconueniens. Absōnam, absurdum.
Incorporare. In unum corpus conflare.
Incorporeus. Corporis expers.
Incorrigibilis. Insanabilis.
Incorruptibilis. Incorruptus.
Incredulitas. Obstinatus ad fidem animus.
Incredulus. Obstinatus.
Inculpatus. A culpa vacuus.
Inculpare. Vitio dare, vertere.
Incurabilis. Insanabilis, desperatus.
Indebite. Immerito, injustè.
Indesinenter. Continenter, perpetuò, sinè
intermissione.
Indeterminate. Non speciātīm.
Index civitatis. Tabulæ publicæ.
In diebus nostris. Nostrâ memoriâ.
Indifferenter se habere. Neutras partes am-
plecti.
Indigestio. Cruditas.
Indigitare. Indicare.
Indigus. Indigens.
Indisciplinatus. Malè moratus. Protervus.
Indiscretè. Sinè discrimine. Imprudenter.
Indiscretus. Imprudens.
Indispositus. Non satis idoneus. Ad res ma-
las animatus.
Indivisibilis. Individuus.
Indubitate, Indubitanter. Procul dubio.
Indubius. Haud dubius.
Indulgentia. Poenarum veniæ, vel delictō-
rum.
Industriose. Industriè.

Ines-

Ineffabilis. Quod verbis exprimi non potest.
Inenarrabilis. Quod exprimi oratione non potest.

Inepritudo. Ingenium hebes.

Inexcusabilis. Excusationem non habens.

Inextingvibile odium. Implacabile.

Inextremis esse. Animam agere.

In facto. Re vera. Re ipsa.

Infallibilis. Certissimus.

Infestare. Infestum esse.

Infidelis pro: Christianarum. Religionum
mysteriis non initiatus.

Infidelitas. Obstinatus animus ad Religio-
nis mysteria.

Infideliter. Fide mala.

In fine. Ad extremum, ultimum.

Infinites. Infinitè. Sine numero.

Infinitudo. Infinitas.

Infirmaria. Valetudinarium.

Infirmari pro: Ægrotare. In morbum im-
plicari.

Infirmitas pro: Morbus.

Infirmiter. Infirmè.

Influxus syderum. Vis siderum influens in
corpora. Vis stellarum.

Informator pro: Magister.

Infractus pro: Invictus.

In genere. Geneam universè.

Ingluvies. Insaturabile abdomen.

In gratiam alterius. Alterius causâ.

Ingratitudo. Ingratus animus. Animus be-
neficii immemor.

Ingurgitatio. Crapula, ebrietas.

In

In inflati. Puncto temporis. Momento E-
vestiglo.

In illo tempore. Illo tempore.

Iniungere aliquid altei. Partes dare. Nego-
tium committere.

Iniuriari. Injuriâ laceffere, afficere.

In loco aliquo: Usplam.

Innodatus. Constrictus, vinctus.

Inobediens. Contumax, parum morigerus.

Inopinus. Inopinatus.

Inordinatè. Sinè lege ac: modo.

Inplantatus. In situs.

In quantum. Quater us.

In quantum possum. Quantum in me est, Quau-
tum consequi potero.

Inquisitionem de aliquo instituire. Quæstionē
habere de aliquo.

Inquisitor. Quæstor.

Insatiabiliter. Insaturabiliter.

Insensatus. Stupidus, delirus.

Insensibilis. Qui sensu caret. Quod sub sen-
sum non cadit.

Insimul. Simul.

Insolitè. Insolenter.

In somnio. Per quietem.

In specie. Speiatim, nominatim.

Inspiratio. Affatus Divinus. Instinctus.

Installare. In possessionem admittere.

Instantia, preces.

Instructio. Institutio.

Instrumentum passionis. Cruciatus insignia.

Insufficienter. Nlmiùm parè. Non satis.

Insufflare, Inhalare.

In-

In tantum. Usq; eò.
Integraliter. Intègrè.
Intellectus. intelligentia, ratio.
Intelligibiliter. Intelligenter.
Intensivè. Acrìter, contentè.
Intentione ea. Eò consilò. Hac mente.
Intercedere pro aliquo. Deprecari pro aliquo.
Intercessio, intercessor, pro. Deprècatio, de-
 precatior.
Interfectio. Cædes excisio.
Interim pro. Interdum
Interitio. Interitus.
Internus. Interior.
Interstitium. Intervallum, intercapedo.
Intertexere. Intexere.
Interula. Subucula.
Intimare. Indicare, proponere.
Intitulare. Inscribere librum.
Intonare. Voce præire.
Intricatus sermo. Confus, perturbatus.
Intrinsècè. Intrinsecùs.
In vacuum. Frustra.
Invariabilis. Constans. Non mutabilis.
Invasor. Qui invadit.
Inventarium. Index rerum.
Inverecundia, inverecundè. Impudenter, im-
 pudèntia.
Investitura. Inauguratio, Confirmatio in ju-
 re sacrorum.
Inviolabiliter. Inviolatè.
Invisibilis. Qui oculorum aciem effugit.
Invitatorium. Cantus, quò ad laudes Divi-
 nas invitantur mortales.

Invoc-

Invocare. Sanctos. Sanctos intenta supplicatione propitiare.

Inundatio. Effusus super ripas amnis. Proluvies.

Involuntarius. Non voluntarius, invitus.

Jocando dicere. Jocò dicere.

Iratè Iracundè. Cum ira.

Irrationabiliter. Sinè ratione. More rationis expertum.

Irrationalis. Rationis expertus.

Irregularis. Inhabilis ad Sacerdotium.

Irreligiosus. Ab omni religione alienus.

Irremissibilis. Inexpiabilis. Non condonandus.

Irreparabiliter. Irreparabili jacturâ damnò-

Irrequietus. Sollicitus, laboriosus.

Irrevocabiliter. Irrevocabili pactò.

Iterum pro. Vicissim.

Itinerari. Iter facere.

Itinerarium. Descriptio itineris.

Jubileum. Annus secularis.

Judicator. Estimator rerum,

Judicium extremum. Decretorius generi humano dies.

Junctura. Commissura, junctio.

Jurista. Juris consultus, peritus.

Justificare. Justum declarare. A culpa absolvere.

Juxta Ciceronem. Secundum Ciceronem
Ex Ciceronis sententia.

L*Abilis.* Debilis, infirmus.

Laborator. Operarius.

La-

Lachrymabiliter. Cum lachrymis.

Lacticia. Edulia ex lacte.

Lancena pro: Cædes.

Lanio. Lanius.

Lapidare. Saxis, lapidibus obruere.

Latinitas culinaria. Latinitas inquinata.

Lactisternia, pro: Apparatus lecti.

Lethaliter. Lethiferâ plagâ morbô.

Leuca. Bis mille passus.

Liber rationum. Codex accepti & expensi.

Liberum arbitrium. Voluntas libera.

Licentiaré. Veniam abundi facere. Missum facere. Dimittere.

Licitè. Justè, honestè.

Ligare vulnus. Obligare.

Limitare. Terminis circumscribere. Definire.

Lingua patria. Sermo patrius.

Literaliter. Ad literam, Ad verbum.

Longo post tempore. Longô intervallô.

Loqui pro, & contra. Ultro, citroq; verba facere.

Lubricitas. Lubricum.

Lucrosus. Questuosus.

Lueta. Luctatio.

Ludere fidibus. Canere fidibus.

Luridus. Squallidus.

Luscus, pro: Strabo, qui distortos habet oculos.

Macerari curis. Confici curis.

Madefacere, Perfundere, respergere.

Magnalia. Res illustres, admirandæ.

Magnanimitas. Magnus animus. Animi excel-

excelsitas, altitudo.

Magnates. Optimates.

Magnificare. Celebrare, extollere. Illustrem reddere.

Majorennis factus. E curatorum tutela excessit.

Malèdictus. Execrabilis, detestabilis. Orci víctima.

Malè dispositus. Malè animatus ad rem.

Malefactor. Malitiosus, facinorosus.

Malus àër. Cæli gravitas.

Mandatum publicare. Edictum pervulgare.

Mania: Infania.

Manifestare Planum facere.

Manuale. Enchiridion.

Manuductio. Ductus.

Manuductor. Ductor, dux.

Manufacturæ. Opera manu facta.

Marcesco. Putresco.

Mareschallus aulæ. Præfectus prætorij.

Martyrizari. Cruciatus pro tuenda veritate fidei perferre.

Masticare. Mandere. Cibum dentibus conficere.

Mechanicae artes. Artes sedentariæ, sellulariæ vulgares.

Mediatè immediatè. Interveniente aliquo, vel nullo.

Medietas. Pars dimidia. Medium.

Meditari pro: Exercere mentem in contemplatione rerum coelestium.

Meliorare. Emendare. Melius facere.

Melodia. Modulatio.

Men-

Mensurare. Mitiel.

Mensurator. Dimensor, metator.

Mentaliter. Mente, animò, cogitatione.

Mercator frumenti. Frumentarius.

Meridionalis pro: Meridiana regio.

Methodus certa. Ratio ac via.

Militia pro: Exercitus, copia.

Mille alii. Sexcenti.

Mille artifex. Peritus mille artium *Ufu*
variarum artium exercitatus.

Milesies. Millies.

Millio. Decies centena millia.

Mineralia. Fossilia.

Minutim. Minutatim exiguè.

Minorennis. Minor annis. Curatorum tu.
telà nondum exemptus.

Miraculosus. Mirandis operibùs, & super
hominis conditionem editis clarus.

Missam dicere. Facere rem Divinam. Sa-
cris operari. Cœlestem Hostiam im-
molare.

Missionarius. Vir Apostolicus, missus ad
expeditionem sacram.

Missio pro: Expeditio sacra.

Mobilia. Res, quæ moveri possunt.

Modernus. Hodiernus recentior.

Mœchari. Adulterari. Maculare. thorum.

Molendinarius. Molitor.

Molendinum. Mola.

Molestare. Molestiâ afficere. Molestiam af-
fere.

Momentaneus. Brevissimi temporis.

Monachus S. Francisci. Sodalit de Familia
S. Fran-

S. Francisci.

- Monarchia.* Dominatus unius.
Moneta falsa. Nummus adulterinus.
Monetarius. Qui cudit monetam.
Monialis. Virgo DEO sacra, dicata.
Monoculus. Luiscus, cocles.
Monstruositas. Inusitata forma.
Moralia. Morum præcepta. Res morum.
Moralitas. Morum conditio.
Morbus caducus. Morbus comitialis, Epilepsia.
Mortale peccatum. Crimen lethiferum.
Mortificare se. In semetipsum durum ac fixum esse. Acriter sibi imperare. Animum frangere.
Mortificatio. Corporis afflictio. Asperitas vitæ voluntaria.
Motu proprio. Sua sponte.
Multifarius. Varius.
Multoties. Sæpenuerò.
Multum ante. Multò ante.
Mundana res. Caducæ, perituræ, profanæ, fluxæ, fragiles.
Mundus, pro: Rerum fluxarum blandimenta & illecebræ.
Musica instrumentalis. Cantus nervorum & tibiarum.
Mutatio temporum. Inclinatione temporum.
Mutuo accipere. Pecuniam sumere mutuam.
Mutuari pecuniam.
Natus. Natatio.
Natiuitas. Natalis ortus.
Nauarcha. Gubinator navis.

Naufragare. Naufragium facere.

Naumachia. Prælium navale.

Neceſſe habere re aliqua. Alicui opus eſſe re aliqua.

Neceſſitare. Neceſſitatem imponere.

Neotericus. Recentior, novitiuſ.

Nepos ex fratre, ſorore. Fratris, aut ſoro-
ris filiuſ.

Neutralis. Neutriuſ partis.

Neutralitas. Animuſ à ſtudio partiuſ ali-
enuſ.

Nigredo. Nigror

Noctefcit. Nox appetit.

Noctuſ, Pœticuſ; Noxiuſ, infeſtuſ.

Nomenclatura. Nomenclatio.

Non diu poſt. Non ita multo poſt.

Non verò. Non autem

Notariuſ. Scriba, librariuſ, obſig a or te-
ſtamenti.

Nova. Nunciuſ

Novellæ. Commentarii reruſ novaruſ.

Novendecim. Undeviginti.

Noviter. Nuper, nuperrimè.

Novitiuſ. Tyro, candidatuſ Religiôſæ Fa-
milix. Qui nuper nomen dedit Reli-
gioni.

Nullatenuſ. Nequâquam, neutiquam. Nul-
lô pacto. Nulla ratione.

Nullibi. Nuſquam.

Nullô labore. Nullô negotiô.

Numulariuſ. Trapezita

Nuſquam. Nuſquam.

Obfuscare. Infuciare.
Objectum. Res objecta sensibus.
Objicere. Argumento in contrarium ducto
occurrere.

Obiter. In transcurso.

Oblatio, pro: Liberalitas.

Obligationem de se dare. Nomina facere.

Oblivioni tradere. Oblivioni dare.

Obnixe rogare. Enixe rogare.

Objequium, pro: Officium.

Obsidium. Obsidio.

Obtenebrare. Obscurare, Caliginem offun-
dere.

Obviam. Obviam procedere, ire, venire.

Occasionaliter. Occasione.

Occidere velle alterum. Vitam alicujus ap-
petere.

Occidere se. Adferre sibi manus, mortem
consciscere.

Octodecim: octavusdecimus. Duodeviginti,
duodevicesimus.

Odibilis. Odio dignus.

Odisse odio Vatiniano. Odiō capitali disside-
re ab altero.

Odoramentum. Odor

Offertorium. Oblatio hostiæ.

Officiales. Magistratūs Ministri.

Officina. Opificium, taberna.

Officium acceptare. Suscipere munus publi-
cum.

Olfactus. Odoratus.

Omnes usq; ad unum. Ad unum omnes.

Omni ex parte. Usquequaq;

Omnigenus. Pœtic. Omnis generis.
Omnimodè. Omnimodô. ratione. Omnibûs
modis.

Opacitas. Locus opacus.

Opera, pro: Ludus scenicus, cantu peragi
soiltus. Drama musicum.

Opinionem malam habere de aliquo. Malè
existimare de altero.

Opto tibi felicem successum. Hanc rem Feli-
citer tibi, vel prosperè evenire cupio.

Opus habere re. Re mihi opus est.

Oratio mentalis. Tacita precatio mente
concepta.

Oratorium Locus precibus dicatus:

Ordinare. Præscribere.

Ordinaré. Plerumq;

Ordinatio. Præscriptum, imperium, impe-
rata.

Ordines suscipere. Sacris initiari, Sacerdo-
tio inaugurari.

Oretenus. Corâm. Verbis suis.

Orientales vel occidentales populi. Gentes
quæ ad ortum vel occidentem terras
colunt.

Originale, pro: Archetypon, prototypon.

Originale peccatum. Labes ab ortu nobis
ingenita, innata

Orphanus. Pupillus, pupilla, orbus.

Oscitantia. Oscitatio, inertia.

Ostensio. Significatio.

Otiositas. Cessatio, desidia, socordia.

Pacatè, pacificè. Tranquillè.

Paganus. Priscæ superstitionis sectator.
Falso-

Falforum numinum cultor.

Pallesco. Palleo, exalbeico.

Palliditas. Pallor.

Palmarum dies, Ramalia, palmaria sacra
verbenalia.

Palpare manibûs, Manibûs tentare.

Panifex. Pistor.

Papa. Romanus Pontifex.

Papyrus. Charta.

Parabola: Sermo ænigmaticus.

Parcitas. Parimonia.

Parentatio. Laudatio funebris.

Parentela. Congnatio.

Parasceve dies. Redempto orbi dicatus dies

Parlamentum. Senatus regni.

Parochia, Parœcia.

Parochianus, Parochialis. Curialis.

Parochus, Curio Sacer.

Paroxysmus Commotiuncula.

Partialis. Partium studiô abreptus.

Partialiter. Ex parte aliqua.

Particularis. Singularis, peculiaris.

Particulariter. Singulatim, sigillatim.

Particulatim. Speciatim, separatim.

Parum ante. paulô antè.

Parvi facere: In parvis, vel minimis p
nere.

Parvo labore. Nullô negotiô.

Parvum esse. Staturâ humili.

Passquillus. Libellus famosus, criminofus.

Passibilis. Patibilis

Passibilitas. Natura perpeffioni subjeâta.

Passionatus homo. Animæ perturbationibûs

commotus.

Passiones. Animi motiones.

Pathetice pro: Disertè, expressè.

Petens: pro: Æger, ægtotus.

Pati jacturam. Detrimentum accipere

Patientiam habere cum aliquo. Patienter
terre mores alterius.

Pati deliquium. Animo linqui.

Patrinus. Sponsor, Pater iusticus. Sulcep-
tor.

Patriota. Civis. Popularis. Gentilis.

Patronatus Ecclesiæ. Jus designandi sacer-
dotem in usus templi.

Pavescere. Pavorem incutere. Metum
injicere.

Pausa, pausare. Quies, requiescere, respi-
rare. Respiratio inter canendum.

Peccaminosus. Scelestus, vitiosus.

Peccator, peccatrix. Scelerum reus, rea.

Peculari. Depeculari.

Pecunia parata. Pecunia numerata. Pec-
unia præsens.

Pecuniam corrådere. Pecuniam conficere,
redigere ex re aliqua.

Pedellus. Minister publicus Academix.

Pellicum. Vestis ex pellibus.

Penitiores literæ. Literæ interiores.

Penultimus. Posteremo proximus.

Per accidens. Casu, temerè, fortuitò.

Per dies singulos. In dies singulis.

Per aptoric. Sinè provocatione.

Perfectionaliter. Perfectè.

Pernanere in sententia Constare sibi.

Per-

Permittere. Pati, ferre.
Perpendiculariter. Ad perpendiculum.
Perruca. Coma adscita, & tictitia.
Persecutio Christianorum. Vexationes & funestæ clades Christiani populi.
Persecutor Christianorum. Nominis Christiani hostis.
Personaliter se sistere. Coram adesse.
Perspectiva. Tubus opticus.
Pertinentia. Omnia, quæ pertinent (ad prædia, fundi, &c.) ad aliquid.
Pertinet ad me liber. Meus est liber.
Pertransire. Permeare.
Perversio. Versio.
Pestiferus. Pestifer.
Pestis cessavit. Abiit pestis, remisit.
Phantasticè loqui. Aliena loqui.
Pharmacopolium. Taberna medicinæ exercendæ.
Phlegmaticus. Pituitosus. Cui pituita molesta est.
Pileum deponere. Caput aperire.
Pileum apponere. Caput operire.
Pilula. Catapotia.
Pinnaculum. Pinna.
Piscatio. Piscatus.
Placētus. Plangor.
Planeta. Stellæ vagæ. Sydera errantia.
Plantare arbores. Serere.
Plasmare. Fingere.
Plausibiliter. Cum plausu, applausu.
Plebanus. Curio sacer.
Plenarius. Plenus, integer, perfectus.

Plenipotentarius. Legatus cum authoritate.
Pleuritis. Lateris dolor.

Plicare. Complicare.

Pluries. Sæpius.

Podagrâ laborare. Ex pedibus laborare. Dolo-
re articulorum cruciari. Ardere do-
loribûs podagræ.

Pœnitentiam agere. Resipiscere. Ad frugem
redire. Dolere de admissis criminibus.
Vitia virtutibûs emendare.

Politia. Institutum civile.

Politica. Prudentia civilis.

Pomum, pro: Malum. nam pomum vox est ge-
nerica omnis speciei.

Ponderare aliquid. Pondere, trutinâ exami-
nare.

Ponere casum. Proponere quæstionem.

Ponere loco alterius alterum. Sufficere al-
teri alterum.

Populosus. Celeber, frequens.

Porcelana vasa. Murrhina, aut vasa Sinen-
sium fictilia.

Porosus. Poris frequentibûs.

Positive velle. Absolutè velle præcisè velle.

Posito, quod ita sit. Fac, ita esse. Fingere rem
ita habere.

Possibilis, possibile. Quod fieri potest,

Possibilitas. Facultas, vires.

Posta. Veredarii equi.

Postscriptum. Appendix extremæ epistolæ
adjectus.

Potare alium. Potum præbere.

Practica. Ufus, experientia.

Præli-

- Prædicare.* Exercere, facere.
Prædicator. Solers, industrius, exercitatus.
Præbenda. Fructus annuus Sacerdotiorum.
Præcedentiam habere. Principatum habere.
Præcipitancia. Repentinus animi motus.
Præconcepta opinio. Concepta, præsumpta.
Prædecessor. Antecessor.
Prædestinatio. Præsentio, decretum divinum
 de hominum salute sempiterna.
Prædicamenta. Categoriz. Decem elementa
 quæstionum.
Prædicantes. Præcones, sectarii.
Præeminentia. Conspicua præ cæteris digni-
 tas.
Præexistere. Prius existere.
Præfatus, author. Supradictus, laudatus.
Præfocare. Suffocare.
Præhabere. Anteferre.
Prælati. Præses, Antistes, Præsul.
Præmeditatio. Consultatio & cogitatio consilio.
Præmiare. Præmia tribuere. Præmiis donare.
Præ oculis habeo. Versatur mihi ante o-
 culos.
Præpositura. Præfectura sacra.
Præpositus simpliciter. Præpositus xdi sacre-
 collegio.
Prærequirere. Requiritere ante alia.
Præsigitum. Præsigitio, præsensio. Prædictio
 rerum futurarum.
Præsentaneus. Præsens.
Præsentare. Repræsentare.
Præservare a morbo. Morbum antever-
 tere. Tueri, servare valetudinem.
Præsidens. Præses. Ws Præ-

Præsumere pro: Multa sibi sumere, audere.
Præsumptuosus. Arrogans. Immodicus æstimator sui.
Præsupponere. Pro certo ponere. Pro concessio probatoq; sumere.
Prætendere, pro: Postulare.
Prætendens Regni. Regni æmulus, petitor.
Prætensio. Postulatum, postulatio.
Prætextus. Simulatio, species, nomen, obtentus.
Prævalere. Viribûs superiorem esse. Suprare, vincere.
Præsum sum. Prandi.
Praxis. Usus, exercitatio, consuetudo.
Primatus. Principatus.
Primates. Principes civitatis, optimates, primarii.
Primitus. Primum, olim.
Primogenitus. Natu maximus.
Primogenitura. Jus natu maximi.
Primordialis. Ad primordia pertinens.
Principissa. Fœmina Princeps.
Prior, pro: Præfectus Monasterii.
Priorissa. Antistita Sacrarum Virginum.
Prioritas. Prior locus.
Private. Privatim.
Privilegiare aliquem. immunitate donare aliquem.
Privilegiati. Privilegiô nominatim affecti. Donati immunitatibûs.
Probare pro. Periclitari, experiri. Periculum facere.
Processio. Supplicatio. Longus procedentium

um in supplicatione ordo. Processus
 Sacri Ordinis in publicum.
Proceſſionaliter ire. Procedere in supplica-
 tionem.
Proceſſionem ducere. Agmen ſupplicantium
 ducere
Proceſſum alicui facere. Intendere litem.
Proceſſum perdere. Cauſâ cadere. Litem
 perdere
Proceſſus criminalis. Cauſa, iudicium capi-
 tale,
Pro concione. Pro ſuggeſtu.
Proculcare. Conculcare.
Procul diſtare. Longè abeſſe.
Prodigalis. Prodigus.
Prodigalitas. Profuſio, effuſio pecuniarum.
Prodigaliter. Prodigè effuſè. Per luxum.
Prodigere. Fortunas abligurire.
Proditoriè. Proditorum more.
Producere fructus. Ferre fructus.
Pro & contra In utramq; partem.
Proſectus, pro: Progreſſus, progreſſio.
Profeſſor. Magiſter, doctor.
Proſicius. Utilis.
Profunditas. Profundum.
Prognostiatio. Prædictio, divination.
Prolixè. Pluribûs verbis.
Prolixitas orationis. Oratio copioſa.
Prolongare tempus. Tempus prorogare.
 Longiſſima ducere.
Prolongatio. Productio temporis.
Promanare. Emanare, profluere:
Pro me eſt. Mecum facit iſtud.

Pro mea persona. Quod ad me attinet.
Promotor. Patronus. Amplificator dignita-
tis.

Promovere simpliciter. Provehere. Promove-
re ad gradum sublimiorem.

Promptitudo. Promptus animus, voluntas.
Animi alacritas.

Pro nihilò. Gratis.

Pro nunc. In præsentia.

Propalare. Divulgare.

Propè jam facta res. Res affecta est.

Properus. Præperus.

Propheta, Prophetissa. Vates Divinus, Sa-
cer Vates Digna

Propheta. Vaticinatio, prædictio, oracu-
lum.

Pro onere conditiones. Ferre conditiones.

Proponere aliquid in Senatu. Referre ad
Senatum, ad populum.

Proponere sibi aliquid faciendum. Inducere
animum, constituere, decernere.

Proportionaliter. Pro rata parte. Pro facul-
tate, proportionem.

Proportionatus. Congruenter factus.

Proprietarius. Possessor.

Proprio Marte. Manu sua. Suo Marte.

Prosa. Oratio soluta.

Prostituerè se. Divulgare se ad omnes libi-
dines.

Proteçtio. Defensio, tutela, clientela.

Proteçtor. Defensor. Patronus.

Proterva. Potervitas.

Protestari contra. Intercedere, contestari.

Pro.

Protestatio. Intercessio.

Protocollum. Aduersaria.

Proto-notarius. Archigrammateus.

Proto-plasti. Primi parentes generis humani.

Proventus. Fructus annui.

Provisio, pro: Res frumentaria, alimenta.
Annona.

Proximior. Propior.

Psalmi Divina Davidis carmina.

Puellaris. Virgineus.

Pugnantia. Repugnantia.

Pulpitum. Suggestum.

Purgatorium. Piagulares flammæ.

Purificatio. Expiatio.

Puritas. Munditia, elegantia.

Purus Grammaticus, pro: Mer. s. Grāmaticus.

Pusillanimis. Timidus. Animò fractò, humili, abjecto.

Pusillanimitas. Animus abjectus.

Quadragesies. Quadragies.

Quadrangularis. Tetragonus.

Quod et hoc in eum. Hoc cadit in eum.

Questionem proponere. Quæstionem ponere.

Qualificatus. Habilis, idoneus. Dotibus ad rem instructus.

Qualisqualis. Qualiscunq;

Qualitates egregiæ. Dotes animi egregiæ.

Qualitercumq; res cadat. Utcunq; erit.

Quamdiu mundus stat. Post homines natos.
Post hominum memoriam.

Quam primum potest fieri. Primo quoq; tempore.

Quon-

Quandoq;, pro: Interdum, nonnunquam.
Quantocyûs. Quasprimùm.
Quercinus. Quernus.
Querulare, *Queri*.
Querulosus. Querulus.
Quid fiet cum illo. *Quid fiet illi*.
Quid habeo tecum. *Quid rei mihi est tecum*.
Quid quid sit. Utcunq; res se habeat.
Quò ad corpus mortalis sum. Secundùm corp⁹
pus.
Quomodo stat. *Quid agitur*.
*R**Adicare*. Radices agere.
*R**Rancor*. Acerbitas animi.
Raptus. Alienatio à sensibus.
Ratificare. Ratum habere.
Rationalis. Ratione utens. Particeps ratio.
nis.
Rationabiliter. Prudenter,
Ratio statûs. Rationes & utilitates Reip⁹
blicæ.
Raucedo. Vox obtusa, ravis.
Reactio. Actio reciproca.
Realiter. Reuera, reapiè.
Reatus. Culpa, crimen.
Rebaptizare. Sacro Fonte iterum tingere
Rebellare. Deficere à Republica.
Rebellis, *Seditiosus*. factiosus.
Rebûs sic stantibûs. Rebûs ita se habentibûs.
Recapitulare. Repetere summa rerum capi-
ta.
Recenter. Recens.
Receptor, seu *perceptor*. Coactor. Vectiga-
libus præfectus, Quæstor.

Recidivam pati. In morbum recidere.
Reciprocè. Mutuò, vicissim.
Recommendare. Commendare.
Recompensare. Compensare.
Recreatio. pro: Remissio animi.
Reclitudo. Recta, incorrupta rei ratio.
Redargutio. Confutatio, reprehensio.
Redemptor noster. Vindex, Parenq, liberta-
 tis nostræ.
Reditus. Vestigalia. Fructus annuus.
Reduplicare. Conduplicare.
Refectòrium. Cœnaculum.
Referendarius. Qui supplices libellos offert
 Regi. Magister libellorum supplicum.
Reflexio. Accurata consideratio, deliberatio.
Refocillare. Recraare, reficere.
Reformare religionem. Instaurare religio-
 nem. Efficere, ut omnes ad sinceram fi-
 dem redeant.
Refrigerium. Refrigeratio.
Regaliter. Regiè.
Regeneratio. Generatio nova.
Regere se non potest. Impotenti est animo.
Regestum. Index, aut commentarium rerum
 urbanarum. Tabulæ. publicæ.
Regit accusativum. Jungit cum accusativo.
 Petit accusativum.
Regnicola. Regni incolæ.
Regulariter. Secundùm legem, normam. 3
Reiterare. Iterare.
Reiteratio. Iteratio.
Relatio, pro: Nuntius, fama, rumor.
Relative. Comparatè ad alios.

Relt-

Religionis exercitium liberum. Sacrorum, rituumq; suorum usus non impeditus

Religiositas. Pietas erga DEUM.

Remissionem peccatorum petere. Petere veniam delicti.

Remittere peccatum Gratiam delicti facere.

Remorsus conscientie. Animi stimuli, morsus.

Renunciare sæculo. Rebus caducis nuntium remittere.

Reparare damnum. Sarcire damnum.

Repetere idem, inculcare. Decantare.

Reponere aliquid Condere.

Representare personam alicujus. Inducere personam.

Repudium. Repudiatio.

Repulsio. Repulsio.

Reputationem tueri. Existimationem tueri.

Requiem legere. Sacrum funebre facere.

Res est in eo statu. Res in eum adducta locum.

Res est sic. Res sic se habet.

Residentia Regni sedes. Regia.

Resignare. Abdicare se munere aliquo.

Resipiscencia. Vitæ emendatio.

Resistentia. Repugnantia.

Resolvere se. Animum inducere. Consilium capere.

Resolutio. Animi propositum.

Resolutus homo. Vir prompti consilii & expediti.

Resonantia. Sonus percussus.

Respective. Comparatè.

Respe-

Respectu hoc. Hac retione, mente, consilio.
Respectu humano vinci. Noxiâ verecundiâ
impediri.

Restaurare, restauratio. Instaurare, instaura-
tio.

Resumere animos. Colligere se.

Resurgeré à mortuis. Reviviscere.

Resurrectio Christi. Dies anniversarius Chri-
sti reviviscientis.

Resuscitare a mortuis. Revocare à mortuis.
a Retro est. A tergo, ponè, subit.

Revelare. aliquid Patefacere. Rei indicium
facere.

Reverentiam facere. Honorem habere. Af-
furgere.

Reversales dare. Cautionem facere. Scri-
ptô fidem obstringere.

Reversus sum. Reverti.

Revisio. Recognitio.

Revolutio rerum. Conversio rerum.

Reunire. Coniungere iterum.

Rigorosus. Rigidus, difficilis.

Rixosus. Pronus ad rixam.

Robuste. Nervosè.

Rubedo. Rubor.

Rubeus. Ruber, rubens.

Ruditus. Stupor, tarditas animi.

Rumpere leges. Leges percurrere, violare.

Ruricola. Agricola.

Sacramenta, pro: Mysteria Christiana Sa-
cra.

Sacristianus. Aedivus. Custos Aedis sacre.

Sacristia. Vestiarium sacrum, & locus in-
fro-

strumenti sacri, vel supellestilis.
Sapiuscul. Sæpenuerò, sæpe.
Salarium. Stipendium,
Salvator. Servator.
Salvificare. Servare. Salvum reddere.
Salvificus. Salutaris.
Salvus conductus. Fidei publicæ testes literæ,
Salutifer. Salutaris.
Sanctificare. Consecrare. Sanctum esse jubere.
Sanctimonialis. Virgo DEO sacrata.
Sanguinem effundere. Occidere. Hostilem sanguinem fundere.
Sanguisuga. Hirudo.
Sapidus. Boni grati odoris.
Sarcophagus. Feretrum.
Satiatus. Saturatus.
Satum. Seges.
Satur vitæ. Naturam explevit satietate vivendi.
Scabere caput. perfricare caput.
Scabrositas. Asperitas.
Scandalum. Offendiculum, offensio.
Scandalizare. Offendere hominem. Contagione malorum alterum evertere.
Scandalosus. Homo mali exempli.
Scandere carmen. Versum metiri.
Scholaris. Scholasticus. Bonarum artium studiosus.
Sciatica. Morbus Ichiacus.
Scibile. Quod sciri aut intelligi potest ex omnium artium disciplinis.
Scier

Scienter fecisti. Sciens prudensq; id fecisti

Scopare. Scopis everrere.

Scopus. Finis propositum.

Scortatio. Effrænis libidinum usus.

Scribere discit, pro: Discit pingere literas.

Scribere falso. Scribere mendosè.

Scribere in librum recepti. Referre expensum.

Scrupulosè. Religiosè.

Scrupulosus. Obstrictus religione.

Scrupulum habere. Teneri religione.

Scrupulus, pro: Aegritudine, æstu sollicitudinum pavore, animi fluctu stimulis. pungentibus curis.

Scrutinium. Scrutatio.

Sculptor. Fictor.

Scurrilitas. Scurrarum joci.

Seccessus. Recessus, Locus remotus.

Secretarius. A secretis. A libellis.

Secretè. Secretò.

Secularis. Profanus.

Seculum, pro. Res fluxæ. caducæ.

Seclatio. Affectatio.

Seclatrix. Consectatrix.

Secum loquuntur. Loquuntur in ter se.

Secundum Lucam. Scriptore Luca.

Secundum possibilitatem. Pro virili parte.
Pro mea facultate.

Secundum virtutem. Ex virtute.

Secure Tutò. Sinè cura, periculo.

Secus viam. Juxta viam.

Sedere ad mensam. Accumbere, accubare.

Seducere. Corrumperè mores.

Sedu-

Seducilio. Corruptio.
Seducior. Corruptor.
Semel aut bis. Semel, iterumq;
Semel pro semper. Hæc semel dixisse sufficiat.
Semotè. Remotis arbitris.
Senior fio. Ætate procedo. Senesco.
Sensibilis. Quod sub sensum cadit.
Sensualis. Voluptatis studiosior.
Senjualitas. Studium commodorum.
Senjus literalis. Ratio explanandi historica.
Seorsim. Seorsum.
Separatio. Divortium, diffidium.
Septimana. Hebdomas.
Sequax. Qui sequitur.
Sermonem facere. Verba facere.
Serrare. Serrâ dissecare.
Serva. Ancilla.
Servare conventa. Stare conventis.
Servitor. Servus, minister.
Servitudo. Servitus.
Servus judicii. Apparitor. Accensus.
Sigillare epistolam. Signare.
Signanter. Disertè
Silentiarius. Amans silentii.
Simonia. Sacrorum nundinatio.
Simul tempore. Temporis ordine simul.
Sine omni. Sine ullo.
Situari. Situm esse. Positum esse.
Situatio. Situs loci.
Sole meridiano clariùs. Clarissimum.
Sollennitas. Dies festus.
Solennizare. Festum diem agere.
Sol occumbit. Sol jam præcipitat.

Sol-

Solvere vestem, Panem. Solvere pro veste
pane.

Solutionem petere. Appellare alterum depe-
cunia.

Somnolentus. Somniculosus.

Somnolentia. Languor, sonor.

Sordities. Sordes, avaritia.

Sortilegium. Sors.

Sosпитator. Servator.

Sparsim. Pluribus in locis.

Spatiari. Inambulare.

Specificare. Designare speciatim.

Speñat ad me liber. Liber meus est.

Speculari. Meditari, commentari.

Spem dare alteri. Spem facere.

Sperma. Semen.

Spurcitia. Lues, turpitudine.

Spiritualis liber, vir. Liber sacer. Vir im-
primis religiosus, insigniter pius.

Spondiaci Versus. Spondiaci.

Spontaneus Voluntarius.

Stannum. Plumbum candidum, album.

Stare a longé Stare eminens.

Status Imperii. Ordines Imperii.

Stipendiarius. Beneficiarius.

Stipulari. Promittere.

Stratagemma. Consilium, vel inventum cal-
lidum.

Studere sine casu. Bonis literis deditum esse.

Studia sine casu. Doctrinarum studia.

Studió. Dedita opera Consultó.

Subalternus. Inferior.

Subdiacenus Hypo Diaconus.

Subdi-

Subditi. Cives subjecti, & subditi Regibus.
Sub eo prætentu. Cum simulatione, ipec.
Subindé. Interdum.

Subintelligi. Intelligere vocem non expressam.

Subjugatus. Qui in dominatō alicujus est.

Subitaneus. Repentinus.

Subjugare. Subigere.

Sublimare. In sublime ferre.

Sublimitas. Excelsitas.

Sublimiter. Sublimi locō.

Submittere se legibus. Obtemperare legibus.

Subsannare. Sannis excipere.

Substantia pro. Natura. aut fortuna.

Substitutus. Vicarius.

Subtunicale. Tunica interior.

Successivè. *successu temporis*. Progressu temporis, Sensim.

Successores. Posteriores. Qui succedunt.

Succinctè. Brèviter.

Succursus militares. Auxilia, subsidia. Auxiliares milites.

Sufficienter. Satis.

Sufficientia. Copia, quæ satis.

Sultanus. Turcarum Imperator.

Summa summarum. Ad summum.

Summare. Summam ducere.

Summitas. Fastigium.

Superabundare, *superabundanter*. Abundare, abundanter.

Superbire. Efferre se. Inflari.

Superciliosus Qui vultu importuno est.

Supererogatoria opera. Actiones liberæ, nullo
1159;

lisq; legibûs præceptis.

Superficies. Extremitas.

Sperfluitas. Redundantia.

Superfluus. Supervacaneus.

Superintendens. Præfectus inspiciendis curatoribus.

Superior Religiosus. Præses, Moderator Familix Sacræ.

Supernaturalis. Naturæ vires superans.

Superpelliceo indutus. Linteatus. Linea veste indutus.

Superscriptio. Inscriptio literarum.

Supervivere. Superstitem esse.

Supplere aliquem. Partes alicujus sustinere.

Supplicatio. Libelli supplices.

Supposito hoc. positô hoc.

Supradictus. De quo supra dixi.

Surrexit Propheta. Vates Sacer ortus est.

Suspendere actionem. Rejicere actionem in aliud tempus.

Suspendi ab officio. Munere ad tempus abstinere.

Syllogismus. Ratiocinatio.

Symmetria. Congruentia æqualitasq; partium.

Sympathia. Cognatio naturæ.

Synagoga. Collegium Judæorum.

Syndicus Civitatis. Orator Civitatis. Orator in curia.

Synodus. Coetus sacex Religionis causâ collectus.

T *Abefacere.* Conficere, consumere.

Tabernaculum. Sanctuarium augustissimo
Cor.

Corpori Christi asservando.

Tabularius. Custos tabellarum.

Tacitus, pro: Mensura, modus, numerus
musicæ.

Tædiosus. Tædiô plenus.

Talentum habet bonum. Naturæ, animi doctes egregiæ.

Taliter, qualiter. Utcunq;

Tamenè, quam poteram. Pro virili parte.
Pro rei copia.

Tangit hoc me. Hoc ad me pertinet.

Tardatio. Tarditas, mora.

Taxare pro. Reprehendere.

Tecbna. Dolus, insidiæ.

Temperies. Temperatio.

Tempestuosus. Turbulentus.

Temporalia bona Caduca, fluxa.

Temporaliter. Ad tempus.

Temporizare. Servire temporibus.

Tempora gravia. Temporum iniquitas.

Tempora cara. Annonæ caritas.

Tenebrosus. Tenebricosus.

Tenere apud se arcana. Tacere.

Tenet cum illo. Studet partibus ejus.

Tenetur hoc facere. Oportet eum facere.

Tenoris præsentis. In hanc sententiam.

Tentamentum. Tentatio.

Tenuitas. Mediocres, tenues vires. Facultas exigua.

Terminus, pro: Voce, verbo, vocabulo.

Terminus, pro: Certa die, constituta.

Terra firma. Terra continens.

Terrefacere. Terrorem inferre. Terrere.

Terricus. Terrenus. Testa-

Testamentum antiquum. Priscæ Legis instituta.

Testatio. Testamentum.

Testimoniales literæ. Testimonium scriptum.

Textus Authoris. Verba aut sententia authoris.

Theatrum belli. Sedes belli.

Thesaurarius. Thesauri custos. *Ætarii præfectus.*

Thesaurizare. Pecuniam condere.

Thurificare. Thus adolere, incendere.

Tinctor. Infector lanarum.

Titularis. Nomine Rex.

Titulare. Nuncupare.

Tituli benorum. Vocabula honorum.

Titulum libro facere. Librum inscribere.

Titulus libri. Inscriptio libri.

Tonus. Sonus.

Tormentare. Excruciare.

Tortura. Tormenta, quæstio.

Totalis, totaliter. Totus, penitus.

Toxicum. Venenum.

Tractare casus conscientie. Explicare quæstiones de moribus.

Trasare malè alterum. Accipere pessimè verbis.

Traducere in latinum, Latine vertere.

Transmutatio. Immoratio.

Transparere. Translucere.

Tricuiare. Affigere, vexare.

Tribulatio. Afflictio, calamitas.

Trigesies. Tricies.

Triginta aëto Duodequadrageinta.
Trivialis schola. Schola vernaculæ lingvæ
Triumphator. Triumphans.
Tumba. Sepulchrum.
Turpare. Deformare.
Tyrannizare. Savire.
Vacuare. Exhaustire, Vacuum facere.
Vacuum. Inanitas, inane.
Vagabundus. Vagus.
Valde serò. Multa nocte.
Valedico. Valere jubeo.
Valedictorius. Quò valere jubeamur.
Valere pro: Possè.
Vallis miseriarum. Profundum miseriarum
Valor. Pretium.
Vanè Inaniter.
Vanitas mundi. Res inanes, Flux.
Variabilis. Mutabilis. Parum sibi constans
Vasallus. Cuius b. nisi iuriò jure obstrictus
Ubertim. Abundè, affatim.
Vegetativus. Quod viget vivitq; animi
primi ordinis.
Vehementia. Acrimonia, impetus
Velox. Concitatus.
Venenosus. Venenatus.
Venialia peccata. Maculæ quotidianæ. Minora
piacula.
Ventositas. Quod habet inflationem magnam
Ventus bonus Ventus Secundus.
Verbaliter. Verbò.
Verbum suum dare. Fidem dare, interponere
Verificatum est. Probatum est.
Veritatem dicere. Verum dicere.

Verfari circa rem. In re verfari.
Veriloquus. Veridicus.
Vernalis. Vernus.
Versus vespervm. Ad vespervm.
Vexare aliquem. Jocô exagitare aliquem.
Ludere aliquem dolis.
Vexatio. Jocosa exagitatio.
Vexillifer. Signifer.
Vice-Rex. Pro Rex.
Vice hac; vice una, altera, vicibûs multis.
Nunc, in præfens, femel atq; iterum,
ter, fæpè,
Viciffim amare. Inter fe amare.
Victoriofè. V. àtrici manu.
Vitualia. Annona, alimenta.
Vide ne feceris. Cave, id agas.
Vigefies. Vicies.
Vinculatus. Vincetus.
Virov. Viriditas.
Virtuosus Virtute præditus.
Vifibilis. Res, quæ sub afpectum venit.
Vifitare pro: Infpicere mores, difciplinam.
Vifitator. Qui infpectionem habet.
Vifus bonus. Oculorum acies acris & acuta
Vitæ austeritas. Victus cultusq; afperior.
Vituperium. Vituperatio.
Vivere de proprio Vivere de fuo.
Vivere in pace. Quietam ætatem ducere.
Vivificare. Ad vitam revocare.
Ullibi. Ufpiam.
Ultimùm. Ad extremum.
Ullatenus. Ullô pactô.
Uterius Longius, ultrâ.

Ultionem sumere. Ulcisci.

Ultroneus. Voluntarius.

Unanimiter. Uno ore. Unô animô.

*Unctionem extremam accipere. Sacro Oleo
extremum perangi.*

Undequaq; Omni ex parte.

Uniformis. Simplex.

Unigenitus. Filius unicus.

Unio. Concordia. Animorum consensio.

Unire se. Conjungere.

Universaliter. Universè. generatim.

*Vocatio divina. Vitæ gradus divinitus no-
bis assignatus.*

Vocem habere pro; Jus suffragii habere.

Voluptuosus.. Voluptarius.

Vomitus. Vomitio.

Voracitas. Edacitas.

Votum pro: Suffragium; sententia.

Votum emittere. Vota facere, Suscipere.

Usualis. Usitatus. Ad usum comparatus.

Usurare. Fœnerari. Fœnori dare pecuniam.

Usurarius Fœnerator.

Ut plurimum. Plerumq;

Ut quid. Cur, quare.

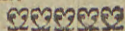
Uxoratus. Qui uxorem duxit.

Z*elus animarum. Ardor multos. mortales
ad DEi agnitionem adducendi, vel ad
virtutem.*

*Zelari. Sancto ardore succendi, inflamma-
ri.*

Zelotes: Strenuus.

Zona. Cingulum.

INDEX

INDEX

Vocum Patriarum.

que

Latine hoc Libello explicantur.

Ab nie	357
Adwent.	10
Ani słowa nie mogę mówić.	443
Ani spóyrzec mogę na jego	433
Anjoł	16
Apostołowie	18
Adz dobrego umysłu	219
Bali się wszyscy	290
Bałamuć	125
Bałamuctwo	178
Bańochwalce	159
Bankiet sprawić	65
Barzo	26
Barzo lekliwy jesteś	410
Barzo odległe miejsce	356
Bardzo się temu dziwuję	235
Barzoś uporny	274
Barzo to nas przestraszyło	407
Barzo zabawny jestem	276
Barzo żartowny	195
Bawi się	249
Bayki	69
Beatyfikuję	223
Będąc bliskim brzegu	261
Będą cię potomne wieki sławić	318
Będę na ciebie zawsze pamiętał	228
Będę się w naukach ćwiczył	215

Będe przyjał dosłojenstwu twemu	150
Będzie ci pożyteczna ta rada	444
Bezpieczny	383. 421
Bezbożny	168
Bezbożną jego chuć wstrzymałem	369
Bez braku wszyscy zamordowani	338
Bez karania	169
Bez karania ci to nie pòydzic	169
Bez mała	341
Bez mojej wiadomości się stało	264
Bez urazy to mojej czynić możesz	292
Bez wątpienia	96
Bez wątpienia winny jest	375
Bez wstydu	347
Bez żartu	195
Bibliotekę ma kosztowną	331
Bićiem z armat mury obalać	256
Licząc się	88
w Biedę w padłem	32
Biedy nie masz, któreby nie cierpiał	288
Biegły	299
Biegły jest w nauce mierniczej	381
Bierzmować	56
Bieśiada	165
Bije kogo	429
Biorę na się ten grzech	293
Biorę w zastawę	307
Biskup	102. 314
Biskupa stanowić	314
Biskup Rzymski nagwałszy	314
Bitwa	324. 347
Blednieię	284
Bliski nieprzyjaciół	341
	Bliski

Bliski powinowaty	-	342
Blisko	-	341
Bluznić	-	28
Bluznierstwo	-	28
Błędzę	-	2. 103
Błagam	-	308
Błagam się	-	423
Błogosławiony	-	23
BOG	-	83
BOGA wiele czcił	-	365
BOG cię/zko krzywo przysięgcom karać	-	be-
dzie.	-	311
BOG ci to na myśl podał	-	230
Bogactwa pysznym cię czynię	-	396
Bogactwa szukaśz	-	91
Bogactwem gardzić	-	62
Bogactwo	-	91
Bogaty	-	91
Bojazliwy	-	410
Bojazń	-	232. 410
Boję się	-	290. 409
Ból	-	94
Boleję nad kim	-	43. 92
Ból wielki czuję	-	384
Boska moc	-	269
Boska opatrność światem rządzi	-	345
Boskiej pomocy wzywać	-	83
Bot dobrze na nogę przypada.	-	342
Boże narodzenie	-	118
Brama	-	315
Bramy wylamać	-	315
Broń	-	19
Bronię	74. 344. 345. 418. 421. 343.	Brze-

Brzegowe cło	315
Brzyka jest rzecz za namiginiściami	315
swemi udawać	213
Brzydzę się	2. 3. 261
Buduję	11
Bunt	383
Buntownik jesteś	420
Burzliwe morze było	225
Być obowiazanym	405
Być uciśnionym niesprawiedliwym sądem	200
Byleby	97
Byłem w strachu	232
Byłem niesławnym	178
Był z strony Pompejusza przeciw Cesa- rzowi	285
Całą noc jachał	269
Całą rzecz do twego rozsądku odsyłam	202
Całą rze z jak się ma, opowiem	258
Całey Rzeczy pałpolitey rzędy trzyma	364
Całość wszystkich na nim polega	265
Całuje	182
Cały domcip na co obrócić	181
Cały powiat opanować	276
Celuje	328
Cena	332
Cbę	442
Cbę się do kupiectwa udać	443
Chciałbym, żebyś się uczył Filozofii	306
Chciałbym żyć w osobności na pustyni	390
Chciałby on znnowu powrócić	427
Chciwość	70
Chęć i wolę komu oświadczyć	393
Chępie się	122. 157
Chępi	

Chępi się z wysokiego wrodzenia	132
Chętnie w spomaga ubogich	204
Chętnie z nim przesłaje	430
Chmurzy się Niebo	269
Choćiaż	398
Chorgiew zwingć	233
Choroba	246
Choroba się wznaga	246
Choroba ustaje	246
Choroby się zageszczają	247
Choruje	12. 246
Chory	179
Choram	4. 386
CHRYSTUS	41
CHRYSTUS nas swą śmiercią odkupił	361
Chrześcianin	41
Chrzest	23
Chudy	219
Chwałę	209
Chwalebny chępliw	133
Chwała	131
Chwała twoja na potomne czasy trwać będzie.	318
Chwały bardzo pragnie	131
Chwały Boskiej jedynie chcę, szukam	132
Chwały nieśmiertelney z prac twoich do- stąpię	132
Chwały próżney szuka	131
Chwały starać się	65
Chwały szukać	209
Chwieję się	422
Chybiam	2.
Chytry	431

Ciegnę	413
Ciało pościł	362
Cicha iść	102
Ciemności	405
Ciemny	273
Ciepło	32
Cierpię	288
Cierpliwie	288
Cierpliwym	288
Cieszę	76
Cieszę się z twego powodzenia	207
Ciejszą krzywdę od ciebie odniosłem	183
Ciejszą odniosą karę	311
Ciejsza tego roku zima była	157
Ciejszy	138
Ciejszo mi	138
Ciejszość	138
Cieszyć utrapionego	13. 59
Ciezar	279
Cło brzegowe	315
Cnota	437
Cnota wiele może	319
Cnotliwy i bogaty człowiek	437
Cnoty w nim nie	264
Co ciebie do tego przywiodło?	427
Co czynić nie wiem	264
Codzienn	258
Cofnąć się w rad	39
Com ci przyobiecał, zachowam	386
Com z grzeszył?	293
Có się ze mną stanie, nie wiem	170
Coś mówił pamiętam	228
Co słowo, to kłamie się	231

Co

Co to słowo znaczy?	386
Co tylko widzisz, moje jest	433
Co za bałamucstwo prawisz	178
Cwiczenie	88
Cicerona jednego czytam	210
Czart	83
Czas	283. 400. 303
Czas folgę czyni	226
Czas gorący	33
Czas masz pogodny dobrze się sprawić	275
Czas na czas trawić	415
Czas na rozmowę naznaczyć	404
Czasowi służyć trzeba	7
Czas trawić darmo	62
Czasu do namyslenia się pozwolić	258
Czasu nie mam do pisanja	404
Czcic Świętych	378
Czczyć wielce BOGA	365
Czczyć	47
Czego tak płaczesz?	207
Czekam	111
Czemu	354
Czemu milczysz?	397
Czemu się boisz w dać się w niebezpieczeństwo?	298
Czemu smutny jesteś?	416
Czerpam	145
Cześć	364
Cześć	385
Często	277
Często o tym mówią ludzie	385
Człowiek	168
Człowiek uczciwy	151

Człowiek wielkiego rozsądku	201
Człowiek wielkiej powagi	138
Człowiek wielkiej roztropności	346
Czuje	434
D ach	398
Dać komu pomoc	328
Dać walną bitwę	348
Daje	92. 416
Daje się uwieść darami	254
Daje w zastawę księgg	306
Daleki od nas	335
Daleko	335
Daleko się rozciąga	287
Daley cię bronić nie mogłem	317
Dany mu jest rząd Rzeczypospolitey	139
Daremna była moja praca	198. 279
Daremnie poszły zabiegi	39
Darmo	123
Darmo pracowałem	123. 205
Daruję	95
Dawno już koło tego robie	206
Dawno już o tym przepowiedziałem	226
Dawny	432
Dawny to znyczay	432
Dekret	73
Deszcz	310
Deszcz ustawicznie padał	311
Deszcz wielki padał	310
Dla	344
Dla krzywdy swojey więcej urażonym się pokazał	344
Dla kurzawy nie było widzieć	350
Dla spieszzenia nie mogłem lepiej pisać	342
Dla	

Dla wstydu zamilkł	347
Dług	72
Długo się taili	336
Długo żywszy umarł	248
Dniało	84
Do biwiy nieprzyjaciela przywieść	347
Dobra doczesne	29
Dobra fortuna	29
Dobry małż panieć	228
Dobra mowa	280
Dobro wieczne	29
Dobrego jestem zdrowia	423
Dobrego przyrodzenia człowiek	259
Dobrodziystwa niegodny	176
Dobrodziystwo	26
Dobro pospolite w zaniedbanu	262
na Dobro wyrzucić	39
Dobry wszystkich upadek odniosłem	376
Dobry	29. 334
Dobry był z niego malarz	307
Dobrych jest obyczajów młodzień	250
Dobrze	25
Dobrze czyniącym wielka nagroda poślano- wiona jest	325
Do brzegu przybiłem	261
Do brzegu się przybić dla wiatru nie mo- gliśmy	316
Dobrze komu świadczyć	328
Dobrze mi się dzieje	26
Dobrze opatrzony mamy oboz	253
Dobrze po Łacinie mówi	208
Dobrze się opatrzył	244
Dobrze sprawował Rzeczpospolitą	139
Dobrze	

Dobrze uczyniłeś	-	26
Dobrze zasłużonym nagroda dana ma być	324	
Dobrze znam człowieka	-	267
Dobytam	-	279
Dobyci miasta	-	280
Dochod	-	425
Dochodzę	56. 299.	406
Dodać komu serca	-	413
Do domu pójść trzeba	-	342
Dokąd idziesz?	-	102
Doktorem uczynić	-	92
Dolina wielkiej głębokości	-	338
Do Loretu pielgrzymował	-	296
Do Łaski przyjęty jest	-	358
Dotrzeć pilności	-	87
Dom	-	95
Do mnie to należy	-	303
Do Mszy służyć	-	238
Do namyslenia się czasu pozwolić	-	258
Do ostatniego przyszedłem	-	361
Do ostatniego ubośwa przyszedł	-	291
Do pierwszych występów powrócić	-	358
Dopuszczać się grzechu	-	49
Dopuszczam	-	300
Dopuszczam się	-	10
Dopuszczono, ażeby się do Ojczyzny wrócił	-	300
Dorozumiewam się	-	56
Do Rzymu mam drogę	-	199
Dość jesteście skarani	-	351
Dośkonały	-	296
Do śmiechu pobudził	-	375
Dostaje	-	7

Dosta-

Dostałaś wielką zdobycz naszym żoł-	
nierzom	323
Dostatek	65
Dostojęstwa najwyższego dostąpisz	150
Dostojęstwo	85. 150
Do szukania chwały pobudzać cię nie	
przystane	165
Do tego mię ludzkość twoja pobudziła	300
Do tego przyrzęło	427
Do tych czas gniewam się	197
Do tych czas nie szukałem wygody mojej	445
Do was należy spor ten rozstrząszyć	202
Dowcip	176. 181. 389
Dowcipny	181
Dowcip to mój przechodzi	181
Dowiaduję się	21
Do wielkiego przyjdzieśz honoru	220
Do wierzenia trudno	268
Dowódny	333
Dowódzę	334
Do zacnego dzieła pobudzać kogo	171
Do Zakonu jest przyjęty	365
Do Zakonu wstąpił	365
Doznałem cię wielce niebaczny	168
Doznasz mey uczynności	278
Dozwolenie	114
Droga	168. 432
Drogę przedsięwziętą odłożyć	198
Droży się wielce	231
Druk	421
Drzwi	158
Drzwi zamknąć	158
Dusze	16

Dwa

Dwojako powiadają	- -	259
Dwoj. nie szczęścia mię potkały	-	180
Dyalektykę do brzo rozumie	- -	188
Dysputacyę odprawie	-	90
Działo	-	411
Dziecię wybórnego dowc'pu	-	176
Dzieci Redziców szanować powinny	-	373
Dziedzic	-	144
Dziedzicem zostać	-	144
Dziedzicstwo	- 143.	289
Dziedzicstwo marnie stracił	-	336
Dziedzicstwo nie będę rosprowadzał	-	143
Dziedzicstwo nie wrzucić komu	-	143
Dziedziczym jest Xigzyciem	-	332
Dziedziczyc	-	143
Dzieje napisał	-	148
Dziejopis	-	148
Dziejow. księgi	- 148.	244
Dziejow. księgi pilno trzeba czytać	-	148
Dziękuję tobie	-	134
Dzielić się, podzielić się	-	51
Dzieło nie dokończone	-	166
Dzieło pamiętne	-	228
Dzieło to barzo ołobliwe	-	388
Dzień	-	84
Dzienna robota	-	294
Dzień sądu ostatecznego	-	201
Dzień strawić na zabawie jakiej	-	85
Dziś się odmienie	-	258
Dziwna się rzecz wszystkim zdała	-	235
Dziwne rzeczy mówisz	-	235
Dziwnie się uweselił	-	115
Dziwny	-	235

Dziwny

Dziwuję się	9.	235	
Filozofia	306.	204.	174
Fortuna nieśmierteczna			122
Fortunę najeżdżać			167
Fortuny nabyć, wydrzec, stracić			29
Frasuje			390
Frasunek			389
Ganie			369
Gardzę			62
Gdy			97
Gdy będę miał czas, napiszę do ciebie.			423
Gdyby pierwszy umrzeć przyszło			248
Gdy czas po temu, użyć go na dobre			275
Gdy zachodziło słońce			431
Generał w wojsku			127
Generał Zakonu			127
Ginę		189.	296
Giniemy wszyscy			296
Głęboka rzeka			120
Głęboki			338
Głębokość			140
Głód			116
Głodny			159
Głowa			35
Głupi			394
Głupszego człowieka nie widziałem			394
Gniew		175.	195
Gniewać się. przestać		196.	210.
Gniewam się			199
Gniewam się do tych czar			197
Gniewliwy			196
Gniew srocy na kogo wylać			196
Gniew ustaje			196

Gnu-

Gnuśna jest młodź nasza	208
Gnuśnicję	208
Gnuśność	160
Gnuśności jego to przypisano	160
Gnuśny	160
Godność	86
Godności jego pysznym czynię, i wynio- słym	186
Godności nabyć	86
Godzić poróżnionych	54
Godzić być chwalonym od wszystkich	209
Godzić być z miasta wygnany	294
Godzić jesteś, aby ci odpuszczono	285
Godzić jest miłosierdzia	257
Godzina	152
Góra	245
Gorgco	425
Gorgcy czas	33
Góra kończata	245
Góra skalista i nie równa	245
Góra wielce wyjoka	255
Góre	19
Gorszye drugich	108
Górzyſty kray	245
Gość	153
Gospoda	154
Gospoda u jęga stałem	153
Gotować się na Mszę	238
Gotow jestem dać ci pomoc	240
Gotowy	340
Grad	134
Grad spadł	134
Granica	120, 114, 406
	Grob-

Greckie Platona książki przekładać	191
Gromada	132
Grozę	233
Gruby	153
Grzebię	385
Grzech	292
Grzech pierworodny	292
Grzech śmiertelny	249
Grzechu się dupuścić	49
Grzech wielki popełnił	380
w Grzechy dawne wpadł	30
Grzeszę	293
Grzeszysz śmiertelnie	292
Grzmą	411
Gubię	295
Gwałcić prawo	211
H Amuję się	5. 44
H anbę czynić	219
Hanby pozbyć	219
Hetman	165
Honorow tytuły	411
Honor składam	I
Hoyny jesteś	212
J achnąć pocztą	102
J achnął całą noc	269
Jade	337
Jadłem	42
Jak będzie czas, uczynię	404
Jak chcesz, niech się stanie	443
Jak długo	97
Jakieś wysokiego umysłu, znam	220
Jakimkolwiek sposobem	358
Jakim sposobem	357
Jak	

Jak mógł nuygłośniej, gadoł	444
Jakoby	455
Jako mam nadzieję, wszystko uproszę	391
Jakożkolwiek jest	358
Jak pragniesz chwały, wiem	131
Jakże wiele bluzgał	217
Jakżeż dawac, zbierać	100
Jasny	302
Jawnie się kacerstwa wyprzysięgl	145
Jawny	346
Idę	102
Idę spać	96
Idę za kim	385
Idzie o honor mój	151
Jeden drugiego wspomaga	204
Jeden drugiemu barzo podobny	387
Jeden nad drugim płakał	344
Jednak	399
Jednego Cicerona czytam	210
Jedney jesteśmy myśli	443
Jedno jest wszystkich rozumienie	179
Jednym słowem mówiąc	429
Jego dowody łącznie zbije	362
Jęść nadto	42
Jęści konie	120
Jęśli da BOG zdrowie	439
Jęśli mam prawdę powiedzieć	430
Jęśli się nie przyzna, męczony będzie	412
Jęśli to może być	120
Jęści w prawdzie wieść, ale nie pewna	376
Jęstem w pośmiewisko podany	271
Jęsteś słabej pamięci	229
Jęst oratorski	130
Jęst	

Fest rzecz wielkiej wagi	245
Fest teraz Papieżem Benedykt XIV.	315
Fest to w twej mocy	319
Fest wesoł	147
Fest w zwyczaju	250
Fest wysłepku towarzyszem	380
Feszoze	97
Feszoże jest w Nrwicyadle	422
Feszożem księgi niedokończył	297
Feszożę nie skończył o czymem zamyślał	297
Feszożem nie wcale ozdrowiał	246
Feszoze nie czas	404
Feszoze nie wiele ma siły	437
Feszoze się ten naród nie uspokoił	182
Feszożeś nie uszedł niebezpieczeństwa	299
Feszoze wzięta bitwa	348
Fesze! mi czas pozwoli, będę do ciebie pisał	283
Ile	355
Ile z listów wyrozumieć mogłem	187
Imię	266
Imię bez rzeczy	267
Imieniem moim pozdrow go	266
Inny na to odpowiedział	372
Interdykt wyszedł na całe miasto	189
Fużem ozdrowiał	247
Fuż gniew ustał	366
Fuż jest bezpieczny	421
Fuż jestem stary	384
Fuż mi się i żyć nie chce	440
Fuż przestał gniewać się	210
Fuż przyszło do bicia się	438
Fuż są łaskawsi ci okrutni	225

Fuż szkoły porzucił	381
Fuż tey kłeski zapomniano	172
Iż wierności dotrzyma, przyśiągł	203
Kacerstwo	144
Kacierz	145
Kamień	208
Kamienie nań rzucano	208
Kanonizuje	34
Keplan	377
Kapłańskie paćierze	152
Karanie	311
Karę przyimę	63
Karzę	350
Karzę siebie za pokutę	312
Kazanie mówię	53. 287
Każdy	278. 424
Kiy	125
Kiy mi go zbite	125
Kładę	313
Kłamię	231
Kłamstwo	230
Kocham	15
Kocham się	76
Kochanie	16
Kolana zgigć	129
Kolano	128
Koło, krążenie	141
Koło tego dawno już robię	206
Koń	103
Konam	13
Konanie	13
Konczota góra	245
Konczę	119. 406. 240
	Kon-

Kondycja	54.	291
Koniec	III.	120
Koniec spraw, cel		381
Koń powolny, łaskawy		225
Kontent		63
Kopija		145
Korona Kłerycka		66
Koronka		66
Kościół	98.	402
Kościół Katedralny		98
Kościół poświęcić		74
Kościół tam jest bardzo sławny		402
Kościół uroczyscie poświęcony		403
Kościóły nawiedzać	98	403
Kosmaty		148
Kosztowanie		140
Kosztowny		331
Kosztuje		148
Kradnę	124.	125
Krasomówca		280
Krasomówca trudny do zrozumienia		270
Krasomówca wyborny		283
Kray		363
Kray górzysty		245
Kray jaki ograniczyć		214
Kray żyły		363
Krew puścić		426
Król		133
Królem będzie		375
Krótką chwila		243
Krótki		403
Krótko	30.	30
Krucyfiks		69
	Kryje	

Kryje	I. 4.	399
Kryje się	I. 4.	
Kryje swoje niecnoty		399
Krzyczę		42
Krzywda		183
Krzywdy zapomnieć		183
Krzyż		69
Książę wiele napisał		212
Księga	212. 307.	148
Księga do zrozumienia trudna		173
Księgę komu przypisać		74
Księgę wydać		98
Księgi dżelejów		148, 244
Kształt		158
Kto nas z niewoli wyzwoli?		366
Kto od nas to złe oddali?		223
Kto tak bogaty, aby tym nakładom wysłać czyt.		393
Kto to zrobił		114
Kupuję		102
Kwitną drzewa		120
Kwitną		120
L ecz		126
L edwie dniało		84
Ledwie doyrzec można. tak jest rzecz mała		433
Ledwie jego zasadek uszedł		186
Ledwie do siebie przyszedł		359
Ledwie mógł doyrzec, tak był zdaleka		433
Ledwie przyszedł do siebie		360
Ledwieśmy od brzegu odbili		260
Ledwo mówić mógł od wielkiego zadżinie- cia		116
		Ledwo

Ledwo się w strzymać mogę	239. 400
Lękam się	110
Lekarstwo	227
Lekarstwo skutek czyni	227
Leniwy	306
Lepiej	228
Lepiej się dzieje z miastem	228
Lepiej	141
Liczba	269
Licząc rachując	53. 269
Liczny	252
List	103
List otwiram	18
Listuwoy od wszelkiej mię przykrości wy- bawił	241
Listy twoje wielką mi czynią nadzieję	391
Lituję się nad kim	49
Lód	130
Los	390
Lubo poniewolnie, przyjął j dnak tę rzad	194
Ludzie byli zabobonni	396
Ludzie o oney rzeczy różnie sądzą	191
Ludzkich jest obyczajów	155
Ludzkość	154. 155
Łacina	408
Łaciński język nad inne ma być prze- kładany	325
Łacno bym tę ciężar przyjął, gdybym mógł	316
Łagodny	225
Łagodny wiatr powiewa	428
Łagodzę	210
Łajanie	65
Łaję komu	14. 65
	Ła.

Łakomstwo sławę psuje	67
Łasce twojej dostateczna wdzięczność być	
nie może	367
Łasza	117. 134
Łaskawy	43
Łaskę komu czynię	135
Łaskę mam u kogo	117
Łaski czyjej szukać	134
Łono	139
Łonię	427
Łożę	165
Łać puls	426
Ładry	379
Ładry jestem	379
Ładry są opatrzeni	316
Łajerność	29
Łajlarz był z niego dobry	307
Łajonał pięknie	307
Łajuje	307
Ła łaskę u Pana	117
Łałe dobrodzieństwo	286
Łałego serca człowiek	156
Łało co może/z	423
Łała ich	290. 435
Łało teraz ma Rzeczpospolitą ludzi do	
brych	290
Łało widzę ludzi von nego dowcipu	389
Łało zbawionych	378
Łały	286
Łażeństwo	226
Łma	141
Łmam drogę do Rzymu	199
Łmam nad ubogimi miłosierdzie	231
Łmam	

Mam o czym pisać	226
Mam pokój teraz od spraw	357
Mam skrupuł	382
Mam to sobie za łaskę	117
Mam wolę	17
Mam dobrze opatrzone oboz	253
Mam przyjaciół i dostatków wiele	141
Marnie dziedzictwo stracił	336
Marznie	130
Ma z czas pogodny dobrze się sprawić	275
Masz dobrą pamięć	229
Masz wiele powinowatych	342
Materya	226
Mąż	436
Mąż był święty	378
Mąż jest bardzo srogi	386
Mąż świętobliwy	365
Męczę	412
Męczeńnik	225
Męka	411
Męka Pańska	287
Mękę Pańską rozpamiętywać	287
Melancholik z przyrodzenia	260
Mętny	419
Mężniem twego zdrowia bronił	378
Mężnie się opiera kacerstwu	144
Mężny	122. 127
Mglisty	261
Mgła	32
Miara ma być w każdej rzeczy zachowa-	
na	240
Miarkuję	239. 400
Miasta dobywał	280

Miaſto	-	43.	444
Miaſto obleżone i mocno dobywane	-		274
Miaſto obronne czynić	-		328
Miaſto od obleżenia uwolnić	-		274
Miaſto przedziwne	-		444
Miaſto wzmoćnić	-		253
Mieć	-		405
Mieć Kazanie o Męce Pańskiej	-		287
Mieć ſławę bogactwa, &c.	-		120
Miecz	-		131
Miecz dobyć	-		131
Miecz do pachoſu włożyć	-		131
Miedzy Łacińnikami naylepſzy	-		321
Miedzy nieprzyjaciół wpadł	-		131
Mieli go za gnuśnego	-		142
Mieliſmy pokój od pogranicznych	-		292
Mierzę	-		232
Mieſzcanin	-	235.	304. 419
Mieſzczanin	-		42
Mieſzkan gdzie	-		142
Mieyſce	-		215
Mieyſce barzo odległe	-		366
Mieyſce niebeſpieczne, ſtraſzne	-		215
Mieyſce obronne	-		215
Mieyſce obſzerne	-		216
Mieyſce odludne	-		215
Mieyſce ośmienił nie obyczaje	-		257
Mieyſce przykre	-		320
Mieyſce ſwięte	-		215
Mieyſce ſztuką obronne	-		254
Mieyſce weſołe	-		215
Mieyſce z natury do obrony	-	Ipoſobne	253
Mijam	-		329

Milczcie

Milczcie	397
Milczę	397
Miłosierdzie	237
Miły	14
Miły mi będzie twój powrót	199
Mizernie żyje	439. 444
Młodość	204
Młodzian jest dobrych obyczajów	250
Młodzian piękny	350
Młodzieniaszek	10
Młódź nasza jest gnuśna	208
Mnich	243
Mniczem zostać	243
Mniemają tak wszyscy	143
Mniemanie	279
Mniey co sobie ważyć	415
Mniey to do mnie należy	362
Mniejsza	244
Moc	319. 276
Moc Boska	269
Mecno to postanowiłem czynić	391
Mocy komu przydać	319
Modlić się	282
Modlić się nabożnie	282
Mogę	316. 423
Morduje	116
Morze	225
Morze było burzliwe	225
Most	314
Most podciąć	314
Most wystawić	314
Mowa	289
Mowa dobra	280
	Mo.

Mowa Jwa Serce ludzkie wzruszył	258
Mowa twoja umnieysza mi boleści	234
Mowa zła	280
Mówić co na ucho	84
Mówić ledwo mógł od wielkiego zadziwie-	
nia	216
Mówić z pamięci	230
Mówię	84. 216
Mówię do kogo	14
Mówilem o tobie w śniale	152
Mówi nie do rzeczy	125
Możny	318
Mróz	126
Msza	238
Mszę mieć	238
Mszę mieć za umarłe	238
Mszę solenną odprawować	238
Mszczę się	442
Mszy słuchać	238
Mur	255
Mur nachyla się ku lewey stronie	174
Mur się rozstąpił	147
Muru rozwalinę naprawić	156
Mury obalać biciem z armat	256
Musiemy wielkie podatki dawać	416
Muzyka	256
Mylam się	103
Myśl	45. 227
Myślę wyjechać, abym odpoczął	364
Myśli zawsze o niebie	227
Myśmy zwycięstwo otrzymali	433
Nabędziesz nieśmiertelności	Samym tym u-
	czyn-

czynkiem	-	-	162
Nabożnie się modlić	-	-	228
Nabożny	-	-	82
Nabyć nieślawy	-	-	219
Nabywam	-	-	7
Naciagam na swoje	-	-	78
Nadchodzę	-	-	162
Nad slotą przełożonym został	-	-	234
Nad Persami panował	-	-	364
Nad wieczor	-	-	84
Nadymam się	-	-	180
Nadzieja	-	-	391
Nadzieję tracę	-	-	81
Nagabam	-	-	434
Nagi	-	-	269
Magle umarł	-	-	248
Na godność wielu wyniósł	-	-	339
Nagradzam	-	-	52
Nagroda	-	-	231. 324
Na jam wyniść	-	-	340
Naieżdżam fortunę	-	-	167
Najeżdżam	-	-	192
Nakład	-	-	395
Nakłanianie się	-	-	172
Nakoniec	-	-	398
Nakształt	-	-	180
Nalegam	-	-	174. 331
Należy	-	-	303
Należy do kogo	-	-	189
Namawiam	-	-	302. 389
Namiętność	-	-	213
Na moje słowo uczyni	-	-	429
Y4			Na-

Na morzu powstała nawalność	401
Namówiłeś mię, abym się Filozofii uczył	302
Na Mszę się gotować	238
Na myśli sobie stawie	161
Na ostatek	318
Na ostatek bić się zaczęli	428
Napadam na kogo	13
Na pamięć	230
Na pamięć się nauczył	230
Na pewny dzień bitwę wypowiedzieć	347
Napięty	189
Napisał dzieje	148
Napisał wiele ksiąg	212
Napominam	153
Na potomne czasy trwać będzie twa chw- ła	318
Na potyczkę go wyzwiał	346
Naprawić rozwalinę muru	256
Na przeciw dme	363
Na przykrzona niewiaśta i swarlina	252
Naradzam się	76
Narod	128
Na sąd zapoznać	200
Naśladuję	51. 162
Naśmiewam się	197. 375
Następuję	395
Następuję na kogo	301. 151
Na swoim zdaniu prześłaje	224
Nasyćcam	379
Na taką umowę nie zezwole	266
Ne taki widok wzdrygam się	152
Natarli na nieprzyjaciół	167
Natchnienie	186
Na	

Natężam	-	-	188
Nateżanie	-	-	188
Na to się wszyscy nakłonili	-	-	341
Na tym wszystko zawisło	-	-	294
Na ucho co mówić	-	-	84
Nauczyciel	-	-	92
Nauczyć się	-	-	88
Nauka	-	19. 88. 93. 256. 75.	215
Nauka wielki przynosi pożytek	-	-	393
Nauki opuścić	-	-	80
Nauki wielce zdobią człowieka	-	-	282
Nauki w pogardzie	-	-	62
Nauki wyzwolone powtórzą	-	-	368
Nauki zaniedbywa	-	-	262
Na wieczerzę mnie zaprosił	-	-	193
Na wodzie rozbity	-	-	260
Nawracam	-	-	64
Nawracanie się grzesznika	-	-	64
Nawrócić	-	-	413
Nawy rozbicie	-	-	260
Naydłuż	-	-	192
Naylewniejszy	-	-	306
Naylepszy między Pańnikami	-	-	322
Naynieczotliwszy człowiek	-	-	380
Nayplewniejszy u dworu	-	-	321
Naywyższego dostojęństwa dostąpił	-	-	158
Na zazdrośnych nigdy nie zbywa	-	-	193
Nazbyt ebody	-	-	219
Na złe czasy natrafiliśmy	-	-	440
Na złe używać	-	-	6
Na złe wyszło	-	-	221
Naznaczam	-	79.	267
Nazynam	-	-	267

Nędza	-	-	236
Nę'zny	-	.	236
Nic	-	-	264
Nic ci zaszkodzić nie może	-	-	150
Nicem nikomu złego nie uczynił	-	-	222
Nic go nie wstrzyma	-	.	338
Nic nie czyni bez uwagi	-	-	399
Nic złego nie mówił	-	-	216
Niebaczny	-	-	168
Nie tarzo nabożny jesteś	-	-	308
Nie będę próżnował	-	-	283
Niebezpieczeństwa jeszcześ nie uszedł	-	-	299
Niebezpieczeństwo	89.	298.	419
Nie bez Boskiego natchnienia się stało	-	-	186
Niebo	-	-	43
Niebo się chmurzy	-	-	269
Niebo się zacimia	-	-	273
Nie było o tym wzmianki	-	-	231
Nie chcę	-	-	266
Nie chcę być po'złuszny ustawom	-	-	271
Nie chcę ci przeszkadzać	-	-	172
Nie chcę ci się naprzykrzać	-	-	241
Nie chcę odnawiać żalu twojego	-	-	367
Nie chcę się daley tą sprawą bawić	-	-	266
Nie chcę się tobie więcej przykrzyć	-	-	310
Nie chciałem onego obrazić	-	-	278
Niech ci BOG długie życie pozwoli	-	-	331
Niech ci BOG szczęści	-	-	123
Niech tego Pan BOG broni	-	-	83
Niech to będzie bez urazy waszej	-	-	426
Niecnotliwemu człowiekowi we wszystkim po'złuszny	-	-	273
Niecnotliwy	-	295.	380
		Nci	

Nie dać komu należytego tytułu	418
Nie daremnie BOGA prosił	330
Niedbałość swoją niemocą pokrywa	329
Niedbały	262
Niedbasz o sławę	262
Nie dla zysku to uczynilem	344
Nie dokończony	166
Nie dopuszczam	107
Nie dopuszcza sobie uciechy	263
Niedostatek	185
Niedostatek cierpieć	185
Nie dostatek czyli w szomodź	185
Nie folgują nam	285
Nieedy ciężcy, niegdy wolniey oddycham	372
Niegdyś	258
Niegodny	175
Niegodny dobrodziejstwa	176
Niekarny	169
Niektórzy lada powieści wierzą	477
Nieludzki	182
Nie mam żadney z tego korzyści	217
Nie masz biedy, któreyby nie cierpiał	288
Nie masz grzechu, którego by nie popełnił	292
Nie miło mi o tych rzeczach tak często słuchać	397
Nie mogę tego na sobie wymodź ażebym co do niego przemówił	303
Nie mogę zapłacić	390
Nie mogliśmy dla wiatru przybić się do brzegu	316
Nie mogłem się daley bronić	317
Nie mógł się czytaniem nażywić	379
Nienawidzę	192

Nienemidzę pychy	396
Nienawiść	277
Nie odwiedźcie mię żaden od tego zdania	220
Nie otym tu jest rzecz	358
Nie pewna rzecz	170
Nie pewne nowiny	268
Nie pewny	170
Nie podobny ku wierzeniu	173
Niepogoda	97
Niepokoy na umyśle ma być uśmierzony	303
Nie potrzeba tego tać	399
Nie powiodło mi się	395
Niepowściągliwość	188
Nie poydźcie ci to bez karania	169
Nie przestaje mię prześladować	301
Nie przestaje płakać	206
Nie przestaje różnych zabiegów czynić	331
Nie przestaje żołnierzy pobudzać	392
Nie przestane upominać	244
Nie przestraszony w niebezpieczeństwach	299
Nieprzyjaciół	154.182
Nieprzyjaciela do bitwy przywieść	347
Nieprzyjaciela odpędziliśmy	294
Nieprzyjaciół bliski	341
Nieprzyjaciół nadchodzi	162
Nieprzyjaciół przymierze uczynił	176
Nieprzyjaciół się od Kościołów hamo- wał	285
Nieprzyjacielski szturm wytrzymać	167
Nieprzyjaciół wszystko spustoszył	315
Nieprzyjaciół wszystko zabrał	358
Nieprzyjaciółom wszystko wydał	336
Nieprzyjaźń	182

Nie

Nieprzyjaźni poprzestać	-	180
Nie przyjmuję	-	369
Nie przystępny	-	9
Nie przystoја na ciebie to rzeczy	-	150
Nie przystoi na męża dobrego nieszcze-	-	
rość	-	387
Nie przytomny	-	5
Nie rad	-	194
Nie rad co czynię	-	138
Nie rozmyślnie	-	399
Nie rozumiem, iżby mi kto w tym niesłatek	-	
zadać mógł	-	174
Nierząd komu zadać	-	434
Nie są wierni	-	179
Nieskromny	-	163
Niesława	-	73
Niesławę sobie uczynić	-	74
Niesławny	-	160
Niesławnym być	-	178
Niesłuszna to rzecz	-	175
Niesłusznie na Tron się wdrzeć	-	421
Nie służ nam wiatr	-	428
Nieśmiertelność	-	163
Niespodzianie	-	168
Niespodzianie mi się to trafiło	-	168
Niespodzianie z zasadzek wypadli	-	335
Niespokojny	-	185
Niesprawiedliwym sądem być uciśnionym	-	200
Niesłateczne są wole ludzkie	-	173
Niesłateczny	-	173. 211
Niesłateczny człowiek	-	424
Niesłatek wielki z niego	-	257
Nieświadom	-	421
Nie	-	Nie

Nie szanuje starszych	374
Nieszczęść	387
Nieszczęście	32. 180. 402
Nieszczęście nas czeka	162
Nie trzeba cię napominać	153
Nie trzeba się łaczyć ze złemi	388
Nie tylko nie	5
Nieuczciwych żartów strzedz się należy	195
Nieumiejętny	166
Nie uspokoił się jeszcze ten naród	283
Nie uydzieisz karania	311
Nie wcale jeszcze ozdrowiał	246
Nie w czas	172
Nie w czas powracasz	403
Niewdzięczny	181
Niewiaśta	252
Nie widzę, cobym w życiu jego z ganił	369
Nie wiele mogę, twej sprawie pomodż	317
Nie wielka rana była	446
Nie wiem	161. 264
Nia wiem, co czynić	264
Nie wiem, co nastąpi	161
Niewierność	179
Niewierny	179
Niewieściuch wielki z niego	242
Niewinnego mnie oskarżasz	184
Niewinny	194
Niewinny jest	69
Niewola	386
Niewstydlivy	169
Niewygodną miałem drogę	432
Nie zabowie	245
Nie zasłużyłem na to	232

Nie

Niezgadzam się	89.90
Niezgoda	89
Nie zgodnych pojednać	291
Niezmierney wielkości	425
Niezwyczajney cnoty człowiek	148
Niezwyczajny	186
Nigdy ciebie nie zapomnę	272
Nigdy jego tak pomieszzanego nie widziałem	419
Nigdy mię na swe zdanie nie przeciągnie	303
Nigdy nie mam wolnego czasu	422
Nigdy spokojnym być nie mogłem	357
Nim	97
Niosę	117
Niż	354
Noc	368
Nocy tej nie spałem	95
Noga	305
Nożę	130
Nowa ta godność wielkie we mnie wejście	126
Pranila	214
Nowe coraz swary wszczynać	267
Nowicjusz Zakonny	268
Nowina smutna	268
Nowina wesoła	421
Nowotry żołnierz	218
Now Xieżyca	267.268
Nowy	75.81
Oba am	221
Obcudził się ze mną źle	327
Obecności jego żądam	6. 361
Obfituję	330
Obiad	Obia-

Objaśniam, ogłaszam	-	73
Objawiam	-	18
Objawienie	-	373
Obiecał mi wiele	-	339
Obiecuje	-	273. 339
Obiecuje ci we wszystkim usłużyć	-	339
Obierać kogo	-	68. 210
Obieram	-	100
Obietnicę spełniam	-	339
Oblegam	-	274
Oblegli Rzymianie Numuncyą	-	274
Obleżone miasto i mocno dobywane	-	274
Obłok	-	269
Obostronny	-	175
Obowiązać kogo	-	82
Obowiązać się	-	119
Obowiązuje	-	32. 271
Obowiązuje mnie	-	271
Oboz	-	36
Oboz dobrze opatrzony mamy	-	253
Obracam	-	431
Obracam się	-	430
Obranie flanu	-	76
Obrażam	-	207. 278. 445
Obroćmy oko na przeszłe rzeczy	-	329
Obrońca	-	289. 328
Obrońca	-	75
Obronny	-	254
Oburzam się	-	187
Obyczaje	-	250
Obyczaje cudze wyszydzać	-	35
Obyczajów jest ludzkich	-	155
Obyczajny	-	246
Obżar-		

Obżarstwo	-	140
Obżarstwo wielu zgubiło	-	140
Ochotnie po wielkich pracach odpoczywā	-	359
Ochotnie się przyłgczę do ciebie	-	203
Ociągam się	-	96
Ociec	-	218
Oducam się	-	105
Odkryściam	-	351
Oczy stracił	-	31
Oczywiście go przekonałem	-	374
Oczywiśta jest rzecz	-	224
Oczywiśty	-	224
Odbieram	-	22
Od brzegu ledwieśmy odbili	-	260
Odbodzę	-	I. 87
Odciągam	-	5
Oddaję dobrodziejstwo	-	367
Oddalam	-	I. 5 16
Oddalony od szkół	-	107
Odtycham	-	372
Od dzieciństwa	-	847
Odganiam	-	294
Odjeżdżam	-	I
Odkładam	-	83
Od Kościołów hamował się nieprzyjaciół	-	285
Odkrywam	-	287
Odkupuję	-	261
Od lat młodych tego się uczyłem	-	393
Odległy	-	5. 366
Od ludzi stroni	-	148
Odłaczam	-	385
Od tego mówić nie mógł	-	317
Odłożyć przedsięwziętą drogę	-	198
Ogma-		

Odmalował człowieka jak żyrego	307
Odmiana	257
Odmieniam	257
Odmienić dzikość	258
Odmienić zamysły	258
Odmieniło się szczęście	258
Odmienny	257
Odmienny człowiek	424
Od młodości chwały pragnął	131
Od młodości w naukach wyzwalonych cwi- czył się	153
Oławić żal	94
Odnawiam	367
Odnosię	362
Od oblężenia miasto uwolnił	274
Odpadam	358
Odpadł w dawne grzechy	33
Odpędziliśmy nieprzyjaciela	294
Od początku świata	353
Odpocznienie	422
Odpoczynek	356
Odpoczywam	356
Od pogranicznych mieliśmy pokòy	292
Odpowiadam	372
Odprawiłem pokutę na spowiedzi naznaczo- ną	313
Odprowadzam	1
Odpuścić winę	366
Odpust zupełny	177
Odpuszczenie	426
Odradzam się	367
Odrażam	1
Odrodek	75

Odry-

Odrywam	-	5
Odrzucam	-	1.3.364
Odrzucone kondycye pokoju	-	291
Odśdzam	-	1
nie odstąpię ciebie	-	47
Od strachu mię uwolnić	-	232
Od strachu zbladł	-	284
Odstrąszam	-	4.81
Od stworzenia świata	-	183
Od tego zdania żaden mię nie odniedźcie	-	230
Od upadku zachował oyczyznę	-	378
Odwaga	-	220
Odważam się	-	21
Odważny	-	328. V. Animus
Odwdzięczę za dobrodzieystwo twoje	-	367
Odwdzięczyć za dobrodzieystwo	-	27
Odwiedzać Kościoły	-	403
Od wielkiego zadziwienia mówić ledwo mógł	-	216
Odwłoki rzecz potrzebuje	-	245
Odwodzę	-	374. 383
Odwracam	-	21
Od wszystkich ciężarów jestem wolny	-	212
Od wszystkich godzeń być chwalonym	-	209
Od żalu w szaleństwo w padł	-	185
Ofiara	-	154
Ofiaruję	-	74
Ogień	-	160
Ogień wskrześcić	-	160
Oglądam się	-	371
Ogołacam	-	333
Ograniczyć kray jaki	-	214
Ogrod	-	76

O bo-

D'honor mój idzie	-	151
Oko	-	277
Okrutne panowanie	-	421
Okrutny	-	68
Okrutny rzędzca	-	421
Olbrzyma poraził	-	344
Omdlał	-	77
Omdlewanie	-	778
O mece Pańskiej Kazanie mieć	-	87
On był sędzią	-	208
O niebie zawsze myśli	-	227
Oniemieć	-	272
Oni tego za nieprzyzwołą rzecz nie ma- ją	-	420
On mi to radził	-	394
On sam przytomny był	-	327
On wiersze, jam notę zrobił	-	257
Oponować	-	276.405
Opanował cały powiat	-	276
Opatruje	-	335.345
Opatrzność	-	345
Opatrzność Boska światem rządzi	-	345
Opatrzny	-	346
Opatrzył się dobrze	-	344
Opetany od czarta	-	83
Opieka	-	420
Opieram się	-	371
Opisuję	-	79
O pokój prosić	-	291
Opowiadam	-	174.323
Opowiem całą rzecz, jak się ma	-	258
Oprócz	-	106
Opuścił staranie pierwszych nauk	-	365
Opu-		

Opuszczam, odstępuję	79. 161. 328. 365
Oracyę poprawić	- 101
Oskarżyc nieśluszenie	- 7
Oslabiam	- 72
O sławę nie dbasz	- 262
Ostawię	81. 178. 413
Ostawię	- 267
Ośmielić się	- 17
Osoba	- 302
Osobliwy był ludzkości Cezarz ku wszyst-	
kim	- 155
Osobliwszy	- 320
Osobliwy	- 321. 388
Osobny	- 333
Ostatecznego sądu dzień	- 201
Ostatek	- 366
Ostatnia zguba nadchodzi miastu	- 189
Ostroga	- 32
Oświadczam się	- 408
Oszukiwam	73. 101. 115
O tę rzecz rzućmy losy	- 391
O te rzeczy, które są przytomne, mniey	
dbamy	- 327
O tobie często mówię	- 215
O to się staraj, żebyś godności twojej nie	- 4
zaszkodził	- 150
Otruć kogo	- 426
Otruć się	- 426
Otworzę	- 18
O twą sprawę, jakoby o moję własną starać	
się będę	- 355
Otworem stoję	- 287
O tym zamilczę	- 347
	Owoc

Owoc	-	123
Oycyzna	-	289
Oycyzna w całości została	-	224
Ozdobnie pogrzebiony	-	385
Ożenić się	-	226
Oziębiam	-	363
Oznaymiono nam	-	270
Oznaymuję	-	270
Ożyć	-	374
P achnę	-	361
Pacierze Kapłańskie	-	152
Pacierze Kapłańskie mówić	-	152
Pamięć	229.	244
Pamięć dobrą masz	-	229
Pamięć go zawładziła	-	347
Pamięci słabej jesteś	-	229
Pamiętam	228. 359.	405
Pamiętam coś mówił	-	228
Pamiętne dzieło	-	228
Pamiętny	-	228
Panował nad Persami	-	364
Panowanie	-	166
Państwo rozszerzyć	-	166
Panuję	-	364
Papieżem teraz jest Benedykt XIV	-	315
Paręcznik	-	326
Patron	-	289
Patrzam	20	371
Petrzay, ażebyś za granice skromności nie wystąpił	-	414
Patrz; jak pracuję	-	205
Patrz, w jakim stanie zostajemy	-	292
Patrz, żeby się bunt nie stał	-	120
		Pep

peł	167
pełno było śniegu	265
pełno fraunt w	280
pełno żołnierzy	309
pełny	389
perła	126
pełna rzecz	40
pełny	40
pieć za zdrowie	28
piekło	178
pięknie malowa	307
piękny	350
pięknym kształtem litery wyraża	382
piękny młodzian	350
pielgrzymował do Loretu	296
pielgrzymów mile przyjmować	296
pielgrzymuje	293
pieniądz	270
pieniądze	293
Pieniądze stracił, przebulał	293
Pieniądze zbieram	293
Pieniężny	293
Pierś	293
Pierworodny grzech	292
Pierwszy	333
Pierwszy porządkiem i (za)sem	332
Pieść	350
Pieściliwy	242
Pięta	33
Pijanica	97. 318
Pijany	97. 436
Pije	28
Pilnie się wypytwałem	191

Pil.

Pilności dołożyć	-	87
Pilno trzeba czytać dziejow księgi	-	148
Pilnuje swego zwyczaju	-	250
Pilny	-	87
Pismo Święte	-	28. 382
Pisz w dziejach	-	143
Pisz do mnie częściej	c	382
Piszę	-	381
Piszę, rozgłaszam	-	412
Platona Greckie książki przekładać	-	191
Placzę	-	390
Placze	-	206. 217
Plakali po umarłym	-	217
Pla zcz na się wziął	-	177
Płochu wierzy	-	399
Płochy człowieka porwoczy	-	320
Płynam	-	259
Pobłażanie	-	177
Pobożność	-	334
Pobożny	-	307
Pobożny szczęśliwym jest	-	334
Pobudzać do niezgody	-	88
Pobudzać kogo do żacnego dzieła	-	171
Pobudzam	106. 165. 171. 300.	392
Pobudziła mię do tego twoja ludzkość	-	300
Pocałować ziemię	-	282
Pochlepców wyszyrzegay się	-	441
Pochlebniemy u jego łaskę mają	-	135
Pochlebuję	-	11. 284
Pochmurne było niebo	-	261
Pochwała	-	309
Po cichu mówił	-	444
Pecz się srodze przegrzać	-	234
Pocz-	-	

Początek	183.281.421
Poczynam	170
Poczyna się zawsze bitwa	348
Poczyna wielkie rzeczy	221
Podać miasto zwycięzcy nieprzyjacielowi	412
Podaje	412
Podatek	416
Podbijam pod moc	394
Pod chorągiew zaciągać	233
Podjąć most	314
Pod czas Mszy	238
Poddany, poślubiony	92
Podęrzany będzie o niewierność	179
Podęzzenie	396
Podjazdami wleść bitwę	348
Podłość	156
Po długim milczeniu zaczął mówić	217
Podług swego upodobania czyni wszystko	214
Podług umowy wszystko uczynię	284
Podły	2. 156. 434
Podły człowiek	148
Podły jest człowiek	273
Pod moją jest mocą	320
Podobam się	308
Podobieństwo	387
Podobny	387
Pod obronę Pańską	345
Podwyższam się	19
Podzielić się z tobą łupem	51
Podzielić się łupem zemną	286
Pod znak się zaciągnąć	233
Poganin	284
Pogłoska jest	115

Pogodny mają czas dobrze się s prawić	275
Pogodzić	88
Pogodzić się w s prawie	38
Pogrzeb	109 124
Pogrzebionego uczciwie	124
Pojąć żonę	96. 226
Pojednać niezgodnych	291
Pojednać się	291
Pojednać się z nieprzyjacielem	134
Pojutrze	296
Pokarm	42
Pokazał się	433
Pokazuję	73. 110. 282. 332
Pokazuję się	18
Póki świat światem będzie	253
Póki żyć będę, przykładac się do nauk nie- przesłanę	441
Pokładam	368
Pokoju kondycye odrzucono	291
Pokornie was prosi	396
Pokorny	396
Pokoy	291
Pokoy mieliśmy od pogranicznych	292
Pokoy uczynić	291
Pokrywam	91. 329
Pokrzepiam	359
Pokuta	312
Pokutę na s powiedzi naznaczoną odprawi- łem	313
Pokutuje	313
Polecam s prawę	49
Polegam	294
Polega na nim wszystkich całość	265

Po

Po Łaćinie dobrze mówi	•	208
Pomaga co	-	362
Pomagam	-	9
Po mału przychodzę do zdrowia	-	424
Pomiarkowany	-	238
Pomiarkowany w pokarmie i napoju	-	388
Pomieszał mu się rozum	-	230
Pomieszczenie	-	363
Pomieszczany umysł jego	-	304
Pomoc	22	366
Pomoc ci dać gotow jestem	-	340
Pomoc komu dać	-	328
Pomśczę się za tę potwarz	-	442
Po Mszy	-	238
Pomykam	-	339
Poniewolnie poszedłem do niego	-	194
Poniżam pogrążam	-	78
Popędliwcy natury	-	425
Popędliwy	-	425
Po pełni Xiężyc	-	218
Poprawiam	166	1061
Poprzeczny	-	412
Poprzestać nieprzyjaźni	-	184
Popuszczam	-	362
Pora pogodna	-	404
Porażam	-	344
Porażił olbrzyma	-	346
Port	-	319
Poruczam sprawę	-	48
Porywam	-	350
Porywcy	-	320
Porządek	-	281
Porządkiem nie nie uczyniono	-	281
Z2		Po-

Porzę	3	273
Porzucam	-	338
Porzucam co	-	3
Pościć	-	159
Poślam	-	362
Poślić ciało	-	362
Poskromić chciwość	-	70
Poskromić rospustę	-	44
Posliznąwszy się padł	-	30
Posługuje	-	273
Posłuszny jestem	-	271
Pospolity	-	51
Pospółstwo	-	309. 419
Pospołu	-	338
Posł	-	159
Postać	-	142
Postanowić Zakon	-	124
postanowienia swego nie odm enię	-	343
postanowienie	-	373
postanowienie umysłu	-	343
postanowiłem do Rzymu jechać	-	392
postanowiłem naśladować cię	-	385
postaram się ile będę mógł	-	354
postępek mój za nieważny osądził Senat	-	198
postępować w zaczeretey drodze	-	198
postępuję	19. 335. 337.	338
Postrzegam	-	11. 274
post wielki	-	352
Poświęcam	-	74
Po stopniach	-	74
Poświęcić Kościół	-	2
Poszło w niepamięć	-	-
Potajemnych rzeczy swoich mi się zwierza	-	192
Po	-	-

Po tak wielu niewygodaeb spoczniy nieco	355
Potomne wieki sławić cię będą	318
Potomność	318
Potrzeba jest	261
Potrzeba wszystkim umrzeć	249
Potrzeba z ksiąg co lepszego wypisywać	267
Potrzebuję	80.99
Potrzebuję rzecz odwołki	245
Potwarz	33
Potwarz ta do gniewu mię pobudziła	196
Potwierdzam	12. 18. 56
Póty	142
Póty nic o tym nie było słybać	142
Powaga	22. 138
Powątpiwam	96
Powazam	220
Powiadają	84. 258
Powiadają dwojako	259
Powiadam	84. 258
Pawiat cały opanował	270
Powiedział z pochwałą	309
Pa wielkiej części	286
Powód	275
Powodzenie	395
Powoli iść	102
Powolny	270
Powracam	360
Powzeczny	127
Powtarzam	368
Pódź do nieszczęścia	2
Pódź precz z tą	2
Poymuje	34
Poyś za czyim zdaniem	2

Pożądanie	-	-	79
Pożar	-	-	170
Pożar wielki wjrzęał się	-	-	170
Pozbyć bańby	-	-	219
Pozdrawiam	-	-	378
Pozdrów go imieniem moim	266.	378	
Poznawam	-	-	46
Pozwalam	-	-	53
Pozwala sobie	-	-	177
Pozwolić czasu do namyslenia się	-	-	258
Pożyczam	-	-	258
Pożyteczny	-	-	444
Pożytek	-	-	50.123
Pożytek odebrać z czego	-	-	123
Pożytku swego szuka	-	-	445
Pożywam	-	-	7
Praca	-	-	205. 279
Pracuję	-	-	205
Pragnę ciebie widzieć	-	-	79
Prawda	-	-	430
Prawo	-	-	211
Prawo gwałcić	-	-	211
Prawo stanowić	-	-	211
Prawować się	-	-	200
Prawo znieść	-	-	211
Prętki	-	-	40
Prętki jest i płochy w sprawach swoich	-	-	399
Prętko	-	-	42
Probować szczęścia w bitwie	-	-	348
Proch	-	-	350
Proffessyą czynić	-	-	337
Prokurator w sprawach najlepszy był Cy-	-	-	289
ceró	-	-	Pro-

Prosi cię o miłosierdzie	237
Prosić o pokój	291
Prosi o odpuszczenie	426
Prośmy BOGA aby na nas pod czas tego zamieszania łaskawie weyrzał	330
Proszę	282. 305. 330. 376
Proszę, przepraszam, przyczyniam się	77
Prowadzę	47
Prośba jego wzruszył się	251
Próżna była nadzieja	198
Próżnuje	283. 422
Próżny	423. 424
Próżny, daremny	198
Przebijam	415
Przebłagał rozgniewanego człowieka	210
Przećbodzę	414
Przeciągnąć kogo na swoją stronę	413
Przećinam	321
Przeczuwam	328
Przedaję	426
Przedajny	426
Przedłużam	336
Przedsięwziętą drogę odłożyć	198
Przeглядem	344
Przejednávam	283. 359
Przejeżdżam	413. 415
Przekładam	325
Przeklinam	108
Przekonywam	374
Przekupić jędrziów	200. 67
Przelatuję	416
Przełożony	324
Przemarnować	561. 29
Z4	Prze-

Przemieszkuję	-	370
Przemijam	-	329
Przenaszam się dokąd	-	233
Przenikam	-	303
Przenoszę	-	415
Przenoszę co nad co	-	18
Przepis	-	327
Przepisuję	-	79 326
Przepływam	-	415. 259
Przeprawić się przez rzekę	121.	413
Przeprawić wojsko	-	413
Przeprowadzam	-	412
Przepuszczam	-	285
Przerąkam	-	293
Przerwa się ze dżdżu stała	-	174
Przerynam	-	4
Przerzucić	-	413
Prześłaję	-	40. 80
Prześłaje na swoim zdaniu	-	224
Prześłał już gniewać się	-	210
Prześłał lękać się	-	410
Prześłał się gniewać	-	196
Prześlanmy śmieć się	-	417
Prześląpiłem zamierzony kraj	-	338
Prześląszeni nieprzyjaciele uciekają	-	408
Prześląszyła mnie ta nowina	-	295
Prześliznąć	-	413
Przesyłam	-	415
Przeszkadzam	-	164. 322
Przeszkoda	-	163
Przeszły	-	329
Przenyższam	-	105
Przez długi czas około tego chodzę	-	431
Przez	-	

Przez Jen	356
Przodków naśladować	162
Przybądź jak naysprędzey do nas	426
Przybiłem do brzegu	261.316
Przychodzę	426
Przychodzę do przyjaźni	6
Przychodzę do siebie	359
Przychodzę ksobie	370
Przyczyna	37
Przydać komu moc	319
Przydaje	8
Przyjaciół	15
Przyjac kogo	7
Przyjąć Komunię	104
Przyjąć Sakrament	374
Przyjaźń	17
Przyjemny	135.137.199
Przyjęty jest do Zakonu	365
Przyjmuje	106.358
Przykład	108
Przykładam	8.18
Przykład brać	108
Przy końcu jesieni	120
Przykrą miałem drogę	199
Przykre miejsce	320
Przykrość	241
Przykry	241.277
Przyłączam	9.10
Przymierze niedotrzymać	121
Przymierze	121.176
Przymierze uczynić	121
Przymnażam	22
Przy mojej obecności to się stało	327

Przy nas wygrana	433
Przynoszę	12
Przypadam	352
Przypadek	36
Przypisać księgę komu	74
Przypisuję	10
Przypisywać sobie cudze pochwały	209
Przypłacam	218
Przypłaci on jeden za nas wszystkich	218
Przypominam	363
Przypowieść	345
Przyprowadzam	8
Przypuścić konia na nieprzyjaciela	10
Przypuszczam	9
Przyrasta Xiężyc	218
Przyrodzenie	128. 259
Przyrównywać	51
Przyśadam	9
Przyść do siebie ze strachu	47
Przyśięgam	203
Przyśłużyć się komu	135
Przyśpiczam	6
Przystęp	68
Przystępny człowiek	6
Przystępuję	68
Przystępuję do czego	79
Przystoi	73. 284. 137
Przystoi wyrządzać uczciwość starszym	150
Przyzedł do ostatniego ubóstwa	291
Przyszedliśmy do zgody	359
Przytomny	327
Przywieść do bitwy nieprzyjaciela	347
Przywilej	333

Przy-

Przywłaszczam	19
Przywodzę	361
Przywracam	378
Przyzwalam	20
Przyzwyczajam się	19
Psuję	67.81
Puścić się w drogę	198
Puścić	315.424
Pustynia	390
Pycha	396
Pycha rodzi nienawiść	277
Pysznił się z tak małej rzeczy	180
Pyszny	396
Pytam się	191
Pytanie	353
R achuje	53
Rad pielgrzymuje	295
Raduję się	113
Rad za ojczyznę umrzeć	248
Radzę	394
Radzę się	61
Radzić sobie	61
Ramię	156
Rana	446
Rano	224
Ręczyć się	119
Robota dzienna	294
Roczny rząd skończył	140
Ród	128
Rodzaju opisanie	127
Rodzaj opisywać	127
Rodzę	285
Rodzę się	259

Rodzony brat	129
Rok	17
Rokuje	326
Roku Pańskiego	17
Rościagam	113
Rościaga się daleko	287
Roskaz	223. 321
Soskazuje	167. 199
Rosko/z	75
Rosfaczam	81
Rosfamiętywać Mękę Pańską	287
Rosfisuje	79
Rosfrasza	87
Rosfracza, trawi marnie dziedzictwo	263
Rosfusię. uskromić	44
Rosfustny	306
Rosę	68
Rostropny	346
Rostrzgać sumnienie	105
Rostrzgać	105
Równać się z kim	51
Równina	309
Równy	284
Rozbicie nawy	369
Rozbity na wodzie	260
Rozdej	91
Rozdaje urzędy, komu chce	219
Rozgardyas sroję	146
Rozgniewałem się o to	175
Rozgniewałem się wielce	196
Rozgniewanego człowieka przebłagał	210
Rozgniewany	197
Rozgniewany to wyrzekł	197

Rozgrze-

Rozgrzeszać	4
Rozległa równina	309
Rozmaity	424
Rozmawiam	90
Rozmnażam	341
Rozmowa	90
Różność	89
Różny	85
Rozruch	418. 419
Rozrywam	91
Rozrzutny	336
Rozśiał swoje kacerstwo	144
Rozstąpił się mur	147
Rossepaje się	147
Rozszerzam	16
Rozum	358
Rozumiem	187. 352. 405
Rozumienie	230
Rozum się mu pomieszał	230
Rozwalinę muru naprawić	256
Rozwalona część muru częstym z armat bićiem	255
Razniam	112
Rozważam eo	59
Rozwieselam	60. 110
Rura wodna	418
Rycerze zaci	233
Rymopis	313
Rząd	139
Rządca	139. 330
Rządy komu polecić	169
Rządzą	139. 366
Rządzą czym	9
Rząd	

Rządzić całym powiatem	167.372
Rzecz	369
Rzecz jest oczywista	224
Rzecz jest wielkiej wagi	243
Rzecz na dorędziu	340
Rzecz nie pewna	170
Rzecz niespodziana zdumiałemi uczyniła	275
Rzecz odwołki potrzebuje	245
Rzeczpospolita	372
Rzeczpospolitą chwalebneimi prawami okre- ćlic	400
Rzeczpospolita jest w niebezpieczeństwie	89
Rzeczpospolita upadła	376
Rzecz ta nayosobliwsza jest między innemi	322
Rzecz trudna	85
Rzecz w żałość obrócić	195
Rzeczy doczesne prętko giną	296
Rzeczy światowe	252
Rzeczy twych codzień ubywa	234
Rzeczy wielkie poczyną	221
Rzecz z początku ma być powtórzona	368
Rzeka	120
Rzeka bystra	121
Rzeka ma brzegi wysokie	121
Rzeka nie głęboka	121
Rzekę przepłynął	259
Rzeski	392
Rzucił się z mostu w rzekę	321
Rzymski Biskup Najwyższy	314
Sąd	200
Sądy się nie odprawują	200
Sądzą	202
Skrament	104.377
Sakra-	

Sakrament przyjąć	-	377
Sam się zabił	-	190. 276
Sam z siebie daje przyczynę do śmiechu	-	198
Sapka	-	138
Są tam [zkoły] pospolite	-	380
Sędziów przekupić	-	200
Serca ludzkie wzruszył swą mową	-	251
Serca małego	-	17
Serca wielkiego	-	17
Sejm	-	47
Siadam na konia	-	103
Siebie zachował	-	378
Silniejszy go nad niego nie widział	-	376
Silny	-	376
Sila	-	375 438
Siły	-	437
Skaczę	-	130
Skalistą górą	-	245
Skąpy	-	285. 405
Skaza	-	205
Skinienie	-	270
Składam honor	-	1
Skłaniam się	-	341
Skłonność przyrodzona	-	128
Skłonny jest do łagodności	-	172
Skończę w krótkie co	-	119
Skończyć co	-	33
Skoro tylko przybył	-	427
Skromny	-	239
Skryty	-	4. 398
Skutek	-	104. 11
Skutek czyni lekarstwo	-	227
Śladuję	-	174
		Sle-

Slepy	31
Slizac się	130
Slub	443
Slub dawać	226
Słabego jestem zdrowia	424
Słabej jesteś pamięci	229
Słabieję	72
Sława	115
Sława twoja nie długo będzie trwała	97
Sława twoja trwać będzie	115
Sławę przywrócić	116
Sławę utracić	116
Sławny	39
Sławy nabyć	115
Sławy szukać	115
Słońce	389
Słońce w schodzi	389
Słońce zachodzi	389
Słowo	429. 443
Słowo w słowo powiedzieć	429
Słowo w słowo z Łacińskiego przetłuma- czył	415
Słuchać Mjzy	238
Słucham	20. 21
Słucham nie rad	21
Słucham rad pilnie	21
Słusznego jest wzrostu	221
Słusznie się na cię uskarżam	355
Służę	385
Służyć do Mjzy	238
Służy nam wiatr	428
Smak	140
Smętny	416
Smiech	

Śmiech	375
Śmiechu wstrzymać nie mogłem	375
Śmierć	249
Śmiertelnie grzeszysz	292
Śmiertelny grzech	249
Smutek	240. 417
Smutna mię doszła nowina	270
Smutna nowina	268
Śnieg	265
Śniegu pełno było	265
Śnił mi się brat mój	399
Śni mi się	390
Spać idę	96
Spadam	73
Spadł z konia	73
Spałem całą noc	95
Spełniam obietnicę	539
Spie	95
Spiośle się	118. 342
Spiwam	34
Spodźieniam się, że ta rzecz będzie mia- ła szczęśliwe powodzenie	365
Spokojność	413
Spokojny	357. 414
Spółkuje	50
Sper	90
Sporządzam	187
Sposob	240
Sposobność	142
Sponiedź	55
Spracowany	116
Sprawa	263
Sprawę przegrać	38
Spra-	

Sprawę wygrać	~	38
Sprawę zacząć	-	38
Sprawiedliwy	-	204
Sprawować jaki urząd	-	254
Sprawuję	- 99. 111,	129
Sprawuje dobrze urząd swój	-	150
Sprawuje się dobrze	-	129
Sprawuje się źle	-	129
Spróbuję szczęścia	-	122
Sprzeciwiam się	- 10.	389
Sprzeciwie się jego odwadze	-	371
Sprzeczam się	-	62
Sprzyjam	-	117
Sprzyjanie	-	1 7
Sprzysięgły to mój nieprzyjaciół	-	183
Spustosił wszystko nieprzyjaciół	-	315
Srogi	- 68. 69. 153.	386
Srzedni	-	227
Staje się	-	120
Stałem u niego gośpadą	-	153
Stalość	-	60
Stan	-	399
Stangć na łodzie nie moge	-	131
Stanowieć Biskupa	-	314
Stanowieć prawo	-	211
Stanowieć Rzeczpospolitą	-	372
Stanowieć	- 343,	391
Stanowieć co	-	72
Stan życia	-	76
Staram się	- 70. 63. 86. 308.	150
Staranie mieć o kim	-	70
Stara przypowieść	-	345
Starość	-	383

Starość

Starość się zbliża	-	383
Starszy jestem za niego	•	384
Stary	- 133.	384
Stawam	-	18
Stawię się komu	-	110
Stawię sobie na myśli	-	161
Staw sobie przed oczy	-	343
Stękam	-	127
Ster	-	139
Sternik	-	139
Steruję	-	139
Stoczyć bitwę	- 348.	349
Stoję podle	-	20
Stoż	-	230
Stosować się do czasu	-	404
Stęsuje	-	7
Stosuję się do woli	-	7. 56
Strach	-	408
Strach na niego napadł	•	191
Stracił pieniądze, przebulał	-	293
Straszę	-	407
Straż	-	71
Strofuje	-	368
Stronię	-	2
Stroni od ludzi	-	148
Strzegę się	- 36 398.	379
Strzeż Rzeczypospolitey	-	373
Strzeż się, abyś &c.	383. 420. 240.	397
Strzeż się zgorzelenia	-	380
Stwarzam	-	67
Stygne	-	406
Suffragan	-	102
Sumnienie	-	58

Suro-

Surowość z łaskawością pomieścić	400
Swiadczyć co komu	26
Swiat	252
Swiatło	218
Swięto bliwie umarł	248
Swięto bliwy mąż	265
Swiatowe rzeczy	252
Swiatowy	252
Święci	378
Święci Męczennicy	225
Swiegocę	125
Święta nie zachować	118
Święto	118
Świętokradzki	377
Świętokradztwo popełnić	377
Święto obchodzić	118
Święto zachować	118
Święty	378
Świętych czcić	378
Swoją piędką miarkował drugiego	232
Szacuję	12
Szafuję	90
Szaleję	77
Szaleństwo	185
Szalony	14
Szanuję	374
Szatan	83
Szata perłami Jadzona	126
Szczery	387
Szczęścia w bitwie próbować	348
Szczęście	117. 122
Szczęście się odmieniło	258
Szczęśliwie były początki wojny	183

Szczę

Szczęśliwego ci powodzenia życzę	280
Szczęśliwey drogi życzę	331
Szczęśliwie żegluj	261
Szczęśliwy	23. 117
Szczęszczę	123
Szczodrobliny	212
Szczupłość	133
Szeroki	425
Szerzy się co raz kacerstwo	144
Szkoda	71
Szkodzę	172. 50
Szkoła	141. 380
Szkrupuł komu uczynić	382
Szkrupuł mam	382
Szlachcicem został	266
Szlachetnie urodzony	265
Szpecę	75
Szpetna rzecz próżnować	283
Szpetny	75. 420
Sztuka	19
Szturm nieprzyjacielski wytrzymać	167
Szukać	209
Szukam	253
Szypki	40
Szyja	140
Szykuje	281
Tajemnica	258
Tajemny	383
Taili się długo	336
Tak długo	398
Takiego się po tobie niesłatku nie spodziewał	173
Takie moje przyrodzenie	260
Tak	

Tak to na świecie	-	253
Tarcie	-	417
Tego tylko i chciał	-	442
Tenże	-	158
Teolog	-	409
Teologia	-	408
Tępie	-	146
Tępieję	-	146
Tępy	-	146
Teraz	-	171. 240
Tęskno	-	397
Tęsknota	-	398
Testament	-	408
Tkwią mi w pamięci twoje dobrodzieystwa	-	143
Tkwi jeszcze w pamięci nie dobry uczynek	-	229
Tłumaczyć na dobrą lub złą stronę	-	7
Towarzystwo	-	388. 67
Towarzysz	-	368
Toż samo powtarza	-	368. 259
Trąba	-	418
Tracę	-	15
Trapię kogo	-	13
Trapię się	-	12
Trapienie sumnienia	-	382
Trawię	-	61
Trefunkie rzecz ta nie przyszła do skutku	-	165
Trochę	-	299
Trochem spoczął	-	356
Trochę potym, po chwili	-	290
Trucizna	-	426
Trudna do wierzenia	-	268
Trudną rzecz rozkazujeś	-	199
Trudno pojąć, jak spokojnego umysłu jest	-	414
Tru-		

Trudny	-	-	85
Trwam	-	-	95
Trwożliwego sumnienia	-	-	382
Tryumf	-	-	418
Tryumfuję	-	-	417
Trzeba być posłusznym BOGU	-	-	271
Trzeba człowi służyć	-	-	7
Trzeba ich rozłączyć	-	-	385
Trzeba pościć	-	118.	342
Trzeba złemu zabiec	-	-	330
Trzęsienie ziemi	-	-	407
Trzezwy	-	-	388
Trzoda	-	-	139
Trzymać się w czymś środka	-	-	227
Trzymam	-	-	405
Tu przypada wielka wątpliwość	-	-	353
Turcy są zwyciężeni od Cesarza	-	-	435
Twardzieje	-	-	270
Twarz	-	-	446
Twemu dostojestwu będę sprzyjał	-	-	150
Twoja to ludzkość sprawiła	-	-	155
Twojci to urząd	-	-	255
Tydzień	-	-	146
Tydzień wielki	-	-	146
Tym końcem to uczyniłem	-	-	188
Tynk	-	-	398
Tytuł	-	-	411
Tytułu należytego nie dać komu	-	-	411
Tytuły honorów	-	-	411
Ubiagałem człowieka	-	-	308
Ubogi	-	-	290
Ubogich w spomaga chętnie	-	-	204
Ubolewam nad kim	-	-	93
Ubo-	-	-	

Ubolewam nad niejszczęściem	42
Ubostwo	291. 151
Ubożuchny	290
Ubrany był po Hi/zpańsku	177
Ubywa codzien twych rzeczy	234
Ucbodzę	104
Uciechy sobie nie dopuszcza	263
Ucieczka	297
Uciekających zatrzymać	124
Uciekam	124
Ucieżny	113
Ucieżyc	60
Uczciwie	149
Uczciwość	149. 150
Uczciwy	149
Uczę	92
Uczeń	88
Uczę się	88. 393
Uczestnik	286
Uczony	93
Uczyć młodych	92
Uczyć się w późną noc	268
Uczynek	114
Uczynić komu szkruyul	382
Uczynić pokôy	291
Uczynię co każeysz	114
Uczynię wszystko podług umowy	384
Uczynilem to nie dla zysku	344
Uczyniony jest Elektorem Cesarstwa	332
Uczynność	278
Uczyń, o co prołzę	376
Uczyń to dla mnie	135
Uderzam	295

Ude-

Uderzenie	158
Udoskonalam	297
U dworu nappierw[szy]	321
Ufam	119. 391
Ufam sobie	391
Ujść komu nieco władzy	319
Uleczyć kogo	71
Umarli nie czują	384
Umarł długo żyw[szy]	248
Umarł nagle	248
Umarł świątobliwie	248
Umarł z choroby	247
Umarł z rany	247
Umartwienia zażyć	249
Umartwienie	249
Umarwiam	283
Umiejętność	381
Umieram	247
Umie sobie rzędzić	239
Umie sposobić się do świata	253
Umie szczęścia zażyć	122
Umniejszam	234
Umniejszyć żalu	94
Umowa	284
Umrę rad za oyczyznę	248
Umrzeć potrzeba n/zysk[em]	249
Umrzeć zgdam	248
Umysł	17
Umysł jego pomieszany	304
Umysłu postanowienie	313
Unoszę	22
Upadam	265 377
Upadek	376

Upodła Rzeczpospolitą	2	376
Upaść do nóg	3.	129
Upaść na ledźcie	"	131
Upędzać się za nieprzyjacielem	"	301
Upewniać ciebie w obywateli	"	313
Upodobanie przynosić	"	76
Upokarzam	"	78
Upominać nie przestając	"	244
Upominam	"	244
Uporny	"	274. 405
Uprzedzam	"	326. 330
Uprzejmy	"	32. 191
Uroczyły	"	118
Urodzenia podłego	"	129
Urodzenia świętego oba	"	129
Urywam	"	4: 35
Urząd	"	219. 254. 285
Urząd jaki sprawować	"	254
Urząd mi się zdarzył	"	255
Urzędowi zaćność uczynił	"	255
Urzędy, komu chce, rozdać	"	219
Usadził się na sławie zaszkodzić	"	234
Usiłuję	"	242. 265. 379
Uskarżam się	"	355
Uskromić rozpustę	"	44
Usmierzyć nie pokój na umyśle	"	303
Usmierzyć bunt	"	383
Usmierzył gniew	"	196
Ustaje	"	366
Ustaje choroba	"	246
Ustać co	"	2
Ustaje obyczaj	"	250
Ustaje wiatr	"	428

Ustał na dowodzie	38
Ustało już to	41
Ustanie ta pogłoska	115
Ustanie z czasem i żal	211
Ustawa	73. 364
Ustawicznie dejszcz padał	311
Ustawy czynić	364
Ustępować	38. 72
Utaić w sobie żal	91
Utaił w sobie urazę	91
Utracam	15
Utracić godność	86
Utraciłem wszystko	295
Utrącić kogo	31
Utrapienie	31
Utratnik	140. 146. 263
Uwazam	76
Unieść się darami daje	254
Uwolnić miasto od oblężenia	274
Uwolnić mię od strachu	232
Ułnuję, uwłaczam	78 81
Uzdrawiam	378
Uzdrowiłem cię	378
Uzdrowiony tedy jesteś	379
Używać na zł.	6
Używanie	445
W Abie	14. 294
Woda	440
Wadę mający	440
Wadzić się	62
Waga	313
Walczę	73. 349
Walczący	24

Warunek		54
Wątpię	96. 145	143
Wątpliwa jeszcze bitwa		348
Wątpliwość		96
W całości oyczyzna została		224
Webodzę		192
Wdzięczność za dobrodziejstwo		367
Wdzięczny		137
Wdziękam		177
Wedle możności bronić się będę		317
Według suszności sądzić należy		202
Weselę		126
Weselę się	125. 207.	417
Wesoła nowina		268
Wesołość		147
Wesoły		147
Wet za wet oddam		284
Wzmięsz swoje nagrodę		231
We zwyczaju jest		250
Wiara, wierność		119
Wiary nie godzić		119
Wiatr		427
Wiatr łagodny powiewa		428
Wiatr nam nie służy		428
Wiatr nam służy		428
Wiatr się w zmagu		427
Wiatr usłaje	366.	428
Wicher		420
Widzę		433
Więcey		310
Więcey złych na świecie, niż dobrych ludzi		440
Wieczor	84.	431
Wieczorem		268

Wie

Wieczor nadchodzi	11
Wiedź, iż ma staranie o pokój powszechny	93
Wielce	423
Wielce mię tobie obowięz	271
Wielce mię trapi	333
Wielcem zabawny	263
Wielce to do ciebie należy	189
Wielce uczony	423
Wiele ci z przyrodzenia nie dostaje	259
Wiele cnota może	319
Wiele mam przezkód	172
Wiele masz powinowatych	342
Wiele miał na sobie urzędów	220
Wiele mi obiecał	339
Wiele mówię	125
Wielom pracyłożył na nauczanie się Greckiego języka	279
Wiele napisał ksiąg	212
Wiele on może	423
Wiele postąpił w Filozofii	337
Wiele rad mówi	125
Wielkanoc	118. 287
Wielka rzecz jest za krzywdy sobie uczy- nione nie mieć się	442
Wielki	221
Wielki ból czuje	384
Wielki deszcz padał	310
Wielkiego mię to rzecz strachu nabrał	232
Wielkiego rozsądku człowiek	201
Wielkie rzeczy peczyna	221
Wielki Piątek	284
Wielki post	159. 392
Wielki tydzień	149

Wielu było przytomnych	252
Wielu mam zazdrosnych sobie	192
Wielu na godność wyniość	339
Wielu tu do szkół cbodzi	380
Wiem	381
Wiem o tnych zamysłach	381
Wiernego towarzysza ciebie miałem	389
Wierzyć komu	119
Wieść	115. 376
Wieści sprawdziły się	56
Wieśniak	284
Więzić kogo	435
Więzienie	35. 71
Wieżę	143
Wina	69
Winni często zostają bez kary	169
Winni niech będą skarani	351
Winnym	345
Wino	436
Winszować powrotu	136
Winszowanie	136
Winiszując	136
Wiodę	69
Wiosło	369
Wiosna	428
Wkładam się	190
Wkrótce	29
Wkrótce nastąpi wakacje	422
Władzy nieco ująć komu	319
Włażny	343
Włoczenia	145
Włos	34
W mieścić się w urzęd	235

Wnet	354.368
Wnetrzności	323
W nocy	268
Wność co z czego	53
Wnuk	263
Woda	19
Woda, rzeka wylewa	194
Woda święcona	19
Wódz najwyższy	127
W_oka mgnienia zniknąć	243
Wola	443
Wolę mam	17
Wolę	222
Wolę być na osobności, niżli w zgromadze- niu	222
Woli twojej zadość uczynić	443
Wolność	213
Wolny	212
Woyna	24
Woysko	110 410
Woysko przeprowadzić	413
Woysko ścignąć	66
Woysko jzykuje	281
Woysko zaciągać	110
Woźny	3 23
Wpadam	171
Wpadłem w biedę	32
Wpadł między nieprzyjaciół	171
Wpadł w chorobę	246
Wpadł w kacerstwo	145
Wpływam	180
W pół dnia stały się ciemności	405
W pożąną noc uczynić się	268

W prawić kogo w nienawiść	193
W prowadzam	176
W rucił się do dawnych obyczajów	250
W rzekę z mostu rzucił się	321
W sadzić kogo na urząd	254
W schodzi słońce	388
W skrzeszać umarłych	106
W spaniale	152
W spaniałomówny	133
W wspomagam	204
W stąpić na stopień	133
W stąpił do Zakonu	365, 421
W strachu byłem	230
W stręt czynię	368
W strzeźliwość	400
W strzeżliwy	400
W strzymać	406
W strzymać się od czego	400
W strzymać się od pokarmu	5
W strzymywan	5
W syd	430
W sydliny	430
W sydzę się	103, 347
W szczerł się wielki pożar	170
W szedzie go pełno	423
W szedzie mię poszrzega	274
W szedzie szuka stany	353
W szelką nadzieję utraciliśmy	391
W szyscy mię przyjaciele odstąpili	365
W szyscy się bali	290
W szyscy się na to nakłonili	341
W szyscy się uskarżali	355
W szyscy się z niego natrząsają	197
W szys-	

Wszystcy się z tego śmiali	-	375
Wszystcy sobie tego zwycięstwa winiają	-	278
Wszystek czas na naukach zrawię	-	404
Wszystkie siły wyrzucę	-	437
Wszystko na tym zawisło	-	294
Wszystko nieprzyjaciel spuścił	-	
szyl	-	315. 358. 425
Wszystko uczynię podług umowy	-	284
Wszystko utraciłem	-	295
Wszystko zle na mnie się zważyło	-	432
Wtargam	-	301
W tym na instrumentach zagrano	-	257
W wielką w padłem nienawiść	-	277
Wybawię was z mocy nieprzyjacielskiej	-	213
Wybawić dusze z czysca	-	351
Wybili się z niewoli	-	213
Wybornego dowcipu dzięki	-	176
Wyborny krasomówca	-	280
Wychodzę	-	109. 335
Wychowanie	-	88
Wychowuje	-	98
Wycieczam	-	219
Wydaję	-	98. 336
Wydąło się wszystko	-	335
Wydrukować	-	421
Wygaść pobożność wskrzeszam	-	363
Wygnać	-	111
Wygodnie żyję	-	439
Wygrał sprawę	-	405
Wyjawiam	-	18
Wyimuję	-	106
Wyklinam	-	107
Wykładam	-	112. 191

Wykonać rozkaz	109
Wykonywam	109
Wylać gniew swój na kogo	196
Wylewam	99
Wytłaczam	107
Wylać bramy	315
Wylać drzwi	158
Wymawiać świadczono dobrodziejstwo	27
Wymawiam	107.340
Wymazuję	3
Wymowa	101
Wymówny	100
Wymowy nabyć	101
Wymykam się	100
Wynić na jaw	346
Wynoszę	337
Wypadam	104.106
Wypość z kaski	134
Wypędzić szatana z opętanego	83
Wypowiedzieć bitwę na pewny dzień	347
Wypuścić konia	103
Wyradzam się	75
Wyrażam	112
Wyrozumiewam	46
Wyrrywam	103
Wyżec się kogo	1
Wyżekł to rozgniewany	197
Wyżucam	99
Wysskakuję z radości	130
Wysłuchywam	105
Wyślawić most	315 314
Wystrzegam się	441
Wystrzegam się; strzegę się	36

[Wy-

Wytarty	4 ¹⁷
Wytrzymać szturm nieprzyjacielski	167
Wyznanie, spowiedź	55
Wyznam	56
Wyzwalam	113
Wyzwalam	216
Wyzwał go na potyszkę	346
Wyzynam	346
Wzajem sobie złorzeczą	222
W zaniedbaniu dobro pospolite	262
W zaślawę biorę	307
W zaślawę daję księgg	307
W zbiera rzeka	121
W zbraniem się	360
Wzdrygam się	152
Wzdycham	127
Wzgardzam	2
Wzgardzony człowiek	148
W złym barzo stanie zostajemy	392
Wzmacniam	253
Wzmaga się choroba	246
Wzmianka	231
Wzmocnić miasto	253
Wzrok, oczy stracił	31
Wzrok tępy zbytnią światłość	146
Wzrostu jest Ruszenego	221
Wzruszam	251
Wzruszenie	251
Wzruszył się jego prozba	251
Wzruszył swą mową serca ludzkie	251
Wzywać pomocy Boskiej	83
Wzywam na pomoc	168
Xiągę	332
Xiągęyc	218

Xieżyca Now	218
Xieżyca zaciemienie	218
Xieżyc po pełni	218
Xieżyc przyraſta	218
<i>Y</i> W nocy ſię uze	393

Z Abawa	245. 393
dla Zabawki	17
Zabawny	276
Zabieść trzeba złemu	330
Zabiegam	277. 331
Zabijam	31. 190. 275. 418
Zbił ſię ſam	190. 276
Zabito wielu	190. 276
Zabobony	396
Zabrał wszystko nieprzyjacieł	358
Zachodzi ſłońce	389
Zachował od upadku oyczyznę	378
Zachował ſiebie	378
Zachowuję	377
Zaciągac pod chorągiew	233
Zaciągac woysko	110
Zaciagnac ſię pod znak	233
Zacynam	273
Zaciemienie	77. 98
Zaciemienie Xieżyca	218
Zacna niewieſta	252
Zacnie urodzony	128
Zacni Rycerze	233
Zacny	127. 263. 322. 326
Zaczę hitwę	348
Zaczęł o tobie mówić	385
Za czasem	404

Za czasem przyszedłem do siebie	370
Zaczynam	13 171
Zgdać czego	70
Zadaje trudność	263
Zdam	80
Zdam jak najsprędzej do was powrócić	360
Zdam umrzeć	248
Zdam widzieć cię jak najsprędzej zdrowego	379
Zadatek	307
Zaden mię od tego zdania nie odwiedzie	230
Zaden występki długo skryty być nie może	398
Zadnego nawet podeyrzenia o nim niebyło	397
Zadnemu tajemnych rzeczy nie wyjawię	383
Zadney już nie masz nadziei	391
Zadney z tego nie mam korzyści	217
Zadość czynię	334
Zadość uczynił urzędowi	255
Zagęszcza się choroby	247
Zagrano w tym na instrumentach	257
Zagubiam co	3
Za jego staraniem lepiej się z miastem dzieje	228
Zakazanie	189
Zakazuję	338
Zakładam	124
Zakonny Nowicjusz	267
Zal	94
Zalecam	48
Zalewam	194
Zal odnawiać	94
Zal ponieść z czego	194
Zalować za grzechy	94

Zo-

Założę	93
Zamierzony kres prześląpiłem	338
Zamilczam	373
Zamilk dla wstydu	347
Zamknąć drzwi	158
Zamykam	53
Zamyśla coś wielkiego	242
Zamyślam	219
Zamyśły odmienić	258
Zaniechać	80
Zaniechać nauki	80
Zaniedbywać siebie	70
Zaniedbywam	262
Zaniedbywa nauki	262
Za oyczyznę rad umrę	248
Za oyczyznę się zastawiż	344
Zapalam	6
Zapalić dom	160
Zapamiętanie	272
Za pewne trzymałem	352
Zapieram się	3. 262
Zapieram się twych dobrodziejstw	262
Za pokutę siebie karze	312
Zapominam	272
Zapomniano już tey kłóski	272
Zapomnij utrapienia	272
Za pomoc Bóż	83
Zapora	368
Zapoznać na Jqd	200
Zapraszam	193
Zapusty	23
Zaraza	305
Zaraza w tenczas ciężko panowała	305

Zarłok	-	140
Z armat bićiem obalać mury	-	256
Zart	-	113. 195
Zartem to uczynił	-	195
Zartowny	-	113
Zartuje	-	194
Za rzecz chwalebna to sobie poczytał	-	133
Zarzucam	-	271
Zasadzka	-	185
Zasadzki jemu uczynił	-	185
Zasadzki nieprzyjaciół wiąże	-	345
Zasługa	-	232
Zasługuje	-	231. 229
Zasłaje	-	405
Zaszkodzić nie ci nie może	-	150
Zatrudniam	-	366
Zatrzymawam, zamykam w sobie	-	63
Zatrzymuję, bawię kogo	-	406
Za uciekającym nieprzyjaciół upędzając	-	362
Zastydziła go pamięć	-	347
Zawsze będziesz miał co robić	-	205
Zawsze na ciebie będę pamiętał	-	228
Zawsze o niebie myśli	-	227
Za żelźność sobie poczytać	-	334
Za złe mieć drugiemu	-	334
Za złe to sobie poczytali	-	221
Za zmarłe Mszę mieć	-	238
Zaćwić umartwienia	-	249
Zabiegać się	-	54
Zbierać co	-	210
Zbieram	-	46
Zbieram pieniądze	-	293
Zbijam czyi dowód	-	362
		Zbił

Ziśb całego	429
Zbladł od strachu	184
Zbliża się starość	383
Z boleści ledwo sobie obecny jestem	327
Zbrodni dowieść nie mogł	334
Zbytńia światłość wzrok tępi	146
Zbytńia ta pokora i uniżenie się	156
Zbytnie	265
Z choroby umarł	247
Z czasem i żal ustanie	211
Zdać	415
Zdać się na wolę	57
Zdała się wszystkim dziwna rzecz	235
Zdanie	384
Zdarzył mi się urząd	255
Zdobieć	149. 281
Zdobycz	323
Zdobycz się wielka dostała naszym żoł-	
nierzom	323
Zdolność	114
Zdrowie	378. 423
Zdrowy	379
Zdumiałym czynię	275
Ze dźwięku przerwa się stała	147
Zegluję	260. 261
Zelżywość	64. 161. 335
Ze mną się łupem podzieli	286
Ze mną trzyma	406
Zemścić się tej krzywdy	184
Zenić kogo	226
Zepchniony jest do piekła	179
Zepsowało go złe towarzystwo	67
Zemsta i niebezpieczeństwa	99

Żer-

Zeznawam	337
Zcznawanie	337
Zezwolenie	59
Zgadza się	46.59
Zginie wszystko, jeśli nie dasz pomocy	296
Zgoda	54
Zgorzzenie	380
Zguba	300. 305
Zjechał z urzędu	255
Zielone świątki	118. 294
Ziemia	406
Ziemia różne owoce rodzi	337
Ziemia urodzajna	65
Ziemie pociągał	282
Zima	157
Zimno	123
Zkąd mowę zaczęła	171
Zle	147
Zle czynię	222
Zle się ze mną dzieje	221
Zle się z mną obchodził	221
Złączam	203
Zła mowa	280
Złaski	136
Złaski Bożey jestem teraz wielce spokojny	414
Złaski, darmo wszystkim usługuje	136
Zle	223
Złego nic nie mówił	216
Zle się rozkrzewia	341
Złorzeczę	222
Złote	330
Złoci go zaślepiła	31
Zło-	

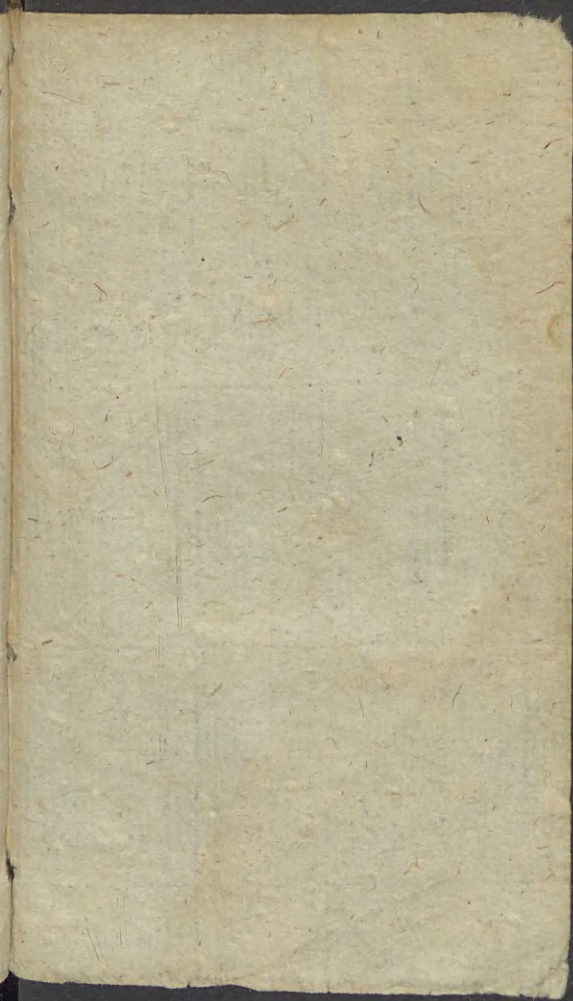
Złożony z dośkojeństwa	151
Zły	223
Zły jest obyczajów człowiek	250
Zmaza	219
Z mojej strony nie będzie zabawy	246
Z mostu się rzucił w rzekę	321
Z murów zrzucony	321
Zmyślam	387
Zmyślam co	91
Zmyślay jak chcesz, nie oszukasz	388
Znacze	386
Znajomy	267
Znak	267. 386
Znaki są pewne zabójstwa	175
Znam	267
Znam cię na wylot	46
Znam dobrze człowieka	267
Znam jakieś wysokiego umysłu	220
Z natury obronne miejsce	254
Znać prawa	211
Znać tego nie mogę	117
Z niewoli wybili się	213
Zniknął w oka mgnieniu	243
Znosię	3. 117. 297. 362. 411
Znowu rozjaśniało	218
Z objawienia to z rozumiały	373
Zołnierz	233. 371. 300
Zołnierz uciekł z placu	124
Zołnierzy pełno	309
Zonę pojgc	96. 226
Zostaje	224
Zostaje w niebezpieczeństwie	297
Zostaje w wielkim smutku	210
Zosta.	

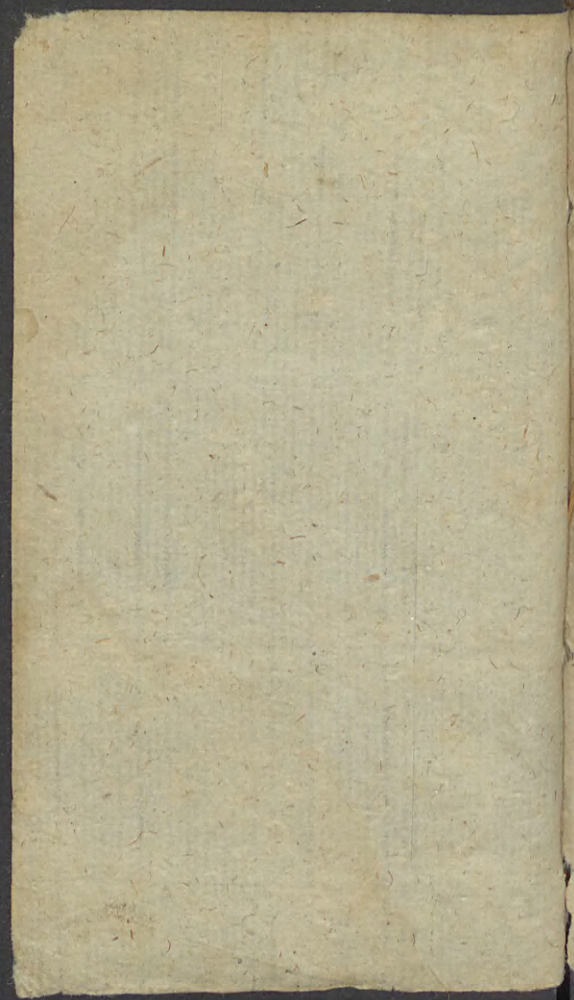
Została też sama cera	224
Została w całości oyczyzna	224
Został mnichem	243
Został nad flotą przełożonym	324
Został Szlachcicem	266
Zostawuje	376
Z pamięci mówić	230
Z pochwałą powiedział	309
Z początku aż do końca	120
Z przyrodzenia bojemy się bólu	152
Z przyrodzenia gniewliwym jest	196
Z przyrodzenia melancholik	260
Z przyrodzenia skłonny jest do skepsu	172
Z ręk do ręk oddać	412
Zraniony upadł	30
Z rany umarł	247
Z równać się z kim	51
Z rozumiewać	88
Zrzucam	75
Zrzucam na łeb	321
Z siadam z konia	78, 103
Z siebie nienawieć zwałił na drugiego	415
Zstępuje	78
Z tego wszystkiego złego pochodzi początek	427
Z tej książki wiele ukradł	125
Z twego powodzenia ciejsze się	207
Zwada	214
Zwałam co na kogo	78
Z was się tym czasem śmieję	375
Zwątpić	30
Zwawą bitwę stoczono	349
Zważam	300
Związek	435

Zwie-

Zwierzam się czego	50
Zwieść bóg	324
Zwingać chorągiew	233
Zwłoczę	113
Zwycięski znak	418
Zwycięstwa tego wszyscy sobie winszują	278
Zwycięstwo	433
Zwyciężam	435
Zwyczaj	60. 250
Zwykł się nie skromnie chęłpić	157
Zyc bez brata nie może	441
Zyc cnotliwie	438
Zycie	439
Zycie krótkie	30
Zyc uczciwie	149
Zyczę	280. 30
Zyczę, aby ci się to powiodło	395
Zyczę ci szczęśliwego powodzenia	280
Zyje	441
Zyła	264. 426
Zysk	217. 354
Zysku tylko szuka	217
Zyżny	118
Z zadziwienia zamilk	272
Z zasadzek niespodzianie wypadli	335

1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900
1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030
2031
2032
2033
2034
2035
2036
2037
2038
2039
2040
2041
2042
2043
2044
2045
2046
2047
2048
2049
2050
2051
2052
2053
2054
2055
2056
2057
2058
2059
2060
2061
2062
2063
2064
2065
2066
2067
2068
2069
2070
2071
2072
2073
2074
2075
2076
2077
2078
2079
2080
2081
2082
2083
2084
2085
2086
2087
2088
2089
2090
2091
2092
2093
2094
2095
2096
2097
2098
2099
2100
2101
2102
2103
2104
2105
2106
2107
2108
2109
2110
2111
2112
2113
2114
2115
2116
2117
2118
2119
2120
2121
2122
2123
2124
2125
2126
2127
2128
2129
2130
2131
2132
2133
2134
2135
2136
2137
2138
2139
2140
2141
2142
2143
2144
2145
2146
2147
2148
2149
2150
2151
2152
2153
2154
2155
2156
2157
2158
2159
2160
2161
2162
2163
2164
2165
2166
2167
2168
2169
2170
2171
2172
2173
2174
2175
2176
2177
2178
2179
2180
2181
2182
2183
2184
2185
2186
2187
2188
2189
2190
2191
2192
2193
2194
2195
2196
2197
2198
2199
2200
2201
2202
2203
2204
2205
2206
2207
2208
2209
2210
2211
2212
2213
2214
2215
2216
2217
2218
2219
2220
2221
2222
2223
2224
2225
2226
2227
2228
2229
2230
2231
2232
2233
2234
2235
2236
2237
2238
2239
2240
2241
2242
2243
2244
2245
2246
2247
2248
2249
2250
2251
2252
2253
2254
2255
2256
2257
2258
2259
2260
2261
2262
2263
2264
2265
2266
2267
2268
2269
2270
2271
2272
2273
2274
2275
2276
2277
2278
2279
2280
2281
2282
2283
2284
2285
2286
2287
2288
2289
2290
2291
2292
2293
2294
2295
2296
2297
2298
2299
2300
2301
2302
2303
2304
2305
2306
2307
2308
2309
2310
2311
2312
2313
2314
2315
2316
2317
2318
2319
2320
2321
2322
2323
2324
2325
2326
2327
2328
2329
2330
2331
2332
2333
2334
2335
2336
2337
2338
2339
2340
2341
2342
2343
2344
2345
2346
2347
2348
2349
2350
2351
2352
2353
2354
2355
2356
2357
2358
2359
2360
2361
2362
2363
2364
2365
2366
2367
2368
2369
2370
2371
2372
2373
2374
2375
2376
2377
2378
2379
2380
2381
2382
2383
2384
2385
2386
2387
2388
2389
2390
2391
2392
2393
2394
2395
2396
2397
2398
2399
2400
2401
2402
2403
2404
2405
2406
2407
2408
2409
2410
2411
2412
2413
2414
2415
2416
2417
2418
2419
2420
2421
2422
2423
2424
2425
2426
2427
2428
2429
2430
2431
2432
2433
2434
2435
2436
2437
2438
2439
2440
2441
2442
2443
2444
2445
2446
2447
2448
2449
2450
2451
2452
2453
2454
2455
2456
2457
2458
2459
2460
2461
2462
2463
2464
2465
2466
2467
2468
2469
2470
2471
2472
2473
2474
2475
2476
2477
2478
2479
2480
2481
2482
2483
2484
2485
2486
2487
2488
2489
2490
2491
2492
2493
2494
2495
2496
2497
2498
2499
2500
2501
2502
2503
2504
2505
2506
2507
2508
2509
2510
2511
2512
2513
2514
2515
2516
2517
2518
2519
2520
2521
2522
2523
2524
2525
2526
2527
2528
2529
2530
2531
2532
2533
2534
2535
2536
2537
2538
2539
2540
2541
2542
2543
2544
2545
2546
2547
2548
2549
2550
2551
2552
2553
2554
2555
2556
25

**KSIĘGOZBIÓR
MARCINA ZAMOYSKIEGO**

1840 -KZ

1840-KZ

